

Erica Jong

STRAH OD LETENJA

DŽEPNA KNJIGA BELETRISTIKA - DRUGO IZDANJE

Naslov originala: Erica Jong FEAR OF FLYING

Preveo s engleskog: JOVAN MILIĆEVIĆ

BEOGRADSKI IZDAVAČKO-GRAFIČKI ZAVOD

Copyright © 1973 by Erica Mann Jong

Erika Jong:

STRAH OD LETENJA

ROMAN - DRUGO IZDANJE

Posvećeno:

Grejs Darling Griffin i mome dragom dedi Semjuelu Mirskom

Izražavam zahvalnost svojim neustrašivim
urednicima:

Aronu Ašeru i Dženifer Džozefi.

I zahvaljujem Nacionalnoj zadužbini za umetnosti
na stipendiji koja mi je mnogo pomogla.

I zahvaljujem Beti En Klark, Aniti Groš,
Rut Saliven, Mirni Belen i Lindi Bogin.

A posebno zahvaljujem kućnoj muzi
koja mi je od samog početka omogućila
da imam vlastitu sobu.

Avaj! Ljubav žena! Poznato je Da je divna ali i strašna stvar; Jer, sve što imaju, stavljeno je na tu kartu,

I ako ona izgubi, život im ništa više ne može dati na dar Osim loših imitacija prošlosti same,

I njihova je osveta zato kao skok tigra, Smrtonosna, i brza, i teška; a opet, kako prave muke Trpe one - udarce koje nanose osećaju i same.

One su u pravu; jer muškarac prema muškarcu tako često nepravedan,

Prema ženama je uvek takav; jedan jedini okov Sve žene čeka - a neverstvo im je jedini izlaz; Naučene su da prikrivaju patnju uzdrhtalih srca Za svojim idolom, dok ih neki bogatiji pohotljivac

Ne kupi za brak - i šta im onda ostaje? Nezahvalni muž - a zatim neverni ljubavnik - Potom kindurenje, deca, molitve - i sve je svršeno.

Neke nadu ljubavnika, neke se propiju ili molitvama,

Jedne se predaju domaćinstvu, druge raspusnom životu,

Neke pobegnu, ali samo jednu zamene za brigu drugu,

Pošto izgube prednosti čednog položaja, Teško da bilo šta može da im popravi situaciju.

Njihov položaj uvek je neprirodan, Svuda, od dosadne palate do prljave kolibe: Neke traže đavola, pa pišu romane.

Lord Bajron iz Don Žuana I.

NA PUTU ZA KONGRES SNOVA ILI ŠEVA BEZ RAJSFERŠLUSA

Bigamija je kad imate jednog muža previše. Monogamija je to isto.

Anonimus ženaU avionu za Beč kompanije Pan Am bilo je sto sedamnaest psihoanalitičara, i lečila sam se najmanje kod njih šestorice. A udaja sam se za sedmog. Bog zna da je moj strah od letenja, koji je sada veći nego pre trinaest godina kada sam počela s analitičarskim avanturama, zapravo danak ili nevičnosti psihijataru ili mojoj vlastitoj slavnoj "neanalizljivosti".

U trenutku uzletanja moj suprug mi je terapijski zgrabio ruku.

"Hriste - kao led je", rekao je. Do sada je već morao da zna simptome, s obzirom na to što me je mnogo puta držao za ruku u avionima. Prsti na rukama i nogama pretvore mi se u led, stomak mi se popne i skače u grudnom košu, temperatura vrha moga nosa pada na nivo temperature prstiju, bradavice mi se nadignu i pozdravljaju unutrašnju stranu moga prslučeta ili u ovom slučaju moje haljine - pošto ne nosim prsluče, i tokom jednog ludog minuta ispunjenog vrištanjem moje srce i motori usklađeno rade, dok mi ponovo pokušavamo da dokažemo da zakoni aerodinamike nisu klimave predrasude, iako ja u dubini srca znam vda jesu. Ništa mi ne znače ona vrazja OBAVEŠTENJA PUTNICIMA, jer sam zaista ubedena da samo moja vlastita koncentracija i koncentracija moje majke - koja kao da stalno očekuje da joj deca poginu u avionskoj nesreći drži ovu pticu u vazduhu. Samo sebi čestitam na svakom uspešnom uzletanju, ali ne previše oduševljeno, jer u deo moje lične religije spada i verovanje u to da onog trenutka kada preterano poverujete u sigurnost leta i opustite se, avion neizbežno pada. Neprekidna budnost - to je moj moto. Raspoloženje opreznog optimizma treba da preovladuje. No moje raspoloženje može se bolje opisati kao oprezni pesimizam. O.K., kažem sebi, izgleda da smo se odlepili od zemlje i da se već nalazimo u oblacima, ali opasnost još nije prošla. Ovo je, u stvari, onaj najopasniji deo u vazduhu. Upravo ovde, iznad zaliva

Jamajka, gde se avion naginje i pravi zaokret a znak "Zabranjeno pušenje" se gasi. Ovo isto tako može biti i mesto na kojem ćemo se mi vrišteći sunovratiti na zemlju, u hiljadama buktećih komadića. I tako se ja jako koncentrišem pomažući pilotu umirujući glas sa Srednjeg zapada po imenu Doneli da vozi ovaj jebeni avion sa dvesta pedeset putnika. Hvala bogu za njegovu kratko podšišanu kosu i srednoamerički akcenat. Ja, rođena Njujorčanka, nikada ne bih imala poverenja u pilota s njujorškim akcentom.

Čim se znak za vezivanje pojaseva ugasio i ljudi počeli da se kreću po kabini, nervozno sam se osvrnula unaokolo da bih ustanovila ko se sve nalazi u avionu. Tu je sisata mama-analitičar, po imenu Rouz Švam-Lipkin, s kojom sam se nedavno konsul-tovala o tome da li da napustim svog sadašnjeg psihoanalitičara koji je milostivo izvoleo da ne bude na vidiku. Tu je dr Tomas Fromer, izrazito tevtonski ekspert u oblasti Anorexia Nervosa, koji je bio prvi psihoanalitičar moga muža. Tu je ljubazni, okrugli dr Artur Fit mlađi, koji je bio treći i poslednji analitičar moje prijateljice Pije. Tu je kompulzivni, mali dr Rejmond Šrift, koji doziva plavu stjuardesu po imenu "Nensi" kao da je ona taksí. Posećivala sam dr Šrifta tokom jedne nezaboravne godine kada mi je bilo četrnaest godina i kada sam se izglednjivanjem do smrti kažnjavala zbog toga što sam samu sebe prstom tucala na kauču u dnevnoj sobi mojih roditelja. On je insistirao na tome da je konj kojeg sam viđala u snovima, u stvari, moj otac, a da će mi se menstruacija svakako vratiti samo ako "akceptiram da sam žena". Tu je nasmejani, ćelavi dr Harvi Smaker, kod kojeg sam bila na konsultaciji onda kada je moj prvi muž došao do zaključka da je on Isus Hristos i počeo da preti da će hodati po površini vode jezera u Centralnom parku. Tu je i kicoški odeven u lepo skrojeno odelo dr Ernest Klumpner, navodno "briljantni teoretičar", čija je najnovija knjiga psihoanalitička studija o Džonu Noksu. Tu je i crnobradi dr Stanton Rapoport-Rozen, koji se pročuo u njujorškim psihoanalitičarskim krugovima, kada je po prelasku u Denver proširio svoju aktivnost na nešto što se zvalo "grupna terapija kros-kontri skijanjem". Tu je dr Arnold Aronson, koji se pretvara da igra šah na magnetisanoj tabli sa svojom novom suprugom koja mu je do prošle godine bila pacijent, pevačicom Džudi Rouz. Oboje se kradomice osvrću ne bi li ustanovili ko ih gleda - za trenutak se moje oči sretnu s očima Džudi Rouz. Pedesetih godina Džudi Rouz se proslavila pločama na kojima je snimila niz satiričnih balada o pseudointelektualnom životu u Njujorku. Kreštavam i namerno nemuzikalnim glasom ona je pevala sagu

0 jevrejskoj devojci koja pohađa časove u Novoj školi, čita Bibliju zbog njene proze, diskutuje u krevetu o Martinu Buberu i zaljubljuje se u svog psihoanalitičara. Ona se i sama sada našla u ulozi lika koji je stvorila.

Osim psihoanalitičara, njihovih supruga, posade i nekoliko jadnih, brojčano znatno nadjačanih laika, tu je bilo i dece analitičara koja su pošla s roditeljima da bi se malo provozala. Sinovi su uglavnom bili pubert"etlije smrknutih lica, odeveni u "zvoncarice", s kosama do ramena, koji su svoje roditelje gledali sa tolikom dozom cinizma i prezira da se to gotovo moglo opipati. Setila sam se sebe kako sam, kad sam kao tinejdžerka putovala sa roditeljima u inostranstva, stalno pokušavala da se pretvaram da oni nisu sa mnom.

Pokušavala sam da ih izgubim u Luvru! Izbegavala sam ih u pala ti Ufici!

Pokušavala sam da sanjarim nad koka-kolom u pariškom kafeu i da se pretvaram da ti glasni ljudi za susednim stolom nisu - iako je bilo jasno da jesu - moji roditelji. Pretvarala sam se, znate, da sam izgnanik Izgubljene generacije, dok mi roditelji sede na metar od mene. Eto me opet u svojoj vlastitoj prošlosti, ili u ružnom snu, ili gledam neki ružan film: Analitičar ili Sin analitičara. Okružuje me pun avion perača mozga i moj pubertet. Nasukala sam se u vazduhu iznad Atlantika sa sto sedamnaest psihoanalitičara, od kojih su mnogi imali priliku da čuju dugu, tužnu priču mog života, i nijedan od njih se nje više nije sećao. Idealna početak za noćnu moru u koju će ovo putovanje da se pretvori.

Putovali smo u Beč, a prilika je bila od istorijskog značaja. Pre nekoliko vekova i pre nekoliko ratova, 1938. godine, Frojd je pobjegao iz svoje čuvane sobe za konsultacije u Berg

ulici kada su nacisti zapretili njegovoj porodici. Tokom svih tih godina postojanja Trećeg Rajha u Nemačkoj je bilo zabranjeno bilo kakvo spominjanje njegovog imena, a psihoanalitičari su bili proterani iz zemlje ako su imali sreće, ili ugušeni u gasnim komorama ako je nisu imali. Sada je, uz velike ceremonije, Beč ukazivao dobrodošlicu povratku psihoanalitičara. Bečlije su čak otvarale i Frojdov muzej u njegovoj staroj sobi za konsultacije. Gradonačelnik Beča se spremao da pozdravi psihoanalitičare, a u pseudo-gotskoj gradskoj većnici, Rathausu, trebalo je da bude priređen prijem. Mamci za psihoanalitičare su uključivali besplatnu hranu, besplatni šnaps, šetnje Dunavom, izlete u vinograde, pevanje, igranje, ludiranja, učene referate i govore, i putovanje u Evropu koje je predstavljalo poresku olakšicu. A pre svega trebalo je da bude puno stare, dobre austrijske Gemütlichkeit. Narod koji je izmislio schmaltz i krematorij ume, spremao se da pokaže psihoanalitičarima koliko su ovde ponovo dobrodošli.

Dobrodošli natrag! Dobrodošli natrag! Barem oni od vas koji su preživeli Aušvic, Belzen, london-ski Blic i kooptaciju Amerike. Willkommen! Ti Austrijanci stvarno su šarmantni. Održavanje Kongresa u Beču bilo je pitanje o kojem se godinama žučno raspravljalo i mnogi psihoanalitičari nisu rado pošli na ovaj put. Antise-mitizam je bio deo problema, ali je isto tako postojala mogućnost da napredni studenti Univerziteta u Beču prirede demonstracije. Psihoanaliza nije imala podršku članova Nove levice, jer su je smatrali "i suviše individualističkom". Ona ništa nije dopri-nosila, govorili su, "borbi širom sveta za komunizam".

Od mene je jedan novi ilustrovani časopis tražio da sve zabave i igre na Kongresu pomno pratim i da o njima napišem satiričan članak. Svoje istraživanje sam započela tako što sam prišla dr Smakeru koji je sedeo pored avionske čajne kuhinje, gde ga je jedna od stjuardesa posluživala kafom. Pogledao me je s jedva primetnim zračkom prepoznavanja.

"Kako vi gledate na povratak psihoanalize u Beč?" upitala sam ga najveselijim mogućim glasom žene-novinara koja pravi intervju, a koji sam za tu priliku mogla da podesim. Dr Smaker je izgledao zbunjen šokirajućom intimnošću pitanja. Pogledao me je dugim i upitnim pogledom.

"Pišem članak za novi ilustrovani časopis Voyeur", rekla sam. Smatrala sam da će morati bar da se nasmeši kad bude čuo naziv časopisa.

"Dobro, dakle", odvratio je Smaker hladno, "kako vi na to gledate?" I odgega prema svojoj zdepastoj plavo-izbeljenoj supruzi, odevenoj u plavu pletenu haljinu s malim zelenim krokodilom iznad plave desne dojke.

Trebalo je to i da očekujem. Zašto psihoanalitičari uvek pitanjem odgovaraju na pitanje? I zašto bi ova noć bila drugačija od bilo koje druge noći - uprkos činjenici da letimo sa "747" i jedemo hranu koja nije košer?

"Jevrejska nauka", kako to antisemiti nazivaju. Izvrni svako pitanje naglavce i zaguraj ga u dupe svakome ko ti ga postavlja. Psihoanalitičari, svi odreda, ostavljaju utisak kao da su bili talmudisti, koji su isterani već sa prve godine studija. To me podseća na jednu od omiljenih šala moga dede:

P: "Zašto Jevrejin na pitanje uvek odgovara pitanjem?"

O: "A zašto Jevrejin ne bi na pitanje odgovarao pitanjem?"

Međutim, mene je, u krajnjoj liniji, obarao nedostatak mašte kod većine psihoanalitičara. U redu, moj prvi mi je mnogo pomogao - bio je to Namac koji je trebalo sada u Beču da podnese referat - ali, on je bio od retke sorte: duhovit, spreman da se podsmehne samom sebi, nepretenciozan. Kod njega nije bilo one dustabanlijske doslovnosti koja čini da i najbriljantniji psihoanalitičari zvuče tako pompezno. Ali oni ostali kod kojih sam odlazila - bili su zaprepašujuće doslovni. Konj kojeg viđaš u snovima, jeste tvoj otac. Kuhinjski

štednjak koji viđaš u snovima, jeste tvoja majka. Gomile govana koje viđaš u snovima, jesu, na javi, tvoj psihoanalitičar. To se naziva transferacija ili prenos. Ne?

Sanjaš da si na snežnoj padini slomila nogu. Ti si, u stvari, zaista slomila nogu na snežnoj padini i ležiš na kauču s gipsom od pet kilograma na nozi, koji te nedeljama vezuje za kuću, ali što ti je takođe pružilo novo, lepo osećanje divljenja prema vlastitim nožnim prstima i građanskim pravima paraplegičara. No, slomljena noga u snovima predstavlja tvoj vlastiti "odsečeni genitalni organ". Ti si oduvek želela da imaš penis i sada se osećaš krivom zbog toga što si namerno slomila nogu da bi mogla da uživaš u nošenju gipsa, ne?
Ne!

O.K., ostavimo pitanje "odsečenog genitalnog organa" na stranu. O tome ionako nema svrhe raspravljati. I zaboravi majku-štednjak i psiho-analitičara-gomilu govana. Šta nam je ostalo osim smrada? Ja ne govorim o prvim godinama psihoanalize kada se još uvek veoma trudite da otkrijete vlastito ludilo kako biste mogli u životu nešto i da učinite, umesto da čitav život posvetite svojim neurozama. Govorim o tome kad vi i vaš muž već tako dugo posećujete psihoanalitičare da se uopšte i ne sećate kada ste s tim počeli, o trenutku u kome ste dovedeni do tačke kada nikakva odluka, bez obzira na to koliko je beznačajna, ne može da se donese bez oba analitičara koji održe konsultacije, sedeći na imaginarnim oblačićima iznad vaših glava. Vi se osećate otprilike kao trojanski ratnici u Ilijadi, iznad čijih glava se svađaju Zevs i Hera. Govorim o onom momentu kad vaš brak postane menage a cniatre. Vi, on, vaš analitičar, njegov analitičar. Četvoro u krevetu. Taj film je definitivno zabranjen za osobe mlađe od osamnaest godina.

Mi se u ovakvom stanju nalazimo već najmanje godinu dana. Svaka odluka se iznosila peraču mozga ili je prolazila kroz proces ispiranja "mozga. Da li da se preselimo u veći stan? "Prvo da vidimo šta se događa." Benetov eufemizam za: nazad na kauč. Da li da napravimo bebu? "Prvo da raščistimo stvari." Da li da se učlanimo u novi teniski klub? "Prvo da vidimo šta se događa." Treba li da se razvedemo? "Prvo da proanaliziramo šta za nas podsvesno znači razvod."

Činjenica je da smo u braku dostigli onaj kritični period pet godina bračnog staža, a krevetski čaršavi koje ste dobili kao venčani poklon upravo su se već izlizali kada je vreme da se odluči da li da se kupuju novi čaršavi, možda dobije beba i zauvek živi s ludilom i jednog i drugog bračnog partnera -, ili da se dignu ruke od utvare braka bace čaršavi i počne iz početka sa izletima od kreveta do kreveta.

Odluku je, naravno, dalje komplikovala psihoa-naliza - pri čemu je osnovna pretpostavka analize bez obzira na sve dokaze koji upravo suprotno govore da vam je sve bolje. Refren ide otprilike ovako:

"Oh-bila-sam-na-putu-samouništenja-kada-sam se-udala-za-tebe-srce-ali-sam-mnogo-mnogo-zdra-vija-sada-ada-da-a."

Što podrazumeva da biste na tržištu muževa mogli izabrati nekog ko je sladi, bolji, zgodniji, pametniji, možda čak i srećniji.

Na šta bi on mogao da odgovori:

"Oh-mrzeo-sam-sve-žene-pre-nego-što-sam-se--za-ćorio-u-tebe-srce-ali-sam-mnogo-mnogo-zdravi-ji-sada-ada-da-a."

Što podrazumeva da bi on mogao da nađe neku umiljatiju, ljupkiju, pametniju, bolju kuvaricu i čak neku koja će naslediti od oca brdo love.

"Osvesti se, Benete, staro momče", rekla bih ja kad god bih posumnjala da razmišlja o takvim stvarima, "ti bi se verovatno oženio nekom koja bi bila još falusoidnija od mene, koja bi te štrojila gore nego ja i koja bi bila narcisoidnija od mene." Prva stvar koju supruga jednog ispirača mozga mora da nauči jeste kako da mu u pažljivo odabranim momentima saspe u lice njegov vlastiti žargon.

Ali samo mene su mučile ovakve misli, a ako je Benet i znao za njih, on to nikada nije pokazivao. U našem braku bila je neka greška. Životi su nam tekli . paralelno kao železničke šine. Benet je dan provodio u svojoj ordinaciji, u svojoj bolnici, kod svog psihoanalitičara, a večeri opet u svojoj ordinaciji, obično sve do devet ili deset časova. Ja sam nekoliko dana u nedelji držala nastavu, a ostalo vreme sedela i pisala. Raspored časova mi je bio zgodan, pisanje me je iscrpljivalo, i u vreme kad je Benet stizao kući, ja sam osećala potrebu da izađem iz kuće i opustim se. U toku dana provodila sam i previše vremena u samoći, u dugim časovima sama sa svojom pisaćom mašinom i svojim fantazijama. A činilo mi se da svuda srećem muškarce. Činilo mi se da je svet krcat raspoloživim, interesantnim muškarcima, a to se nije događalo pre nego što sam se udala;

Šta to, u stvari, nije u redu sa brakom? Čak i ako ste zaljubljeni u svoga muža, neminovno dolazi ona godina kada tucanje s njim postane nešto bez ukusa, kao velveeta krem-sir: nešto što zasiti, čak i goji, ali nešto što ne deluje blagotvorno na čulo ukusa, u čemu nema one gorkoslatke napetosti, nema opasnosti. A vi žudite za prezrelim kamambe-rom, za retkim kozjim sirom: sočnim, kremastim, koji miriše na jarčev papak.

Ja nisam bila protiv braka. U stvari, ja sam verovala u brak. Bilo je potrebno imati jednog najboljeg prijatelja u ovom neprijateljskom svetu, jednu osobu kojoj ćete, bez obzira na sve, biti lojalni, jednu osobu koja će uvek biti lojalna vama. Ali šta sa svim onim žudnjama koje posle nekog vremena brak počne sve slabije da zadovoljava? Nemir, glad, ono potmulo udaranje u stomaku, potmulo udaranje u pički, žudnja da budeš ispunjena, da te pojebu kroz svaku rupu, žudnja za suvim šampanjcem i vlažnim poljupcima, za mirisom božu-ra u stanubašti na krovu visoke kuće u j unskoj noći, za svetlom na kraju lukobrana iz Getsbija. .. Nije to žudnja za ovim stvarima - jer ti je poznato da su vrlo bogati ljudi dosadniji od tebe i od mene - već za onim što te stvari evociraju. Sardonički, gorko-slatki rečnik ljubavnih pesama Kola Portera, tužni sentimentalni stihovi Rodžersa i Harta, sve te romantične gluposti za kojima si sa pola srca čeznula, a gorko im se podsmevala drugom polovinom srca. Rasti kao žensko u Americi. Kakvo opterećenje! Rasla si ušiju punih reklama za kozmetiku, ljubavnih pesama, novinskih saveta, kurvoskopa, hoću reći - horoskopa, holivudskih ogovaranja i moralnih dilema na nivou TV-limunada. Kakve litanije ti pevaju reklarneri dobrog života! Kakvi čudni katihizisi!

"Obrati pažnju na svoju stranu zadnju." "Pocrveni kao da si se zaista postidela." "Voli svoju kosu." "Želite li lepše telo? Mi ćemo vam preurediti ovo koje imate." "Taj sjaj na tvom licu treba da dolazi od njega, a ne od tvoje kože." "Daleko si dogurala, srce." "Kako da osvojite svakog muškarca u zodijaku." "Zvezde i tvoja senzualnost." "Muškarcu oni kažu Kati Sark." "Dijamant znači: zauvek." "Ako želite što bolje tuširanje . . ." "Dužina i svežina dolaze zajedno." "Kako sam resila problem svojih intimnih zadaha." "Gospođo, ostanite hladni." "Svaka živa žena voli Chanel No. 5". "Šta pomaže stidljivoj devojci da se oslobodi?" "Femme, nazvali smo ga po vama."

Ono što su sve te reklame i svi ti kurvoskopi sugerisali, bilo je: samo ako ste dovoljno narcisoidni, samo ako se pravilno pobrinete za svoje zadahe, svoju kosu, svoje sise, svoje trepavice, svoja pazuha, i za ono među- nogama, za svoje zvezde, svoje ožiljke i svoj izbor skoča u barovima - vi ćete sresti divnog, snažnog, potentnog i bogatog muškarca koji će zadovoljiti svaku vašu žudnju, ispuniti svaku vašu rupu, i učiniti da srce počne da vam skače u grudima ili stane, od kojeg će vam se oči zamagliti, s kojim ćete odleteti na Mesec po mogućnosti na krilima od rila, gde ćete potom živeti zauvek potpuno zadovoljeni.

A najluđe u svemu tome bilo je - što čak i u slučaju da vi jeste pametni, i da jeste proveli pubertet čitajući Džona Dana i Šoa, čak i ako ste studirali istoriju ili zoologiju ili fiziku, spremajući se da život provedete u jurnjavi za nekom teškom i izazovnom karijerom - ipak vam je glava bila puna svih onih maglovitih žudnji u kojima svaka gimnazijalka grca. Vidite, uopšte nije bilo važno da li vam je koeficijent inteligencije bio 170 ili 70, jer mozak

vam je, u svakom slučaju, bio ispran. Samo su zamke na površini bile drugačije. Samo je govorbio prefinjeniji. A pod tom ljušturom vi ste žudeli da vas ljubav smoždi, da vas obori s nogu, da vas ispuni džinovski kurac koji bljuje spermu, mehurove od sapunice, svile, satene, i, naravno, novac. Niko se nije potrudio da vam objasni šta je, u stvari, brak. Čak vas nisu opremili ni onim što evropske devojke imaju - filozofijom cinizma i praktičnosti. Očekivali ste da posle venčanja nećete poželeti nijednog drugog muškarca osim svog muža. I očekivali ste od svog muža da ne poželi nijednu drugu ženu. Zatim su se te želje javile i vi ste bili gurnuti u paniku mržnje koju ste osetili prema samoj sebi. Kakva ste vi nevaljala žena bili! Kako ste mogli neprestano da čeznete za nepoznatim muškarcima? Kako ste mogli tako netremice da zurite u ispuččenja na njihovim pantalonama? Kako ste mogli da sedite na sastanku zamišljajući kako bi svaki od tih muškaraca mogao da ševi! Kako ste mogli da sedite u vozu i očima tucate potpuno nepoznate muškarce? Kako ste to mogli da činite svome mužu? Zar vam niko nikada nije rekao da sve to ne mora da ima bilo kakve veze s vašim mužem?

A šta je sa svim onim drugim žudnjama koje je brak ugušio? S onim čežnjama da se s vremena na vreme sami dočepate puta, da otkrivete da li biste još uvek mogli da živite sami u svojoj vlastitoj glavi, da otkrivete da li biste mogli da preživite u kolibi skrivenoj u šumi a da ne poludite od samoće; ukratko, da otkrivete da li ste još uvek čitavi posle toliko godina provedenih kao polovina nečega kao dve zadnje noge kostima konja na sceni nekog vodvilja. Pet godina braka učinilo je da me podilaze žmarci od svih tih stvari: od pomisli na muškarce i od pomisli na samoću. Podilazili su me žmarci pri pomisli na seks i pri pomisli na pustinjački život. Znala sam da su ti moji žmarci protivrečni - a to je još više pogoršavalo stvar. Znala sam da su moji žmarci neamerički - a to je čitavu stvar činilo još gorom. Zelja da se živi bilo na koji način koji nije život jedne polovine para, u Americi se smatra za jeres. Sam živeti je neamerički. Muškarcu se takav život može oprostiti - naročito ako je on neki "zgodan samac" koji "bari starlete" u kratkim intervalima između svojih brakova. Međutim, za ženu koja sama živi, uvek se misli da su je muškarci ostavili, a ne da je takav život sama izabrala. Tako je i tretiraju: ona je izgnanik iz društva. Jednostavno, ne postoji način da žena dostojanstveno živi sama. Oh, ona možda može dobro da se snalazi u finansijskom smislu mada ni blizu tako dobro kao muškarac, ali je nikada neće emocionalno ostaviti na miru. Njeni prijatelji, njena porodica, njene kolege na poslu neće joj nikada dozvoliti da zaboravi da njen život bez muža, bez dece - njena sebičnost - da je sve to uvreda za američki način života.

Još nešto: žena nesrećna, mada zna koliko su i njene udate prijateljice nesrećne ne može nikada ni sebe samu da ostavi na miru. Ona živi kao da se stalno nalazi na pragu ispunjenja neke velike želje. Kao da čeka princa iz bajke da je odvede "iz svega toga". Svega čega? Iz usamljenosti življenja u vlastitoj duši? Sigurnosti da je ona to što jeste, a ne polovina nečeg drugog?

Moj odgovor na sve to nije bila još ne ljubavna romansa, niti još ne bekstvo i putovanje, već sam razvila zamisao o ševi bez rajsferšlusa. Ševa bez rajsferšlusa bilo je nešto više od običnog jebanja. Bio je to platonski ideal. Bez rajsferšlusa zbog toga što bi u trenutku kad se nađete zajedno svi rajsferšlusi otpali kao latice ružinog cveta, a donje rublje bi bilo oduvano u jednom dahu kao paperje maslačka. Jezici bi se spleli i istopili. Čitava duša bi vam se preko jezika pretočila u usta bivšeg ljubavnika.

Za prvoklasnu, vrhunsku ševu bez rajsferšlusa bilo je važno da nikada dobro ne upoznate tog muškarca. Bila sam zapazila, na primer, kako bi se svi moji zanosili rasplinuli čim bih se stvarno sprijateljila s muškarcem, čim bih počela da saosećam sa njegovim problemima, da slušam kako kuka na vlastitu ženu, ili na bivše žene, na svoju majku, svoju decu. Posle toga bi počeo da mi se sviđa, možda bih ga čak i volela - ali bez strasti. A ja sam žudela za straću. Takođe sam bila naučila da je pouzdan način da se resim opsednutosti bio da pišem o nekom muškarcu, da posmatram njegove tikove i trzaje, da se bavim anatomijom njegove ličnosti i

svrstavam je po tipu kojem pripada. Posle toga on je bio insekt na čiodi, isečak iz novina stavljen u prozirne plastične korice. Mogla bih da uživam u njegovom društvu, na momente čak možda i da mu se divim, ali on više nije imao tu moć da se zbog njega sva uzdrhtala budim usred noći. O njemu više nisam sanjala. On je sada imao lice.

Tako je drugi uslov za ševu bez rajsferšlusa bila kratkoća susreta. A anonimnost je mnogo značila da stvar bude još bolja.

Dok sam živela u Hajdelbergu, putovala sam četiri puta nedeljno u Frankfurt, na terapiju kod psihoanalitičara. Vožnja je trajala jedan sat u jednom i jedan sat u drugom smeru, pa su tako vozovi postali značajan deo moga života ispunjenog maštanjima. U vozu sam stalno sretala zgodne muškarce, muškarce koji su natucali engleski, muškarce čije su otrcane fraze i banalnosti za mene ostajale nedokučene zbog toga što nisam znala francuski ili italijanski, pa čak ni nemački. Bez obzira na to koliko mrzim što moram da priznam, ali u Nemačkoj ima i zgodnih muškaraca.

Jedan scenario za ševu bez rajsferšlusa bio je, možda, inspirisan italijanskim filmom koji sam gledala pre nekoliko godina. Kako je vreme prolazilo, ja sam ga doterivala tako da odgovara mojim maštanjima. Vrteo mi se u glavi sve vreme dok sam se drmusala u vozu od Hajdelberga do Frankfurta, i od Frankfurta do Hajdelberga:

Sumorni kupe evropskog voza druga klasa. Sedišta su tvrda i presvučena imitacijom kože. Vrata prema hodniku klize pri otvaranju. Maslinova stabla promiču pored prozora. Na jednoj strani sede dve sicilijanske seljanke, s detetom između njih. Izgledaju kao majka, kći i unuka. Obe žene se nadmeću u tome koja će više hrane natrpati devojčici u usta. Preko puta na sedištu pored prozora sedi lepa mlada udovica pod gustim crnim velom koji joj pokriva lice, odevena u tesnu crnu haljinu koja ističe njene zanosne obline. Ona se obilno znoji, a oči su joj podbule. Sedište u sredini je prazno. Na sedištu uz vrata sedi jedna izuzetno debela žena s brčićima. Zbog svojih širokih bokova ona zauzima i gotovo polovinu praznog sedišta u sredini. Čita ljubavni foto-roman u kojem su ličnosti fotografisani manekeni, a dijalog se pojavljuje u malim oblačićima iznad njihovih glava.

Ova petorka se tako trucka neko vreme, udovica i debela žena ćutke, dok majka i baka razgovaraju s detetom, i jedna s drugom, o hrani. A onda se voz uz škripu zaustavlja u gradiću koji se zove možda KORLEONE. Visoki vojnik, sporih pokreta, neobrijan, ali s divnom ćubom kose, rupicom na bradi i pomalo vragolastih očiju, lenjih očiju, ulazi u kupe, bezobrazno se osvrće oko sebe, ugleda polovinu praznog sedišta između debele žene i udovice i, uz mnogo napadnih izvinjenja, seda. Znoj je i neuredan, ali, u suštini to je divan komad mesa, tek malo užegao od vrućine. Voz škripeći izlazi iz stanice.

Zatim postajemo svesni samo drmusanja voza i ritmičkog trljanja vojnikovih butina o udovičine butine. Naravno, on se takođe trlja i o bokove debele dame - ona pokušava da se odmakne od njega - što je savršeno nepotrebno jer on uopšte nije svestan toga da dodiruje njene bokove. On gleda u veliki zlatni krst između udovičinih dojki kako se klati napred i nazad u njenom dubokom dekolteu. Bup. Pauza. Bup. Krst udara u jednu vlažnu dojku, pa onda u drugu. Izgleda kao da se dvoumi u međuprostoru, kao da je paralizovan između dva magneti koji odbijaju. Udolina i klatno. Vojnik je hipnotisan. Ona zuri kroz prozor, gleda svako stablo masline kao da nikada ranije nije videla maslinova stabla. On nespretno ustaje, napola se pokloni damama i muči se da otvori prozor. Kad ponovo seda, ruka mu kao slučajno očeše udovičin stomak. Ona ne pokazuje da je to primetila. On levu ruku ostavlja na sedištu između svoje i njene butine i počinje svoje veste prste da savija oko i ispod mekog mesa njenog bedra. Ona nastavlja da zuri u svako stablo masline, kao da je ona Bog i kao da ih je upravo stvorila, pa se sad pita kako da ih nazove.

U međuvremenu, izuzetno debela dama pakuje svoj foto-roman u bleštavo zelenu plastičnu mrežastu torbu punu smrdljivih sireva i banana koje počinju da trule. A baka umotava ostatke salame u masne novine. Majka oblači devojčici džemper i briše joj lice maramicom brižljivo

navlaženom svojom majčinskom pljuvačkom. Voz se uz škripu zaustavlja u gradiću koji se zove možda PRICI i debela dama, majka, baka i mala devojčica izlaze iz kupea. Zatim voz ponovo krene. Zlatni krst počinje bup, pauza, bup, između znojnih udovičnih dojki, prsti počinju da se zavlače pod udovičine butine, udovica i dalje zuri u stabla maslina. Zatim prsti klize između njenih butina, razmiču joj noge, i kreću naviše do mesnatog prostora između njenih debelih, crnih čarapa i steznika, kliznu naviše i zavlače se pod steznicu u vlažno, gaćicama nepokriveno, mesto između njenih nogu.

Voz ulazi u galleria, ili tunel, i u polutama dolazi do konzumacije simbolizma.

Tu je vojniskova čizma u vazduhu i mračni zidovi tunela i hipnotičko klaćenje vagona i dugi, visoki pisak voza kad konačno izroni iz mraka.

Ona bez reci silazi u gradu koji se, možda, zove BIVONA. Prelazi šine, pažljivo zakoračujući preko njih u svojim uskim crnim cipelama i debelim crnim čarapama. On zuri za njom kao Adam koji se pita kako da je nazove. Zatim skoči, izleće iz voza i pojuri za njom. U tom trenutku kolosekom ispred njega nailazi dugačak teretni voz koji mu zaklanja vidik i preprečuje put. Dvadeset pet teretnih vagona kasnije, ona je nestala zauvek.

Jedan scenario ševe bez rajsferšlusa.

Bez rajsferšlusa, vidite, ne zbog toga što evropski muškarci više koriste dugmeta nego rajsferšluse na sličevima, i ne zato što su učesnici tako porazno privlačni, već zbog toga što incident ima svu onu brzu sažetost sna i što, očigledno, ne uključuje nikakvu grizu savesti i osećanje krivice; nema nikakvih priča o njenom pokojnom mužu ili o njegovoj verenici; zbog toga što nema nikakvih racionalizacija; zbog toga što njih dvoje uopšte ne razgovaraju. Ševa bez rajsferšlusa je apsolutno čista.

Ona ne uključuje nikakve prikrivene motive. Tu nema igre sa snagom. Muškarac ne "uzima", žena ne "daje". Niko ne pokušava da nabije rogove mužu ili da ponizi ženu. Niko ništa ne pokušava da dokaže, ili da izvuče bilo šta bilo od koga. Ševa bez rajsferšlusa jeste najčistija stvar na svetu. I reda je od jednoroga iz bajki. A ja je nikada još nisam doživela. Svaki put kad mi se činilo da ću da je doživim, otkrivala sam konja s rogom od kartona, ili dva klovna u kostimu jednoroga. Alesandro, moj prijatelj iz Firence, najviše se bio približio mom idealu. Ali, na kraju je i on bio jedan klovna u kostimu jednoroga.

Smatrajte ovu tapiseriju za moj život.

"SVAKA ŽENA OBOŽAVA FAŠISTU"

Svaka žena obožava fašistu,

Čizmu u lice, brutalnu životinju,

Brutalno srce brutalne životinje poput tebe.

Silvija PlatU šest ujutru sleteli smo na Flughafen u Frankfurtu i, umorni, polako se odvucli do čekaonice čiji je pod bio prekriven gumom, koja me je, iako blistavo nova, podsećala na logore smrti i deportacije. Čekali smo tu jedan čas dok je naš "747" uzimao gorivo. Svi psihoanalitičari su kruto sedeli na stolicama izlivenim od fiberglasa, poredanim u krute, nepro-menljive redove: sive, žute, sive, žute, sive, žute . . . Turobnost tih boja mogla se uporediti samo sa turobnošću izraza lica ispirača mozga.

Većina ih je nosila skupe kamere i uprkos dužoj kosi, stidljivim bradama, naočarima s uzanim metalnim okvirima i suprugama odevenim s prihvatljivom pri-mesom boemštine srednje klase: kožne sandale, meksikanski šalovi, nakit iz narodne radinosti, oni su odicali dostojanstvom cenjenih građana. Sumorna bit neporočnosti. To je bilo ono, kad sam o tome razmišljala, što imam protiv većine analitičara. Oni su bez postavljanja bilo kakvih pitanja prihvatili društveni red. Njihovi blago ulevo orijentisani politički stavovi, njihovo potpisivanje peticija za mir i ukrašavanje ordinacija reprodukcijama Gemike bili su čista kamuflaža. Kada se radilo o suštinskim pitanjima: porodica, položaj žene u društvu, tok novca

od pacijenta do doktora, oni su bili reacionari. Kruto su služili svojim interesima kao sociodarvini u viktorskom periodu.

"Ali, žene su uvek bile snaga iza prestola", rekao mi je moj poslednji analitičar kada sam pokušala da mu objasnim kako se osećam nepoštenom zbog toga što uvek moram da se koristim zavodjenjem da bih dobila ono što želim od muškaraca. Upravo nekoliko nedelja pred ovaj put u Beč došlo je do našeg konačnog sukoba. Ja nikada nisam imala potpuno poverenje u Kolnera, ali sam nastavljala da ga posećujem, pretpostavljajući da je ovo odsustvo punog poverenja moj problem.

"Pa zar ne shvatate", vikala sam sa kauča, "upravo u tome i jeste problem! Žene koriste sekspeil za manipulisanje muškarcima, a u sebi suzbijaju bes, i nikada nisu otvorene i poštene."

Ali dr Kolner je sve ono što je makar malo mirisalo na pokret za oslobođenje žene video kao neurotski problem. Bilo kakva pobuna protiv konvencionalnog ženskog ponašanja za njega je morala da bude "u vezi sa ralusom" i "agresivna". Već mnogo vremena smo se natezali oko tih pitanja, ali tek njegova izjava o "snazi iza prestola" konačno mi je pomogla da shvatim koliko me je on zaludivao.

"Ja ne verujem u ono u šta vi verujete", vikala sam na njega, "i ne cenim vaša uverenja, a ne cenim ni vas, zbog toga što imate takva uverenja. Ako možete pošteno da izjavite tako nešto kao što je to vaše uverenje o postojanju snage iza prestola, onda vi ništa ne razumete u vezi sa mnim ili problemima sa kojima se ja borim. Ja ne želim da živim držeći se principa kojih se vi držite. Ja ne želim tu vrstu života i ne vidim zašto bi trebalo da budem procenjivana prema standardima takvog života. Takođe, mislim da vi pojma nemate o ženama."

"Možda vi ne razumete šta znači biti žena", odvratio je on.

"Oh, bože. Vi sad potežete onu poslednju smicalicu. Zar ne shvatate da su muškarci uvek definisali ženstvenost kao sredstvo za držanje žene na uzici? Zašto bih ja slušala vaše objašnjenje šta to znači biti žena? Jeste li vi žena? Zašto ja ne bih jednom slušala sebe samu? I druge žene? Ja razgovaram s njima. One mi pričaju o sebi - i proketo mnogo njih misli isto što i ja - iako to što osećamo, nema pečat kojim Američko društvo psihoanalitičara odobrava takvo mišljenje."

Neko vreme smo se tako natezali, pri čemu smo oboje vikali. Mrzela sam sebe samu zbog toga što je ono što kažem proketo mnogo zvučalo kao neki traktat i što sam dopustila da budem uvučena u ovako plitkoumno polarizovano stanovište. Znala sam da ovako diskutujući zanemarujem mnoge tananije suštinske detalje. Znala sam da postoje i drugi analitičari - moj analitičar u Nemačkoj, na primer - koji nisu potezali ovakve ženomrzačke, rutinerske argumente. Ali ja sam mrzela Kolnera kako zbog njegove uskogrudosti, tako i zbog toga što sam s njim gubila vreme i novac na ovakvim bajatim klišeima o mestu žene. Kome je to trebalo? To ste sve mogli da pročitate na ceduljicama koje dobijete u istočnjačkim restoranima u kolačićima koji proriču budućnost. A to ne košta četrdeset dolara za pedeset minuta.

"Ako zaista tako mislite o meni, ne razumem zašto ovog trenutka ne prekinete s dolaženjem kod mene", izbljunuo je Kolner: "Zašto biste i dalje dolazili da slušate ta moja sranja?"

Tačno takav je bio Kolner. Čim bi osetio da je napadnut, postajao je neprijatan i ubacivao je tu reč od pet slova da bi pokazao kako je on jedan savremen laf.

"Tipičan kompleks malog čoveka", promrmljala sam.

"Šta ste rekli?"

"Oh, ništa."

"Ne, ne, želim da čujem šta ste rekli. Ja to mogu da podnesem." Veliki, hrabri psihoanalitičar.

"Upravo sam razmišljala o tome, dr Kolner, da vi patite od onoga što se u psihijatrijskoj literaturi naziva 'kompleks malog čoveka'. Postajete svadljivi i vitlate tom reci od pet slova čim neko ukaže na to da vi niste svemogući Bog. Znam da je sigurno gadno kad je neko visok

samo metar i šezdeset santimetara - ali pretpostavljam da bi vam terapija kod nekog psihoanalitičara morala pomoći da lakše podnosite svoj mali rast."

"Motke i kamenje mogu da mi slome kosti, ali reci nikada neće moći da me povrede", zarežao je Kolner. Povukao se na drugi stepen odbrane. Čak je mislio i da je veoma duhovit.

"Čujte - zašto biste vi mogli da me zatrpavate bajatim klišeima - a ja treba da vam budem zahvalna za vašu superiornu pronicljivost, i čak da vam plaćam za to - ali ako ja to isto vama radim - na šta svakako imam pravo, s obzirom na to koliko sam vam love do sada nagurala u džepove - vi se razbesnite i počnete da govorite kao kakav zločesti sedmogodišnji dečak."

"Samo sam rekao da bi trebalo da prekinete s dolaženjem, ako tako mislite o meni. Napustite ordinaciju. Izađite. Tresnite vratima. Recite mi da idem do đavola."

"I da lepo prihvatim da su poslednje dve godine i hiljade dolara koje su od mene prešle vama bile čisti gubitak? Hoću reći, vi možda to možete tek tako da otpišete - ali, ja sam malo više uložila u uveravanje sebe same da se ovde nešto pozitivno događalo."

"Sve to lepo možete da raščlanite sa svojim sledećim psihoanalitičarom", rekao je Kolner.

"Moći ćete da otkrijete šta ovde nije bilo u redu s vašeg gledišta ..."

"S mogeg gledišta! Zar ne shvatate zašto toliki ljudi postaju đavolski siti psihoanalize? Za to ste krivi samo vi, glupi psihoanalitičari. Vi činite da proces psihoanalize liči na neku Kvak - 22. Pacijentkinja dolazi i dolazi i dolazi i plaća svojim novcem, a uvek kad se pokaže da niste kadri da pomognete pacijentu, vi jednostavno povećate broj godina tokom kojih će morati da dolazi psihoanalitičaru, ili jednostavno kažete da će morati da ode drugom da bi ustanovio šta nije bilo u redu s prvim psihoanalitičarom. Zar vas apsurdnost toga nimalo ne pogađa?"

"Sigurno da me pogađa apsurdnost toga što ovde sedim i slušam ovu vašu tiradu. Mogu samo da ponovim ono što sam vam već rekao. Ako vam se ne sviđa, zašto jednostavno ne odete do đavola?"

Kao u nekom snu nikada ne bih mogla da poverujem da sam sposobna da učinim tako nešto ustala sam sa kauča koliko sam samo godina provela ležeći na tom kauču?, pokupila svoju beležnicu i izašla ne, nisam jednostavno samo "išetala" - mada bih volela da jesam kroz vrata. Pažljivo sam ih polako zatvorila. Nisam primenila nikakav postupak Nora-treska-vratima da bih pojačala efekat. Zbogom, Kolner. Za trenutak, u liftu, gotovo da sam zaplakala.

Međutim, pošto sam prošetala dva bloka duž Medison avenije, osetila sam ushićenje. Nema više seansi u osam sati ujutro! Nema više nedoumica pomaže-li-to-išta u kojima sam bila svakog meseca dok sam ispisivala gargantuanski ček! Nema više prepirki sa Kolnerom koje sam vodila kao da sam vođa ženskog pokreta! Bila sam slobodna! A kad sam se setila sveg onog novca koji više nisam morala da trošim! Uletela sam u prodavnicu obuće i odmah potrošila četrdeset dolara za par belih sandala sa zlatnim lančićima. Sandale su me toliko razveselile koliko me pedeset minuta sa Kolnerom nikada nije razvedrilo. O.K., to znači da nisam stvarno oslobođena žena još sam morala sebe da tešim kupovinom, ali sam bar bila oslobođena Kolnera. To je ipak bio neki početak.

Te sandale sam obula za put u Beč, i bacila sam pogled dole na njih dok smo se vraćali u avion. Kako ono bese, treba li da stupim unutra desnom ili levom nogom da bih sprečila pad aviona? Kako sam mogla da sprečim avionsku nesreću ako se nisam sećala toga? "Majko", promrmljaval sam. Uvek j mrmrljam "majko" kad sam uplašena. Što je najčudnije, ja uopšte ne zovem svoju majku "majko", niti sam je ikada tako zvala. Ona je mene nazvala Izadora Zelda, ali ja se trudim da ne koristim ono Zelda. Kasnije sam saznala da je razmišljala i o tome da me nazove Olimpija, po Grčkoj, i Justina, po Sadu. Zauzvrat što mi je za čitav život natovarila taj teret, ja nju zovem Džud. Njeno pravo ime je Džudit. Niko, osim moje najmlađe sestre, nikada je i ne oslovljava sa "mama."

Beč. Samo ime zvuči poput valcera. Međutim, ja nikada nisam mogla da podnesem taj grad. Meni je izgledao mrtav. Balsamovan.

Stigli smo u devet časova pre podne - upravo u vreme kada se aerodrom otvarao. WILL-KOMMEN IN WIEN, pisalo je. Vukli smo se kroz carinu tegleći svoje kofere, osećajući se kao droǒgirani zbog neprospavane noći.

Aerodrom je delovao kao da je tek izriban i blistao je od čistoće. Pomislila sam na nivo nereda, prljavštine i haosa na koji su se Njujorčani navikli. Povratak u Evropu je uvek bio neka vrsta šoka. Ulice su izgledale nekako neprirodno čiste. Parkovi su izgledali neprirodno puni nevandalizovanih klupa, vodoskoka i grmova ruža. Leje cveća izgledale su neprirodno uredno. Čak su i telefoni u javnim govornicama funkcionisali.

Carinici su samo pogledali naše kofere i za manje od dvadeset minuta već smo se penjali u autobus koji je za nas bila unajmila Bečka akademija za psihijatriju. Popeli smo se u autobus u naivnoj nadi da ćemo za nekoliko minuta stići u hotel i biti u krevetu. Nismo znali da će autobus vijugati kroz bečke ulice i zaustavljati se pred sedam drugih hotela pre nego što stigne pred naš, posle skoro tri časa.

Put do hotela ličio je na jedan od onih snova u kojima morate nekuda da stignete pre nego što se nešto strašno dogodi, ali, iz nekog neobjašnjivog razloga, vaš se auto ili stalno kvari, ili stalno ide unazad. U svakom slučaju, ja sam tog jutra bila ošamućena od nespavanja i ljuta i sve me je iritiralo.

Svaki put kad bih ponovo bila u Nemačkoj, osećala bih nešto u čemu je delom bilo i panike. Živela sam u Hajdelbergu duže nego bilo u kojem gradu izuzev u Njujorku, pa je tako Nemačka a, takođe, i Austrija bila u neku ruku moja druga domovina. Dobro sam govorila jezik - mnogo bolje nego bilo koji od jezika koje sam učila u školi - a dobro sam poznavala i hranu, vina, marke raznih proizvoda, vreme kada se prodavnice zatvaraju, odeću, popularnu muziku, izraze u žargonu, manire . . . Sve kao da sam čitavo detinjstvo provela u Nemačkoj, ili da su mi roditelji bili Nemci. Samo, ja sam se rodila 1942. godine, i da su mi roditelji bili nemački Jevreji, a ne američki, ja bih se rodila i verovatno bih umrla u koncentracionom logoru - uprkos mojoj plavoj kosi, plavim očima i nosu poljske seljanke. To nikada nisam mogla da zaboravim. Nemačka je bila poput maćehe: potpuno poznata i potpuno prezrena. U stvari, još prezrenija zbog toga što je bila tako dobro poznata.

Kroz prozor autobusa gledala sam stare dame crvenih obraza u "udobnim" cipelama bež boje i sa nezgrapnim tirolskim šeširima. Gledala sam njihove nezgrapne noge i nezgrapne zadnjice. Mrzela sam ih. Spazila sam jedan reklamni plakat na kojem je pisalo:

SEI GUT ZU DEINEM MAGEN

Budi dobar prema svom želucu, i osetila sam da mrzim Nemce zbog toga što uvek misle na svoje proklete stomake, na svoje Gesundheit- kao da su oni izmislili zdravlje, higijenu i hipohondriju. Mrzela sam njihovu fanatičku opsesiju iluzijom čistoće. Pazite, kažem iluzijom, jer Nemci zapravo nisu čisti. Bele čipkaste zavese, jorgani koji se provetravaju na prozorima, domaćice koje ribaju pločnik pred svojim kućama, vlasnici trgovina koji ribaju izloge svojih prodavnica, svi oni sačinjavaju pažljivo kon-struisanu fasadu koja treba da zaplaši strance agre-sivnim zdravljem Nemačke. Ali, samo uđite bilo u koji nemački klozet i naći ćete uređaj kakvog nema nigde na ovom svetu. U njemu se nalazi dražesna mala porculanska platforma na kojoj se govno zadržava tako da možete da ga razgledate pre nego što ga vrtlog odnese u vodeni ambis, a u školjki, u stvari, nema vode sve dok ne povučete ručicu za vodu. Rezultat toga jeste da nemački klozeti smrde na govna gore nego bilo koji bilo gde. Ja ovo kažem kao iskusni svetski putnik. Tu je, zatim, i ona prljava krpa koja predstavlja javni peškir koja visi nad minijaturnim lavaboom, koji ima samo jednu slavinu, i to za hladnu vodu kojom možete da poprskate svoju desnu ili koju već ruku koristite.

Dosta sam razmišljala o klozetima dok sam živela u Evropi. Eto koliko me je Nemačka izluđivala. Jednom prilikom sam čak pokušala da izvršim klasifikaciju naroda na osnovi klozeta.

"Istorija sveta kroz klozete" optimistički sam napisala na vrhu čiste strane u svojoj beležnici, "epška poema???"

BRITANCI:

Britanski toalet-papir. Način života. Glaziran.

Ne upija, ne omekšava se, niti savija ukružena gornja usna kao nacionalno obeležje. Često je vlasništvo vlade. U državi s blagostanjem kao krajnjim dometom, čak i na t.p. je odštampana propaganda.

Britanski klozet kao poslednje utočište kolonijalizma. Voda šumi iznad glave kao Viktorijini vodopadi, vi ste istraživač. Prska vam u lice. Za trenutak dok povlačite vodu Britanija opet vlada morima.

Lančić za povlačenje vode je elegantan. Poput gajtana za zvonce u otmenim palatama otvorenim za publiku, za penije, nedeljom.

NEMCI:

Nemački klozeti poštuju klasne razlike. U vago-nima trećeg razreda: grubi mrki papir. U prvoj klasi: beli papir. Zove se Spezial Krepp. Pre-vod nije potreban. Međutim, nemački klozet je jedinstven po svojoj maloj pozornici čitav svet je jedna pozornica na koju pada govno. Ona vam omogućuje da govno dobro pogledate, da izvršite izbor među političkim kandidatima i da razmislite o stvarima koje ćete reći svom psihoanalitičaru. Takođe je zgodna za rudare koji u rudnicima dijamanata pokušavaju da ih pro-krijumčare napolje u vlastitim crevima. Nemački klozeti su stvarno ključ za razumevanje užasa Trećeg Rajha. Ljudi koji su kadri da grade takve klozete, sposobni su svašta da učine.

ITALIJANI:

Ponekad možete da pročitate deliće Corriere della Sera pre nego što vestima obrišete dupe. U principu, ovde se klozetske šolje brzo ispiraju i govno nestaje mnogo pre nego što stignete da skočite i okrenete se da biste mu se divili. Otuda italijanska umetnost. Nemci imaju vlastita govna kojima mogu da se dive. Pošto ih nemaju, Italijani prave skulpture i slike.

FRANCUZI.

Stari hoteli u Parizu s dva gvozdena džinovska otiska stopala sa svake strane smrdljive rupe. Stabla pomorandže zasađena u Versajju da bi svojim mirisom prikrila smrad nužničkih jama. est defendu de faire pipi dans la chambre de Roj.

Svetio u pariškim klozetima se upali tek kad okrenete bravu.

Ja nekako ne mogu da razumem francusku filozofiju književnost vis a vis francuskog odno-sa prema merde. Francuzi su vrlo apstraktni mislioci - ali su isto tako sposobni da stvore i jednog takvog pesnika kao što je Ponž, koji piše epsku poemu o sapunu. Kako se to dovodi u vezu s francuskim klozetima?

JAPANCI:

Čučanje kao osnovna činjenica života na Istoku. Klozetska šolja smeštena u prerezu u zemlji. Iza nje se nalazi cvetni aranžman. Ovo ima neke veze sa zen-filozofijom uporedi: Suzuki.

Već je bilo prošlo dvanaest sati kad smo najzad stigli u naš hotel i ustanovili da su nas smestili u sobicu na poslednjem spratu. Htela sam da protestu-jem, ali Beneta je više interesovao odmor. I tako smo spustili roletne da se zaštitimo od popodnevnog sunca, svukli se i srušili se u krevete, a da čak nismo ni raspakovali kofere. Uprkos tome što se nalazio u nepoznatoj sobi, Benet je odmah zaspao. Ja sam se prevrtala i borila s perjanim pokrivačem sve dok nisam paia u nemiran san pun nacista i avionskih nesreća. Neprestano sam se budila, srce mi je tuklo a zubi cvokotali. Bila je to uobičajena panika koja me uvek hvata prvog dana

koji provodim daleko od kuće, ali sada je bila pojačana time što smo se vratili u Nemačku. Već sam pozelela da uopšte nismo ni došli ovamo.

Ustali smo oko tri i trideset i na jednom od odvojenih kreveta prilično ravnodušno vodili ljubav. Još uvek sam se osećala kao da sanjam i stalno sam

Zabranjeno je piškiti u kraljevoj sobi. - Prim. prev.

zamišljala da je Benet neko drugi. Ali ko? Nikako nisam mogla da stvorim njegovu jasnu sliku. To mi nikada nije uspevalo. Ko je bio taj čovek fantom koji me je progonio čitavog života? Moj otac? Moj psihoanalitičar, Namac? Ševa bez rajsferšlusa? Zašto njegovo lice nikako ne dolazi u fokus?

U četiri sata smo seli u Strassenbahn i krenuli do Bečkog univerziteta da se prijavimo za učešće u radu Kongresa. Dan je ispaio lep, nebo je bilo čisto i plavo s apsurdnim paperjastim oblačićima. A ja sam šipčila ulicama u sandalama sa visokim potpeticama, mrzeći Nemce, i mrzeći Beneta zbog toga što nije neki neznamac iz voza, što se ne smeši, što tako dobro tuca, a nikada me ne ljubi, što mi plaća seanse kod ispirača mozga i preglede briseva po Papaniko-lau testu, i kupuje IBM pisaće mašine, ali mi nikada ne kupuje cveće. I zbog toga što ne razgovara sa mnom. I što me više ne hvata za dupe. I što me ne ljubi dole. Uostalom, šta možete i da očekujete posle pet godina braka? Kikotanje u mraku? Hvatanje za dupe? Grickanje mindže? Pa, bar poneki put. Šta vi žene želite? Frojda je to mnogo mučilo, a ništa pametno nije smislio. Kako vi dame volite da budete povaljene? Da li želite takvog muškarca koji će da vas ljubi dole i onda kada imate menstruaciju? Muškarca koji će vas ljubiti ujutro pre nego što operete zube i koji neće da kaže uh? Muškarca koji će se smejati s vama kad se ugase svetla?

Tvrđi kurac, rekao je Frojd, pretpostavljajući da je njihova opsesija naša opsesija.

Falocentrik, tako je neko jednom nazvao Frojda. Frojd je verovao da se Sunce obrće oko penisa. I ćerka mu je tako mislila.

A ko je mogao da mu se usprotivi? Sve dok žene nisu počele da pišu knjige, postojala je samo jedna strana priče. Kroz čitavu istoriju knjige su pisane spermom, a ne krvlju menstruacije.

Sve do svoje dvadeset prve godine merila sam svoje orgazme prema orgazmima ledi Četerli i stalno se pitala šta li to sa mnom nije u redu. Da li mi je ikada palo na pamet da je ledi Četerli, u stvari, bila muškarac? Da je ona zapravo D. H. Lorens?

Falocentrik. To je problem muškarca, a isto tako i žena. Jedan moj prijatelj nedavno je našao u kolačiću koji predskazuje sreću ovo:

MUŠKARCIMA SU GLAVNI PROBLEM MUŠKARCI, ŽENAMA SU GLAVNI PROBLEM MUŠKARCI.

Jednom sam, samo zato da bih ga impresionirala, ispričala Benetu kako izgleda ceremonija prijema novih članova u Paklene anđele. Ono kad kandidat mora da liže svojoj ženskoj kad ima menstruaciju, a svi ostali momci gledaju.

Benet na to nije ništa rekao.

"Pa, zar to nije interesantno?" podbadala sam ga. "Zar to nije super?"

Još uvek ništa.

Nastavila sam sa bockanjem.

"Zašto ne kupiš sebi jednog malog kera", konačno je prozborio, "pa ga lepo izdresiraš?"

"Moram da te prijavim Njujorškom društvu psihoanalitičara", rekla sam mu.

Zgrada Medicinskog fakulteta Bečkog univerziteta je sva u stubovima, mračna i nalik na pećinu. Polagano, nogu pred nogu, uspeli smo se uz dugačko stepenište. Desetine ispirača mozga tiskale su se oko stola za kojim se, na vrhu stepeništa, obavljalo prijavljivanje učešća na Kongresu.

Mlada Austrijanka sa naočarima koje su imale arlekinski okvir, odevena u crvenu "dirndl" haljinu, svakome je pravila probleme sitničareći oko akreditiva za registraciju. Govorila je pedantnim engleskim jezikom iz školskih udžbenika. Bila sam ubedena da je ona žena jednog od austrijskih kandidata. Nije mogla imati više od dvadeset pet godina, a već je umela da se osmehuje s izveštačenošću jedne Frau Doktor.

Pokazala sam joj pismo časopisa *Voyeur*, ali ona nije htela da me registruje kao zvaničnog učesnika Kongresa.

"Zašto?"

"Zato što nemamo ovlašćenje za pristup štampu", podsmešljivo se osmehnula. "Tako mi je šao."

"Da, smela bih da se kladim da vam je žao."

Mogla sam da osetim kako mi se bes skuplja u glavi kao para u ekspres-loncu. Kučka nacistička, pomislila sam, prokleta Švabica.

Benet me je prostrelio pogledom koji je govorio: smiri se. On mrzi kad ja besnim na ljude na javnim mestima. Međutim, njegov pokušaj da me obuzda samo me je još više razbesneo.

"Slušajte vi - ako mi ne omogućite pristup, pisaću i o tome." Bilo mi je jasno da ću, čim Kongres počne s radom, moći da uđem i bez značke - tako da mi sve to, stvarno, i nije bilo mnogo važno. Osim toga, nije mi baš previše bilo stalo do toga da napišem taj članak. Ja sam bila špijun iz spoljnog sveta. Špijun u kući psihoanalize.

"Sigurna sam da ne biste voleli da napišem kako se psihoanalitičari plaše prisustva pisaca na svojim sednicama, zar ne?"

"Meni je tako šao", ponavljala je austrijska kučka. "Ali ja saista nemam ovlašćenje ta vas primim . . ."

"Pretpostavljam da vi samo slušate naređenja."

"Ja imam uputstva kojih moram ta se pritršavam."

"Vi i Ajhman."

"Pardon?" Nije čula šta sam rekla.

Čuo me je neko drugi. Okrenula sam se i ugledala tog plavokosog, tršavog Engleza s lulom koja mu je visila sa lica.

"Ako biste za trenutak prestali da se ponašate paranoidno i umesto grube sile upotrebili svoj šarm, siguran sam da niko ne bi mogao da vam se suprotstavi", rekao mi je. Smešio mi se onako kako se muškarac osmehuje ležeći na vama posle izuzetno dobre ševe.

"Mora biti da ste vi psihoanalitičar", rekla sam, "niko drugi se ne bi razbacivao tako slobodno pojmom kao što je paranoidno."

Iscerio se.

Nosio je vrlo tanku, belu indijsku košulju kurtah, pod kojom sam mogla da vidim kako mu se kovrdžaju crvenkasto-plave malje.

"Drška pička", rekao je. Zatim me je celom šakom uhvatio za dupe i vragolasto ga stisnuo dugim stiskom.

"Imate lepo dupe", rekao je. "Dođite, ja ću se postarati da vas prime na konferenciju."

Naravno, ispostavilo se da on nema nikakva ovlašćenja u tom smislu, ali ja sam to saznala tek kasnije. On se toliko nametljivo muvao svuda da bi čovek mogao da pomisli da je on glava čitavog Kongresa. Doduše, bio je predsedavajući jedne od pripremnih sednica - ali nije imao apsolutno nikakvih ovlašćenja kad je štampa bila u pitanju. Uostalom, koga je sad više bila briga za štampu? Sve ono do čega je meni sad bilo stalo - bilo je da me ponovo uhvati za dupe i stisne. Išla bih za njim kud god bi poželeo. Dahau, Aušvic, bilo kuda. Pogledala sam preko stola, za kojim se obavljala registracija učesnika, i ugledala Beneta kako vodi ozbiljan razgovor s nekim psihoanalitičarom iz Njujorka.

Englez se bio probio kroz gomilu i sada je ispitivao devojkicu koja radi na registraciji, zalazući se za mene. Zatim se vratio do mene.

"Čujte - ona kaže da morate da sačekate i da razgovarate sa Rodnijem Lemanom. On je moj prijatelj iz Londona, a kažu da treba svakog časa da stigne ovamo, pa predlažem da pređemo preko puta u kafanicu, popijemo po jedno pivo, i onda ga potražimo!"

"Dozvolite samo da se javim mužu", rekla sam. To će u narednih nekoliko dana postati neka vrsta refrena.

Njemu kao da je bilo milo što imam muža. U svakom slučaju, nije izgledalo da mu je žao. Upitala sam Beneta da li bi i on hteo da pređe za nama preko u kafanicu nadajući se, naravno, da se neće prebrzo pojaviti, na šta mi je on samo odrečno odmahnuo rukom. Bio je zauzet raspravom o kontratransferenciji.

Pratila sam dim iz Englezove lule niz stepenište i preko ulice. Purnjao je uz put kao lokomotiva, a činilo se da mu lula služi za pogon. Bila sam srećna što mogu da izigram poslednji vagon u njegovoj kompoziciji.

Seli smo u kafanicu uz četvrt litra belog vina za mene i bocu piva za njega. Nosio je indijske sandale i nokti na nogama su mu bili prljavi. Uopšte nije ličio na ispiraća mozga.

"Odakle ste?"

"Njujork."

"Mislim, vaši preci."

"Zbog čega to želite da znate?"

"Zašto izbegavate moje pitanje?"

"Nisam dužna da odgovaram na vaša pitanja."

"Znam." Puckao je lulu i zurio nekud u daljinu. Uglovi očiju su mu se nabrali u jedno stotinu sitnih bora, a usta su mu se izvijala u nekakav poluosmeh čak i onda kad se nije osmehivao. Znala sam da ću reći da za sve što od mene zatraži. Moja jedina briga bila je: možda neće dovoljno brzo tražiti.

"Poljski Jevreji na jednoj strani, ruski na drugoj . . ."

"To sam i mislio. Vi izgledate kao Jevrejka."

"A vi izgledate kao engleski antisemita."

"Ma hajdete, molim vas - ja volim Jevreje. . ."

"Neki od vaših najboljih prijatelja. . ."

[45]"Činjenica je da su Jevrejke prokleta dobre u krevetu."

Nisam mogla da se setim ničeg duhovitog što bih mogla da mu odgovorim. Slatki Isuse, mislila sam, evo ga. Prava š.b.r. Ševa bez rajsferšlusa par ekselans. Za ime boga, šta čekamo? Sigurno ne Rodnija Lemana.

"Ja takode volim i Kineze", rekao je, "a vi imate zgodnog muža."

"Možda bi trebalo da vas upoznam s njim. Konačno, obojica ste psihoanalitičari. Trebalo bi da imate mnogo zajedničkog. Mogli biste baš lepo da trtite jedan drugog ispod Frojdove slike."

"Pičko", reče on. "U stvari, ja više volim kineske devojke - ali i devojke Jevrejke iz Njujorka, koje vole dobro da se posvađaju, takode deluju na mene strašno seksi. Svaka ženska koja je sposobna da digne onakvu frku kakvu ste vi napravi-li kod stola za registraciju, mnogo obećava."

"Hvala." Ako išta znam, bar znam da prepo-znam kompliment kad mi ga upute. Gaćice su mi već bile toliko vlažne da sam njima mogla da prebrišem sve bečke ulice.

"Vi ste jedina osoba koju sam ikada upoznala koja misli da ja izgledam kao Jevrejka" rekla sam, pokušavajući da vratim konverzaciju na neutralniji teren. Dosta sa seksom. Vratimo se bigotizmu. Njegova izjava da ličim na Jevrejku stvarno me je uzбудila. Sam bog zna zašto.

"Čujte - ja nisam antisemita, ali vi jeste. Zbog čega mislite da ne izgledate kao Jevrejka?"

"Zbog toga što ljudi uvek misle da sam Nemica - i zbog toga što sam pola života provela slušajući antisemitske viceve koje su pričali ljudi koji su pretpostavljali da ja nisam . . ."

"E, to je ono što ja ne volim kod Jevreja", rekao je. "Samo oni smeju da pričaju antisemitske viceve. To je prokleta nepošteno. Zašto bih ja bio lišen prava da uživam u mazohističkom jevrejskom humoru, samo zato što sam goj2!"

Izgovarajući reč goj zvučao je baš kao pravi goj.

"Ne izgovarate pravilno tu reč."

"Šta? Goj?"

"Oh, to je u redu, nego reč mazohistički." Izgovarao je prvi slog kao pravi Englez. "Morate da pazite na to kako izgovarate jidiš reci kao što je mazohistički", rekla sam. "Mi Jevreji smo veoma osetljivi."

Naručili smo još jednu rundu pića. On se stalno pretvarao da se osvrće tražeći Rodnija Lemana, a ja sam za to vreme igrala, vrlo profesionalno, spiel o članku koji treba da napišem. Gotovo da sam samu sebe u to ubedila. To je jedan od mojih najvećih problema. Kad počnem druge ljude da ubedujem u nešto, dešava se da ne uspem da ubedim njih, ali nepogrešivo ubedim sebe. Kao žena varalica ja sam potpuni promašaj.

"Vi zaista govorite s jakim američkim naglasnom", rekao je, osmehujući se onim svojim posle-dobrog-tucanja osmehom.

"Nemam ja nikakav akcent - wga imate ..."

"Ek-sent", rekao je, podsmehujući mi se.

"Ma, jebe mi se."

"To uopšte nije loša ideja."

"Kako ono rekoste da se zovete?" Što je, ako se sećate, vrhunac dramskog zapleta u Strinbergovoj Gospođici Juliji.

"Adrijan Gudlav", rekao je. Pri tome se naglo okrenuo u prevrnuo čašu sa pivom meni u krilo.

"Strašno mi je žao", ponavljao je, brišući sto prljavom maramicom, rukom, pa onda i svojom indijskom košuljom - koju je skinuo, smotao je i pružio meni da njome obrišem haljinu.

Kakvo viteštvo! Međutim, ja sam samo sedela i blenula u

2 Goj, onaj ko nije Jevrejin. - Prim. prev.

[47]njegove kovrdžave malje na grudima dok sam osećala kako mi se pivo cedi između nogu.

"U redu je. Ne mari", rekla sam. Nije bilo tačno da ne marim. Uživala sam.

Gudlav, Gudol, Gudbar, Gudbodi, Gudčajld, Gudiv, Gudfelou, Gudford, Gudflejš, Gudfrend, Gudgeim, Gudhart, Gudhju, Guding, Gudlet, Gudson, Gudridž, Gudspid, Gudtri, Gudvajn.

Ne možete se zvati Izadora Vajt Ving rođena Vajs - moj otac je to Vajs izbelio u "Vajt" ubrzo posle mog rođenja, a da ne provedete znatan deo svoga života razmišljajući o imenima.

Adrijan Gudlav. Majka ga je nazvala Hadrijan, a onda ju je njegov otac primorao da to promeni u Adrijan, jer mu je ime Adrijan zvučalo "više engleski". Njegovom ocu je veoma bilo stalo do toga "engleski".

"Tipična engleska srednja klasa stisnutog šupka", rekao je Adrijan za svoju mamu i tatu. "Ti bi ih mrzela. Ceo život su proveli nastojeći da im creva budu otvorena u ime kraljice. To je, naravno, bila bitka, unapred izgubljena. Supak im je permanentno začepljen."

I kao da stavlja tačku na svoje izlaganje, gromoglasno prdnu. Cerio se. Pogledala sam ga krajnje zaprepašćena.

"Stvarno si pravi primitivac", podsmehnula sam mu se, "čovjek prirode."

Ali Adrijan je produžio da se ceri. Oboje smo znali da sam konačno našla pravu ševu bez rajsfer-šlusa.

O. K. Priznajem da je moj ukus kad su muškarci u pitanju takav da se može dovesti u pitanje. Uslediće još mnogo dokaza o tome. Ali ko uopšte može da raspravlja o ukusima? I ko uopšte može verno da dočara stanje zaljubljenosti? To je kao da pokušavate da opišete ukus čokoladnog krema, ili zalazak sunca, ili da objasnite zašto satima sedite i kreveljite se na svoju vlastitu bebicu ... Ko je taj koji je tako neodoljivna papiru? Prihvatamo Romea na poverenje, i Žilijena Sorela i grofa Vronskog, pa čak i Melorsa, lovočuvara. Osmeh, bujna

kosa, miris duvana za lulu i znoja, cinički jezik, preturanje piva, bahato puštanje vetrova na javnom mestu. . . Moj muž ima divnu crnu kosu i duge fine prste. One prve večeri, kad smo se tek upoznali, on me je takođe uhvatio za dupe usred diskusije o novim trendovima u psihoterapiji. Uopšte, meni se, izgleda, sviđaju muškarci koji su sposobni da izvedu brzi prelazak sa duha na materiju. Zašto bi se gubilo vreme, ako uzajamna privlačnost očigledno postoji? Međutim, ako bi me uhvatio muškarac koji mi se ne dopada, verovatno bih se uvredila, a možda bi mi se čak i gadilo. A ko može da objasni zašto vam ista radnja u jednom slučaju izaziva gađenje, a u drugom vas uzbuđuje? I ko može da objasni načela te selekcije? Čaknuti astrolozi to pokušavaju. I psihoanalitičari. Međutim, njihovim objašnjenjima uvek nešto nedostaje. Kao da je izostavljena ona bitna srž.

Kada prođe period zaljubljenosti, vi počnete da racionalizujete stvari. Jednom sam obožavala dirigenta koji se nikada nije kupao, imao je masnu kosu koja je padala u bičevima i bio je potpuno nesposoban da valjano obriše dupe. Uvek je ostavljao mrke pruge od govna na mojim čaršavima. Takve stvari me normalno ne oduševljavaju - ali kod njega je to bilo u redu - još uvek nisam sigurna zašto. Zaljubila sam se u Beneta delimično i zato što ima najčistija jaja od svih koja sam ikada oprobala. Na njima nema ni jedne jedine dlake, a on se praktično nikada ne znoji. Mogli biste ako to želite da jedete sa Benetovog šupka kao sa poda u kuhinji moje bake. I tako sam ja, u stvari, prilično raznovrsna kad su u pitanju moji fetiši. To, na neki način, čini moja zaljubljanja još manje objašnjivim.

Međutim, Benet je u svemu video šablone. "Taj Englez s kojim si razgovarala", rekao je kad smo se vratili u hotelsku sobu, "stvarno je lud za tobom . . ."

"Zašto to misliš?" Pogledao me je cinično. "Svršavao je buljeći u tebe." "A meni se čini da je to najneprijatniji kučkin sin kojeg sam ikada srela." I to je, delimično, bilo takođe tačno.

"To je tačno - ali tebe su oduvek privlačili neprijatni muškarci."

"Misliš, takvi kao ti?"

Privukao me je k sebi i počeo da me svlači. Bilo je očigledno da ga je uzbudio način na koji mi se Adrijan udvarao. I mene je. Oboje smo vodili ljubav s Adrijanovim duhom. Srećni Adrijan. Ja sam ga pojebala sprema, a Benet otpozadi.

"Istorija sveta kroz jebačinu." Seksualni čin. Stara igra. Bila bi to još zanimljivija hronika od Istorije sveta kroz klozete. U njoj bi stvarno sve bilo sadržano. Postoji li išta što se na kraju krajeva ne svede na tucanje?

Benet i ja nismo oduvek vodili ljubav s fantomom. Postojao je i takav period u kojem smo mi vodili ljubav jedno s drugim.

Imala sam dvadeset tri godine kad sam ga upoznala i bila sam već razvedena. On je imao trideset jednu godinu i do tada se još nije ženio. Najćutljiviji muškarac kojeg sam ikada srela. I najljubazniji. Ili sam bar ja tako mislila. Šta ja uopšte znam o ćutljivim ljudima? Potičem iz porodice u kojoj bi broj decibela dok se sedi za večerom, mogao da nanese trajna oštećenja vašem srednjem uhu. A možda i jeste.

Benet i ja smo se sreli na jednoj žurki u Vilidžu, a ni ja ni on nismo poznavali domaćicu. I mene i njega su bili pozvali drugi ljudi. To je bila caka sredinom šezdesetih godina. Domaćica je bila crna u to vreme se još govorilo "Crnkinja" i imala je neku neodređenu profesiju tipa reklame. Bila je ode vena kao šizika, a očne kapke je mazala zlatnom senkom. Stan je bio prepun ispiraća mozga i propagandista i socijalnih radnika i profesora sa NYU, koji su ličili na ispiraće mozga. 1965: prethi-pijeovski i predetnički period. Analitičari i ljudi koji su se bavili reklamom i profesori još uvek su nosili kratku kosu i naočari sa okvirom od kornjačinog oklopa. Još su se brijali. Retki prisutni Crnci još uvek su ispravljali kosu. O, sećanja na davno minule dane!

Ja sam bila došla s nekim prijateljem, a tako je i Benet tu dospeo. Pošto je moj prvi muž postao psihotična ličnost, bilo je sasvim prirodno da poželim da se u drugoj turi udam za psihijatra. Recimo, kao neki protivotrov. Nisam htela da dozvolim da mi se ista stvar dogodi

ponovo. Ovoga puta htela sam da nađem nekoga ko poseduje ključ za podsvest. I tako sam počela da se družim sa ispiračima mozga. Oni su me fascinirali, jer sam pretpostavljala da znaju sve ono što vredi znati. A ja sam fascinirala njih, jer su pretpostavljali da sam "kreativna osoba" što se dokazivalo činjenicom da sam se pojavila na 13. kanalu. Čitala sam svoje pesme - kakav bi veći dokaz kreativnosti bio potreban jednom ispiraču mozga?

Kad pogledam unazad na svojih još nepunih trideset godina života, vidim sve svoje ljubavnike kako sede, dvojica po dvojica, oslonjeni leđima jedan na drugog, kao u igri muzičkih stolica. Svaki od njih bio je protivotrov za onog pre njega. Svaki od njih bio je reakcija, nalevo krug, odraz.

Brajan Stolerman moj prvi ljubavnik i prvi muž bio je omanji čovek, sklon debljanju, rutav i Njujorški univerzitet. - Prim. prev.

tamnoput. Bio je isto tako, kao živo topovsko đule, pun energije i non-stop brbljivac. Stalno je bio u pokretu, neprekidno je bljuvao petosložne reci. Bio je medievalista i pre nego što biste uspeli da izgovorite "albigenzijski krstaški rat", on bi vam već ispričao istoriju svog života - sa svim ekstravagantno preteranim detaljima. Činilo se da Brajan nikada ne prestaje da govori. To, međutim, nije bilo baš sasvim tačno, jer jeste prestajao da govori čim zaspi. Ali kad je na kraju pobrkao lončice kako smo učtivo govorili u mojoj najužoj porodici ili kad je pokazao simptome shizofrenije kako je to jedan od njegovih mnogobrojnih psihoanalitičara formuli-sao, odnosno kad mu je najzad puklo pred očima " šta je pravi smisao njegovog života kako je to on sam rekao, ili kad je doživeo nervni slom kako je kazao njegov mentor s kojim je pripremao doktorsku disertaciju, odnosno, kad-je-zanemoćao-jer-se-oženio-jevrejskom-princezom-iz-Njujorka kako su pričali njegovi roditelji - više nije prestajao da govori čak ni u snu. Zapravo, potpuno je prestao da spava, a po čitavu noć nije ni meni dozvoljavao da spavam, pričajući mi o drugom dolasku Hristovom i o tome kako bi ovoga puta Isus lako mogao da se vrati u liku jevrejskog medievaliste koji stanuje na Riversajd drajvu.

Naravno, mi smo stanovali na Riversajd drajvu, a Brajan je bio hipnotički brbljivac. Pa ipak, ja sam se toliko bila unela u te njegove fantazije, toliko sam dobrovoljno učestvovala u toj folie a deux da mi je bilo potrebno da provedem čitavih sedam noći bez sna da bih shvatila da to Brajan lično namerava da bude taj drugi dolazak Isusa Hrista. A on nije baš ljubazno primio moju primedbu da bi to mogla biti samoobmana, umalo me nije zadavio zbog tog mog priloga diskusiji. Kad sam ponovo došla do daha a ja tako pričam da sve to zvuči mnogo jednostavnije nego što je bilo, da ne bih otezala priču, pokušao je razne stvari kao što je letenje kroz prozor i hodanje po površini vode jezera u Centralnom parku, i konačno su morali silom da ga odvedu na psihijatrijsko odeljenje i nakljukaju torazinom, kompazinom, stelazinom i svim drugim lekovima kojih su se mogli setiti. Tada sam se ja srušila od iscrpenosti, uzela sam odmor i otišla svojim roditeljima u stan posle Brajanovog očiglednog ludila oni su izgledali kao neobično zdrave osobe i kod njih sam plakala gotovo mesec dana. A onda sam se jednog dana probudila s olakšanjem u tišini našeg stana na Riversajd drajvu i shvatila da u te četiri godine nisam mogla da čujem ni svoje vlastite misli. Tada sam shvatila da se nikada neću vratiti zajedničkom životu sa Brajanom - bez obzira na to da li je prestao da veruje da je Isus Hristos, ili nije. x Izlazi muž numero uno. Ulazi čudna procesija suprotnih likova. No, sada sam bar znala šta tražim odnumero due: dobar, solidan lik oca, psihijatra, kao protivotrov za psihopatu, dobro svetovno po-valjivnje kao protivotrov za Brajanovu religioznu uspaljenost koja je, čini se, isključivala ševu, ćutlji-vog muškarca kao protivotrov za brbljivog, mentalno zdrkvog hrišćanina kao protivotrov za ludog Jevrejina.

Benet Ving se pojavio kao u snu. Na krilima, moglo bise reći. Visok, zgodan, zagonetni istočnjak. Dugi, tanki prsti, ćosava jaja, divni, kružni pokreti njegovih kukova dok ševi - u čemu je on, činilo se, bio neumoran. Osim svega toga, on je bio i nem, a tada je njegova

ćutnja bila muzika za moje uši. Kako sam tada mogla da znam da ću se posle nekoliko godina osećati kao da se jebem sa Helen Keler?

Ving. Volela sam Benetovo prezime. A bio je i nemiran. Imao je krila ne na petama, već na kurcu. Podizao se i klizao kao jedrilica kad je ševio. Izvodio je veličanstvene pokrete zaranjanja i vađenja čepa. Ostajao je krut čitavu večnost, a bio je

Wing, krilo engl.. - Prim. prev.

jedini čovek kojeg sam ikada srela koji nikada nije bio impotentan - čak ni onda kad je bio deprimiran ili ljut. Ali zašto nije voleo da se ljubi? I zašto nije nikada ništa govorio? Ja bih svršavala i svršavala i svršavala, i svaki orgazam izgledao mi je kao da je od leda.

Da li je na početku bilo drugačije? Mislim da jeste. Bila sam tada opčinjena njegovim ćutanjem isto onako kao što me je opčinjavala Brajanova zapanjujuća bujica reci. Neposredno pre Benetabio je taj dirigent koji je voleo svoju dirigentsku palicu ali nikada nije brisao svoju zadnjicu, zatim jedan firentinski zavodnik Alesandro Prosti, jedan rodoskrvni arapski zet kasnije, kasnije, pa profesor filozofije sa Kalifornijskog univerziteta i još niz tucanja koja su se odigravala samo po jedanput sa istim muškarcem. Pratila sam dirigenta po celoj Evropi, gledala ga kako diriguje, nosila mu note, i na kraju se on digao i napustio me zbog jedne svoje stare ljubavi, u Parizu. I tako su me ranili muzika, ludilo i raznovrsnost. A ćutljivi Benet je bio moj vidar. Lekar za moju glavu i psihoanalitičar za moju pičku. Ševio je i ševio u tišini koja je prosto parala uši. Slušao je. Bio je dobar psihoanalitičar. Znao je sve Brajanove simptome i pre nego što sam mu ih ja rekla. Znao je šta sam sve preturila preko glave. A najćudnije od svega bilo je to što je još uvek želeo da se oženi mnome i kad sam mu sve o sebi ispričala.

"Bolje da nađeš sebi neku zgodnu kinesku devojkicu", rekla sam mu. To nije bio nikakav rasizam, već samo manifestacija moje rezervisanosti prema braku. Takva stalnost me je užasavala. Čak i onaj prvi put, sa Brajanom, toga sam se užasno plašila, a udala sam se upravo suprotno svojim uverenjima.

"Ja ne želim nikakvu zgodnu kinesku devojkicu", odgovorio je Benet. "Hoću tebe."

Pokazalo se da Benet nikada u životu nije izišao ni sa jednom kineskom devojkicom - a kamoli da je neku potucao. Njegova slabost bile su jevrejske devojkice. Meni kao da su suđeni takvi muškarci.

"Milo mi je što želiš mene", rekla sam. Zahvalna. Zaista sam mu bila zahvalna.

Kada sam ja to počela da zamišljam nekog drugog umesto Beneta? Negde pred kraj treće godine našeg braka. A zašto? To niko nije bio kadar da mi objasni.

P: "Dragi doktore Rojben: zašto tucanje na kraju uvek postane nalik na sir od obranog mleka?"

O: "Izgleda da kod vas postoji fetišiziranje hrane ili, kako se to u psihoanalitičarskom žargonu kaže, postoji takva fiksacija. Jeste li ikada pomislili da potražite pomoć od specijaliste?"

Čvrsto sam stisnula oči i zamislila da je Benet Adrijan. Pretvorila sam B u A. Svršili smo - prvo ja, pa Benet - i ležali smo, znojeći se tu na užasnom hotelskom krevetu. Benet se smešio. Ja sam se osećala jadno. Kakav sam ja licemer! Nikakva preljuba ne može biti gora od ovakvog varanja svake noći. Tucati se s jednim čovekom, a misliti na drugog i još tu prevaru držati u tajnosti - to je bilo mnogo, mnogo gore nego jebati se s drugim muškarcem naočigled svom mužu. Bilo je to isto toliko ružno kao bilo koja druga izdaja koje sam se mogla setiti. "Obična fantazija", verovatno bi rekao Benet. "Fantazija jeste samo fantazija, a svako ima fantazije. Jedino psihopate rade ono što doživljavaju u svojim fantazijama; normalni ljudi to ne čine."

Međutim, ja na snove gledam drugačije - respektujem ih znatno više. Vi ste ono što sanjate. Vi ste ono o čemu sanjate. Grafikon Mastersa i Džonsonove i brojke i signalne lampice i

plastični kurči govore nam sve o seksu i ništa ne kazuju. Jer, seks je sav u glavi. Puls i lučenja žlezda nemaju s tim nikakve veze. Zato su svi ti seksualni priručnici, [55]inače bestseleri, takva obmana. Uče ljude kako da tucaju karlicama, a ne glavom. Zašto je bilo važno to što sam "tehnički" bila verna Benetu? Šta je značilo to što se nisam potucala ni s jednim drugim momkom od momenta kad sam upoznala njega? Bila sam mu neverna najmanje deset puta nedeljno u svojim mislima - a od toga najmanje pet puta sam mu bila neverna za vreme dok smo se on i ja ševili. Možda je i Benet zamišljao da sam ja bila neka druga žena. Pa šta s tim? To je bio njegov problem. A nesumnjivo devedeset devet procenata ljudi na svetu tucaju fantome. Verovatno. To me nimalo nije tešilo. Prezerala sam tu svoju vlastitu varljivost i prezerala sam sebe. Ja sam već bila preljubnica, a stvarno provođenje toga u delo odgađala sam jedino iz kukavičluka. To me je činilo preljubnicom i kukavicom ženskom kukavicom. Ako bih se poševala s Adrijanom, bila bih samo preljubnica odrasla žena.

KUC, KUC

Seks, kao što sam rekla, može biti sažet u tri P: produžetak vrste, putena naslada i ponos. Posmatrano sa dugoročnog stanovišta, a to uvek mora da se uzima u obzir, produžetak vrste je znatno najvažniji, jer bez njega ne bi bilo održavanja vrste . . . Tako je ženski orgazam jednostavno nervni vrhunac seksualnih odnosa. . . i kao takav, on je relativno luksuz sa stanovišta prirode. O njemu se može razmišljati kao o nekoj vrsti zadovoljstva koje osetimo kad u kutiji kukuruznih pahuljica nađemo nagradnu igračku. Dobro je ako se dobije nagrada, ali i bez nje su pahuljice korisne i hranljive.

Madlen Grej Normalna žena, 1967U mom snu su se Adrijan i Benet dizali i spuštali na klackalici na igralištu u Centralom parku, gde sam se i ja, kao dete, igrala.

"Možda bi trebalo da je pregleda neki psihoanalitičar u Engleskoj", govorio je Benet dok se njegov kraj klackalice dizao uvis. "Daću ti njen pasoš i nalaze dosadašnjih analiza."

Adrijan je nogama dodirivao zemlju i sad je počeo da drmusava klackalicu, kao što to znaju da čine veliki dečaci koji upadnu na igralište za malu decu.

"Prestani", vikala sam. "To ga boli! Povredišće ga!" Adrijan se samo cerio i drmusavao klackalicu. "Zar ne vidiš da ćeš da ga povrediš! Prekini!" Pokušala sam da vrištim, ali, kao i uvek u snovima, ispuštala sam samo neke neartikulisane glasove. Užasno sam se bojala da će Adrijan da zbaci Beneta, koji će pasti na zemlju i slomiti vrat. "Molim te, molim te prestani!" molila sam ga.

"Šta je?" promrmljao je Benet. Bila sam ga probudila. Ja uvek u snu govorim, a on je na to uvek odgovarao.

"Šta se desilo?"

"Bio si s nekim na klackalici. Uplašila sam se."

"Oh." Okrenuo se na drugu stranu.

Benet bi me uvek u takvim prilikama zagrlio, ali ležali smo u uzanim krevetima na suprotnim stranama sobe, pa umesto da me zagrlj, ponovo je zaspao.

Bila sam se sasvim razbudila i slušala sam ptičice kako cvrkuću u vrtu iza hotela. U početku su me smirivale svojim cvrkutom. A onda sam se setila da su to nemačke ptice i to me je deprimiralo. Potajno, ja mrzim putovanja. Kod kuće ne mogu da

[59]se skrasim, ali istog trenutka kad pođem na put, počinjem da osećam pretnju zle kobi koja se nadvija nad svaku moju i najtrivijalniju radnju. Zašto sam se uopšte vraćala u Evropu?

Čitav život mi je razbijen u paramparčad. Već dve godine sam ležala u krevetu uz Beneta i mislila na druge muškarce. Dve godine sam se raspravljala o tome da li da ostanem u drugom stanju, ili da sama zbrišem na put i vidim još malo sveta pre nego što se skrasim zbot nečeg tako konačnog. Kako to svet odlučuje da ostane u drugom stanju, pitala sam se. To je tako

zastrašujuća odluka. Na izvestan način, takva odluka je i bezobzirna. Preuzeti odgovornost za novi život, kad nemate baš nikakvu mogućnost da znate kakav će taj život da bude. Pretpostavljala sam da većina žena ostaje u drugom stanju, a da uopšte o tome ne razmišlja, jer, da su ikada bar i jedan jedini put o tome razmislite, svladala bi ih sumnja. Ja nikada, za razliku od drugih, nisam imala slepo "poverenje" u šću. Oduvek sam želela da svoju sudbinu imam pod svojom kontrolom.} Trudnoća mi je ličila na dramatičnu abdikaciju sa prestola kontrole. Nešto u vama raste i može u svoje vreme da vam uzurpira i život. Toliko sam dugo i tako kompulsivno koristila dijafragmu, da se meni trudnoća slučajno nikako ne bi mogla desiti. Čak i u toku dve godine uzimanja pilula nisam nijednom propustila nijedan dan da ne uzmem pilulu. Iako sam nemarna u svemu drugom, u tome nisam nikad zabrljala. Od svih nas koje smo činile krug prijateljica, praktično samo ja nikada nisam abortirala. Šta to nije bilo u redu sa mnom? Da li sam bila nenormalna? Ja jednostavno nisam imala onaj normalni ženski poriv da dozvolim da me napumpaju, pa da rodim. Zamišljala sam sebe sa svim mojim nemirima, žudnjom za ševom bez rajsferšlusa i nepoznatim muškarcima po vozovima - sputanu bebom. Pa kako uz sve to da poželim bebu?

"Da nije bilo tebe, bila bih danas poznata slikarka", imala je običaj da kaže moja besna, crvenokosa majka. Studirala je slikarstvo u Parizu, izučavala je anatomiju i tehniku crtanja akta, savladala je tehniku akvarela i grafiku, čak i to kako da sama mesa boje. Upoznala je slavne slikare i slavne pisce i slavne muzičare i slavne prišipetlje kako ih je ona nazivala! Igrala je gola u Bulonjskoj šumi pričala je ona, sedela u "Les Deux Magots" u crnom plišanom ogrtaču pričala je ona, vozila se pariškim ulicama na branicima mnogih "bugatija" pričala je ona, odlazila na grčka ostrva tri i po decenije pre Žakline Kenedi Onazis pričala je ona, a onda se vratila kući i udala za komičara iz letovališta Ketskil Mauntinz, koji se spremao da postigne ogroman uspeh u tzatzka-biznisu, kako je na jidišu nazivao posao sa suvenirima, i sa njim izrodila četiri kćeri od kojih je svaka dobila najpoe-tičnije ime koje se moglo smisliti: Gundra Miranda, Izadora Zelda, Leila Džastin i Kloe Kamil. Jesam li ja kriva bilo za šta od svega toga? Čitav život sam proživela osećajući se krivom za to. A možda sam na neki način i bila odgovorna. Roditelji i deca povezani su pupčanom vrpcom, i to ne samo u materici. Povezuju ih u neraskidivu vezu neke misteriozne sile. Ako moja generacija namera-va da provede čitav život u osuđivanju roditelja, onda možda i našim roditeljima treba omogućiti iste uslove.

"Danas bih bila slavna slikarka da nije bilo vas, deco", rekla je moja majka. I ja sam dugo u to verovala.

Tu je, naravno, uvek prisutan i problem njenog rođenog oca, koji je i sam bio slikar i fanatično ljubomoran na njen talenat. U Pariz je bila pobegla od njega, a zašto se onda vratila u Njujork, uselila u njegov stan i tu stanovala do svoje četrdesete godine s njim? Delili su atelje, i, s vremena na vreme, on bi slikao preko njenih platna samo onda, naravno, kad nije imao svoje čisto platno. Ona je u Parizu postala kubist i bila je na putu da razvije vlastiti stil unutar nekog savremenog strujanja, ali je Papa, za kojeg je slikarstvo počinjalo i završavalo se Rembrantom, svojim podsmevanjem postigao to da ona odustane od svojih pokušaja; od tada je stalno bila u drugom stanju.

"Proklete moderne mazarije", rekao je Papa. "Kičeraj."

Zašto se nije odselila? Pitam to potpuno svesna dvojakog značenja takve radnje, znajući da se ja nikada ne bih rodila da je tako postupila.

Odrasli smo u prostranom stanu od četrnaest soba, na zapadnoj strani Centralnog parka. Krov je prokišnjavao živeli smo u potkrovlju, a osigurači su pregoreli čim bismo gurnuli parče hleba u toster, kada je bila starinska, stajala je na nogama s kandžama, a vodovodna instalacija je bila sva zardala, a štednjak u kuhinji ličio je na onaj sa TV-reklama za zimnicu koju od ovog-ili-onog spravlja neka baka, dok su prozorski okviri bili tako stari i rastočeni da

je vetar slobodno fĳukao kroz njih. Ali, to je bila kuća čuvenog arhitekta Stenforda Vajta, i u njoj su postojala "dva ateljea sa severnim svetlom", i biblioteka je imala "drvetom obložene zidove" i "šarena stakla", a "plafon od dvanaest metara" u dnevnoj sobi bio je ukrašen "listovima od pravog zlata". Sećala sam se kako su te fraze agencije za trgovanje nekretninama odjekivale kao eho kroz čitavo moje detinjstvo. Zlatni list. Zamišljala sam javorov list načinjen od pravog zlata. Ali kako su pričvrstili listove za plafon? I zašto ne liče na listove? Možda su ih samleli i od njih napravili boju? Gde to, pitala sam se, može da se ubere "list od pravog zlata"? Da li je takvo lišće raslo na drveću od pravog zlata? Na izdancima od pravog zlata? Ja sam bila ona vrsta deteta koje zna i takve reći kao što je "izdanak".

U stvari, u biblioteci mojih roditelja nalazila se jedna debela knjiga, štampana masnim slovima, koja se zvala Zlatna grana. Uzalud sam razgledala njene strane ne bih li naišla na mesto gde se pominje "list od pravog zlata". Ali je zato u njoj bilo puno seksi stvari. To su, takođe, bila ona vremena kada sam u fioci od ormara, ispod svojih potkošulja, skrivala knjigu Ljubav bez straha.

I tako smo mi stanovali kod "Mame" i "Pape" za ljubav "dobrog svetla sa severa" i "lišća od pravog zlata" - ili je bar tako moja majka govorila. A, u međuvremenu, moj otac je putovao po svetu zbog svog tztzka-biznisa, a majka je ostala kod kuće, rađala decu i vrištala na svoju majku i oca. Moj se otac bavio dizajniranjem posuda za led koje su ličile na vrčeve za pivo, i vrčeva za pivo koji su ličili na posude za led. Takođe je dizajnirao i životinjske porodice od porculana, a sve su životinje bile međusobno povezane tankim zlatnim lančićem.

Neverovatno, ali na tome je namlatio silne pare. Mogli smo da se odselimo bez problema, ali, očigledno, moja majka ili nije htela ili nije mogla. Mali zlatni lančić vezivao je moju majku za njenu majku, a mene za moju majku. Sve naše nezadovoljstvo i nesreća bili su utkani u taj isti zlatni lanac koji je naglo gubio sjaj.

Naravno, moja majka je izvršila racionalizaciju svega toga - patrijarhalnu racionalizaciju žene u kojoj gori plamen talenta i ambicije, a kojoj stalno prave decu.

"Žene jednostavno ne mogu da se bave i jednim i drugim", govorila je, "moraju da odluče. Ili će biti umetnice, ili će imati decu."

S takvim imenom kao što je Izadora Zeld, bilo je jasno šta bi ja trebalo da izaberem: sve ono što se nudilo mojoj majci i što je ona propustila.

Pa kako, onda, jednostavno da izvadim dijafragmu i ostanem u drugom stanju? Ono što druge žene čine ne razmišljajući ni upola kao ja, za mene

[63] je velik i značajan čin. Takav čin bio bi negacija mog imena, moje sudbine, moje majke. Moje sestre bile su drugačije. Gundra Miranda je sebe nazivala "Rendi" i udala se kad joj je bilo osamnaest godina. Udala se za Libanca, fizičara na Berkliju, rodila četiri sina u Kaliforniji, a onda se sa porodicom preselila u Bejrut gde je, produživši da rađa, rodila još pet kćerki. Uprkos tome što je udaja lepe devojke Jevrejke, poreklom sa zapadne strane Centralnog parka, za jednog A-Rapina mogla da liči na neku pobunu, ona je u Bejrutu vodila najobičniji mogući porodični život. Ona se gotovo religiozno pridržavala onog: Kinder, Kiiche i Kirche - ili preciznije katoličke crkve, koju je posećivala da bi impresionirala Arape svojim nejevrejstvom. Naravno, oni nisu toliko voleli katolicizam, međutim, to je bilo bolje od one druge alternative. I ona i Pjer, moj zet, verovali su u Roberta Ordrija, Konrada Lorenca i Lajonela Tajgera kao da su oni glavom Isus, Buda i Muhamed. "Instinkt", prezrivo su komentarisali, "čisti životinjski instinkt!" Počeli su da mrze bitnike iz Berklija iz svojih studentskih dana i počeli da propovedaju teritorijalnost, nemoralnost kontracepcije i abortusa, i univerzalnost rata. Ponekad se činilo da iskreno veruju u Večni lanac postojanja i Božansko pravo kraljeva. U međuvremenu, nastavljali su da se množe.

"Zašto bi ljudi sa superiornim genima pri-menjivali kontracepciju, kad svi oni nepoželjni svojim razmnožavanjem nastavljaju da guše svet?" - bio je refren koji se uvek čuo od Rendi kad je objavljivala novu trudnoću.

Leila druga od dveju srednjih sestara, posle mene bila je četiri godine mlada, a udala se za Crnca. Ali kao i u Rendinom slučaju, nekonvencionalnost izbora mogla je da zavara. Leila se školovala u Oberlinu gde je upoznala Roberta Godarda, verovatno najbeljeg belog Crnca u istoriji ovog izraza. Moj zet Bob imao je, u stvari, braon boju kakaa, ali mu je pamet bila bela kao u člana Kju kluks klana. Ne znam kako ga služi ona stvar. Nikako mi nije bilo jasno kako je on dospao u školu kao što je Oberlin, a to, izgleda, ni njemu nije bilo jasno. Posle koledža on se upisao na Medicinski fakultet Harvardskog univerziteta i vrlo brzo je ukapirao gde leži lova: ortopedska hirurgija. Sada provodi četiri dana u nedelji nameštajući slomljene noge i učvršćujući kukove klinovima i ubirajući ogromne honorare od osiguravajućih zavoda. Dru-ga tri dana provodi preskačući prepreke u jednom ekskluzivnom konjičkom klubu u otmenom predgrađu Bostona, u kojem su Crnci normalno prihvaćeni, u susedstvu njegove i Leiline kuće.

A kako žive! Okruženi najširim asortimanom električnih uređaja koje niko, osim robne kuće Hamaher-Šlemer, nema: od elektronskih drobilica za led, hladnjaka za vino, uređaja koji stoji pored kreveta i proizvodi sintetizovani šum mora, automatskih uređaja za odsecanje vrha ljuske barenih jaja, uređaja za vlaženje vazduha u prostoriji, uređaja za oduzimanje suviše vlage, automatskih mešalica za koktele, kosačica za travu sa daljinskim upravljačem, rezačica za šiblje koje su programirane tako da prave fantastične oblike od grmlja, vrtložnika koji talasaju vodu u kadi za kupanje, bidea u kojima se vrti voda, osvetljenih ogledala koja iskaču iz zida, kolor-televizora skrivenih iza uramljenih kopija najbanalnijih modernih grafika, do bara koji izlazi iz zida u predsoblju čim zazvoni zvonce na ulaznim vratima. A zvonce, uzgred budi rečeno, svira prvih nekoliko taktova pesme Kad sveci marširaju - jedan i jedini Bobov ustupak rasnoj pripadnosti.

Mi smo svi pretpostavljali da oni uz sve te uređaje i konje i tri automobila jedan za svakog od njih, i jedan za njihovu belu domaćicu iz Južne Amerike jednostavno nemaju vremena ni da misle o mogućnosti da imaju decu - pretpostavljam, na veliko olakšanje mojim roditeljima. Arapski unuci su ipak nešto drugo - bar im kosa nije kovrdžava.

Međutim, grešili smo. Leila je, u stvari, već dve godine uzimala pilule za plodnost o čemu je kasnije obavestila i nas i sve novine, i konačno je prošle godine rodila petorke. Sve ostalo kako oni kažu pripada prošlosti. Možda ste i vi videli u časopisu Tajni članak o "Petorkama Godard", u kojem su opisane kao "slatke bebice, boje kafe, koje može da primi poveće naručje".

"Opa", reagovala je majka Leila Džastin Godard rođena Vajt, stara dvadeset četiri godine, kad su joj saopštili da je rodila petorke.

I sada Leila i Bob imaju pune ruke posla sa slomljenim kostima, uređajima, konjima, osvajanjem društvenog ugleda i napredovanjem, kao i sa petorkama kojima su, uzgred budi rečeno, dali najobičnija imena kojih su se mogli setiti: Timi, Suzi, Eni, Dženi i Džoni. A doktor Bob pravi više para nego ikada, jer izgleda da, posle pronalaska injekcija vitamina B, mulatske petorke predstavljaju najbolji preduslov za razvijanje lekarske prakse. Što se tiče Leile, ona mi piše jedanput godišnje da bi pitala kad ću već jednom da prestanem da "prdim naokolo s poezijom" i "kad ću da uradim nešto što će imati nekog smisla" - recimo, da rodim petorke.

Posle Rendinog Arapina i Leilinog Crnca, i ubeđenja mog prvog muža da je Isus Hristos, mojim roditeljima je, u stvari, prilično laknulo kad sam se udala za Beneta. Nisu imali apsolutno ništa protiv njegove rase, ali im je strašno smetala njegova religija: psihoanaliza. Mučilo ih je potpuno pogrešno verovanje da bi Benet mogao da im čita misli. U stvari, kad god je gledao svojim najprodornijim pogledom, pretećim i zagonetnim, Benet je zapravo

razmišljao o tome kako treba da promeni ulje u motoru, ili kako da uzme za ručak pileću supu s knedlama, ili mu se kakilo. Međutim, ja nikako nisam uspevala da ih razuverim. Moji su roditelji

uporno verovali da on zaviruje duboko u njihove duše gde bi mogao da vidi sve one ružne tajne koje bi oni sami želeli da zaborave.

I tako, preostaje Kloe Kamil, rođena 1948. godine, šest godina mlada od mene. Porodična mezimica. Kloe oštra uma, oštra jezika i krajnje nezainteresovana da s tim kvalitetima bilo šta učini. Punačka zgodna Kloe, smeđe kose i plavih očiju, i savršenog tena. S jednim zaista veličanstvenim parom sisa u porodici u kojoj su žene prilično nalik na dasku. Kloe se, naravno, udala za Jevrejina. Ne za domaćeg, već za uvoznog. Niko iz porodice ne bi tako nisko pao da se uda za momka iz susedne kuće. Kloin muž Abel bio je izraelsko-američko-jevrejskog porekla. Njegova porodica je nekada bila vlasnik kockarnice u Baden-Badenu. I Abel je, naravno, postao ortak mome ocu u tatzka-biznisu. U taj posao, kojim je upravljao bivši komičar iz Ketskila Mauntinza, on je uneo znanje koje je stekao na Uorton-koledžu. Moji roditelji su se bunili u početku, a onda, kad su svi počeli da zarađuju zahvaljujući njegovom angažovanju, odmah su ga prihvatili. Abel i Kloe imaju jednog sina, Adama, koji je plavokos, plavook, i koji je, očigledno, najomiljenije unjčće. Kad bi se za Božić čitava familija okupila u stanu mojih roditelja, Adam je ličio na jedinog arijevca na igralištu dece iz Trećeg sveta.

I tako sam ja bila jedina sestra ohne Kinder, i to mi moji nikada nisu dozvoljavali da zaboravim. Kad su Pjer i Rendi poslednji put bili u Njujorku sa svojom dečurlijom, upravo je bila štampana moja prva knjiga. Usred jedne od naših uobičajenih bučnih svađa oko nečeg toliko idiotskog da ga se više i ne sećam, Rendi je nazvala moju poeziju "masturbantskom i egzibicionističkom" i prebacila mi je moju "sterilnost".

"Ti se ponašaš kao da je pisanje najvažnija stvar na svetu!" vrištala je ona.

Pokušavala sam da ostanem racionalna i mirna, a kako sam te nedelje bila dobro izanalizirana s aspekta moje porodice, prosto sam s mukom zadržavala eksploziju besa koju sam osećala da nadolazi u meni.

"Rendi", molećivo sam joj odgovarala, "ja moram da mislim da je pisanje najvažnija stvar na svetu da bih bila u stanju da nastavim s tim, ali tebi niko ne govori da ti moraš da deliš moju opsesiju sa mnom, pa ni ja ne vidim zašto bih morala da s tobom delim tvoju opsesiju?"

"Ne dozvoljavam ti da mene i mog muža i moju decu trpaš u to tvoje prljavo piskaranje - je li ti čuješ? Ubiću te ako me bilo na koji način makar samo spomeneš. A ako te i ne ubijem ja sama, ubiće te Pjer. Jesi li razumela?"

Usledila je duga, ušiparajuća diskusija o autobiografiji u odnosu na fikciju, u kojoj sam ja spomenula Hemingveja, Ficdžeralda, Bosvela, Pru-sta i Džemsa Džojasa - sve, očigledno, uzalud.

"Možeš prokleta lepo da objaviš svoje prljave knjige posthumno", vrištala je Rendi, "ako se u njima nalazi i jedna - bilo o kojem liku koji makar malo podseća na mene!"

"A ja pretpostavljam da ćeš me ubiti zato da se ne bi odlagalo to posmrtno objavljivanje."

"Mislila sam pošto mi umremo, a ne pošto ti umreš."

"Da li je to poziv za odrubljivanje glava?"

"Zavući te literarne aluzije sebi u dupe. Misliš da si fenomenalno pametna, zar ne? Samo zato što si bila vredna i što si bubala pa si dobro prolazila u školi. Samo zato što si ambiciozna i što se jebavaš s odvratnim intelektualcima i folirantima. I ja imam isto toliko talenta za pisanje koliko i ti, što ti je poznato, samo ja se nikada ne bih spustila tako nisko da se razgolićujem tako javno kao što ti to činiš. Ja ne bih htela da ljudi znaju moje tajne snove. Ja nisam smrdljivi egzibicionista kao ti, u tome je stvar ... A sada briši odavde! Napolje! Je li ti čuješ?"

"Ovo je slučajno Džudina i tatina kuća - a ne tvoja."

"Napolje! Od tebe mi već glava puca!" Pritiskujući slepoočnice šakama, Rendi je otrčala u kupatilo.

Bilo je to staro, poznato psihosomatsko izvrđavanje. Svi u mojoj porodici to izvode u svakoj prilici. Od tebe mi glava puca! Od tebe me muči gorušica! Od tebe sam dobio triper! Od tebe imam zvučne halucinacije! Od tebe imam srčani napad! Od tebe imam rak!

Rendi je izronila iz kupatila izmučena izraza lica. Bila se pribrala. Sad je pokušavala da bude tolerantna.

"Neću da se svađam s tobom", rekla je.

"Ha."

"Ne, stvarno. Pa ti si još uvek moja mala sestra i zaista mislim da si krenula pogrešnom stazom! Mislim da bi ti morala da se okaneš pisanja i da rodiš bebu. Shvatićeš da ti dete pruža mnogo više, mnogo potpunije zadovoljstvo nego pisanje . . ."

"Možda se ja baš toga i plašim."

"Kako to misliš?"

"Čuj, Rendi, možda to nekome ko ima devetoro dece zvuči apsurdno, ali meni deca zaista ne nedostaju. Hoću da kažem, ja zaista volim tvoje klince i Kloinog i Leiline, ali u ovom trenutku mene moj rad čini srećnom i ja ne želim više zadovoljstva, bar ne za sada. Bile su mi potrebne godine da naučim da sedim za radnim srolom duže od dva minuta u jednom cugu, da se naviknem na samoću, i strah od neuspeha, i jezivu tišinu, i na beli papir. I sada, kad sve to mogu da podnesem ... sada, kad to konačno mogu da radim . . . gorim od želje da se posvetim svom poslu. Ne želim da mi se bilo šta na tom putu ispreči baš sada. Isuse Hriste! Koliko mi je samo vremena trebalo da stignem do ovoga. . ."

"I ti stvarno nameravaš tako da provedeš ostatak svog života? Sedeći u sobi i pišući poeziju?"

"Pa, što da ne? Zbog čega je to gore nego izroditi devetoro dece?"

Prezrivo me je pogledala. "Pojma ti nemaš šta to znači imati decu."

"A ti pojava nemaš šta to znači pisati poeziju." Stvarno sam se gadila sebe same zbog toga što sam zvučala tako infantilno. Rendi je uvek uspevala da me natera da se osećam kao da mi je opet pet godina.

"Ali, ti bi uživala u rađanju dece", bila je uporna, "stvarno bi uživala."

"Za ime boga, ti si verovatno u pravu! Ali ti si dovoljno Etel Kenedi za jednu porodicu - koga vruga nam treba još jedna? I zašto bih ja to radila kad me tolike sumnje more? Zašto bih sebe prisiljavala bilo na šta? Za čije dobro? Tvoje? Moje? Nepostojeće dece? Neće ljudski rod da izumre ako ja ne budem imala decu!"

"Zar te čak ni kao iskustvo ne interesuje?"

"Pa, možda... ali, u svakom slučaju, ne umirem od radoznalosti. Osim toga, imam još vremena. . ."

"Imaš već skoro trideset godina. Nemaš ti toliko vremena koliko misliš."

"Oh, bože", rekla sam, "ti zaista ne možeš da podneseš da bilo ko čini bilo šta što se razlikuje od onoga što si ti uradila. Zašto bih ja morala da kopiram tvoj život i tvoje greške?"

"Kakve greške?"

"Recimo to što vaspitavaš svoju decu da misle da su katolici, pa to što lažeš o svojoj religiji, to što negiraš ono što jesi..."

"Ubiću te!" vrisnula je Rendi i poletela na mene dignutih ruku. Zbrisala sam u garderobu u hodniku, kao što sam to bezbroj puta učinila u detinjstvu. Bilo je perioda tokom kojih me je Rendi redovno mlatila. Ako se ikada odlučim da rodim, sigurno neću da napravim grešku pa da rodim više od jednog deteta. Misli se da status jedinčeta predstavlja psihološko opterećenje, ali ono o čemu sam ja kao dete sanjala, bilo je da budem jedinica.

"PJER!" čula sam Rendi kako vrišti pred vratima. Zaključala sam bravu i upalila svetio. Zatim sam leđima odgurnula majčin kaput od samurovine koji je mirisao na stari Joy i bljutavi Diorissimo i prekrštenih nogu sela ispod njega, među cipele. Iznad mene su visila još dva reda

kaputa, jedan iznad drugog, dosežući sve do plafona. Stari krzneni kaputi, engleski dečiji kaputići s kožnim zakrpama na laktovima, skijaške bluze, kišne kabanice, kišni mantili, kabanice iz dana kad smo boravili u dečijim kampovima, išarane autogramima naših drugova, školski blejzeri sa imenom ušivenim ispod kragne i zaboravljenim ključevima za klizaljke u džepovima, somotski večernji ogrtači, ogrtači od brokata, kaputi za polo, kaputi od vizona. . . trideset pet godina mode koja se neprekidno menjala i četiri odrasle kćeri . . . trideset pet godina kupovanja i trošenja i podizanja dece i vrištanja ... i šta je moja majka imala od svega toga? Svoju samurovinu, svoj vizon i svoje ogorčenje?

"Izadora!" To je sada bio Pjer. Zakucao je na vrata.

Sedela sam na podu i ljuljala se obgrlivši kolena. Na pamet mi nije padalo da ustanem. U garderobi je tako lepo mirisalo na kuglice naftalina i na Joy.

"Izadora!"

U stvari, pomislila sam, ponekad ja i poželim da imam dete. Veoma pametnu i duhovitu malu devojčicu koja će da poraste u ženu kakva ja nikad ne bih mogla biti. Veoma samostalnu devojčicu bez ikakvih ožiljaka u mozgu ili duši. Koja ne bi znala za poniznu servilnost niti za udvoričku koketeriju. Malu devojčicu koja bi uvek govorila ono što misli, i mislila ono što govori. Malu devojčicu koja ne bi bila ni pakosna, ni lukavo neiskrena, jer bi to bila devojčica koja ne mrzi ni svoju majku, ni sebe. "Izadora!"

Želela sam, u stvari, da rodim sebe samu - onakvu malu devojčicu kakva sam ja mogla da budem da sam se rodila u nekoj drugoj porodici, u drugačijem svetu. Još čvršće sam obgrlila kolena. Osećala sam se nekako čudno sigurna ovde ispod krznenog kaputa moje majke.

"Izadora!"

Zašto su me stalno progonili i pokušavali da uguraju u one iste kalupe koji su i njih same učinili nesrećnim? Rodicu dete onda kada za to budem spremna. A ako nikada ne budem spremna, pa, onda, neću ni da ga rodim. Može li dete da bude bilo kakvo osiguranje od usamljenosti ili bola? Može li se uopšte osigurati od toga? Ako su oni toliko srećni i zadovoljni svojim načinom života, zašto se, onda, stalno toliko trude da druge preobraćaju? Zašto toliko insistiraju na tome da svako mora da radi ono što oni rade? Zašto se stalno ponašaju kao da su neki prokleti misionari? "Izadora!"

Zašto su se svi, moje sestre i moja majka, izgleda, zaverili da me podsmevanjem nateraju da na ono što sam postigla, na moje uspehe gledam kao na neuspehe? Objavilavsam knjigu koju čak i ja još uvek mogu da čitam. Šest godina pisanja i odbacivanja, pisanja i menjanja, nastojanja da prodrem dublje, i dublje u svoju ličnost. A čitaoci su mi pisali pisma, i telefonirali mi usred noći da bi mi rekli da knjiga ima veze, da je to hrabra i poštena knjiga, da sam ja hrabra i poštena. Hrabra! A evo me kako, sedeći na podu garderobe, grlim svoja kolena! Osim toga, za moju porodicu ja nisam ništa postigla, jer nemam decu. To je bilo apsurdno. Bila sam svesna da je to apsurdno. Ali nešto u meni stalno je ponavljalo katehizam. Nešto se u meni izvinjavalo svim tim ljudima koji su hvalili moju poeziju; nešto je u meni govorilo: "Oh, ali ne smete da zaboravite, ja nemam decu."

"Izadora!"

Imam skoro trideset godina. Ljudi koji me ne poznaju, daju mi dvadeset pet, ali ja primećujem nezaustavljive početke starenja, početke umiranja, postepene pripreme za nepostojanje. Na čelu već imam male brazde. Prstima još uvek mogu da ih izgladim, ali čim maknem prste, koža se ponovo nabere i bore se pojave. Ispod očiju počinje da se javlja fina mreža linija: fini kanalići, pejzaž jednog minijaturnog meseca. U uglovima očiju imam jednu, dve, tri tanke linije, koje kao da su nacrtane rapidografom s nevidljivim mastilom. I to tako da su vidljive samo autoru crteža. A i usne mi nisu više meke kao što su nekada bile. Osmehu treba vremena dok izbledi. Kao da je starenje, pre svega, kočenje. Udevanje lica u unapred određene izraze; - bleđa senka ukočenosti koja nastupa posle smrti. Oh, brada je još dovoljno čvrsta ... ali ne nalazi li se tu, oko sredine vrata, tanak, gotovo nevidljivi lanac linija? I grudi mi još uvek

visoko stoje, ali koliko dugo će biti takve? A pička? To će poslednje da propadne, biće u naponu snage i onda kada niko više ne bude želeo ni jedan deo mene.

Čudno je to kako, uprkos mojoj neodlučnosti da ostanem u drugom stanju, ja kao da živim unutar vlastite pičke. Nekako učestvujem u svim promenama koje se događaju u mom telu. Nikada ne prolaze nezapaženo. Čini mi se da tačno znam trenutak kada se u meni događa ovulacija. U drugoj nedelji ciklusa ja osetim jedno tanano ping, a onda nekakav peckavi bol u donjem delu trbuha. Nekoliko dana kasnije često na gumenom delu dijafragme, koji je nalik na jevrejsku kapicu jarmulk, nađem sićušnu tačkicu krvi. Svetlocrvenu mrlju, jedini vidljivi trag jajašca koje je moglo da postane beba. U tom trenutku uvek osetim kako me preplavi neka tuga koju ne mogu da opišem. Tuga i olakšanje. Da li je zaista bolje nikada se ne roditi? Dijafragma je postala neka vrsta fetiša za mene. Sveta stvar, barijera između moje materice i muškaraca. Na neki način, ljuti me pomisao na to da nosim njegovo dete. Neka sam nosi svoju bebu! Ako ja rađam bebu, hoću onda da to bude samo moje dete. Devojčica, nalik na mene, samo bolja. Devojka koja će, takode, moći da rađa vlastitu decu. Rađanje dece samo po sebi nije nepravedno, već je nefer to što se bebe rađaju za muškarce. Deca koja dobijaju njihova imena. Deca koja vas ljubavljaju koju osećate za njih prikiju za muškarca, kojeg morate da služite i kome morate da ugađate, jer će vas, ako tako ne radite, on ostaviti. A ljubav je, konačno, najjači okov. I to onaj koji se najdublje useca i najduže nosi. A to znači da bih ja bila uhvaćena u zamku, zauvek. Talac vlastitih osećanja i vlastitog deteta.

"Izadora!"

A možda sam već bila talac. Zarobljenik svojih fantazija. Zarobljenik svojih strahova. Talac svojih lažnih definicija. Šta je to, uostalom, značilo biti žena? Ako je to značilo biti ono što je Rendi ili ono što je moja majka, onda ja to nisam želela. Ako je to značilo kipeti od ogorčenja i držati lekcije o radostima rađanja, onda ja to nisam želela. Znatno bolje jeste biti intelektualna kaluđerica nego to.

Međutim, nije zabavno biti ni intelektualna kaluđerica. U njoj nema onog životnog soka. A šta su bile alternative? Zašto mi niko nije pokazao neke alternative? Podigla sam glavu da bih pogledala naviše i ogrebala sam bradu na porub krznenog kaputa moje majke.

"Izadora!"

"O.K. Dolazim."

Izišla sam iz garderobe i našla se licem u lice s Pjerom.

"Izvini se Rendi!" zahtevao je.

"Zbog čega?"

"Zbog svih onih pseći odvratnih stvari koje si rekla o meni!" urlala je Rendi. "Izvini se!"

"Samo sam rekla da ti negiraš ono što jesi i da ja ne želim da budem kao ti. Zašto bih zbog toga morala da ti se izvinjavam?"

"Izvini se!" vrištala je.

"Zašto?"

"Otkad je tebi tako jebeno mnogo stalo do toga da budeš Jevrejka? Otkad si ti tako prokleta pobožna?"

"Ja nisam tako pobožna", rekla sam.

"Pa zašto onda od toga praviš takvo pitanje?" Pjer je sada koristio svoj najsladji srednjoistočni francuski akcent.

"Nisam ja započela ovaj sveti krstaški rat za umnožavanje istinskih pravovernika -vste ga započeli. Ne pokušavam ja da preobratim vas. Ja samo pokušavam da vodim svoj vlastiti jebeni život, ako uopšte mogu da ga pronađem u čitavoj ovoj zbrci."

"Ali, Izadora", ulagivao se Pjer, "pa to je upravo to - mi pokušavamo da ti pomognemo."

U BLIZINI CRNE ŠUME

Mala deca su bila istrebljivana bez izuzetka, s obzirom na to da zbog svog uzrasta nisu bila sposobna za rad. . . Vrlo često su žene skrivale svoju decu ispod svojih sukanja, ali naravno, čim bismo to otkrili, decu smo slali na likvidiranje u gasne komore. Od nas se zahtevalo da ova istrebljivanja izvršavamo u tajnosti, ali, naravno, težak smrad, koji je izazivao mučninu i koji je dolazio od neprekidnog spaljivanja leševa, širio se čitavim krajem i svi koji su živeli u okolnim naseljima znali su da se u Aušvicu vrše masovna ubijanja.

Pismena izjava SS-oberšturmfirera Rudolfa Hesa, 5. april 1946, Nirnberg 8, 29 za Frankfurt
Evropa je prašnjavi pliš -- vagoni prvog razreda sa prvoklasnom prašinom.

A konduker liči na ružičasto prasence od marcipana i gazi guščijim korakom niz hodnik.

FRAULEIN!

On to kaže sa četiri umlauta a njegov kaiš preko grudi načinjen od crvene kože seče vazduh kao naglo otpuštena gumena traka.

A njegova kapa se uzdiže i uzdiže, papska kruna uspinje se prema nebu da proglasi apsolutnu vlast, božansko pravo konduktera Bundesbahn-a.

FRAULEIN!

E pericoloso sporgersi. Nicht hinauslehnen.

Il est cfangereivc... točkovi ponavljaju.

Ali ja nisam toliko. Znam gde se kolosek i voz se kotrlja dalje u tišini.

Znam da stanica neće biti označena, lupa. Završava.

Moja je kosa arijevska bez svake sumnje.

Ime mi je vres. Moj pasoš, oči plavije od bavarskog neba.

Ali on vidi Davidovu zvezdu u momv pupku. Nosim je za svoj poslednji striptiz.

Udar. Škripa.

FRAULEIN!

Neko me gurka da me probudi.

Moja ruka kukavica skoro salutira ovoj nakostrešenoj maloj uniformi od čoveka.

Schones Wetter heute, govori on pokazujući glavom prema farmama u izmaglici iza prozora.

Odsečno buši moju kartu, onda njegovo lice nalik na knedlu upućuje osmeh u svetlu sunca koje je najednom dobroćudno kao pileća supa.

Pre mog boravka u Hajdelbergu nisam baš naročito bila svesna toga da sam Jevrejka. Oh, imam ja neke uspomene: kako mi moja baka sapunom trlja šake među svojim dlanovima i govori mi da to spiramo germances to je bila njena omiljena igra reci. Moja sestra Rendi bila je izmislila igru koja se zvala "Bežanje pred Nemcima", u kojoj smo oblačile najtopliju odeću, umotavale našu sestricu Kloe, koja je jos bila beba, i vozile je u kolicima za lutku, pravile smo sendviče sa pekmezom od jabuka, i onda smo sedele u mirišljivoj unutrašnjosti ormara za posteljinu, žvaćući sendviče i nadajući se da će nam naše zalihe izdržati dok se rat ne završi i dok se ne pojave Saveznici. Tu je, takođe, i moje nevezano sećanje na moju nabolju prijateljicu, pripadnicu episkopske crkve, Džilijen Batok pet godina, koja mi kaže da ne može da se kupa sa mnom, zato što sam ja Jevrejka, a Jevreji "uvek prave pi-pi u kadu". Ali, uopste uzev, imala sam prilično ekumensko detinjstvo. Prijatelji mojih roditelja bili su svih boja, religija i rasa, pa su takvi bili i moji prijatelji. Mislim da sam izraz "Porodica Čoveka" naučila dok sam još piškila u gaće. Iako se u kući ponekad govorilo na jidišu, čini se da je taj jezik bio korišćen samo kao neka vrsta šifrovanog jezika, koji je služio za to da se neke stvari sakriju od kućne pomoćnice. Ponekad se govorilo na jidišu da bi se deca prevarila, ali mi smo, svojim izvanrednim dečjim radarom, uvek osećale o čemu se radi, iako nismo razumevale reci.

Rezultat toga bio je da mi gotovo

Germ, klica. - Prim. prev.

uopšte nismo znale jidiš. Morala sam da pročitam Zbogom, Kolumbus da bih naučila reč shtarke i Čarobno bure, da saznam za novine koje su se zvale Napred. Imala sam već četrnaest godina kad sam prvi put prisustvovala proslavi bar micvah mog nećaka u Spring Valiju, u državi Njujork, a majka mi je ostala kod kuće zbog glavobolje. Deda mi je bio bivši marksista i verovao je da je religija opijum za mase, pa je tako zabranio baki bilo kakve "religiozne koještarije", a onda je optužio mene kad je već zašao u sentimentalne cionističke osamdesete godine da sam "prokleti antisemita". Naravno da nisam bila nikakav antisemita. Nisam se, jednostavno, osećala baš mnogo Jevrejkom i nisam shvatala zašto je baš on, od tolikih ljudi, odjednom počeo da zvuči kao Haim Vajcman. Moj pubertet proveden u radnom logoru "Vratolom", u Srednjoj školi za muziku i slikarstvo, i u Fondu za rekreaciju na otvorenom prostoru Herald Tribjuna u svojstvu savetnika-pripravnika protekao je u onim blaženim danima kada je uvek, bez izuzetaka, za predsednika starijeg razreda biran Crnac, i kada su prijateljstvo i ljubav među ljudima različitih rasa bili blistavi znak društvenog ugleda. Nije da nisam čak i onda shvatala hipokriziju ove obrnute diskriminacije - ali, ipak sam i ja imala svoj udeo u poštenom stavu u tim odnosima. Sebe sam smatrala internacionalistom, socijalistom fabijanskog tipa, prijateljem čitavog ljudskog roda u tim danima niko nije spo-minjao ženski rod, humanistom. Grčila sam se od muke kad bih čula glupave jevrejske šoviniste kako lupetaju o tome da su Marks i Frojd i Ajnštajn bili Jevreji, kako Jevreji poseduju superiorne gene i mozgove. Bilo mi je jasno da je to što sebe smatrate za nekog superiornog, siguran znak inferiornosti, i da je to što sebe smatrate za ličnost koja je neobična, siguran znak običnosti.

Svakog Božića, od moje druge godine života, mi smo imali božićnu jelku. Samo, mi nismo slavili rođenje Hristovo; slavili smo kako je to moja majka rekla "zimski solsticij". Džilijen, koja je imala male jasle pod svojom božićnom jelkom i vitlejemsku zvezdu na vrhu jelke, vatreno se oko toga svađala sa mnom. Ja sam odlučno, poput eha, zvučala kao moja majka: "Zimski solsticij postoji mnogo ranije nego Isus Hristos", rekla sam. Jadna, neprosvećena Džilijenina majka uporno je insistirala na bebi Isusu i devičanskom rađanju.

Na Uskrs smo se grabili oko šareno obojenih jaja, ali mi nismo slavili Hristovo vaskršnuće; proslavljali smo "prolećni ekvinocij", ponovno rađanje Života, Obrede proleća. Slušajući moju majku, vi biste pomislili da smo mi druidi.

"Šta se događa s ljudima kad umru?" pitala sam je.

"Oni stvarno ne umiru", rekla mi je. "Oni se vraćaju u zemlju, i posle nekog vremena ponovo se rađaju, kao trava ili možda paradajzi." Ovo me je na čudan način obespekovalo. Možda su dovoljno utešno zvučale njene reci, "oni stvarno ne umiru", ali ko bi hteo da bude paradajz? Da li je to bila moja sudbina? Da postanem paradajz, sa svim onim lepljivim semenjem?

Ali, sviđalo se to meni ili ne, bila je to jedina religija koju sam imala. Mi nismo stvarno bili Jevreji; bili smo pagani i panteisti. Verovali smo u reinkarnaciju, u duše paradajza, pa čak još tamo oko 1940. godine i u ekologiju. Pa i pored svega toga, intenzivno sam počela da se osećam Jevrejkom i isto tako intenzivno paranoikom nije li to, možda, isto? onog trenutka kad sam kročila nogom u Nemačku.

Odjednom su ljudi u autobusima išli kućama u kojima su pomno čuvali zgodne male kolekcije zlatnih zuba i venčanih prstenova. . . Abazuri u hotelu "Evropa" bili su načinjeni od sumnjivo finih vlakana... Sapun u klozetu gostionice "Silberner Hirsch" imao je čudan miris . . .

Besprekorni železnički vagoni, u stvari, bili su klaustrofobični i smrdljivi vagoni za stoku. . . Kondukter sa licem ružičastog prasenceta od marcipana neće mi dozvoliti da siđem iz voza... Šef stanice sa visokom nacističkom kapom naći će već neki razlog da mi pregleda dokumente i predaće me jednom od onih policajaca u zelenim šinjelima i crnim kožnim čizmama i sa korbačem koji ide uz to ... Carinik na graničnom prelazu sigurno će me zadržati, pronaći će mi moju malu zalihu lomotila za ublažavanje bolova, sumpornih tableta, V-cilina, i librijuma

iz vojne apoteke - uobičajeno sledovanje slatkiša za put dole u Italiju - i odvući će me u neku tajnu pećinu u Alpima, gde ću biti podvrgnuta mučenjima na svirepo ingeniozan način, sve dok ne priznam da sam ispod sveg svog paganizma, panteizma, i pedantnog poznavanja engleske poezije, potpuno u biti isto tako Jevrejka kao i Ana Frank.

Posmatrano iz istorijske perspektive, jasno je da Benet i ja dugujemo za naš boravak u Hajdelbergu i, u stvari, za naš brak obmanjivanju američke javnosti od vlade, što je sve kasnije bilo izneto u dokumentima Pentagona. Drugim recima, naše venčanje bilo je direktna posledica Benetovog poziva na odsluženje vojne obaveze - a njegov poziv u vojsku bio je direktna posledica pojačavanja trupa u Vijetnamu u periodu 1965-1966. godine, što je isto tako bilo direktna posledica obmanjivanja američke javnosti od vlade. Ali, ko je to znao u to vreme? Sumnjali smo, ali nismo imali nikakav dokaz. Imali smo ironične naslove u štampi koji su obećavali da će pojačavanje trupa "okončati rat i doneti trajni mir". Imali smo i zgodne izraze, kao: "Bilo je neophodno potrebno da se uništi selo da bi se spasio..." Imali smo i aktiviste koji su isto tako uspešno agitovali protiv rata, kao i oni koji su se kasnije pojavili. Ali, nismo imali nikakav dokaz, crno na belo, na prvoj strani Tajmsa.

I tako je Benet, još neiskusni psihoanalitičar, koji je prošao tek polovinu specijalizacije iz psihoanalize, pozvan na odsluženje vojnog roka kad mu je bila trideset jedna godina. Poznavali smo se već tri meseca. Došli smo bili jedno drugome posle nesrećnih ljubavnih veza - a ja sam još imala i taj katastrofalni prvi brak. Bio nam se već smučio samački život; užasavala nas je samoća, bili smo srećni kad smo bili zajedno u krevetu; plašila nas je budućnost; venčali smo se dan pre nego što je Benet morao da se javi u Fort Sem Hjuston. Od samog početka naš brak je bio čudan. Oboje smo očekivali spasenje. A oboje smo se tako grčevito hvatali jedno za drugo da smo zajedno tonuli. Već kroz nekoliko dana počeli smo neprijateljski da se odnosimo jedno prema drugom. Brzo smo prešli sa verbalnih napada na totalno ćutanje, prekidano vođenjem ljubavi, koje se nastavljalo, i to zapanjujuće često i u čemu smo se dobro slagali. Nijedno od nas dvoje nije znalo u šta se upustilo, niti zašto. Pre našeg dolaska u Hajdelberg, pozornica prva dva meseca našeg braka bila je isto toliko neobična koliko i razlog zbog kojeg smo se uzeli. Našli smo se tako, nas dvoje preplašenih, transplantiranih stanovnika Menhetna, zakopani u San Antoniju u Teksasu. Benetu su ostrigli kosu, navukli mu vojničku zelenu odeću, naterali ga da sate i sate provodi sedeći i slušajući vojnu propagandu o tome kakav treba da bude vojni lekar - nešto što je on mrzeo svim srcem.

Ja sam ostajala kod "kuće", u pustom motelu izvan San Antonija, gledala televiziju, zamajavala se svojim pesmama, obuzimao me je bes i osećanje bespomoćnosti. Poput većine devojaka rođenih u Njujorku, ni ja nikada nisam naučila da vozim automobil. Imala sam dvadeset četiri godine i bila sam ostavljena na cedilu u tekšaškom motelu, koji je gledao na, od sunca usijani, deo auto-puta između San Antonija i Ostina. Spavala sam do deset i trideset, budila se i gledala televiziju dok sam se pažljivo šminkala za koga?, silazila sam u restoran i pretovarivala stomak tekšaškim kasnim doručkom koji se sastojao od palačinki, kobasica i kaše od griza, zatim bih obukla kupaći kostim koji mi je svakog dana postajao sve tešniji i tešniji i pekla bih se na suncu otprilike dva sata. Potom bih plivala jedno pet minuta i vraćala se u sobu da se suočim sa svojim "radom". Međutim, ustanovila sam da gotovo uopšte ne mogu da radim. Užasavala me je samoća pisanja. Tražila sam bilo kakvo opravdanje da bih izbegla da pišem. Nisam se osećala piscem i nisam imala poverenja u svoje sposobnosti za pisanje. Tada još nisam shvatala da sam zapravo čitavog života pisala. Počela sam da pišem i ilustrujem pričice još kad sam imala osam godina. Sa deset godina počela sam da pišem dnevnik. Od svoje trinaeste godine sam bila strastveni i ironični pisac pisama u kojima sam svesno, kao majmun, imitirala pisma Kitsa i Džordža Bernarda Šoa, i to kroz čitav svoj pubertet. Sa sedamnaest godina, kad sam išla u Japan sa roditeljima i sestrama, vukla sam sa

sobom i svoju "oliveti" portabl pisaću mašinu i provodila sam večeri u rekapituliranju zabeleški o utiscima iz proteklog dana, koje sam unosila u notes, čiji listovi nisu bili povezani. Počela sam da objavljujem pesme u malim književnim časopisima već na drugoj godini koledža u kojem sam osvojila većinu nagrada za poeziju, i gde sam uređivala književni časopis. A ipak, uprkos očiglednoj činjenici da sam bila opsednuta pisanjem, uprkos objavljenim radovima i uprkos pismima mojih književnih agenata koji su želeli da znaju da li "radim na romanu", ja stvarno uopšte nisam verovala u ozbiljnost svog pisanja.

Umesto toga, dopustila sam sebi da budem umanevrisana na treći stepen studija. Treći stepen se smatrao za nešto sigurno. Treći stepen se smatrao za nešto što treba obaviti kao roditi bebu? pre nego što se sedne i počne ozbiljno da piše. Kako to sad liči na očitu prevaru! Ali tada je to izgledalo razumno, mudro i odgovorno. Ja sam bila tako neodoljivo dobra devojka da su mi profesori uvek mahali stipendijama ispred nosa. Čeznula sam za tim da ih sve pošaljem do đavola, ali nisam za to imala petlju - i tako sam stračila dve i po godine na magistraturi i delu doktorata pre nego što sam shvatila da me postdiplomske studije ozbiljno koče i ometaju u mom obrazovanju.

Sa postdiplomskih studija me je izvukla udaja za Beneta. Dobila sam odobrenje da privremeno prekinem studije da bih mogla da budem uz muža dok je u vojsci. Šta sam drugo mogla da učinim? Nije da sam ja htela da dignem ruke od akademske karijere - Istorija mi je dala udarac čizmom u dupe. Udaja za Beneta me je takođe odvojila od moje majke, i od Katedre za engleski jezik i književnost na Kolumbija univerzitetu, i od mog eks-muža i od mojih eks-ljubavnika - a svi su mi u svesti bili identični. Želela sam da izađem iz svega toga. Želela sam da pobegnem. A Benet je poslužio kao sredstvo za to. Naš brak je započeo pod teškim opterećenjem. Pravo je čudo kako je do sada preživeo.

U Hajdelbergu smo iznajmili kuću u ogromnom američkom koncentracionom logoru koji se nalazio u delu grada koji je izgrađen posle rata nimalo nalik na onaj divni stari decr ispod zamka koji nazivaju Schloss, koji vide turisti. Naši susedi su uglavnom bili američki kapetani i njihovi "izdržavani" članovi porodica. Osim nekoliko uočljivih izuzetaka, to su bili najuvidavniji ljudi od svih onih među kojima sam ikada živela. Supruge bi vam pozelele dobrodošlicu kafom, čim biste se doselili. Deca su bila izluđujuće prijazna i učtiva. Muževi su galantno skakali da vam pomognu da izvučete kola kad zapadnu u sneg pored kolovoza, ili da vam ponesu teške kutije uz stepenice. Zbog svega toga bili smo još zapanjeniji kad su počeli da objašnjavaju da je u Aziji život jevtin, da SAD treba da na mrtvo ime izbombarduju Vijetkong, i, konačno, da su vojnici samo zato tu da obavljaju svoj posao, a da ne treba da imaju svoje političke stavove. Gledali su na Beneta i mene kao na stvorenja iz svemira, a mi smo se tako nekako i sami osećali.

S druge strane ulice, preko puta nas, živeli su naši drugi susedi, Nemci. Godine 1945, kad su još uvek bili militaristi, oni su mrzeli Amerikance zbog toga što pobeđuju u ratu. Sada, 1966. godine, Nemci su bili pacifisti u najmanju ruku kad se radilo o drugim narodima i mrzeli su Amerikance zbog toga što su se nalazili u Vijetnamu. Ironije su se umnožavale tako brzo da ste veoma teško mogli da ih apsorbuje. Ako je San Antonio bio čudan grad, Hajdelberg je bio još hiljadu puta čudniji. Živeli smo između dve grupe neprijatelja i oboje smo bili toliko nesrećni da smo i mi postali neprijatelji jedno drugom.

Još uvek kad zaklopim oči, jasno mogu da vidim vreme večere u naselju "Mark Tven" u Hajdelbergu. Miris TV-večera oseća se u prolazima između kuća. Radio-stanica američkih oružanih snaga izbacuje rezultate fudbalskih utakmica i naduvane cifre ubijenih boraca Vijetkonga na drugoj strani sveta. Deca vrište. Dvadeset petogodišnje matrone iz Kanzasa, pegavih lica, motaju se naokolo u penjoarima i sa viklerima u kosi, uvek očekujući to Pepeljuginu večer za koje će biti vredno raščješljati kosu u puno uvojaka. A ono nikako ne dolazi. Umesto toga dolaze trgovački putnici koji opsedaju hodnike zgrada, zvone na ulaznim vratima, prodajući sve od obveznica do enciklopedija u slikama pisanih pojednostavljenim

rečnikom i orijentalnih tepiha. Osim američkih lutalica i britanskih maloletnika pobjeglih od škole i pakistanskih studenata koji prodaju "uzgred", tu je i čitav Bundeswehr patuljaštih Nemaca koji nude sve i svašta, od "rukom slikanih" ulja pošećerenih Alpa pod međenim zracima zalazećeg sunca, do pivskih vrčeva koji sviraju "Bože, blagoslovi Ameriku", do švarevaldskih satova s kukavicom koji neprekidno zvone. A ljudi iz armije kupuju i kupuju i kupuju. Supruge kupuju -zato da bi ispunile svoje prazne živote, da bi od tog sumornog mesta stanovanja stvorile iluziju svog doma, i da bi uz pomoć američkog novca izgledale važne. Deca kupuju šlemove i ratne igračke i vojničke radne uniforme sašivene prema dečijem uzrastu, kako bi mogla da igraju svoju najomiljeniju igru - borba Vijetkonga protiv Zelenih beretki, da bi se tako pripremala za svoju budućnost. Muževi kupuju električne alate da bi nadvladali osećanje vlastite nemoći. Svi kupuju satove, kao da bi time hteli da simbolizuju način kojim vojska otkucava bez povratka njihove živote.

Neko je u naselju "Mark Tven" bio proneo glas kako se na nemačkim satovima može zaraditi pravo bogatstvo u "zemlji velikog PX", pa se svaki kapetan ili narednik ili poručnik trudio da napravi svoj biznis tako što će poneti kući najmanje tridesetak časovnika. Tokom dve godine on bi od njih napravio zbirku na zidovima. Otkucavali su i kukali u čudnim intervalima, dovodeći do ludila njegovu ženu i decu isto onako kao što je vojska izluđivala njega. A kako su zidovi u tim zgradama bili tako tanki kao da su od papira, svi oni nekukajući stanari kao mi čitavog dana su slušali barožnu vatru kukavica. Ako nije kukala kukavica iz nečijeg susednog stana, onda je nečije nemuzikalno dete pokušavalo da odsvira neizvodljivu himnu američke armije "Zvezdana zastava" na organetu marke "hamond" plaćenom povoljnim mesečnim ratama - ono što je u vezi s njima bilo teško - bilo je slušanje, ili je neki stariji zastavnik urlao preko poljane, u vidu kvadrata, dozivajući svoje klince PX, robne kuće američkih oružanih snaga. - Prim. prev.

blizanci koji su se zvali Vejn i Dvejn - inače, poznati kao "stoka". Kad me kukavice ne bi dovodile do besa, zabavljao me je simbolizam tih časovnika. Svako je u vojsci uvek brojao dane i minute: još osam mesed do prekomande, još tri meseca do odlaska vašeg muža u Vijetnam, još dve godine pa stižete pravo na unapređenje, još tri meseca pa možete da pozovete svoju ženu i dete. Kukavice su obeležavale svaki minut svakog časa na tom dugom maršu prema zaboravu.

Ako se izuzme činjenica da mi nismo imali nikakve časovnike, naš stan nije bio mnogo drugačiji od tipičnog stana nekog mlađeg oficira u naselju. Nameštaj je bio od one grozne vrste nemačkog, pretvrdo tapaciranog nameštaj a, koji je bio napravljen odmah posle rata i dat Amerikancima kao deo reparacija. Nema nikakve sumnje da su ga iz osвете napravili tako da izgleda groznije nego obično. Prvo je bio bolesno bež boje, ali sada, posle dvadeset godina neprekidne upotrebe, omekšao, izbledeo i dobio žućkastu boju nalik na mokraču i sav je bio u mrljama koje su bile tragovi kućnih ljubimaca i dece i brojnih terevenki na kojima se u rane jutarnje sate besomučno cevčilo pivo. Mi smo bili učinili sve što smo mogli da pokrijemo te kaučeve nalik na hi-popotamuse i slonovske stolice svetlim presvlakama i jastucima i tapiserijama. Pokrili smo zidove posterima, a na prozore smo stavili cveće. Policu smo ispunili većim delom naših knjiga dopremljenih vrlo skupo, na teret vlade. Pa ipak, stan je delovao deprimirajuće. I sam Hajdelberg bio je sumoran. Divan grad u kojem kiša pada deset meseci u godini. Sunce se danima bori s oblacima, pokaže se na sat ili tako nekako, i onda se ponovo povlači. A mi smo živeli u nekoj vrsti zatvora. U duhovnom i intelektualnom getu koji, bukvalno, nismo mogli da napustimo a da nas ne uhapsu.

Benet je bio izgubljen u vojsci i u vlastitoj depresiji. Nikakvu pomoć nije mogao da mi pruži.

Ja nisam mogla da pomognem njemu. Šetala sam po kiši ulicama starog grada, sama. Lutala sam satima po robnim kućama, opipavajući robu za koju sam znala da je nikada neću kupiti, sanjareći o gužvama, prisluškujući duge razgovore od kojih sam iz početka razumevala samo

po neku reč, slušajući demonstratore nove robe kako blebeću o prednostima rastegljivih perika, lažnih nokata, kompleta alata za rezbarenje, mašina za mlevenje mesa, daščica za seckanje ... "Meine Damen und Herren..." počinjali bi oni, i svaku bi dužu rečenicu podmazivali tom frazom. Posle izvesnog vremena te reci počnu da vam odzvanjaju u ušima. Sve te dame, tela oblikovanih dijetom od krompira, stajale bi oko mene, formirajući sivkasti zid od štofa za hubertuse. Nemačkom patroliraju armije dama obučениh u sive kapute, sa tirolskim šeširima, i obuvenih u praktične cipele, podvoljaka tamnocrvenih od popucalnih kapilara. Izbliza, njihovi obrazi izgledaju kao da su pokriveni mrežicom sićušnih vatrometa uhvaćenih, kao na fotografiji, u trenutku rasprskavanja raketa. Te krupne, snažne udovice srećete svuda: kako nose mrežaste torbe iz kojih vire banane, kako onako guzate voze bicikl sedeći na uzanom sedištu, ili kako se penju u kišom uprske vozove iz Minhena za Hamburg, iz Nirn-berga za Frajburg. Svet udovica. Krajnje rešenje koje im je obećavao nacistički san: svet bez Jevreja i bez muškaraca.

Ponekad, lutajući besciljno naokolo, vozeći se u Strassenbahnu, napravila bih pauzu da bih se odmorila i svratila bih na pivo i slane perece u kafanu, ili na Kaffe und Kuchen u neki Konditorei, i tu mi se pričinjalo da sam duh Jevrejina koji je ubijen u koncentracionom logoru onoga dana kad sam se ja rodila. Ko je mogao da mi tvrdi da ja to nisam? Smišljala sam komplikovane priče i samu sebe zavaravala da su to samo nadrealističke bajke koje sam planirala jednog dana da napišem. Ali, to su bile više nego bajke, a ja nisam pisala. Ponekad mi se činilo da ludim.

Prvi put u životu počela je intenzivno da me interesuje istorija Jevreja i istorija Trećeg Rajha. Odlazila sam u Informativnu službu SAD pri konzulu ili u Biblioteku specijalnih službi i počela sam da gutam knjige koje su detaljno opisivale sve strahote deportacija i logora smrti. Čitala sam o Einsatzgruppen i zamišljala sebe kako kopam svoj vlastiti grob i kako stojim na ivici velike rake sa svojom bebom u naručju, dok nacistički vojnici pripremaju mitraljeze. Zamišljala sam krike užasa i zvuke mrtvih tela koja padaju u raku. Zamišljala sam da sam ranjena i da, kotrljajući se padam u jamu zajedno sa telima koja se grče, i da lopatama bacaju na mene zemlju. Kako sam mogla da se bunim da nisam Jevrejka nego panteista? Kako sam mogla da se branim time što sam slavila Zimski solsticij i Obrede proleća? Za naciste sam isto toliko bila Jevrejka kao i bilo koja druga Jevrejka. Hoću li "se vratiti u zemlju i ponovo se roditi kao cvet ili voćka? Da li se to dogodilo dušama svih onih Jevreja pobijenih onog dana kada sam se ja rodila? U one retke sunčane dane odlazila sam da cunjam po pijacama.

Nemačke pijace na kojima se prodaje voće, oćaravale su me svojom đavolskom lepotom. Svake subote održavala se pijaca iza stare crkve Svetog duha na gradskom trgu, podignutom u sedamnaestom veku. Pod nastrešnicama od cerade, sa crvenim i belim prugama, ležale su gomile voća koje je krvarilo kao da ispušta ljudsku krv. Maline, jagode, ljubičaste šljive, borovnice. Gomile ruža i božura. Sve je bilo u boji krvi i sve je krvarilo u drvene sanduke i preko njih na daske koje su sačinjavale tezge. Jesu li se u to pretvorile duše ievrejskih ratnih bebica? Da li je to bio razlog zbog kojeg me je nemačka strast za povrtarstvom toliko uznemiravala? Toliko poštovanja prema svetinji života na pogrešnom mestu? Tako mnogo ljubavi usmerene na gajenje voća i cveća i životinja? Ali, mi ništa nismo znali o tome šta se događalo sa Jevrejima, govorili su mi oni opet i opet. O tome ništa nije pisalo u novinama. To je trajalo samo dvanaest godina. A ja sam im verovala, na neki način. I razumela sam ih, na neki način. I želela sam da ih gledam kako svi do poslednjeg umiru laganom i jezivom smrću. Ta krvava lepota pijaca - vremešne smežurane babe koje su odmeravale sve to voće što" krvari, grube plave Fraulein koje su odbrojavale moće - bila je ono što je uvek i neizbežno budilo moja najžešća osećanja prema Nemačkoj.

Kasnije sam već bila u stanju da pišem o tim stvarima i delimično sam uspevala da isteram demone iz sebe. Kasnije sam već bila u stanju da i među Nemcima steknem prijatelje i čak da pronađem neke stvari u jeziku i poeziji koje sam zavolela. Ali te prve samotne godine nisam

bila sposobna da pišem, i imala sam malo prijatelja. Živela sam usamljeničkim životom, čitala sam, šetala, zamišljala kako mi duša ističe iz tela i kako me osvaja duša nekoga ko je umro umesto mene.

Istraživala sam Hajdelberg kao neki špijun, i pronalazila sva ona mesta značajna za Treći Rajh, a koja namerno nisu spominjana u turističkim vodičima. Pronašla sam mesto na kojem je stajala sinagoga pre nego što je spaljena. Kad sam naučila da vozim, mogla sam da idem čak i dalje, van grada, i pronašla sam napušteni pobočni kolosek i jedan stari teretni vagon na čijim stranama je pisalo REICHS-BAHN. Svi blistavo novi vozovi nosili su oznaku BUNDESBAHN. Osećala sam se kao jedan od onih fanatičnih Izraelaca koji love naciste u Argentini. Samo, ja sam bila u potrazi za svojom vlastitom prošlošću, svojim vlastitim jevrejstvom u koje nikađo ranije nisam mogla da verujem.

Ono što me je najviše dovodilo do besa, mislim da je to bio način na koji su Nemci bili promenili svoju zaštitnu boju, način na koji su oni govorili o miru i humanosti, način na koji su svi oni tvrdili da su se borili na ruskom frontu. Gnušala sam se njihove hipokrizije. Da su bar otvoreno istupili i rekli: Voleli smo Hitlera, čovek bi u tom slučaju mogao da odmeri njihovu humanost prema njihovom poštenju, i možda bi mogao čak i da im oprost. Za tri godine, koliko sam boravila u Nemačkoj, srela sam samo jednog čoveka koji je to priznavao. On je bio bivši nacista i postao je moj prijatelj.

Horst Humel je upravljao štamparijom iz svoje male kancelarije u starom gradu. Sto mu je bio prekriven gomilama knjiga, papirima i svim mogućim drangulijama, a on je večito visio na telefonu ili je uvek vičući davao uputstva trojici preplašenih Assistenten koji su radili za njega. Bio je visok oko metar i po, imao je veliki stomak, i nosio je naočare s debelim, žućkastim staklima, koja su naglašavala njegove velike podočnjake. Otkako ga je prvi put upoznao, Benet ga je uvek, govoreći o njemu, nazivao patuljkom. Herr Humel kako sam ga ja u početku zvala uglavnom je dobro govorio engleski jezik, ali povremeno je pravio takve greške koje su kvarile povoljan utisak o njegovoj sposobnosti da tečno govori mojim jezikom. Jednoga dana, kad sam rekla da moram da idem kući da bih pripremila večeru za Beneta, on je rekao: "Ako je vaš Mann gladan, vi onda morate da idete kući i da ga skuvate."

Humel je štampao sve, od menija do reklamnih letaka za Bilten Kluba oficirskih supruga u Hajdelbergu - mali list štampan na četiri strane, prepun štamparskih grešaka, škrabotina o teškom životu supruga vojnika i slika armijskih matrona ukrašenih šeširima posutim veslačkim cvećem, s orhidejama na grudima i s arlekinskim naočarima čiji su okviri bili posuti blistavim sićušnim staklicima. One su uvek primale nagrade jedna od druge za kojekakve društvene aktivnosti.

Iz svog zadovoljstva, Humel je takođe štampao i nedeljni pamflet pod naslovom Heidelberg Alt und T941 Neu.

U njemu je, uglavnom, objavljivao reklame restorana i hotela, železnički red vožnje, programe bioskopa i slične stvari. Međutim, povremeno bi Humel koji je bio ratni dopisnik u bici kod Ancija napisao uvodnik posvećen nekom gradskom problemu, a s vremena na vreme bi intervjuisao neku uglednu gradsku ličnost ili posetioca, radi zabave.

Posle godinu dana lova nanaciste u Hajdelbergu i prihvatanja mnogih čudnih poslova koji su svi samo pojačavali moju depresiju naletela sam na Humela koji mi je ponudio da budem njegov "američki urednik", i da mu tako pomognem da privuče više čitalaca koji govore engleski, za njegov Heidelberg Alt und Neu. Ideja je bila da ih namami napisima o nekim turističkim atrakcijama, a onda da im proda robu svojih oglašivača: Rozentalov porculan, Humelove nisu bili ni u kakvom srodstvu figurine, razne sprave za domaćinstvo, lokalna vina i piva. Trebalo je da mu pravim nedeljnu rubriku za koju bih bila plaćena 25 Deutsche maraka ili 7 dolara, a Humel bi obezbeđivao fotografije i prevod na nemački jezik, koji bi bio štampan na sledećoj strani. Mogla sam da pišem bilo o čemu što me je zanimalo. Bilo šta. Naravno, prihvatila sam posao.

U početku sam pisala o "sigurnim" temama - o ruševinama iz prošlosti, vinskim festivalima, resto-ranama poznatim iz prošlosti, i manje poznate stvari o Hajdelbergu, istorijske i apokrifne. Koristila sam tu rubriku i za to da sebe samu naučim nekim stvarima. Koristila sam je kao sredstvo za njuškanje po mestima koja, inače, ne bih videla. Ponekad bih napisala satirični članak o nekim folirantskim događajima, kao što je Nedelja nemačko-američkog prijateljstva ili Fasching bal u Gradskoj kući. Ponekad sam pisala kritičke prikaze o umetničkim izložbama i operama, polemičke priloge o arhitekturi i muzici, ih članke o istorijskim ličnostima koje su nekada posetile Hajdelberg, kao što su bili Gete i Mark Tven. Naučila sam sve zanimljive podatke o gradu, ovladala, i to prilično, nemačkim govornim jezikom, postala relativno poznata ličnost u gradu i u američkom garnizonu, a neštedimice su me hranili i pojili u hajdelberškim restoranima koji su želeli da pišem o njima. Ali, postojao je upadljiv nesklad između mojih suptilnih, duhovitih rubrika o zadovoljstvima Hajdelberga i onoga što sam ja stvarno osećala prema Nemačkoj. Postepeno sam postajala sve hrabrija i bila sam u stanju da svoja osećanja i svoje pisanje dovedem u neku vrstu nategnute usklađenosti. To što sam naučila pišući za te rubrike, nagoveštavalo je ono što ću kasnije iskusiti u svom "pravom pisanju". Počela sam tako što sam bila pametna i površna i nepoštena. Postepeno sam postala hrabrija. Postepeno sam prestala da se prerušavam. Jednu po jednu skidala sam sa sebe maske: ironičnu masku, masku pametnjakovića, masku lažne prefinjenosti, masku ravnodušnosti.

Njuškajući po gradu u traganju za duhovima, otkrila sam najopipljivijeg duha od svih koje sam do tada pronašla - nacistički amfiteatar smešten u brdima iznad Hajdelberga. Niko u Hajdelbergu kao da nije bio voljan da prizna da postoji to mesto, i to negiranje davalo je amfiteatru posebnu draž. Možda taj amfiteatar nije čak ni postojao, izuzev u mojoj mašti. Ja sam mu se vraćala ponovo i ponovo.

Bio je sagrađen 1934. ili 1935. godine, a izgradile su ga omladinske radne jedinice sasvim sam mogla da ih zamislim: plavokosi, goli do pojasa, pevaju Deutschland über Alles, dovlače ružičasti pešćanik iz doline kojom protiče Nekar, dok im rajnske device u širokim bluzama donose glinene krčage s piš-crnim pivom, a ugnezdili su ga u dolini na Heiligenberg-u, ili Svetoj gori, gde se, navodno, nekada nalazio hram boga Odina. Stizala sam do amfiteatra vozeći iz starog grada preko reke, širokom ulicom koja je vodila prema predgrađima, zatim uz Svetu goru, prateći putokaze prema ostacima bazilike Svetog Mihaela. Sam amfiteatar nije bio obeležen nikakvom markacijom, što je delovalo prilično zlokobno. Put je uz brdo krivudao kroz šumu, svetio se teško probijalo kroz granje tamnoze-lenih borova, a ja sam bila Marica u "folksvagenu", koji stenje i brekće, samo što iza mene niko nije bacao mrvice hleba. Dok sam serpentinama vozila uzbrdo, razmišljajući o svim tim okrutnim nemačkim bajkama u kojima se govori o preplašenim malim devojkicama i mračnim šumama, motor bi počeo da se guši u trećoj brzini. U strahu da ću početi unazad da se kotrljam nizbrdo, prebacila bih menjač u drugu, ali bi se motor ponovo ugasio. Konačno, morala bih da vozim prvom brzinom.

Na vrhu Heiligenberg-a nalazila se omalena kula izgrađena od crvenog pešćara, s izlizanim stepenicama, obraslim mahovinom, koje su vijugale do vidikovca na vrhu kule. Popela bih se klizavim stepenicama da bacim pogled na grad - a on je ležao tu, poda mnom: reka koja je bleštala na suncu, šume prošarane raznim bojama, ružičasta glomazna građevina dvorca. Zašto su hroničari Trećeg Rajha o Nemačkoj govorili sve samo ne to da je bila lepa? Da li bi to bilo suviše dvosmisleno u moralnom smislu? Lepota predela i ružnoća naroda. Znači li to da nismo sposobni da se suočimo s takvom ironijom?

Spustivši se sa kule, zašla bih dublje u šumu i prošla pored malog restorana koji se nazivao Waldschenke ili Šumska taverna, u kojem su glavni bili trtasti birgeri koji su napolju, pred restoranom leti pili pivo, a zimi unutra cevčili vino. Tu sam morala da ostavim kola i da pešice produžim uzbrdo kroz šumu lišće je šuštal pod nogama, grane borova nadvijale su mi

se nad glavu, sunce je nestajalo zaklonjeno zelenilom. Posto su redovi sedišta bili uklesani u samu padinu brda, ulaz u amfiteatar je bio sa gornje strane. Odjednom bi se amfiteatar otvorio pod vašim nogama - red za redom sedišta zraslih u korov, prepunih raznog smeća: krhotina boca, prezervativa, papirića od slatkiša. U dnu se nalazila pozornica u vidu platforme, koja je sa svake strane imala jarbole za zastave - za svastiku ili nemačkog orla. A sa obe strane pozornice nalazili su se ulazi za govornike koji bi se pojavljivali okruženi telohraniteljima u mrkim košuljama.

No, najimpresivniji bio je sam njegov položaj - mesto na kojem je izgrađen: džinovska zdela oivičena borovima ležala je obavijena nezemaljskom tišinom tih šuma iz vilinskih priča. Bilo je to sveto mesto. Ovde je bio obožavan Odin, zatim Hristos, pa onda Hitler. Sletela bih trčeći preko redova sedišta, stala bih u strogo središte pozornice i recitovala svoje vlastite stihove publici koja je bila eho moga glasa.

Jednoga dana rekla sam Horstu da želim da pišem o amfiteatru.

"Zašto?" upitao je.

"Zato što se svi pretvaraju kao da to mesto ne postoji."

"Mislite li da je to dovoljan razlog?"

"Da."

Otišla sam u hajdelberšku glavnu biblioteku i počela da prelistavam turističke vodiče. Bile su to uglavnom rutinski napravljene brošurice, s bleštavim fotografijama Schloss-a i starih gravura, koje su prikazivale palatinske izborne knezove isposničkih lica. Konačno sam naišla na jednu knjižicu, koju je biblioteka ukoričila u novi povež, a koja je bila napisana na nemačkom, na jednoj, i engleskom jeziku na susednoj strani, štampana na jevtinom papiru koji je već gotovo bio požuteo, starim gotskim slovima, dok su fotografije u njoj bile crno-bele. Datum izdavanja bila je 1937. godina, a otprilike na svakih desetak strana po neki paragraf ili slika ili neki manji deo štampanog sloga bio je prekriven komadom lepljivog papira kvadratnog oblika. Ti mali kvadratići neprovidnog papira bili su tako čvrsto zalepljeni da niste mogli da im odlepate ni uglove, ali onog trenutka kad sam ih ugledala, znala sam da se neću smiriti sve dok ih ne odlepim i ne otkrijem šta se pod njima krije.

Pozajmila sam knjižicu zajedno sa još četiri druge, da bibliotekar ne bi ništa posumnjao i odjurila kući, gde sam pažljivo, nad parom iz čajnika, navlažila sporne strane.

Bilo je interesantno videti šta je cenzor smatrao da treba cenzurisati:

Fotografija amfiteatra u njegovom punom sjaju: zastave vijore na vetru, ruke podignute u znak nacističkog pozdrava, stotine malih svetlih tačkica koje predstavljaju arijevske glave - ili možda arijevske mozgove.

Odlomak koji opisuje amfiteatar kao "Jedna od monumentalnih građevina Trećeg Rajha, džinovski sic teatar pod vedrim nebom koji služi ujedinjenju hiljada nemačke braće u svečanim i uzvišenim časovima zajedničkog doživljavanja Vernosti Domovini i Nadahnuća Prirode".

Odlomak koji opisuje sada ispučan i neravan Autobahn Hajdelberg-Frankurt kao

"Džinovsku sic i Monumentalnu Tvorevinu Novog doba koje tako mnogo obećava".

Odlomak koji opisuje Nemačku kao "Ova nacija, voljena od bogova i stavljena u Prve redove Velikih i Moćnih Nacija. . ."

Fotografija glavne sale za skupove na Univerzitetu, sa svastikama koje okačene vise sa svakog gotskog luka ...

Fotografija na kojoj je prikazana mensa, sa svastikama koje vise sa svakog rimskog luka ...

I tako dalje, i tako dalje kroz čitavu knjigu.

Bila sam sva u groznici od besa i moralne indignacije. Sela sam za sto i naškrabala jedan furiozan članak o poštenju, nepoštenju i svemogućoj Istoriji. Zahteva-la sam istinu iznad lepote, Istoriju iznad lepote i poštenje iznad svega. Pušila sam se i penila i kipela. Ukazala

sam na te komadiće neprovidnog papira, zalepljene preko pojedinih mesta u turističkom vodiču, kao na primer svega omraženog u životu i umetnosti. Oni su bili poput viktorijanskih smokvinih listova na grčkim skulpturama, kao haljine iz devetnaestog veka naslikane preko tela likova erotskih freski iz quattrocento-. Aludirala sam na to kako je Raskin spalio Ternerove slike sa prizorima iz venecijskih javnih kuća, kako su Bosvelovi praunuci pokušali da unište skaredne delove njegovog dnevnika, i sve to sam uporedila sa načinom na koji su Nemci pokušavali da negiraju svoju vlastitu istoriju. Takvi gresi ispuštanja! A sve je to bilo tako besmisleno! Ništa ljudsko nije bilo vredno negiranja. Čak i kad je bilo neizrecivo ružno, mogli smo od njega nešto da naučimo, zar ne? Ili možda nismo mogli? U to uopšte nikada nisam sumnjala. Istina će nas - u to sam bila sigurna - osloboditi.

Sledećeg jutra sam, besno kucajući na mašini s dva prsta, prepisala tu stvar i odjurila u grad da predam taj svoj napis Horstu. Brzo sam ga spustila na sto i otišla. Tri časa kasnije on me je pozvao.

"Da li zaista želite da to prevedem?" upitao je.

"Da", i počela sam s provalom besa zbog toga što mi je bio obećao da me neće cenzurisati.

"Ja ću održati obećanje", rekao je, "ali vi ste mladi i zaista ne razumete Nemce."

"A šta j- to što ja ne razumem?"

"Nemci su voleli Hitlera", rekao je tiho. "Kad bi oni bili iskreni, vama se ne bi dopalo ono što biste čuli. Ali nisu iskreni. Nisu iskreni već dvacet pet godina. Nikada nisu plakali za svojim poginulim u ratu i nikada nisu plakali za Hitlerom. Sve su to počistili pod tepih. Čak ni oni sami ne znaju kakva su im njihova prava osećanja. Da su iskreni, vi biste mrzeli njihovu iskrenost više od njihove hipokrizije."

Zatim je počeo da mi priča o tome kako je izgledalo biti ratni dopisnik pod Hitlerom. Bio je to kvazi-vojnički položaj, i sve vesti bile su cenzurisane odozgo. Dopisnici su znali veoma mnogo stvari koje nisu smele da se objavljuju i oni su ih svesno prikrivali. Oni su znali o logorima smrti i deportacijama. Oni su to znali, a ipak su nastavljali sa verglanjem propagande.

"Ali, kako ste to mogli da činite?" vikala sam.

"A kako sam mogao to da ne činim?"

"Mogli ste da napustite Nemačku, mogli ste da se pridružite pokretu otpora, mogli ste da učinite nešto!"

"Ali, ja nisam bio heroj, i nisam želeo da budem izbeglica. Novinarstvo je moja profesija."

"Pa šta!"

"Hoću samo da kažem da većina ljudi nisu heroji i većina ljudi je nepoštena. Ja ne kažem da sam dobar ili da mi se treba diviti. Samo to hoću da kažem da sam ja isti kao i većina ljudi."

"Ali, zašto?" cvilela sam.

"Zbog toga što jesam", rekao je. "Ne postoji neki drugi razlog."

Nisam na to imala nikakav odgovor, i Horst je to znao. Počela sam da se pitam nisam li i ja onda kao većina ljudi. Da li bih ja bila veći junak od njega? Pomislila sam na to koliko mi je vremena bilo potrebno da prestanem s pisanjem pametnih napisa o ruševinama zamkova i slatkih, malih soneta o zalascima sunca i ptičicama i vodoscocima. Čak i bez fašizma, ja sam bila nepoštena. Čak i bez fašizma, ja sam cenzurisala sebe samu. Nisam sebi samoj dozvoljavala da pišem o onome što me je stvarno potresalo: o svojim žestokim osećanjima u vezi sa Nemačkom, o svom nezadovoljstvu u braku, o svojim seksualnim maštarijama, o svom detinjstvu, o negativnim osećanjima prema svojim roditeljima. Čak i bez fašizma, bilo je izuzetno teško biti pošten. Čak i bez fašizma izlepila sam imaginarne komadiće neprovidnog papira preko izvesnih delova svoga života i nepokolebljivo uporno sam odbijala da ih pogledam. Tada sam odlučila da ne sudim na svoj način o Horstu, sve dok ne naučim da budem iskrena sama prema sebi. Možda naši grehovi u propustima nisu bili podjednako teški, ali poriv je u oba slučaja bio isti. Ako ja i sama ne mogu da obezbedim dokaz o svom

poštenju i pisanju, kakvo pravo imam da besnim zbog njegovog nepoštenja? Članak je bio odštampan onako kako sam ga ja napisala. Horst ga je verno preveo. Očekivala sam da će čitav grad Hajdelberg da plane, ali pisci neverovatno mnogo preteruju u davanju značaja svom radu. Ništa se nije dogodilo. Nekoliko mojih poznanika načinilo je ironične primedbe o tome kako nastojim da budem angažovana u nekim stvarima. To je bilo sve. Pitala sam se da li je iko uopšte čitao taj Heidelberg Alt und Neu. Verovatno da nije. Moji su članci ličili na slanje pisama za vreme štrajka poštara, ili na vođenje tajnog dnevnika. Osećala sam se kao da sam vrata istorije širom otvorila raznevši ih minom, a niko nije čak ni trepnuo. Čitav taj Sturm und Drang završio se u tišini. Bilo je to gotovo nalik na objavljivanje poezije.

IZVEŠTAJ SA KONGRESA SNOVA ILI KONGRESOVANJE

Ja sam Izadora. Leti na meni.

Nacionalna vazduhoplovna kompanija Dr Gudlav predsedava sastanku. U vlažnom podrumu Univerziteta, u podzemnom amfiteatru bez prozora, sa rasklimatanim drvenim sedištima, Adri-jan je navukao svoje službene engleske manire i svoju staru, pocepanu košulju i pažljivo izgovara slogove engleski učesnicima kongresa poliglotima koji sede raštrkani po redovima sedišta.

Liči na Hrista na Tajnoj večeri. S njegove desne i leve strane sede ozbiljno odeveni psihoanalitičari, s kravatama i u sakoima. On se predano naginje prema mikrofону, šišajući lulu, i rezimira ono što je na prethodnom delu sastanka bilo rečeno - što smo mi propustili. Jednom svojom bosom nogom klati, nazad i napred, prema auditorijumu, dok mu se izlizana sandala odmara pod stolom.

Dala sam znak Benetu da želim da sedim u zadnjem redu, blizu vrata - i što je moguće dalje od žara koji izbija iz Adrijana. Benet mi kiselim pogledom stavlja do znanja da mu to ne odgovara, i brzo se upućuje prema prvim redovima i spušta se u sedište pored neke kandidatkinje, kanom obojene kose, iz Argentine.

Sedim u poslednjem redu zureći u Adrijana. Adrijan uzvraća zurenjem u mene. Sisa svoju lulu kao da sisa mene. Kosa mu pada preko očiju. On je zagladuje pokretom ruke unazad. I meni kosa nada preko očiju. Zagiđujem je pokretom ruke unazad. Navalio je da sisa svoju lulu. A ja sam navalila, pa sisam li sisam njegov fantomski kurac. Čini se da nam neki tanani zraci povezuju oči - kao u nekom stripu o kosmosu. Neki mali talasi vreline čini se da nam povezuju karlice, kao u nekakvom pornografskom stripu.

Ili on, možda, uopšte ne gleda u mene?

"... naravno, tu je još uvek problem potpune zavisnosti kandidata od njegovog psihoanalitičara", govori analitičar koji sedi s Adrijanove leve strane.

Adrijan se ceri na mene.

"... potpuna zavisnost ublažena je samo kandidatovim ispitivanjem stvarnosti koje, uzimajući u obzir kafkansku atmosferu Instituta, može, zaista, da se pokaže kao nedovoljno". Kafkanska? Oduvek sam mislila da se kaže "kafkijanska".

Mora da sam prvi slučaj klimakterijuma koji se ikada javio u dvadeset devetoj godini života. Obliva me neka vreline. Osećam kako mi lice odjednom postaje jarkoružičasto, srce mi radi brzo kao motor trkačkog automobila, a u obrazima imam takav osećaj kao da su izbockani sićušnim iglicama prilikom akupunkture. Čitav donji deo moga tela se rastopio i polako sad kaplje na pod. Ne radi se više o tome da ja svršavam u gaćice - ja se rastapam.

Izvadim notes i počnem da piskaram.

"Zovem se Izadora Zelda Vajt Stolerman Ving", napišem, "a htela bih da se prezivam Gudlav." Precrtam to. Zatim pišem:

Adrijan Gudlav Dr Adrijan Gudlav Gđa Adrijana Gudlava Izadora Ving-Gudlav Izadora Vajt-Gudlav Izadora Gudlav A. Gudlav Gđa A. Gudlava Baronica Izadora Gudlav Izadora Ving-Gudlav, M.B.E.7

Ser Adrijan Gudlav Izadora i Adrijan Gudlav žele Vam da u ekstazi proslavite Hanuka Zimski solsticij Izadora Vajt Ving i Adrijan Gudlav apsolutno su van sebe što mogu da objave rođenje svog deteta ljubavi Sigmunde Kits Vajtving-Gudlav Izadora i Adrijan pozivaju Vas na proslavu useljenja u njihovu novu gajbu Šetalište boca 35 Hempsted London NW3 donesite svoje vlastite halucinogene... Žurno sve to preškrabam i okrenem novi list. Nisam se prepuštala ovakvim glupostima još od 7 M.B.E., pripadnik Reda Britanske Imperije. -Prim. prev, " Hanuka - jevrejski praznik. - Prim. prev.

vremena kad sam bila zaljubljena petnaestogodišnjakinja.

Nadala sam se da ću posle sastanka moći da razgovaram s Adrijanom, ali Benet me je odvuкао pre nego što je Adrijan uspeo da se otrese gomile koja se tiskala oko katedre. Nas troje smo već sačinjavali pravi barokni trio. Benet je osetio moja eksplozivna osećanja i dao je sve od sebe da me odvuče sa Univerziteta što je brže mogao. Adrijan je osetio moja eksplozivna osećanja i uporno je gledao u Beneta ne bi li ustanovio koliko i sta Benet o tome zna. A ja sam se već osećala kao da me njih dvojica rastržu. Naravno, njih dvojica tu ništa nisu bili krivi. Oni su samo predstavljali borbu koja se odvijala u meni. Benetova pažljiva, kompulsivna i dosadna postojanost bila je moj vlastiti panični strah od promene, moj strah od samoće, moja potreba za sigurnošću. Adrijanovo luckasto ponašanje i hvatanje za dupe bilo je onaj deo mene koji je iznad svega želeo da uživa u životu. Nikada nisam uspela da uspostavam mir između te dve polovine sebe. Sve što sam uspela da učinim bilo je da za kraće vreme potisnem jednu polovinu na račun druge. Nikada me nisu činile srećnom buržoaske vrline braka, stabilnost i dužnost iznad zadovoljstva. Bila sam i suviše radoznala, duh mi je bio i suviše avanturistički, da bih mogla mirno i ravnodušno da živim pod takvim ograničenjima. Ali, ja sam isto tako patila i od noćnih mora i napada paničnog straha od samoće. I tako sam uvek završavala kao žena koja živi s nekim, ili kao uda ta žena. Osim toga, ja sam zaista verovala u to da je vredno imati dugotrajnu i duboku vezu s jednom osobom. Lako sam mogla da zapazim sterilnost skakutanja iz kreveta u krevet i održavanja površnih odnosa s gomilama površnih ljudi. Imala sam već ono neizrecivo ružno iskustvo buđenja u krevetu s muškarcem s kojim nisam imala volje ni da razgovaram - a to svakako nije predstavljalo nikakvo oslobođenje. Pa ipak, činilo se da nema nikakvog načina da svom životu obezbedite ono najbolje i od uživanja i od stabilnosti. Nije me nimalo tešila činjenica da su se i veći umovi od mene bavili tim pitanjima i da nisu pronašli baš mnogo jasne odgovore. Ta činjenica je samo dokazivala da su moje preokupacije bile banalne i uobičajene. Da sam ja neka zaista izuzetna osoba, razmišljala sam, ne bih provodila sate i sate razbijajući glavu o problemu braka i preljube. Jednostavno bih izišla napolje, na ulicu i obema rukama zgrabila život i ni zbog čega ne bih osećala grizu savesti, ili krivicu. Moje osećanje krivice samo je pokazivalo koliko sam u biti malograđanka i koliko zaslužujem prezire zbog toga. Sva ta moja brižna razmatranja tužnog starog problema samo su pokazivala koliko sam ja zapravo obična.

Te večeri otpočele su svečanosti večerom za učesnike Kongresa u nekoj kafani u Grincingu. Bila je to krajnje neelegantna zabava. Veliki falusni pendreci od kobasica i kiseli kupus bili su servirani kao glavno jelo u frejdovskom smislu. Zabavljajući goste, učesnici iz Beča, koji su ovde bili domaćini, pevali su u horu "Kada analitičari marširajući ulaze..." na melodiju pesme "Kada sveci marširaju ..." Reci su, navodno, bile na engleskom jeziku - ili bar na nekom jeziku za koji su bečki učesnici Kongresa smatrali da zvuči engleski.

Svi su se srnej ali i aplaudirali od srca, dok sam ja sedela nepokretna, kao Guliver među Jahuima. Skupljala sam, mršteći se, obrve i razmišljala o smaku sveta. I dok bi nas sve gutao nuklearni pakao, ovi klovnovi bi sedeli oko stola i pevali o svojim analitičarima. Tuga. Nigde nisam videla Adrijana.

Benet je sa nekim predstavnikom Londonskog instituta raspravljao o sistemu školovanja, a ja sam se konačno upustila u konverzaciju s momkom koji je, sedeo preko puta mene, za kojeg se ispostavilo da je psihoanalitičar iz Čilea, a da se nalazi na studijama u Londonu. Sve čega sam se setila, kad mi je rekao da je iz Čilea, bio je Neruda. Pa smo, tako, onda pričali o Nerudi. Počela sam da vezem jedno od svojih entuzijastičkih foliranja i objašnjavala sam mu koliko je srećan što je Južnoamerikanac, u vremenima kada su svi najveći živi pisci Južnoamerikanci. Pomislila sam kako sam do krajnosti pokvarena, ali on je bio srećan i zadovoljan. Kao da sam komplimente uputila njemu lično. Konverzaciju smo nastavili u tom apsurdnom literarno-šovinističkom smislu. Diskutovali smo o nadrealizmu i o njegovom odnosu prema južnoameričkoj politici - o kojoj ja ama baš ništa ne znam. Ali zato znam o nadrealizmu. Nadrealizam je, moglo bi se reći, moj život.

Adrijan me je potapšao po ramenu baš kad sam blebetala nešto o Borhesu i njegovim Lavirintima. Razgovor o Minotauru. A on je stajao tu, iza mene - sav nakostrešen. Srce mi je kao iz katapulte poletelo u nos.

Želim li da igram? Naravno da sam želela da igram, ne samo to.

"Tražio sam te čitavo popodne", rekao je. "Gde si bila?"

"S mužem."

"Izgleda nekako kao pokisao, ne čini li ti se? Čime si ga rastužila da izgleda tako jadno?"

"Rekla bih, s tobom."

"Pripazi bolje", rekao je. "Nemoj dopustiti ljubomori da podigne svoju ružnu glavu."

"Već ju je podigla."

Razgovarali smo kao da smo već bili ljubavnici, a, na neki način, mi smo to i bili. Ako je važna namera, onda nas je čekala ista sudbina kao i Paola i Frančesku. Ali, mi nismo imali kuda da odemo, nismo znali kako da se izvučemo odavde, od svih tih ljudi koji su nas posmatrali, i tako smo igrali.

"Ja ne igram baš najbolje", rekao je.

I to je bila istina, nije dobro igrao. Taj nedostatak nadoknađivao je svojim osmehom Pana. Vukao je noge kao da ima mala kopita. Ja sam se smejala malo previše histerično.

"Igranje je kao tucanje", rekla sam, "nije važno kako izgledate - važno je da se koncentrišete na ono što osećate." Nisam li ja bila onaj ko nema stida? Šta je, uostalom, ova svetska žena izigravala? Bila sam napola luda od straha.

Zaklopila sam oči i vrtela se u taktu muzike. Tresla sam se, mešala zadnjicom i uvijala. Negde u davnim danima tvista, iznenada mi je palo na pamet da niko ne zna kako se igraju te igre - i zašto bih se onda ja ustručavala? U igranju, kao i u društvenom životu, drskost je najvažnija. I od tada pa nadalje postala sam "dobar igrač," ili sam, u najmanju ruku, bar uživala u tome. To je zaista bilo kao tucanje - ritam i znoj.

Adrijan i ja smo odigrali sledećih pet ili šest igara - sve dok nismo bili iscrpeni, mokri od znoja i spremni da zajedno odemo kući. Zatim sam igrala s jednim od austrijskih učesnika na Kongresu, koliko da ostavim utisak pristojnosti - što je bivalo sve teže i teže. A onda sam igrala sa Benetom, koji je sjajan igrač.

Uživala sam u tome što sam znala da me sada Adrijan posmatra dok igram sa svojim mužem. Benet je, uostalom, neuporedivo bolje igrao od Adrijana, a posedovao je upravo onu vrstu gracioznosti koja je Adrijanu nedostajala. Adrijan je igrao trzajući se nekako nalik na konja upregnutog u kola. Benet je elegantno klizio po podijumu za igru: pravi "jaguar XKE". I bio je tako prokletu ljubazan. Otkako se Adrijan pojavio na sceni, Benet je postao posebno galantan i pažljiv. Počeo je iznova da mi se udvara. To je još više otežavalo stvari. Kad bi bar hteo da se ponaša kao kučkin sin! Kad bi bar hteo da bude kao oni muževi u romanima - odvrtni tirani koji zaslužuju da im se nabiju rogovi. Umesto toga, on je bio sladak.

A najstrašnije od svega bilo je to što ta njegova dobrota ni za trunčicu nije umanjila moju glad za Adrijanom.

Ta moja glad verovatno nije imala nikakve veze sa Benetom. Zašto bi to moralo da bude u stilu "ili-ili"? Ja sam jednostavno želela obojicu. Izabrati jednoga od njih dvojice, bilo je upravo ono što mi je bilo nemoguće.

Adrijan nas je vozio nazad u hotel. Dok smo krivudavim putem vozili niz brdo iz Grincipa, on je pričao o svojoj deci s poetičnim imenima Eneis i Nikolaj, koji su živeli s njim. Jednom je bilo deset a drugom dvanaest godina. Drugo dvoje dece, dve bliznakinje, čija imena nije spominjao, živеле su s majkom u Liverpulu.

"Mojoj deci je prilično teško zbog toga što nemaju majku", rekao je, "ali ja sam im prilično dobra mamica. Čak volim da kuvam. Znam da skuvarn vraški dobar indijski kari."

To njegovo hvalisanje kako je dobra domaćica i očaravalo me je i zabavljalo. Sedela sam na prednjem sedištu "trijumfa" pored Adrijana. Benet je sedeo na uzanom sedištu pozadi. Ah, kad bi on jednostavno nestao - kad bi odlebdeo iz otvorenog automobila i izgubio se u šumi. A naravno, ja sam isto tako i sebe mrzela zbog toga što sam bila kadra da poželim tako nešto. Zašto je sve to bilo tako komplikovano? Zašto o svemu tome ne bismo mogli da porazgovaramo otvoreno i prijateljski? "Dragi, izvini me začas, samo da odem malo da se poševim s ovim divnim strancem." Zašto to ne bi moglo da bude jednostavno i pošteno i neozbiljno? Zašto morate da rizikujete čitav svoj život zbog jedne male ševe bez rajskeršlusa? Dovezli smo se do hotela i pozdravili se. Kakvo licemerje, penjati se u sobu s muškarcem s kojim ne želite da se ševite, a ostaviti da sedi dole onog s kojim biste želeli da se ševite, a onda u stanju velikog uzbuđenja ševite se s onim koga ne želite, pretvarajući se da se ševite s onim s kojim želite da se ševite. To se naziva vernost. To se naziva civilizacija i nezadovoljstva civilizovanog života.

Sledeće večeri bilo je zvanično otvaranje Kongresa, uz koktel zakusku u polumraku, u dvorištu Hofburga - jednog od bečkih dvoraca iz osamnaestog veka. Unutrašnjost dvorca je renovirana, tako da sada dvorane otvorene za javnost odišu institucionalnim šarmom trpezarija američkih motela, ali dvorište je još u mraku osamnaestog veka.

Mi snio stigli u purpurni suton - u osam časova jedne krasne julske večeri. Dugački stolovi bili su postavljeni duž ivica dvorišta. Kelneri su se provlačili kroz gomilu s poslužavnicima sa čašama šampanjca ispostavilo se, na žalost, da je to bio slatki nemački sekt. Čak su i analitičari blistali u tom sumraku slezove boje. Rouz Švam-Lipkin bila je odevena u ružičasti džemper ukrašen šarenim perlicama, kupljen u Hong Kongu, crvenu satensku suknju i najelegantnije ortopedske sandale. Džudi Rouz je klizala kroz masu odevena u tesan, uz telo pripijen komplet od srebrnastog lamea, bez prslučeta. Čak je i dr Šrift nosio sornotski sako boje šljive i veliku leptir-mašnu od satena, ružičastu kao azaieja. A dr Fromer je bio u fraku i sa cilindrom.

Benet i ja smo se provlačili kroz gomilu tražeći nekoga koga poznajemo. Lutali smo besciljno sve dok konobar koji je posluživao šampanjac nije ljubazno stavio poslužavnik pred nas, i tako nam omogućio da se nečim zabavimo. Pila sam brzo nadajući se da ću odmah da se napijem - što meni nije nikakav problem. Otprilike deset minuta kasnije muvala sam se kroz još purpurniju izmaglicu, a u uglovima očiju videla sam šampanjske mehuriće. Bila sam tobože u potrazi za toaletom za dame ali sam, u stvari, naravno, tražila Adrijana. Najzad sam našla hiljade Adrijana koji su se protezali u beskonačnost u dugačkom, ogledalima pokrivenom baroknom predvorju pred toaletom za dame.

Svetlucao je u ogledalima. Beskonačni broj Adrijana odevenih o somotske pantalone bež boje i majice boje šljive s okovratnikom uz vrat i drap sakoe od antilopa. Beskonačni broj prljavih noktiju na nogama u beskonačnom broju indijskih sandala. Beskonačni broj lula od morske pene među njegovim lepim usnama. Moja ševa bez rajskeršlusa? Moj muškarac pod krevetom? Umnožen kao ljubavnici u Prošle godine u Marijenbadu.

Umnožen kao autoportreti Endija Vorhola. Umnožen kao Hiljadu i jedan Buda u hramu u Kjotu. Svaki Buda ima šest ruku, svaka ruka ma po jedno oko . . . koliko li su kuraca imali ovi rmlioni Adrijana? A svaki kurac simboizuje beskonačnu mudrost i beskrajno božje milosrđe?

"Zdravo lepotice", kaže on, okrećući se prema meni.

"Imam nešto za tebe", kažem ja, pružajući mu knjigu sa posvetom koju sam čitavog dana teglila. Ivica strana već su počele da se krzaju od mojih dlanova vlažnih od znoja.

"Ti si zlatna!" On uzima knjigu. Uzimamo se pod ruku i polazimo u šetnju duž predvorja obložene ogleđalima. "Galeotto fu H Hbro e chi lo scrisse" ", što bi rekao moj stari drugar Dante. Pesme su podvodački nudile ljubav, a to je isto činila i njihova autorka. Knjiga moga tela bila je otvorena i drugi krug pakla nije bio daleko.

"Znaš", kažem, "nas dvoje verovatno više nećemo videti jedno drugo."

"Možda baš zato i radimo ovo", kaže on.

Izlazimo iz dvorca i odlazimo u drugo dvorište koje se sada uglavnom koristi kao parkiralište. Među mračnim siluetama "opela" i "rolksvagena" i

[Krivac je bila knjiga i onaj koji ju je napisao. - Prim. prev.](#)

"pežoa" mi se grlimo. Usta na usta, trbuh na trbuh. Adrijanov poljubac je sigurno najvlažniji poljubac u istoriji. Njegov jezik nalazi se svuda, kao okean. Gubimo se ploveći punom parom. Njegov je penis koji se digao u somotskim pantalonama visoki, crveni dimnjak

prekookeanskog broda. A ja stenjem r.:o njega kao okeanski vetar. I govorim sve one glupave stvari koje govorite dok se vatate po parkiralištima, pokušavajući nekako da izrazite žudnju koja se ne može izraziti - izuzev možda u poeziji. A sve to ispadne nekako šantavo.

Volim tvoja usta. Volim tvoju kosu. Volim tvoje uši. Želim te. Želim te. Želim te. Sve samo da bi se izbeglo da se kaže: ja te volim. Jer, ovo je skoro i suviše dobro da bi bilo ljubav.

Suviše ukusno i lepo da bi bilo nalik na nešto tako ozbiljno i trezveno kao što je ljubav. Usta vam se od toga rastope. Njegov jezik je ukusniji od majčine sise bebi. A ti, Benet, nemoj sad da mi se razbacuješ nekakvim psihijatrijskim interpretacijama, jer ću ti ih odmah nabiti na nos. Infantilno. Regresivno. U osnovi rodoskrvnilački. Nesumnjivo. Samo, dala bih život za to da mogu da produžim da se ovako ljubim s njim, a živo me zanima kako ćeš ti to da proanaliziraš?

} U međuvremenu, on je zgrabio moju zadnjicu i drži je obema rukama. Ostavio je knjigu na blatobranu "folksvagena", a umesto nje u rukama drži moje dupe. Nije li to ono zbog čega ja pišem? Da bih bila voljena? Ne znam više. Ne znam čak ni kako se zovem.

"U životu nisam video dupe koje bi moglo da se meri s tvojim", kaže on. I od te njegove primedbe ja se osetim srećnijom nego da sam upravo nagrađena nacionalnom nagradom za književnost. Nacionalna nagrada za najlepše dupe - to je ono što ja želim. Transatlantska nagrada za najlepše dupe u 1971. godini.

"Osećam se kao gospođa Amerika na Kongresu snova", kažem.

"Ti i jesi gospođa Amerika na Kongresu snova", kaže on, "a želim da te volim iz sve svoje snage, i onda ću da te ostavim." Kaže se da je blagovremeno upozorenje najbolje naoružavanje, Ali ko bi to sad slušao? Sve što sam mogla da čujem, bilo je udaranje mog vlastitog srca.

Ostatak večeri bio je san ispunjen odbiescima i šampanjskim čašama i lupetanjima pijanih psihijata-ra u njihovom žargonu. Vratili smo se među zvaniee kroz predvorje s ogleđalima. Bili smo toliko uzbuđeni da gotovo nismo bili sposobni da razmišljamo o nekom planu za naš sledeći sastanak.

Benet se smeškao, držeći se ruku pod ruku sa crvenokosom kandidatkinjom z Argentine.

Popila sam još jedan šampanjac i šetala sam ukrug s Adrijanom. Upoznao me je sa svim analitičarima iz Londona i blebetao o mom još nenapisanom članku. Da li bi pristali da ih intervjuišem? Da li bi mogao da ih zainteresuje za moje novinarske ambicije? Sve vreme mu je ruka bila oko moga struka, a povremeno bi se spustila i na moje dupe.

Popila sam još jedan šampanjac i šetala sam ukrug s Adrijanom. Upoznao me je sa svim analitičarima iz Londona i blebetao o mom još nenapisanom članku. Da li bi pristali da ih intervjuišem? Da li bi mogao da ih zainteresuje za moje novinarske ambicije? Sve vreme mu je ruka bila oko moga struka, a povremeno bi se spustila i na moje dupe.

Bili smo toliko uzbuđeni da gotovo nismo bili sposobni da razmišljamo o nekom planu za naš sledeći sastanak.

Benet se smeškao, držeći se ruku pod ruku sa crvenokosom kandidatkinjom z Argentine.

Popila sam još jedan šampanjac i šetala sam ukrug s Adrijanom. Upoznao me je sa svim analitičarima iz Londona i blebetao o mom još nenapisanom članku. Da li bi pristali da ih intervjuišem? Da li bi mogao da ih zainteresuje za moje novinarske ambicije? Sve vreme mu je ruka bila oko moga struka, a povremeno bi se spustila i na moje dupe.

Bili smo krajnje indiskretni. Svi su to videli. Njegov analitičar. Moji bivši psihoanalitičari. Analitičar njegovog sina. Analitičar njegove ćerke. Bivši analitičar moga muža. Moj muž. "Je li ovo gospoda Gudlav?" pitao je jedan stariji analitičar iz Londona.

"Ne", odgovorio je Adrijan, "ali voleo bih da jeste. Ako budem imao mnogo, mnogo sreće, možda će i biti."

Bila sam na sedmom nebu. Glava mi je bila puna šampanjca i priče o venčanju. Glava mi je bila puna misli o napuštanju dosadnog, starog Njujorka i odlasku u blistavi, pomodni London. Bila sam van sebe. "Jednostavno je pobjegla s nekim Englezom", mogla sam da čujem kako govore moje prijateljice u Njujorku, ne bez zavisti. Sve su one bile čvrsto vezane za zemlju balastom dece i unajmljenih dadilja za tu decu, kursevima za doškolavanje i poslovima u obrazovanju i analitičarima i pacijentima. A evo mene kako letim purpurnim nebom Beča jašući na pozajmljenoj metli. Ja sam bila ona na koju su računale da ću opisati njihove fantazije. Ja sam bila ona na koju su računale da će ispričati smešne priče o njihovim bivšim ljubavnicima. Ja sam bila ona kojoj one zavide javno, a kojoj se podsmevaju privatno. Mogla sam da zamislim pisanje o ovim događajima u Društvenim vestima:

Izadora Vajt Ving i njen novi mužić doktor Adrijan Gudlav žive u Londonu u blizini Hempsted Hita - što ne treba mešati s Hitklifom, a na šta posebno skrećemo pažnju diplomcima matematike. Izadora bi se rado dopisivala sa bivšim studentima sa Barnarda koji žive u inostranstvu. Veoma je zauzeta pisanjem romana i nove knjige poezije, a u slobodnom vremenu prisustvuje skupovima Međunarodnog udruženja psihoanalitičara, gde uspostavlja ljubavne veze . . .

Sva moja maštanja uključivala su venčanje. Čim bih zamislila sebe kako bežim od jednog muškarca, odmah bih počela da zamišljam i to kako se vezujem za drugog. Bila sam kao brod koji uvek mora da ima svoju matičnu luku. Prosto nisam mogla da zamislim sebe bez muškarca. Bez muškarca osećala sam se izgubljenom kao pas bez gospodara; bez korena, bez lica, nedefinisana.

Ali, šta je to u braku kao instituciji bilo tako sjajno? Ja sam bila udata i opet udata. Brak je imao svojih dobrih strana, ali je isto tako imao i loših. Vrednosti braka bile su uglavnom negativne vrednosti. Biti neudata u svetu muškaraca bilo je tako neprijatno da je bilo šta sigurno moralo da bude bolje od toga. Brak je bio bolji. Ali ne mnogo. Muškarci su prokletu lukavo, razmišljala sam, neudata dadilja za tu decu, kursevima za doškolavanje i poslovima u obrazovanju i analitičarima i pacijentima. A evo mene kako letim purpurnim nebom Beča jašući na pozajmljenoj metli. Ja sam bila ona na koju su računale da ću opisati njihove fantazije. Ja sam bila ona na koju su računale da će ispričati smešne priče o njihovim bivšim ljubavnicima. Ja sam bila ona kojoj one zavide javno, a kojoj se podsmevaju privatno. Mogla sam da zamislim pisanje o ovim događajima u Društvenim vestima: ""-

Izadora Vajt Ving i njen novi mužić doktor Adrijan Gudlav žive u Londonu u blizini Hempsted Hita - što ne treba mešati s Hitklifom, a na šta posebno skrećemo pažnju diplomcima matematike. Izadora bi se rado dopisivala sa bivšim studentima sa Barnarda koji žive u inostranstvu. Veoma je zauzeta pisanjem romana i nove knjige poezije, a u slobodnom vremenu prisustvuje skupovima Međunarodnog udruženja psihoanalitičara, gde uspostavlja ljubavne veze . . .

Sva moja maštanja uključivala su venčanje. Čim bih zamislila sebe kako bežim od jednog muškarca, odmah bih počela da zamišljam i to kako se vezujem za drugog. Bila sam kao brod koji uvek mora da ima svoju matičnu luku. Prosto nisam mogla da zamislim sebe bez muškarca. Bez muškarca osećala sam se izgubljenom kao pas bez gospodara; bez korena, bez lica, nedefinisana.

Ali, šta je to u braku kao instituciji bilo tako sjajno? Ja sam bila udata i opet udata. Brak je imao svojih dobrih strana, ali je isto tako imao i loših. Vrednosti braka bile su uglavnom negativne vrednosti.

Biti neudata u svetu muškaraca bilo je tako neprijatno da je bilo šta sigurno moralo da bude bolje od toga. Brak je bio bolji. Ali ne mnogo. Muškarci su prokleta lukavo, razmišljala sam, neudatim ženama učinili život toliko nepodnošljivim, da bi većina njih rado prigrlila čak i loš brak samo da ne žive same. Gotovo da je uvek bilo šta drugo moralo da izgleda bolje od vašeg grbačenja, da bi se preživelo, na nekom loše plaćenom poslu i od nastojanja da se otarasite neatraktivnih muškaraca, što ste u slobodno vreme morali da radite, dok, s druge strane, očajnički nastojite da pronađete i privučete nekog od onih privlačnih.

Iako ne sumnjam u to da se i muškarac koji živi kao samac oseća isto tako usamljenim, takav njegov život ne uključuje one dodatne neprijatnosti koje sa sobom nosi život samice, što ponekad ume da bude i opasno, a isto tako automatski ne uključuje i siromaštvo i, nesporno, status izgnanika iz društva.

Da li bi se većina žena ikada udala kad bi znala šta to znači? Mislim na mlade žene koje prate svoje muževe kuda god oni idu za svojim poslovima. Mislim na one koje se iznenada nađu miljama daleko od prijatelja i porodice. Mislim o onima koje žive u zemljama u kojima ne mogu da nađu posao, jer ne znaju jezik kojim se tu govori. Mislim na one koje rađaju decu iz usamljenosti i dosade, a ne znaju zašto. Mislim na njihove muževe većito u žurbi i iscrpene od trke za uspehom. Mislim na one koji se posle venčanja viđaju manje nego pre dok nisu bili supružnici. Mislim na one koji padaju u krevet i suviše iscrpeni da bi mogli da se tucaju. Mislim na one koji se udaljuju jedno od drugog u prvoj godni braka više nego što su, dok su se samo zabavljali, mogli i da zamisle da dvoje mogu da se udalje. A onda, razmišljam o fantazijama koje počinju. On se okreće za prerano sazrelim četrnaestogodišnjim nim-fetama u bikinijima. Ona potajno voli mehaničara koji popravlja televizore. Beba joj se razboli, a ona završi u krevetu s dečijim lekarom. On tuca svoju malu sekretaricu, mazohistkinju, koja čita časopis Kosmopoliten. a sebe smatra svingerom. Ne: Kad je to s našim brakom pošlo naopako? Nego: Kad je to uopšte i bilo u redu? Sumorna slika. Nisu svi brakovi takvi. Uzmimo, na primer, brak o kakvom sam ja sanjerala u mom idealističkom pubertetu kad sam mislila da Beatris i Sidni Veb, Virdžinija i Lionard Yulf imaju savršene brakove. Šta sam ja znala? Želela sam "totalno zajedništvo", "drugarstvo", "jednakost". Da li sam išta znala o tome kako muškarci zabiju glave u novine dok vi raspričate sto? Kako se pretvaraju da su trapavi i nevični kad ih zamolite da u mikseru pripreme sok od pomoran-dže? Kako dovode prijatelje u kuću i očekuju da ih vi služite, a idu toliko daleko da smatraju da imaju pravo kad obore nos i zbrišu u drugu sobu, ako vi dovedete svoje prijateljice.

Kako je jedna idealistički orijentisana devojčica u pubertetu, koja samo sedi i čita Šoa i Virdžmiju Vulf i Vebsove, uopšte i mogla da zamisli takve stvari?

Znam i neke dobre brakove. To su uglavnom drugi brakovi. Brakove u kojima su oba partnera prerasila ono sranje: ja-Tarzan, ti-Džejn i koji jednostavno pokušavaju da prožive svoj život pomažući jedno drugom, trudeći se da budu dobri jedan prema drugom, radeći poslove onako kako ih treba obaviti, ne gledajući mnogo ko šta treba da radi. Neki muškarci dostižu to predivno, opuštano stanje stvari oko svoje četrdesete godine, ili posle nekoliko razvoda. Možda bi u brak trebalo stupati u srednjim godinama. Kad otpadnu sve besmislice i vi shvatite da treba da volite jedno drugo zbog toga što ćete ionako oboje da umrete.

Svi smo bili mrtvosani a ja sam bila najpijani-ja kad smo se nabili u Adrijanov zeleni "trijumf" i pošli u diskoteku. Nas petoro se, kao sardine, nabilo u taj mali automobil: Benet, Mari Vinklman moja veoma sisata koleginica sa koledža koju je Benet, izgleda, zbario na koktelu - ona je, inače, psiho-log, Adrijan koji je na neki svoj način vozio kola, ja glave zavaljene unazad, kao prva Izadora, posle gušenja i Robin Fips-Srnit učesnik Kongresa iz Britanije, mišijeg lica i kudrave kose, s naočarima s nemačkim okvinama, koji je sve vreme govorio o tome kako mrzi "Ronija" Leinga, čime je Benetu prirastao za srce. Nasuprot tome, Adrijan je bio sledbenik Leinga, studirao je s njim, i odlično je imitirao njegov škotski

akcenat. U najmanju ruku, ja sam mislila da to odlično izvodi - iako tada nisam znala kako Leing govori.

Vozili smo se cikcak ulicama Beča, kolovozom popločanim kockom, preko tramvajskih šina i prešli preko blatnjavog, mutnog Dunava.

Ne znam kako se zove diskoteka, ni ulica, ne znam kako se bilo šta zove. Zapadam ponekad u stanja u kojima od pejzaža zapažam samo muške stanovnike, i to one koji u nekim od mojih organa srce, stomak, bradavice na dojčkama, pička izazivaju drhtanje. Diskoteka je bila sva srebrna. Hromira-ne tapete na zidovima. Bela svetla koja bleskaju. Svuda ogledala. Stakleni stolovi izdignuti na postolja od hromiranog metala. Bela kožna sedišta. Zagišu-juća rok muzika. Nazovite to mesto kako god vam se sviđa: Sala s ogledalima, Sedmi krug, Rudnik srebra, Stakleni balon. Znam samo da je naziv bio na engleskom. Vrlo savremen i zanemarljiv.

Benet, Mari i Robin rekoše da će šesti i naručiti piće. Adrijan i ja smo počeli da igramo, a naše pijano klacenje ponavljalo se u beskonačnim ogledalima. Na kraju smo našli kutak između dva ogledala, gde smo mogli da se ljubimo a da nas pri tome gleda samo beskrajni niz nas samih. Imala sam jasan osećaj da ljubim svoja vlastita usta - kao onda, kad mi je bilo devet godina, kada sam vlažila jastuk pljuvačkom i onda ljubila to mesto, pokušavajući da ustanovim kako to izgleda kad se ljube nečije vlažne usne.

Kad smo počeli da tražimo sto za kojim su sedeli Benet i ostali, našli smo se odjednom izgubljeni u nizu loža i odeljaka koji su se otvarali jedan u drugi. Bez prestanka smo koračali sami sebi u susret. Kao u nekom snu, nijedno od lica ljudi za stolovima nije nam bilo poznato. Osvrtali smo se napeto, a u nama je rasla panika. Osećala sam se kao da sam preneti u neki svet iza ogledala, u kojem ću, kao Crvena kraljica, trčati i trčati, a na kraju će se uvek, ispostaviti da ja to idem unatraske. Beneta nigde nije bilo.

U trenu mi je sinulo, znala sam da je otišao sa Mari i da ju je odveo u krevet. Bila sam užasnuta. Ja sam ga konačno izazvala da učini tako nešto. To je bio moj kraj. Moraću da provedem ostatak svog samačkog života bez muža, bez dece i napuštena. "Hajdemo", rekao je Adrijan. "Nisu ovde. Zbrisali su."

"Možda nisu mogli da nadu slobodan sto, pa čekaju napolju."

"Možemo da pogledamo", rekao je. Ali, ja sam znala pravu istinu. Bila sam ostavljena.

Benet je otišao zauvek. Upravo u ovom trenutku on je milovao veliko, žučkasto Marino dupe. Tucao njenu frojdovsku svest.

Kad sam kao desetogodišnja devojčica prvi put bila u Vašingtonu, iznenada sam se našla odvojena od svojih roditelja za vreme obilaska zgrade FBI. Od svih mesta na svetu ja sam našla da se izgubim baš u zgradi FBI. Odeljenje za nestala lica. Znak za uzbunu.

To se dogodilo na vrhuncu Makartijeve ere i službenik FBI, upadljivo tankih usana, upravo je objašnjavao posetiocima razne stvari o hvatanju komunista. Ja sam se muvala oko jednog staklenog sandučića, zadubljena u misli nad uzorcima otisaka prstiju, a grupa s kojom sam bila, skrenula je iza ugla i nestala. Lutala sam naokolo, zureći u svoj lik u staklima vitrina s eksponatima, pokušavajući da suzdržim strah koji je počinjao da raste u meni. Nikada me više neće naći. Mene je teže naći nego otiske prstiju kriminalaca u rukavicama. Ispitivače me lukavi, kratko podšišani agenti FBI, sve dok ne priznam da su moji roditelji komunisti istini za volju, oni su u jednom periodu svoga života zaista i bili komunisti, i onda ćemo svi skončati kao Rozenbergovi pevajući "Bože, blagoslovi Ameriku" u vlažnim ćelijama, očekujući da spoznamo šta to znači biti pogubljen na električnoj stolici.

I tada sam počela da vrištim. Vrištala sam sve dok se čitava grupa, s kojom sam bila u obilasku, nije usplahireno vratila i našla me, upravo tamo - u sobi punoj eksponata u vezi sa rešenjima raznih slučajeva.

Međutim, sada nisam mogla da vrištim. A osim toga, rok muzika je bila tako bučna da niko ne bi ni ruoguo da me čuje. Odjednom sam poželela Beneta, isto onoliko snažno kao što sam pre nekoliko trenutaka želela Adrijana. A Benet je otišao. Izišli smo iz diskoteke i uputili se prema Adrijanovom automobilu.

Na putu do njegovog pansiona desila se jedna smešna stvar. Zapravo: dogodilo se deset smešnih stvari. Zalutali smo deset puta. A svaki put je to bilo nešto jedinstveno - nisu to bila samo obična skretanja u pogrešnu ulicu. I sada, kad smo se našli upućeni jedno na drugo od sada do večnosti, tucanje nije bilo nešto što je važno odmah obaviti.

"Neću ništa da pričam o muškarcima s kojima sam se do sada tucala", rekla sam, pokušavajući da izigram hrabrost.

"Dobro", rekao je, milujući mi koleno. I onda, umesto da se ja ispovedam njemu, počeo je on meni da priča o drugim ženama koje je on potucao.

Prva je bila Mi Cal Ni, Kineskinja, na koju ga je Benet podsećao.

"Može da se dogodi i da calneš, a da se to ne isplati", rekla sam.

"Ne boj se, mislilo se i na to."

"Sigurna sam da jeste. Ali pitanje je - da li se isplatilo?"

"Pa, jeste, platio sam. A tucala me je još godinama posle toga."

"Hoćeš da kažeš da je i dalje tucala, iako je prestala da te vida. Koji štos! Jebačina s fantomom! Znaš, mogao bi to da patentiraš. Omogućiš ljudima da ih potucaju slavne ličnosti iz prošlosti: Napoleon, Carls II, Luj XIV. . . nešto kao: dr Faust ševi Helenu Trojansku. . ." Uživala sam u glupiranju s Adrijanom.

"Zaveži, pičko - i pusti da ti ispričam do kraja o Mi. . .", a onda mi usred škripe kočnica, okrećući se prema meni, reče: "Bože, baš si lepa..."

"Bilo bi ti bolje da paziš kako voziš ovom jebenom ulicom", rekoh mu, van sebe od sreće.

Moji razgovori s Adrijanom uvek su ličili na citate iz knjige "S one strane ogledala"¹⁰. Na primer:

Ja: "Čini mi se da se vozimo ukруг."

Adrijan: "To i jeste štos."

Ili:

Ja: "Ponesi moj koferčić."

Adrijan: "Hoću, ako se složiš da ti meni za sada ništa ne doneseš."

Ja: "Razvela sam se od svog prvog muža uglavnom zato što je bio lud."

Adrijan skupljajući svoje leingovske obrve: "Meni bi to pre bio razlog da se udaš za nekog, nego da se razvedeš."

Ja: "Ali on je svake noći gledao televiziju."

Adrijan: "Oh, sad mi je jasno zašto si se razvela od njega."

Zašto je Mi Cal Ni zajebala Adrijanov život?

"Iznenada me je jednog dana ostavila i vratila se u Singapur. Tamo je imala dete, koje je živelo kod oca, a upravo tih dana bilo je povređeno u saobraćajnoj nesreći. Morala je da se vrati, ali mogla

"" Druga knjiga Luisa Kerola o Alisi, liku iz Alise u zemlji čuda. - Prim. prev.

[123]je bar da mi piše. Mesecima sam izgubljeno gluvario, a činilo mi se da je svet sastavljen od mehaničkih ljudi. Nikada u životu nisam bio toliko deprimiran. Kučka se na kraju, udala za pedijatra koji se brinuo o njenom klinču - za nekog omanutog Amerikanca."

"Pa zašto nisi otišao za njom, ako ti je toliko bilo stalo do nje?"

Pogledao me je kao da sam poludela, kao da mu tako nešto nikada ni na pamet nije palo.

"Da idem za njom? Zašto?" Gotovo da su mu se gume upalile od silnog trenja dok je ponovo skretao u pogrešnu ulicu.

"Zato što si je voleo."

"Nikada tu reč nisam upotrebio."

"Ali, ako si se tako osećao, zašto nisi otišao?"

"Moj posao liči na gajenje kokoški", reče on. "Neko uvek mora da bude tu da čisti govna i daje kukuruz."

"Sranje", rekoše. "Doktori se uvek služe svojim poslom kao opravdanjem za nedostatak ljudskih osećanja. Znam ja taj štos."

"Nije sranje, dušo, kokoške imaju žitkoseritis."

"Nije mnogo duhovito", rekoše smejući se.

Posle Mi Cal Ni izredala se čitava Skupština Ujedinjenih nacija, sastavljena od devojaka iz Tajlanda, Indonezije, Nepala. Bila je tu i jedna Afrikanka iz Bocvane, i nekoliko Francuskinja, psihonalitičarki, kao i jedna francuska glumica koja je "povremeno boravila u dalkarnici".

"Gde?"

"U dalkarnici - znaš, kuća za dileje, ludnica. Hoću reći u bolnici za umobolne."

Adrijan je, tipično leingovski, idealizovao lude. Shizofrenici su, prema njegovom mišljenju, bili istinski pesnici. Svaki zapušeni luđak bio je Rilke. Tražio je od mene da pišem knjige sa njim. O shizofreničarima.

"Znala sam da želiš da budeš sa mnom samo iz računa", rekla sam mu.

"Tačno. Hoću da upotrebim tvoj kažiprst i tvoj, njemu naspraman, palac."

"Jebi se."

Stalno smo psovali kao da smo desetogodišnjaci. Bio je to naš jedini način iskazivanja nežnosti.

Adrijanova iskustva sa ženama u prošlosti praktično su ga kvalifikovala za članstvo u mojoj porodici. Nikada ne jebi žensku iz svog plemena, izgleda da je bio njegov moto. Njegova sadašnja prijateljica koja mu, koliko sam mogla da saznam, sada čuva decu bila je ono čime se Adrijan najviše približio domaćim ribama: Jevrejka iz Dablina.

"Moli Blum?" upitala sam.

"Ko?"

"Ne znaš ko je Moli Blum???" Nisam mogla da poverujem vlastitim ušima. Takav školovani engleski naglasak, a nije čak ni pročitao Džojasa. I ja sam preskočila mnoge dugačke odlomke iz Ulisa, ali zato stalno pričam ljudima kako je to moja najomiljenija knjiga. Slično stoji stvar i sa Tristramom Šendijem.

"Ja sam ne-pis-men", reče, izgovarajući dva poslednja sloga kao da se rimuju. Bio je veoma zadovoljan samim sobom. Evo ga još jedan glupi doktor, pomislila sam. Kao i većina Amerikanaca, i ja sam naivno verovala da je engleski akcent obavezno znak visoke kulture i obrazovanja.

Oh, dobro, i za načitanu ljude često se ispostavi da su obični džukci. Odvratne osobe, Ali, ja sam bila razočarana. Kao onda, kad sam ustanovila da moj psihoanalitičar nije nikada čuo za Silviju Plat. Ja sam mu danima pričala o njenom samoubistvu i o tome kako želim da budem pesnikinja, da pišem veliku poeziju i da skončam tako što ću da gurnem glavu u plinsku peć. A on je sve vreme verovatno mislio o torti od kafe u frižidera.

Verovali ili ne, Adrijanova prijateljica zvala se Ester Blum - a ne Moli Blum. Bila je crnka, imala je velike grudi i patila je, objasnio mi je on, "od svih jevrejskih briga. Vrlo senzualna i neurotična riba". Nešto kao jevrejska princeza iz Dablina.

"A tvoja žena - kakva je ona bila?" U tom trenutku smo već tako beznadežno bili izgubljeni da smo morali da stanemo i parkiramo kola.

"Katolkinja", rekao je, "papistkinja iz Liverpula".

"Šta je bila po zanimanju?"

"Babica."

Ovo je bio zaista neobičan podatak. Nisam bila sasvim sigurna da znam kako bi trebalo da reagujem na njega.

"Bio je oženjen katoličkom babicom iz Liverpula", zamišljala sam sebe kako pišem. Zamenila bih u romanu Adrijanovo ime nekim drugim, egzotičnijim, i predstavila ga višim nego što je u stvarnosti."

"Zašto si se oženio njome?"

"Zato što je u meni izazivala osećanje krivice."

"Stvarno jak razlog."

"Pa, da vidiš i jeste. Dok sam studirao na medicinskom fakultetu, patio sam od nekog blešavog osećanja krivice. Pravi seronja kojeg je takvim načinila protestantska etika. Međutim, sećam se da je bilo devojaka koje su umele da učine da se lepo osećam - ali to što sam se lepo osećao, istovremeno me je i plašilo. Bila je jedna riba - imala je običaj da iznajmi neki veliki ambar i pozove celo društvo da dođe i da se svako sa svakim tuca. I ona je znala da učini da se s njom osećam lepo - i zato, naravno, u nju nisam imao poverenje. A moja žena je u meni izazivala osećanje krivice - i zato sam se, naravno, i oženio njome. Bio sam isti kao ti. Nisam se usuđivao da verujem u zadovoljstva, ili u vlastite nagone. Panično sam se plašio da budem srećan. I kad sam se uplašio - oženio sam se. Baš kao i ti, ljubavi."

"Zašto misliš da sam se ja udala iz straha?" bila sam uvređena zato što je bio u pravu.

"Oh, verovatno si došla do zaključka da se tucaš sa previše momaka, jer ne umeš da kažeš ne, i da ti se to ponekad čak i sviđa, a da se posle osećaš krivom zbog toga što si uživala u tome. Mi smo programirani za patnju, ne za radost. Mazohizam se usađuje u nas u našoj najranijoj dobi. Od tebe se očekuje da radiš i patiš - a problem je u tome što i ti sam u to veruješ. Dakle, sve je to sranje. Trebalo mi je trideset šest godina da shvatim kakva je to gomila sranja, i, ako uopšte postoji nešto što bih hteo da učinim za tebe, onda je to ovo: da učinim da i ti sve to shvatiš."

"Imaš gomilu planova spremnu za mene, je li?" da? Želiš da me naučiš tome šta je sloboda, šta zadovoljstvo, želiš da pišeš knjige sa mnom, preobraćićeš me ... Zašto baš mene muškarci uvek žele da preobraćaju? Mora biti da izgledam kao preobraćenik."

"Ti izgledaš kao da želiš da budeš spašena, srce. Ti to tražiš. Prevrćeš tim svojim velikim kratkovidnim očima gledajući me kao da sam ja Veliki tata-psihoanalitičar. Ideš kroz život tražeći nekoga ko će da te uči i, onda kad ga konačno nađeš, postaneš toliko zavisna od njega da počneš da ga mrziš. Ili ga čekaš na krivini da pokaže svoju slabost i onda počneš da ga prezireš samo zato što je čovek kao i svi drugi. Strpljivo sediš sve vreme udarajući rečke, praveći mentalne zabeleške, zamišljajući ljude kao knjige ili psihoanalitičarske istorije bolesti - znam ja dobro tu igru. Sebi samoj kažeš da ti to skupljaš materijal. Sebe samu ubeđuješ da ti to proučavaš prirodu čoveka. Umetnost iznad života, uvek i u svakom trenutku. To je samo druga verzija puritanskog sranja. Ti si joj samo dala skroman doprinos. Uobražavaš da si hedonistkinja, zbog toga što si zbrisala i sad sa mnom lutaš naokolo. Ali to je ipak samo jebena stara poslovna etika, jer ti misliš samo na to kako ćeš da pišeš o meni. Tako da je to za tebe, u stvari, radni zadatak, n'est-ce-pas"? Možeš da se pojebeš sa mnom i da to onda nazoveš poezijom. Dosta lukavo. Na taj način sebe samu divno obmanjuješ."

"Ti si nenadmašan kad nekoga treba izanalizirati na brzaka, zar ne? Pravi televizijski ispirać mozgova."

Adrijan se na to nasmejao. "Slušaj, srce, ja sve o tebi znam po sebi Psihoanalitičari igraju istu igru. Oni su potpuno isti kao pisci. Sve ja kao na dlanu, istorija bolesti, proučavanje. Isto tako, panično se boje smrti - baš kao i pesnici. Doktori mrze smrt: zbog toga su i odlučili da se bave medicinom. A moraju stalno da prave zbrku i da izgledaju bogzna kako zauzeti oko razmršivanja stvari, samo zato da bi sami sebi dokazali da nisu mrtvi. Znam tvoju igru zato što je i ja igram. Nije to nikakva misterija, kao što se to tebi čini. Ti si zaista potpuno providna."

Razbesnelo me je to što je na mene gledao sa više cinizma nego što sam ja to činila. Uvek rni se čini da sebe mogu najbolje da zaštitim od mišljenja drugih ljudi o meni ako prema sebi zauzmem najciničniji mogući stav. A onda iznenada shvatim da je čak i ovaj moj cinički stav, u stvari, prilično laskav. Uvek kad se osetim povređenom, počnem da govorim na svom srednjoškolskom francuskom:

" Vous vous moquez de moi."

"Prokleta si u pravu da ti se podsmevam. Slušaj - ti sad sediš ovde sa mnom zato što ti je život nepošten, a brak ti je ili mrtav ili umire ili je ispunjen lažima. Sama si tvorac tih silnih laži. Moraš gadno da se napregneš da bi se izvadila. Svoj život ćeš tako da sjebeš - ne moj."

"Učinilo mi se da si rekao da ja želim da me ti spaseš."

[Na francuskom jeziku: Zar ne? - Prim. prev.](#)

[Na francuskom: Vi rni se podsmevare. - Prim. prev.](#)

"To bi ti htela. Ali ja neću da padnem u tu klopku. Jednoga dana bih mogao da te razočaram u nečemu, za tebe važnom, i ti bi počela da me mrziš još gore nego što mrziš svog muža. . ."

"Ja ne mrzim svog muža."

"Tačno. Ali dosadan ti je - a to je još gore, zar ne?"

Nisam ništa odgovorila. Bila sam sad stvarno potištena. Šampanjac je naglo vetrio iz mene.

"Zašto bi ti morao da otpočneš sa preobraćanjem mene čak i pre nego što si me i potucao?"

"Zato što je to ono što ti stvarno želiš."

"Sereš, Adrijane. Ono što ja zaista želim, jeste da budem povaljena. I ostavi moju prokletu pamet na miru." Ali, znala sam da lažem.

"Gospodo, ako želite da budete povaljeni, onda ćete i biti povaljeni." Upalio je motor. "Znaš, više mi se sviđa da te oslovljavam sa „gospodo“."

Ali, ja nisam imala dijafragmu, a on nije imao erekciju i kad smo konačno stigli do pansiona, bili smo oboje prosto izmoždjeni od tih silnih skretanja u pogrešne ulice.

Legli smo na njegov krevet i zagrlili smo se. Ispitivali smo gola tela jedno drugom sa nežnošću i radošću. Najlepša stvar u vezi sa vođenjem ljubavi sa novim muškarcem, posle svih tih godina braka, bilo je ponovno otkrivanje tela muškarca. Telo vlastitog muža bilo je praktično isto kao sopstveno telo. Sve u vezi s njim bilo je dobro poznato. Svi njegovi mirisi i ukusi, linije, dlake, mladeži. Ali, Adrijan je bio kao nova zemlja. Moj jezik je izvodio turneju bez vodiča po njemu. Krenula sam od njegovih usta i spuštala se naniže. Njegov široki vrat, opaljen od sunca. Grudi prekrivene crvenkastim, kovrdžastim maljačima. Njegov stomak, malo izbočen - nimalo nalik na Benetovu smeđu vitkost. Njegov skvrčeni, ružičasti penis, s blagim ukusom mokraće, odbijao je da stoji uspravno u mojim ustima. Njegova jarko [129]ružičasta i dlakava jaja, koja sam uzimala u usta jedno po jedno. Njegova mišićava bedra. Njegova preplanula kolena. Njegova stopala. Koja nisam ljubila. Njegovi prljavi nokti na nogama. Ditto. A onda sam počela iz početka. Od njegovih lepih, vlažnih usta..

"Otkud to da imaš tako male, šiljate zube?"

"Od kune koja mi je bila majka."

"Od koga?"

"Od kune."

"Oh." Nisam znala šta to znači i nije me bilo briga. Jezicima smo ispitivali jedno drugo. Ležali smo jedno na drugom, glavom prema nogama, a njegov jezik je izvodio najlepšu muziku u mojoj pički.

"Imaš divnu pičku", reče, "i najlepše dupe koje sam ikada video. Šteta što nemaš sise."

"Hvala."

Nisam prestajala s pušenjem, ali čim bi se digao, istog trenutka bi i smekšao.

"Ja ionako stvarno ne želim da te tucam."

"Zašto?"

"Ne znam zašto - jednostavno, ne želim."

Adrijan je želeo da bude voljen zbog njega samog, a ne zbog svoje zlatnoplave kose ili svog ružičastog kurca. To je bilo upravo dirljivo. Nije želeo da bude mašina koja jebe.

"A kad mi se jebe, nema mi ravnog", reče nekim odbrambenim tonom.

"Naravno da nema."

"Govoriš mi to onim svojim prokletim glasom socijalnog radnika", reče on.

Bila sam već u nekoliko slučajeva u ulozi socijalnog radnika u krevetu. Jedanput sa Brajanom, posle njegovog otpuštanja sa psihijatrijskog odeljenja i kad je bio pun "torazina" previše shizoidan da bi mogao da tuca. Čitav mesec dana ležali smo u krevetu i držali se za ruke. "Kao Ivica i Marica", rekao je. Baš je to bilo slatko. Upravo kao ono što biste zamišljali da je Dodžson činio s Alisom u čamcu na Temzi. Bilo je to isto tako i neka vrsta olakšanja posle Brajanove manične faze, kada me umalo nije zadavio. A čak i pre nego što je povilio, Brajan je imao prilično čudne seksualne sklonosti. Voleo je samo sisanje, ne jebanje. U to vreme ja sam bila neiskusna i nisam mogla da znam da svi muškarci nisu takvi. Imala sam dvadeset jednu godinu, a Brajanu je bilo dvadeset pet, i sećajući se onoga što sam negde čula, da muškarci dostižu vrhunac seksualnog života u šesnaest, a žene u trideset godina, smatrala sam da je Brajanova starost kriva što se on tako ponaša. Nagon mu je bio u opadanju. Prošao mu voz, mislila sam. I tako sam postala zaista stručnjak za "pušenje".

I sa Čarlsom Fildingom, dirigentom, čija je palica stalno padala, izigravala sam socijalnog radnika. Neverovatno mi je bio zahvalan zbog toga. "Ti si pravo otkriće", nije prestajao da mi govori čele prve noći što je trebalo da znači da je očekivao da ću da ga izbacim iz kuće u hladnu noć, a ja to nisam učinila. Kasnije je sve to debelo nadoknadio. Na njega su samo premijere porazno delovale.

Ali Adrijan? Seksi Adrijan. On je trebalo da bude moja ševa bez rajsferšlusa. I šta se, dogodilo? A što je najsmušnije od svega, nije mi nimalo bilo krivo. Bio je divan dok je tu ležao, a telo mu je tako lepo mirisalo. Razmišljala sam o svim onim dugim vekovima u toku kojih su muškarci obožavali žene zbog njihovih tela, i istovremeno prezirali njihovu pamet. Nekada davno, u vreme kada sam obožavala Vulfove i Vebove, kao bračne parove, to mi se činilo neshvatljivim, ali sada sam to razumevala. Jer, i ja sam isto to osećala tako često prema muškarcima. Njihova pamet bila je tako često smušena, ali tela su im bila tako lepa. Ideje su im bile nepodnošljive, ali

[Umetničko ime Luisa Kerola, autora Alise u zemlji čuda. - Prim. prev.](#)

penisi su im zato bili kao od svile. Čitavog svog života bila sam feministkinja smatram da moja "radikalizacija" datira od jedne noći 1955. godine, kada me je u podzemnoj železnici na liniji IRT, melanholični Horas Man, dečak s kojim sam se u to vreme zabavljala, upitao da li planiram da postanem sekretarica, ali veliki problem bio je u tome kako dovesti u sklad feminizam i neutoljivu glad za muškim telima. Nije to bilo lako. Osim toga, što ste bivali stariji, postajalo vam je sve jasnije da se muškarci, u suštini, strašno boje žena. Neki potajno, a neki otvoreno. Šta može biti tužnije od suočavanja, oči u oči, jedne oslobođene žene i mlitavog kurca? I najveći problemi u istoriji bleđeli su u poređenju s ova dva kvintesencijalna objekta: večna žena i večni mlitavi kurac.

"Da li me se ti bojiš?" upitala sam Adrijana.

"Tebe?"

"Pa, neki muškarci izjavljuju da me se plaše."

Adrijan se nasmeja. "Ti si draga", reče, "mačkica - kako vi Amerikanci kažete. Ali nije uopšte stvar u tome."

"Da li je - to često tebi problem?" "

"Nein, Frau Doktor, i zajebi dalje ispitivanje. To je prosto apsurdno. Ja nemam nikakav problem sa potencijom - stvar je u tome da me je opčinilo tvoje prelepo dupe i ne tuca mi se." To je definitivni poraz seksualca: kurac koji spava na poslu. Poslednje oružje u ratu polova: mlitavi kurac. Barjak neprijateljskog utvrđenja: kurac na pola koplja. Simbol apokalipse:

kurac s atomskom bojevom glavom, koji se sam uništava. To je bila ona osnovna nejednakost koja nikada neće moći da se ispravi: nejednakost nije u tome što je muškarcu dodeljena veličanstvena atrakcija koja se naziva penis, već je u tome što žena ima veličanstvenu pičku za sva podneblja i sve vremen-ske prilike. Ni oluja, ni mećava, ni tama noći, nisu nikada mogle da je zbune i ometu. Uvek je bila tu, uvek spremna. Jezivo, kad bolje razmislite. Nije nikakvo čudo što su muškarci mrzeli žene. Nije nikakvo čudo što su izmislili mit o ženskoj nesposobnosti.

"Ne dozvoljavam da me nabodeš na čiodu", rekao je Adrijan, nesvestan igre reci koja mi je odmah padala na pamet. "Odbijam da budem kategoriziran. Kad konačno budeš sela stvarno da pišeš o meni, nećeš znati da li sam ja heroj ili antiheroj, đubre ili svetac. Nećeš moći da me svrstaš ni u jednu kategoriju."

I, u tom momentu, ludo sam se zaljubila u njega. Njegov mlitavi kurac prodro je tamo gde kruti kurac nikada ne bi mogao da dospe.

PAROKSIZMI STRASTI ILI MUŠKARAC ISPOD KREVETA

Među oblicima apsurdne hrabrosti hrabrost devojaka je najveća.

Da nije tako, bilo bi manje brakova, i još manje ludih avantura koje sve nadmašuju, čak i brak

...

KoletZaljubiti se ludo za mene nikada uopšte nije bilo neuobičajeno. Zaljublivala sam se godinama u svakoga. Bila sam se, tako, zaljubila u jednog irskog pesnika koji je na farmi u Ajovi gajio svinje. Bila sam zaljubljena u romansijera, visokog preko metar i osamdeset, koji je izgledao kao kauboj, a pisao je samo alegorije o posledicama radijacije. Bila sam zaljubljena u plavookog književnog kritičara koji se bio oduševio mojom prvom knjigom pesama. Bila sam zaljubljena u jednog mrzovoljnog slikara čije su sve tri supruge izvršile samoubistvo. Bila sam zaljubljena u veoma otmenog profesora filozofije italijanske renesanse koji se drogirao "duvanjem" lepka i masovno je tucao brucoskinje. Bila sam zaljubljena u jednog prevodioca u UN hebrejski, arapski, grčki koji je imao petoro dece, bolesnu majku i sedam neobjavljenih romana u svom pro-stranom stanu na Morningsajd drajvu. Bila sam zaljubljena u jednog bledunjavog pripadnika organizacije WASP , po zanimanju biohemičara, koji me je vodio na ručak u Harvard klub i koji je već dva puta bio oženjen književnicama - a obe su bile sklone nimfomaniji.

Ali, ništa nije ispalo od svega toga. Oh, bilo je vatanja na zadnjim sedištima automobila.

Dugih, pijanih poljubaca u njujorškim kuhinjama punim bubašvaba, preko vrčeva mlakog martinija. Bilo je i flertova uz masne ručkove uračunate u putne tro-

[White Anglo-Saxon Protestant, profašistička organizacija u SAD, koja se zalaže za ideju o superiornosti belih Anglosaksonaca protestanata. - Frim. prev.](#)

škove. I štipanja među rafovima Biblioteke BatJer. I zagrljaja posle čitanja poezije. I stiskanja ruku na otvaranjima izložbi. I dugih, značajnih telefonskih razgovora i pisama teških od dvosmislenosti. Bilo je čak i nekih iskrenih i otvorenih ponuda obično od muškaraca koji me ni najmanje nisu privlačili. Ali, ništa nije ispalo od svega toga. Vratila bih se kući i pisala pesme muškarcu kojeg sam stvarno volela ko god da je on bio. Konačno, ševila sam se s toliko momaka da sam pouzdano znala da se jedan kurac ne razlikuje tako mnogo od drugog. Pa šta sam ja to tražila? I zašto sam bila tako nemirna? Možda sam se opirala svim tim flertovima zbog toga što sam znala da će muškarac kojeg sam stvarno želela nastaviti da mi izmiče i da ću, na kraju krajeva, ja biti razočarana. Ali, ko je bio taj muškarac kojeg sam stvarno želela? Znala sam samo to da za njim očajnički tražam još od svoje šesnaeste godine. Kad sam imala šesnaest godina i kad sam sebe smatrala fabijanskim socijalistom, kad sam imala šesnaest godina i kad sam odbijala da se vatam s dečacima kojima se sviđao Ajk, kad sam imala šesnaest godina i kad sam plakala nad Rubajama "", kad sam imala šesnaest godina i kad sam plakala nad sonetima Edne Sent Vinsent Milej - sanjala sam o savršenom

muškarcu čiji su i pamet i telo bili podjednako jebozovni. Imao je lice Pola Njumena i glas Dilena Tomasa. Imao je telo kao Mikelandelov David "s onim slatkim malim mermernim mišićima", što sam imala običaj da kažem svojoj najboljoj prijateljici koja se zvala Pija Vitkin, kojoj je najomiljenija muška statua bio Diskobolos; obe smo sa strašću izučavale istoriju umetnosti. Imao je um Džordža Bernarda Šoa ili barem ono što je moj Ajzenhauer. - Prim. prev.

[Poema persijskog pisca i astronoma Omara Hajama 1050-1123. Prepevao ju je Edvard Ficdžerald 1859 na engeski jezik. - Prim. prev.](#)

šesnaestogodišnji mozak zamišljao kao um Džordža Bernarda Šoa. Voleo je Treći klavirski koncert Rahmanjinova i U sitne jutarnje sate Frenka Sinatre, više nego bilo šta drugo iz smrtne muzike. Tapiserije sa likom jednoroga bile su i njemu kao i meni velika strast, voleo je film Hemfrija Bogarta Potući đavola, Klojsters⁷, delo Simon de Bovoar Drugi pol, crnu magiju i krem od čokolade. Delio je sa mnom prezir prema senatoru Džou Makartiju, Elvisu Prislju i mojim roditeljima - filistrima. Nikada ga nisam upoznala. Kad mi je bilo šesnaest godina, to što ga nikada nisam upoznala činilo mi se nepodnošljivim. Kasnije sam već naučila da se zadovoljavam vrapcem u ruci i da ne sanjam otvorenih očiju, budna. Kontrast između mojih fantazija Pol Njumen, Lorens Olivije, Hemfri Bogart, Mikelandelov David i bubuljičavih pubertetli-ja s kojima sam se družila, bio je više nego smešan. Samo, ja sam plakala. A i Pija. Izjavljivale smo jedna drugoj saučešće u neveselom stanu njenih roditelja na Riversajd drajvu.

"Zamišljam ga onako - znaš - kao kombinaciju Lorensa Olivijea u Hamletu i Hemfrija Bogarta u Potući đavola - sa divljačkim belim zubima i apsolutno fantastičnim telom - onako nešto kao Diskobolosa." Pri tome je pokazala na svoj prilično tapacirani trbušić.

"A kako ćeš biti odevena?" upitala sam.

"Ja to vidim kao - znaš - neko srednjovekovno venčanje. Na glavi mi je onaj šiljati, beli šešir, s kojeg pada šifonski veo - haljina mi je od crvenog pliša - možda boje vina - a na nogama imam veoma šiljate cipele." Nacrtala mi je te cipele svojim rapidografom sa crnim tušem. Zatim je nacrtala čitavu opremu za venčanje - haljina je bila skroje-

[Ogranak njujorškog Metropoliten muzeja u kome su izložena dela evropske srednjovekovne likovne umetnosti. - Prim. prev.](#)

na tako da je imala visok struk, duboki dekolte i duge, uske rukave. Venčanica je bila nacrtana na ljupkom modelu čije su bujne grudi obilato kipele iz dekoltea na haljini. Pija je u to vreme bila punačka, ali ravnih grudi.

"Zamislila sam da se sve dešava u Klojstersu", nastavila je. "Sigurna sam da Klojsters može da se iznajmi ako znaš prave ljude." "Gde ćete da živite?"

"Dakle, imam u vidu jednu stvarno fantastičnu kuću u Vermontu - neki napušteni manastir ili opatiju ili nešto .. ." Nijedna od nas dveju nije ni najmanje sumnjala u to da je Vermont prepun napuštenih manastira i opatija. ". . . S onim izrazito rustičnim drvenim podom i prozorom na krovu. To bi, zapravo, bila jedna velika prostorija koja bi istovremeno bila i radna soba i spavaća soba, sa velikim okruglim krevetom koji bi se nalazio ispod prozora na tavanici - i bio bi prekriven crnim satenskim čaršavima. A imali bismo puno sijamskih mačaka - koje bi se zvale Džon Don, Mon God i Dilan - je 1" razumeš?"

Shvatila sam, kako da ne, ili mi se bar činilo da shvatam.

"U svakom slučaju...", nastavila je ona, "... sebe vidim kao neku kombinaciju Dine Lolo-bridide i Sofije Loren . . ." Pija je bila tamnokosa. ". . . Šta ti kažeš?" Zabacila je masnu smeđu kosu na vrh glave, pridržavala je jednom rukom, dok je istovremeno uvlačila unutrašnje strane obraza i zurila u mene svojim široko otvorenim plavim očima.

"Čini mi se da si ti nekako više tip Ane Manjani", rekla sam, "realna i stamena, ali strašno senzualna."

"Možda", rekla je zamišljeno. Pozirala je pred ogledalom.

"Oh, to je odvratno", rekla je malo zatim. "Mi nikada ne upoznamo nikoga ko nas je barem trunčicu vredan." I pri tome načini groznu grimasu. Kad smo bile u višim razredima Škole za muziku i slikarstvo, Pija i ja smo, do tada nepristupačna manjina, primile u društvo još nekoliko levaka. Time smo se više nego ikad ranije u životu približile činjenici da imamo ono što se naziva "svoje društvo". Tu našu grupu sačinjavala je sisata devojka Nina Nonof, čija su se nastojanja da bude originalna svodila na nekrofilsku strast prema duhu Dilana Tomasa, na navodno znanje nepristojnih izraza na kineskom i japanskom jeziku, i na njen "kontakt" sa jednim pravim studentom Univerziteta Jel zamišljale smo već kako vikende provodimo na fudbalskim utakmicama - ali, na žalost, ispostavilo se da je "kontakt", u stvari, prijatelj prijatelja poznanika njenog brata. Ninina majka je imala veliku kolekciju "seksualnih knjiga", među koje smo ubrajale i Sazrevanje na ostrvima Samoa i Pol i temperament; bilo koja knjiga u kojoj se spominje reč pubertet bila je O.K. I konačno, činjenica je bila da je Ninin otac uživao veliki ugled zbog serije "Plava osa" koju je, u godinama oko 1940, napisao za radio. S druge strane, Džil Sigel nismo primile za člana našeg društva zato što se nečim isticala, već iz čiste samilosti. Ona je neznatno mogla da doprinese u smislu produhovljenosti, ali je sve svoje nedostatke nadoknađivala svojom šlepom lojalnošću, i načinom, koji nam je laskao, na koji je podražavala i naša najluđa afektiranja. "Čas jeste-čas nije" član naše grupe bila je Grejs Barato - diplomac na muzičkom odseku, čiju pamet nismo mnogo cenile, ali koja je pričala fantastične priče o svojim seksualnim dogodovštinama. Iako je ona to poricala, mi smo potajno jedna drugoj govorile da je ona verovatno "već išla dokraja". "U najmanju ruku, ona je demi-viergeIH", rekla je Pija. Ja sam na to mudro klimala glavom. Posle sam tu reč potražila u rečniku.

[Poludevica. - Prim. prev.](#)

Postojala su samo dvojica momaka kojima je bilo dozvoljeno da budu u našoj grupi, a prema njima smo se odnosile s maksimalnim prezirom, kako bismo bile sigurne da njih dvojica dobro razumeju da su tu samo zato što smo im mi to dozvolile. S obzirom na to da su oni bili naši drugovi iz razreda, a ne "muškarci iz koledža", nastojale smo da im jasno stavimo do znanja da ćemo ih smatrati samo za "platonске" prijatelje. Džon Stok je bio sin starih prijatelja mojih roditelja. Bio je debeljuškast i plav, i pisao je kratke priče. Njegova omiljena fraza bila je "paroksizmi strasti". Pojavljivala se barem jedanput u svakoj priči koju je napisao. Ron Perkof koga smo mi zvale Drkoš bio je zaljubljen u mene. Visok, mršav, sa velikim kukastim nosom i stvarno neverovatnom zbirkom mitesera i bubuljica koje sam čeznula da iscedim, bio je anglofil. Bio je pretplaćen na Panč i na izdanje za inostranstvo Mančester Gardijana, nosio je čvrsto umotan kišobran po svakom vremenu, izgovarao je reč "banalno" jedna od njegovih omiljenih reci s naglaskom na drugom slogu, a svoj govor je začinjavao izrazima kao što je "omanut" i "zezati se".

Posle agonije prijernih ispita i iščekivanja obaveštenja o prijemu na koledž, nas šestoro smo se zezali uglavnom u stanu mojih roditelja, nestrpljivo čekajući da prođe dugi prolećni semestar, pa da maturiramo. Sedeći na podu u dnevnoj sobi, konzumirali smo tone voća, sira, sendviča sa buterom od kikirikija, kekisa, slušali smo albume Frenka Sinatre, i pisali epske sastave koje smo pokušavali da obojimo pornografski onoliko koliko nam je to naše ograničeno iskustvo omogućavalo. Sastave smo pisali na mojoj "oliveti" portabl pisačkoj mašini, koju smo dodavali jedno drugom s krila na krilo. Kad god je Džon bio tu, paroksizmi strasti su dolazili do izražaja.

Gotovo nijedan od tih kolektivnih sastava nije preživeo, međutim, nedavno sam naišla na jedan fragment koji manje-više može da posluži za upoznavanje duha svih tih drugih izgubljenih remek-dela. Imali smo običaj da odmah, na samom početku, krenemo s radnjom uz što je moguće manje uvodne priče, tako da je kompozicija naracije bila uvek pomalo skokovita. Jedno od pravila bilo je da svaki autor ima na raspolaganju samo tri minuta i po

isteku tog vremena mora da prepusti piscu mašinu sledećem učesniku u pisanju, a to je, prirodno, pojačavalo grčevitost ove proze. Kako je obično Pija počinjala, imala je tu privilegiju da odredi osnovne odlike lika koji bismo potom svi morali da toleri-Šemo: Dorijan Širokogruđi Zdimović IV bejaše veliki bludni poerotokusac, za kojeg su čak i njegovi najbolji prijatelji izjavljivali da ide "iz kreveta u stih". Mada je u seksualnom smislu bio svežder, a povremeno je voleo i kamile, što je slučaj i sa devetoricom od deset lekara, ukus ga je obično usmeravao na ženske. Hermajona Prstugurović bila je žena - ili bolje rečeno - volela je sebe da smatra ženom - i uvek kad bi sreća Dorijana, ne bi nikada prošlo mnogo vremena a usne bi im se spojile u mnoštvo zanimljivih poza.

"Koža je najveći organ ljudskog tela", nonšalantno je ona saopštila njemu dok su se goli sunčali na terasi njenog stana na vrhu kuće u Fletbušu.

"Zavisi o kome je reč", izjavi on, skaćući na nju u iznenadnom paroksizmu strasti.

"Napolje, napolje iz moje proklete ribe!" vrisne ona, gurajući ga od sebe i zaklanjajući svoje mnogohvaljeno devičanstvo reflektorom za sunčeve zrake, napravljenim od aluminijum-skih folija.

"Pretpostavljam da ti želiš da ja reflektujem ono što činim", našali se on.

"Isuse Hriste", ljutito odvrati ona, "muškarci pokazuju interesovanje za žene samo kad svršavaju."

U to vreme mi smo mislili da su to najduhovitiji prozni sastavi koji su ikada napisani. Ovaj dijalog imao je i nastavak - nešto o helikopteru za kontrolu saobraćaja s dvojicom radio-reportera koji se pojavljuje na krovu, a čitava scena se pretvara u orgiju - ali taj deo nije sačuvan. Međutim, i taj fragment prilično verno prikazuje raspoloženje koje je preovladavalo u tom periodu našeg života. Pod naduvenim cinizmom i pseudorafiniranošću krio se najbljutaviji romantizam od vremena kad je Edvard Ficdžerald oživeo Omara Hajama. I Pija i ja smo čeznule za nekim s kim bismo u divljini pustinje pevale u duetu, a znale smo da Džon Stok i Ron Perkof nisu baš ono o čemu smo sanjale.

Obe smo bile pravi knjiški moljci i kad bi nas život razočarao, okretale smo se književnosti - ili bar filmskim verzijama romana. Zamišljale smo sebe kao heroine i nikako nismo mogle da razumemo šta se to zbilo sa svim tim herojima. Postojali su u knjigama. Postojali su u filmovima. A bili su upadljivo odsutni iz naših života.

SUBJEKTIVNA RAZMATRANJA ŠESNAESTOGODIŠNJAKINJE O ISTORIJI I KNJIŽEVNOSTI

Dorijan Grej imao je uvojke od zlata. Ret Batler bese otmen i lep i hrabar. . . Žilijen Sorel znao je sve o strasti. Grof Vronski bese šarmantan na ruski način.

Rekla bih da ih ima pregršt kojima bih se podala u svakom danu - Ali svaki od njih zauzet je junakinjom u romanu.

S nepunih šesnaest leta Juli ja je pomirila dva zavađena doma.

A Nana je upoznala sve pariške barove i skitnice i svakog pijanog soma.

Helenino je lice, kažu, pokrenulo brodove mnoge. Saloma je trebalo samo da sedam velova spusti niz noge.

Esterina lepota bila je za njen narod spas. Marijino delo hvali zvona sa svakog tornja glas.

Lujeva žena-pastirica bila je razlog naroda pobuni. A meni prolazi šesnaesta, a svet se učutao u tišini.

Metrika stihova bila je prilično grbava, ali je poruka bila jasna. Mi bismo se rado podale samo kad bismo mogle da nađemo muškarce koji bi bili vredni podavanja.

Momci koje smo upoznale na koledžu bili su, na neki način, još gori. Džon i Ron su bar bili dobroćudni levaci koji su nas obožavali. Nisu bili pametni kao DŽBŠ, niti su im tela bila kao u Mikelandelovog Davida, ali bili su nam odani i smatrali su nas stvorenjima blistavog uma i

posebne rafiniranosti. Ali, u koledžu je počeo ozbiljan rat među polovima i mi smo se sve više i više udaljavali, i duhom i telom, jedni od drugih.

Svog prvog muža našla sam već na prvoj godini, kao brucoškinja, a udala sam se za njega posle diplomiranja, četiri godine kasnije, uz povremena skretanja s puta i eksperimente u međuvremenu. U svojoj dvadeset drugoj godini bila sam veteran jednog braka koji se raspao pod najbolnijim okolnostima. Pija je našla čitav niz kvarnjaka koji su je svi potucali i razočarali. Pisala mi je sa koledža duge epistolarne sastave, ispisujući ih svojim sitnim baroknim rukopisom, u kojima mi je do detalja opisivala svakog od tih kvarnjaka pojedinačno, ali ja nekako nisam uspevala da razlikujem jednog od drugog. Izgleda da su svi imali upale obraze i dugu, pravu plavu kosu. Njen tip su bili šagec sa Srednjeg zapada, baš onako kao što su šikse slabost nekim momcima Jevrejima. Izgledalo je kao da su svi ti njeni momci, u stvari, jedan isti mladić. Hak Fin bez splava. Plava kosa, plave farmerice i kaubojске čizme. A veza bi uvek bila raskinuta na isti način - čizme bi je izgazile.

Nas dve smo postepeno sve više i više gubile iluzije. To je bilo neizbežno, naravno, s obzirom na to s kakvim smo apsurdnim fantazijama krenule u život, međutim, ja ne mislim da smo mi bile mnogo drugačije od drugih devojčica u pubertetu mada smo pročitale više i sigurno bile pretencioznije. Ono jedino za čim smo žudele bili su muškarci s kojima bismo mogle sve da podelimo. Zar je taj zahtev bio preteran? Da li je to značilo da se muškarci i žene u osnovi ne mogu zajedno uklopiti? Ili nas dve još nismo našle one prave?

U leto 1965. godine kad smo obe imale dvadeset tri godine i kad smo zajedno putovale po Evropi, naš gubitak iluzija bio je u tolikoj meri veliki da smo spavale s muškarcima uglavnom zato da bismo mogle jedna drugoj da se hvalimo brojem skalpova na pojasu.

Pija je u Firenci parafrazirala Brauninga:

Otvori mi pičku i videćeš tu šija Urezano u njoj ime: Italija.

Spavale smo s momcima koji su prodavali novčanike ispred palate Ufici, s dvojicom crnih muzičara koji su živeli u pensione na drugoj strani Pjace, sa službenicima koji su prodavali karte u poslovnici Alitalije, sa službenicima koji su radili na pošti u Ameriken ekspresu. Imala sam i ljubavnu vezu koja je trajala nedelju dana s oženjenim Italijanom koji se zvao Alesandro i koji je voleo da mu ja šapućem na uvo "govno jebati pička" dok me tuca. To me je obično teralo na tako histeričan smeh da me tucanje više uopšte nije interesovalo. Zatim sam imala opet nedelju dana dugu ljubavnu vezu s jednim sredovečnim američkim profesorom istorije umetnosti koji se zvao Majki Karlinski, a koji je svoja ljubavna pisma potpisivao sa "Mikelandelo". Imao je suprugu Amerikanku, alkoholičarku, u Fiježolu, sjajnu ćelu, kozju bradicu i strast za Granita di Caffee. Hteo je da jede kriške pomoran-dže iz moje pičke, jer je čitao da je to neko radio u Mirisnom vrtu. A zatim je bio jedan Italijan, student pevanja tenor, koji mi je na našem drugom sastanku izjavio da mu je Sadova Justina najomiljenija knjiga i pitao me da li bih htela da iz nje oživim neke scene. Pija i ja smo verovalе u iskustvo radi iskustva - ali ga ja ipak više nikada nisam videla. Najlepša strana tih avantura bio je histerični smeh koji nas je hvatao dok smo ih jedna drugoj irepričavale. Inače, to su uglavnom bile avanture oez radosti. Privlačili su nas muškarci, ali za razumevanje i ugodan razgovor bile smo potrebne jedna drugoj. Muškarci su postepeno svedeni na seksualne objekte.

Ima nečег veoma tužnog u svemu tome. Vremenom smo došle do toga da smo potpuno prihvatale laži i pretvaranje i kompromise da su postali nevidljivi - čak i nama samim. Automatski smo počinjale nešto da krijemo od svojih muškaraca. Nikada im, na primer, ne bismo dozvolile da znaju da nas dve pričamo o njima, da diskutujemo o načinu na koji tucaju, da ih imitiramo kako hodaju i govore.

Muškarci su oduvek mrzeli žensko torokanje, jer se plaše istine: žene im uzimaju mere i onda ih upoređuju. U najparanoidnijim društvima Arapi, ortodoksni Jevreji žene drže potpuno pokrivene koprenama ili skrivene perikama i odvojene od sveta što je moguće više.

One ipak brbljaju: to im je iskonski način za jačanje svesti. Muškarci mogu tome da se podsmevaju, ali ne mogu i da ga spreče. Brbljanje je opijum za potlačene.

Ali ko je bio potlačen? Pija i ja smo bile "slobodne žene" fraza koja bez znaka navoda ne znači ništa. Pija je bila slikar. Ja sam bila pisac. Muškarci nisu bili ono jedino što imamo u životu: imale smo svoj rad, putovanja, prijatelje. Onda, zašto su se naši životi sveli na dugi niz zalopojki o muškarcima? Zašto su nam se, onda, životi na izgled sveli na lov na muškarce? Gde su bile te žene koje su zaista bile slobodne, koje nisu provodile svoje živote odskačući od jednog muškarca do drugog, koje se osećaju kompletnim ličnostima sa ili bez muškarca. Potražile smo pomoć od naših nesigurnih heroina, kad gle čuda - Simon de Bovoar nikada ne ode u štetu, a da se ne upita šta bi Sartr o tome mislio? A Lilian Helman želi da bude dasa i po, kao Dašiel Hamet, da bi je on voleo kao što voli samog sebe. A Ana Vulf, junakinja Doris Lesing, ne može da svrši ako nije zaljubljena, što se retko događa. I ostale - žene pisci, žene slikari - većinom su bile stidljive, zbuñjene, shizoidne. Plašljive u životu, i hrabre samo u svojoj umetnosti. Emily Dickinson, Bronteove, Virdžinija Vulf, Karson Mekelers. . . Fleneri O'Konor, koja gaji paunove i živi sa svojom majkom. Silvija Plat, koja zavlači glavu u onu legendarnu peć. Đorđa O'Kifi, sama u pustinji, navodno je uspela da preživi. Kakva grupa! Stroge, samoubilačke, čudne žene. Gde je ženski Čoser? Jedna jedina razbludna žena koja bi imala soka i radosti i ljubavi, a i talenta? U kome da potražimo uzore? U Koleti, sa galskom afro-frizuram? U Sappi, o kojoj se gotovo ništa ne zna? „Ja gladujem i čeznem", kaže ona u mom priručnom amaterskom prevodu. A i mi! Gotovo sve žene kojima smo se divile bile su uglavnom usedelice ili samoubice. Zar je to ono čemu sve ovo vodi?

I tako se potraga za nemogućim muškarcem nastavljala.

Pija se nikada nije udala. Ja sam se udala dva puta - ali traganje za tim muškarcem se nastavljalo. Bilo koji od mojih brojnih ispiraća mozga mogao bi da vam kaže da ja, u stvari, tražim svog oca. Zar to ne čini svako? Objašnjenje me nije u potpunosti zadovoljavalo. Ne kažem da je bilo pogrešno; jednostavno, činilo mi se i suviše jednostavnim. Možda je to traganje bilo stvarno neka vrsta rituala-u kojem je proces bio važniji od krajnjeg cilja. Možda je to bila neka vrsta pohoda. Možda se uopšte nije radilo ni o kakvom muškarcu, već o priviđenju koje je stvorila naša čežnja i naš osećaj praznine. Kad na spavanje odete gladni, sanjate o jelu. Kad legnete s punim mehuram, sanjate da ustajete i idete u klozet. Ako odete da spavate željni muškarca, sanjate o tome kako vas neko povaljuje. Možda taj nepostojeći muškarac i nije bio ništa drugo nego avet naše vlastite žudnje. Možda je bio poput onog neustrašivog provalnika, fantomski seksualni manijak o kojem žene stalno misle da će ga naći pod svojim krevetima ili u ormarima. Ili je on možda bio zapravo smrt, poslednji ljubavnik. U jednoj svojoj pesmi ja sam ga zamislila kao muškarca pod krevetom.

Muškarac pod krevetom
Muškarac koji tu već godinama čeka
Muškarac koji čeka da zalepršaju moje bose noge.

Muškarac koji je tih kao trunke prašine što lete u mraku

Muškarac čiji je duh kao disanje malih belih leptira

Muškarac čije disanje čujem kad podignem slušalicu telefona

Muškarac u ogledalu od čijeg daha potamni srebro

Muškarac-kostur u ormarima koji zveckava kuglicama naftalina

Muškarac na kraju puta

Srela sam ga noćas. Ja ga uvek srećem

On stoji u žučkastoj izmaglici bara

Kad se račići savijaju kao prst koji poziva, jašu kroz vazduh na svojim ražnjevima od čačkalica

Kad led puca ja zamalo da upadnem

on skuplja lice oko šupljina

otvara svoje oči bez ženica i gleda me

Godinama je čekao da me povuče dole
sada mi kaže
da je samo želeo da me odvede kući
Igramo valcer niz ulicu kao smrt devica
Prolebdimo kroz zid moje sobe
Ako je on moj san ponovo će se sklopiti u moje telo
Njegov dah ispisuje slova od magle na staklu mojih obraza
Obavijam se oko njega kao tama
Dišem u njegova usta činim ga stvarnim.

NERVOZNO KAŠLJANJE

Onome čega se sećamo nedostaju oštri obrisi -" činjenice. Da bismo lakše mogli da nastavimo dalje, mi stvaramo male romane, veoma suptilne i individualne scenarije koji razjašnjavaju i oblikuju naša iskustva. Događaj kojeg se sećamo postaje fikcija, konstrukcija stvorena tako da u njoj nadu mesto i izvesna osećanja. Meni je to očigledno. Da nije tih konstrukcija, umetnost bi bila i suviše lična i sprečavala bi umetnika da stvara a još manje bi mogla da je razume publika. Čak se i film, najdoslovnija od svih umetnosti, montira.

Jirži Kozinski Benet spava. Na leđima. Ruke su mu uz telo. Mari Vinklman nije s njim.

Uvlačim se u svoj krevet dok se plavo svetlo probija kroz prozor. Previše sam srećna da bih mogla da spavam. Ali, šta ću ujutru da kažem Benetu? Ležim u krevetu i mislim na Adrijana koji se upravo odvezao prema svom pansionu i koji je sigurno već ponovo beznačajno zalutao. Obožavam ga. Što češće zaluta, to savršeniji izgleda u mojim očima.

Budim se u sedam i ležim u krevetu još dva sata čekajući da se Benet probudi. On stenje, prdi i ustaje. Počinje da se oblači u tišini, batrga se po sobi, Ja pevam. Skakućem iz sobe u kupatilo, i obratno.

"Gde si nestao sinoć?" pitam ga nehajno. "Svuda smo te tražili."

"a nestao?"

"U onoj diskoteci - odjednom vas nije bilo. Adrijan Gudlav i ja svuda smo te tražili. . ."

"Vi ste mene svuda tražili?" Bio je vrlo gorak i sarkastičan. "Ti i tvoje Liaisons

Dangereuses", rekao je. Izgovorio je to nepravilno. Obuzelo me je osećanje sažaljenja prema njemu. "Moraćeš da izmisliš neku bolju priču od te."

Najbolja odbrana je dobra uvreda, pomislila -sam. Savet Žene iz Bata20 o razvratnim suprugama: uvek prva napadni muža.

"Gde si, do đavola, ti nestao sa Mari Vinklman?"

[Opasne veze. - Prim. prev. 21 Lik iz Coserovih Kenterberijskih priča. - Prim. prev.](#)

Visi u strogom središtu, okačen o crni lanac. On se pomalo njiše zbog vetra koji šišti između trapezoidnog severnog prozora i trapezoidnog južnog prozora.

Betovenova gipsana posmrtna maska visi na zidu. Njegovi ispupčeni kapci su sklopljeni. Ona se penje na stolicu. i prstima prevlaci preko njih. Na gipsu ostaju pruge od crne čađi. Sad je ostavila otiske svojih prstiju na Betovenovim očima. Nešto će se strašno sigurno dogoditi. Na stolu se nalazi lobanja. Pored nje je svećnjak. To je mrtva priroda koju je aranžirao njen deda. Postoje li takve stvari kao što je mrtva priroda?

Na stalku se nalazi napola dovršena slika lobanje i svećnjaka. Šta je mrtvije? Lobanja? Ili mrtva priroda lobanje? Čije će mrtvilo duže trajati? U uglu sobe je ormar. U njemu visi zelena vojnička bluza njenog muža, prazna. Rukavi leprša—ju na vetru. Je li on mrtav? Strašno je uplašena. Trčeći se spušta kroz kapak na podu ateljea i niz stepenice. Iznenada pada, i jasno joj je da će umreti onog trenu kad dodirne tle. Napreže se da krikne i u tom naprežanju se budi. Iznenadena je što se nalazi u Parizu, a ne u kući svojih roditelja. On još uvek, kao mrtav, leži pored nje. Posmatra njegovo usnulo lice, duge usne s krajevima izvijenim naviše, obrve

iscrtane kao kineska kaligrafija, i misli kako iduće godine u ovo vreme oni više neće biti zajedno, a ako budu zajedno, imaće bebu koja neće ličiti na nju.

"Srećan Božić", kaže on, otvarajući oči.

S puno nade vode ljubav.

Napolju je ledeno i kiša od prošle noći pretvorila se u poledicu na ulicama. Oblače se i polaze u šetnju. On je čvrsto pridržava, ali ona se ipak s vremena na vreme oklizne. On je upozorava da hoda "sitnim koracima".

"Kao da su mi noge vezane", kaže ona.

On se ne smeje.

Setaju duž St. Luja i dive se arhitekturi. Pokazuju jedno drugom neobične kamene rezbarije na drugim spratovima gradskih kuća. Zastanu da bi posmatrao trojicu staraca kako pecaju male, praća-kave ribice u sivoj i nadošnoj Seni. Pojedu dva tuceta ostriga u jednom alzaškom restoranu, piju od luka i napiju se od vina. Opet šetaju klizavim ulicama grčevito se držeći jedno za drugo. Ona se pita kuda bi mogla da ode, ako ga napusti. Dom o kojem je sanjala prošle noći, vraća joj se u isprekidanim odlomcima. Ona zna da tamo ne može da ode. Nema kuda da ode. Nikuda. Čvrsto ga drži. "Ja te volim", kaže ona.

Kad gočne da se smrkava, oni svrate na buche de Noet i kafu u mali restoran koji gleda na Notrdam sa Leve obale. Razmišlja li on o tome da je ostavi? Ona nikada ne zna šta on misli. Pretvaraju se da su proveli srećan, bezbrižan dan. On nikada ne propusti da je čvrsto drži oko struka dok zajedno prelaze preko ledom pokriveno ulice.

"Hodaj sitnim koracima", govori on stalno "Momices vrat, a i mene ćeš da povučesh za sobom." "Sta bih ja radila bez tebe?" kaže ona. On nervozno pročisti grlo, ali ništa ne reče.

Film bi se ovde završio, možda na noti njegovog kasljucanja. Ali, ja se sećam događaja koji su sledili: automobil nam se pokvario, pa smo morali vozom da se vratimo u Hajdelberg; četiri francuska vojnika koji su dehlili sa nama kabinu kušeta drugog razreda i podrigivali i prdeli celim putem sve do Nemačke, kao da je voz imao pogon na njihove gasove; strmoglavi spust s najvišeg ležaja na kojem sam ja spavala na pod. Iznenadni napad proliva naterao me je da taj spust ponovim ništa manje nego još šest puta te noći a jedanput sam stala pravo na trbuh jednom od francuskih vojnika na donjem ležaju,

[Naziv kolača franc. - Prim. prev.](#)

koji je na to vrlo lepo reagovao, kad se sve uzme u obzir.

A onda povratak u Hajdelberg, Božić je prošao, i suočavanje sa nastavljanim odsluženja vojnog roka. Na odmoru smo pokušavali da se pretvaramo da smo jedan običan par Amerikanaca koji žive u Evropi, jer im je to čef.

A onda, za Novu godinu, stigao je telegram - smušen, baš kao što su često smušene sve takve poruke, a stigao je u sumorno, sivo subotnje popodne kad je čitavo muško stanovništvo naselja Klein Amerika zaokupljeno glancanjem porodičnih automobila, a čitavo žensko stanovništvo seta naokolo glava punih papilotni, dok su na drugoj strani Gete-štrase Nemci već praznili prvu bocu šnapsa pripremajući se za Novu godinu. . .

DEDA UMRO ŠEST PETNAEST UTORAK STOP OŽIVLJEN MASAŽOM STOP SRCE
POPUSTILO STOP REKTALNO KRVARENJE STOP BILO NEMOGUĆE POMOĆI MU
STOP POGREB JANUAR 4 STOP VOLI TE MAMA

Prva sam pročitala telegram, a zatim sam ga dala Benetu. Obuzeo me je onaj osećaj mučnine koji me obuzme svaki put kad znam da će me neko okriviti za nešto strašno. Znala sam da će Benet već nekako naći načina da mene okrivi za smrt svoga dede. Roditelji moje majke još su bili živi.

Zagrlila sam Beneta, a on se odmakao. Sećam se da sam mislila kako nisam bila toliko tužna zbog toga što je njemu umro deda, već zbog toga što ću sad ja, radi ispaštanja, morati još

malo više da umrem. Benet je sedeo na kauču u dnevnoj sobi sa telegramom u rukama. Sedela sam pored njega i pročitala sam preko njegovog ramena još jedanput sadržaj telegrama. "Pokretni prst piše a greši u pisanju reci", pomislila sam. Vrlo malo sam poznavala Benetovog dedu prastarog Kineza kome je bilo devedeset devet ili sto godina, ličio je na požutelu statuu od slonove kosti, a znao je tek po neku reč engleskog jezika. Zamislila sam da je umro moj rođeni deda i počela sam da plačem. U stvari, plakala sam zbog sebe, jer polako umirem u svojim dvadeset pet godina.

Beneta je obeležila smrt, u kojoj je bio do guše. Nosio je tugu na leđima poput nekog nevidljivog ranca. Da se okrenuo meni, da je dopustio da ga tešim, možda sam mogla da mu pomognem da ga nosi. Ali, on je mene optuživao za to. I to njegovo optuživanje me je teralo. Bojala sam se da odem. Ostala sam i postala još zatvorenija. Okretala sam se sve više i više svojim maštanjima i pisanju. Tako sam počela da otkrivam sebe. On se povukao u svoju tugu, zabarikadirao se u njoj, a ja sam se povukla u svoju sobu da pišem. Čitave te duge zime on je bio u žalosti za svojim dedom, žalio je svoga oca, svoju sestru koja je umrla u šesnaestoj godini, svoga brata koji se rodio nenormalan i umro u osamnaestoj godini, svoga druga koji je umro od paralize u četrnaestoj godini, tugovao nad svojim siromaštvom, svojim ćutanjem. Tugovao je zbog vojske, zbog života koji je ostavio u Njujorku. Tugovao je za mrtvima i zbog svoje preokupacije smrću. Bio je u žalosti zbog svoje ožalošćenosti. Ukočen izraz njegovog lica bio je neka vrsta posmrtno maske. Tako puno ljudi koje je voleo ili isto tako i mrzeo umrlo je, i on je tu masku nosio u znak ispaštanja. Zašto bi on bio živ kad su oni umrli? I tako je učinio da mu život liči na smrt. A njegova smrt bila je i moja smrt. Naučila sam da se održavam u životu pisanjem.

Te zime počela sam ozbiljno da pišem. Počela sam da pišem tako kao da je pisanje moja jedina nada da preživim, da se izbacim. Na izvestan način, ja sam oduvek pisala. Oduvek sam obožavala pisce. Imala sam običaj da ljubim njihove slike na poledini knjiga završivši čitanje. Na sve što je odštampano gledala sam kao na neku svetu relikviju, a na pisce kao na stvorenja natčovečanskog znanja i duha. Perl Bak, Tolstoj ili Kerolajn Kin, autor romana Nensi Dru. Nisam među njima pravila nikakve snobovske razlike, kako se to već kasnije u životu nauči da čini. Bila sam kadra da radosno pređem sa Kroz ogledalo na neki strip strave i užasa, sa Velikog iščekivanja ili Tajnovitog vrta na časopis Ludo. Rastući u svom haotičnom domaćinstvu, ja sam brzo naučila da je knjiga pažljivo postavljena pred lice stvarno neprobojan štit, azbestni zid, ogrtač koji vas čini nevidljivim. Naučila sam da iza knjiga nalazim utočište, da postanem, kako su me moja majka i otac nazivali, "rasejani profesor". Vikali su na mene, ali ja to nisam čula. Čitala sam. Pisala sam. Bila sam zaštićena. Benetov deda - taj hrabri starac koji je došao iz Kine kad mu je bilo dvadeset godina, koga je preobratio u hrišćanstvo misionar koji mu je obećao da će ga naučiti da govori engleski a što nije nikada učinio, koji je propagirao jevanđelje među kineskim radnicima u rudarskim naseobinama Severoza-pada, koji je poslednje godine života proveo kao vlasnik prodavnice suvenira u Ulici Pel i nikada u svojim devedeset devet ili sto godina nije naučio da kaže više od nekoliko razumljivih reci na engleskom, a još manje da napiše - umirući me je gurnuo na put književnika. Ponekad je smrt početak nečega.

Dok je Benet čele zime tugovao u tišini, ja sam pisala. Odbacila sam sve svoje pesme pisane na koledžu, čak i one koje su bile objavljene. Odbacila sam sve svoje lažne početke pisanja pripovedaka i romana. Zelela sam da stvorim sebe iznova, da pisanjem stvorim sebi novi život.

Zaronila sam u dela drugih pisaca. Naručivala sam knjige od firme "Fojlz" iz Londona, ili sam molila svoje prijatelje ili roditelje da mi ih šalju iz Njujorka. Proučavala bih jednog po jednog savremenog pesnika ili romansijera, čitajući i ponovo iščitavajući njihove knjige, proučavala bih kako su se menjali iz knjige u knjigu, i svakih nekoliko meseci bih podržavala stil nekog drugog autora. Sve vreme sam bila zaplašena i sebe sam smatrala nesposobnom.

Jednom, kad mi je bilo otprilike osamnaest godina i kad sam mislila da trideset znači starost, obećala sam sebi da ću se ubiti, ako ne objavim svoju prvu knjigu do svoje dvadeset pete godine. A ja sam sad već imala dvadeset pet godina! I tek sam počinjala.

Uopšte nije dolazilo u obzir da svoje radove šaljem časopisima. Iako sam u koledžu važila za klasu od pesnika i dobila sve uobičajene nagrade, sada sam bila ubeđena da ništa od svega toga što sam pisala nije bilo dovoljno dobro da bi moglo da se pošalje bilo kuda. Na urednike časopisa, koji izlaze tromesečno, gledala sam kao na neka božanska stvorenja koja neće da se smilostive da pročitaju bilo šta što nije remek-delo. A verovala sam u to uprkos činjenici što sam bila pretplaćena na te časopise i što sam pobožno čitala radove koji su objavljivani u njima. Često ti radovi nisu bili dobri, morala sam to da priznam, ali sam ipak bila sigurna da su moji vlastiti radovi bili mnogo, mnogo gori.

Živela sam u svetu prenaseljenom fantomima. Imala bih zamišljene ljubavne veze s pesnicima čije sam radove redovno čitala u tim tromesečnim časopisima. Neka imena postala su gotovo živa za mene. Čitala bih biografske notice o piscima i osećala bih da ih poznajem. Čudno je to koliko intiman odnos možete da imate s nekim s kim se nikad niste ni upoznali - i koliko mogu da budu pogrešni vaši utisci o tim osobama. Kasnije, kad sam se vratila u Njujork i počela da objavljujem pesme, upoznala sam se s nekim od tih magičnih imena. Ti ljudi su, po pravilu, bili sasvim drugačiji nego što sam ih ja zamišljala. Živi duh sa štampane strane može lako da se pokaže kao beživotni duh žive-osobe. Autori mračnih stihova o smrti, u životu su tople i duhovite osobe. Šarmantni pisci mogu da budu najnešarmantnije osobe. Plemeniti, altruistički pisci otvorena srca često su škrti, bolesno ambiciozni i zavidni... S tim u vezi nisu postojala nikakva apsolutna pravila, ali je zato redovno dolazilo do ponekog iznenađenja. Procenjivati piščev karakterna osnovi onoga što je napisao, bilo je nešto najopasnije. Ali, sva ta realnost došla je kasnije. U mojim hajdelberškim danima bila sam uronjena u zamišljeni literarni svet koji je ugodno bio van domašaja banalne svakodnevice. Jedan aspekt te moje izolovanosti bio je moj odnos prema časopisu Njujorker.

U vreme o kojem pišem, Njujorker i sve druge trećerazredne stvari putovao je preko Altantika. Možda je to bio razlog zbog kojeg su uvek stizala po tri ili četiri primerka časopisa zajedno nijedan od njih nije bio manje od tri nedelje star, u teškoj hrpi. Cepala sam omote sa njih kao u transu. Određenom ceremonijom sam navaljivala na taj ritualni časopis. U to vreme nije još štampan sadržaj časopisa - već samo izvrnuti snobizam sitnih potpisa autora na kraju snebivljivih napisa - i ja bih otpozadi zaronila u časopis, prelećući ga očima u potrazi za imenima ispod dugih članaka, analizirala bih kratke priče u prilogu, i bez daha čitala pesme. Dok sam sve to radila, oblivao me je hladan znoj, a srce mi je od uzbuđenja potmulo udaralo. Ono čega sam se plašila bila je mogućnost da naiđem na pesmu ili pripovetku ili članak koje je napisao neko koga poznajem. Neko ko je u koledžu bio običan idiot, ili poznat po tome kako čačka nos, ili neko u kombinaciji s jednom ili obe ove stvari ko je mlađi od mene. Makar samo za jedan ili dva meseca.

Nisam samo čitala Njujorker; ja sam ga na neki svoj intimni način proživljavala. Stvorila sam za sebe Njujorkerov svet smestila sam ga istočno od Vest-porta i zapadno od Kostvoldsa u kojem Piter de Vris tiho se igrajući recima večno diže čašu "Piesportera", gde Nikolo Tuči u večernjem sakou od baršuna, boje šljive flertuje na italijanskom sa Mjuriel Spark, gde Nabokov srkuće tamnožuti porto iz kristalne čaše dok mu na malom prstu svetluca rubin, i gde Džon Apdajk, neprestano se spotičući o maestrove švajcarske cipele, šarmantno se izvinjava neprekidno ponavljajući da je Nabokov najbolji engleski pisac koji trenutno ima američko državljanstvo. U međuvremenu, indijski pisci se skupljaju u uglovima pendžabrbliajući selerijanskim akcentom i odajući prodorni miris karija, dok irski pisci me-moara odeveni u ribarske džempere i obavijeni isparenjima viskija ismevaju ukrućene cepidlake odevene u tvid - engleske pisce memoara.

Oh, pravila sam mit i od drugih časopisa i književnih novina koje su izlazile kvartalno, ali Njujorker je za mene bio hram još iz vremena mog detinjstva. Komentar je, na primer, održavao otrcane skupove na kojima su Semiti, puni žuči - a svi su se zvali Irving - izluđivali do smrti jedan drugog raspravama o jevrejstvu, crnilu i svesti, dok su posezali za činijama seckane džigerice i tanjirima đakonija sa Nove Škotske. Takva su me soirées zabavljala, ali moje strahopoštovanje je bilo rezervi-sano samo za Njujorker. Nikada se ne bih usudila da pošaljem vlastite slabačke pokušaje tom časopisu, i zato me je dovodilo do besa i zaprepašćivalo kad bih ustanovila da je neko koga sam stvarno poznavala objavio nešto na njegovim stranama.

U svakom slučaju, imala sam, sve u svemu, egzaltiranu predstavu o tome šta to znači biti pisac. Zamišljala sam pisce kao neko misteriozno bratstvo smrtnika koji se kreću naokolo mnogo okretni je i znatno lakšim korakom od drugih ljudi - kao da nekako imaju nevidljiva krila na ramenima. Smeška-li su se suvo, prepoznajući jedan drugog po nečemu - možda po nečemu kao što je radar za koji kažu da ga slepi miševi imaju. Svakako, ne po nečemu tako sirovom kao što je tajni stisak ruke.

I Benet je indirektno bio umešan u moje pisanje, mada je retko uzimao da pročita bilo šta što sam ja napisala. Meni zaista nije tada bio potreban niko ko bi čitao moje radove zbog toga što je moj rad uglavnom predstavljao pripremu za dela koja će doći, ali mi je veoma potreban bio neko ko će odobravati sam čin pisanja. A on je to činio. Ponekad nije bilo jasno da li se slaže s mojim pisanjem samo zato da ga ne bih gnjavila dok je u depresiji, ili mu se stvarno sviđalo da igra Henrija Higinsa, uz mene koja igram Elizu Dulitl. Ali, činjenica je bila da je on verovao u mene znatno ranije nego što sam ja počela da verujem u sebe. Bilo je to kao da smo tokom tog dugog, rđavog perioda našeg braka indirektno kroz moje pisanje dopirali jedno do drugog. Mada moje radove nismo zajedno čitali, mi smo ipak preko njih bili sjedinjeni u našem povlačenju iz sveta.

Oboje smo učili kako da upecamo podsvest. Benet je sedeo gotovo nepokretan u dnevnoj sobi razmišljajući o smrti svoga oca, o smrti svoga dede, o svim smrtima koje su se svalile na njegova pleća onda kada on još nije bio kadar ni vlastiti život da zaživi u punom smislu. Ja sam sedela u svojoj radnoj sobi i pisala. Učila sam kako da zaronim u sebe i da spašavam krhotine i deliće prošlosti. Učila sam kako da se prikradem podsvesti, i kako da skupim svoje na izgled rastrgane misli i fantazije. Isključujući me iz svoga sveta, Benet je otvorio sve moguće svetove u mojoj rođenoj glavi. Počela sam postepeno da shvatam da nijedna od tema o kojima sam pisala pesme nije zadirala u moja najdublja osećanja, da postoji veliki ponor između onoga do čega mi je bilo stalo i onoga o čemu sam pisala. Zašto? Čega sam se plašila? Činilo se, najviše od svega, sebe same. Započela sam dva romana u Hajdelbergu. Oba su bila pisana u muškom prvom licu. Jednostavno sam pretpostavila to da nikoga neće interesovati žensko gledište. Osim toga, nisam želela da rizikujem da me nazivaju svim onim imenima koja izdevaju ženama piscima čak i dobrim piscima ženama: "pametna, duhovita, bistra, dirljiva, ali nedostaje joj širina". Ja sam želela da pišem o celom svetu. Želela sam da napišem Rat i mir - ili ništa. Za mene nisu postojale "ženske" teme. Nameravala sam da pišem o bitkama i borbama sa bikovima i safarima u džungli. Samo, pojma nisam imala o bitkama i borbama sa bikovima i safarima u džungli kao što o tome pojma nema ni većina muškaraca. Klonula sam, krajnje frustrirana, razmišljajući o tome kako su teme o kojima sam ja nešto znala, bile "trivijalne" i "ženske" - dok su teme o kojima ja ništa nisam znala, bile "duboke" i "muške". Bez obzira na to šta napišem, osećala sam da moram da promašim. Propašću bilo da pišem, bilo da ne pišem. Bila sam paralizovana.

Zahvaljujući mojoj sreći, mojoj tuzi, mom čudnom odnosu s mužem, mojoj tvrdoglavoj rešeno-sti u koju tada uopšte nisam verovala, uspela sam da napišem tri knjige poezije za naredne tri godine. Dve sam bacila, a treća je objavljena. Zatim je nastao čitav niz problema.

Morala sam da naučim da savladam vlastiti strah od uspeha, a sa tim je bilo gotovo teže živeti nego sa strahom od neuspeha.

Ako sam naučila da pišem, zar isto tako ne bih mogla da naučim i da živim? Adrijan je, izgleda, želeo da me nauči da živim. Benet je, izgleda, želeo da me nauči kako da umrem. A ja čak nisam ni sama znala šta želim. Ili sam ih možda pogrešno ocenila. Možda je Benet bio život, a Adrijan smrt. Možda je život bio kompromis i tuga, dok se ekstaza neizbežno završavala smrću. Iako sam bila manihe-jac, nisam mogla čak ni igrače da razlikujem bez programa u ruci. Da sam mogla da razlikujem dobro od zla, možda bih i mogla da izaberem, ali ja sam sad bila zbunjenija nego ikada ranije.

PRIČE IZ BEČKE ŠUME

Bračni lanci su tako teški da je potrebno dvoje da ih nose, ponekad i troje.

Aleksandar Dima, otada pa nadalje počeo je da se vrti ringišpil. Odlazila bih sa Benetom na sednice, čvrsto rešena da ostanem do kraja, zaklinjući se samoj sebi da nikada više neću da vidim Adrijana, da je sve svršeno, da sam dovoljno terala kera i da je bilo dosta - a onda bih ugledala Adrijana i raspametila bih se. Hvatala sam sebe samu kako se ponašam prema rečniku popularnih ljubavnih šlagera, prema kJišeu najgorih holivudskih limunada od filmova. Dobijala sam lupanje srca. Oči bi mi se zamaglile svaki put kad bi se on našao u mojoj blizini. On je bio moje sunce. Naša srca su se držala za ruke. Ako se on nalazio u istoj prostoriji sa mnom, toliko bih se uzбудila da sam jedva uspevala da sedim mirno. Bila je to neka vrsta ludila, totalno predavanje. Zaboravila sam na članak koji je trebalo da napišem. Zaboravila sam sve, osim njega.

Nijedna od caka koje sam u prošlosti isprobala izgledalo je da više "ne pali". Pokušavala sam sebe samu da držim podalje od njega teškim recima kao što su "vernost" i "preljuba", govoreći samoj sebi da bi mi on smetao da pišem, da bih - ako bih ga imala - bila i suviše srećna da bih mogla da pišem. Pokušala sam sebi samoj da kažem da takvim postupcima povređujem Beneta, vredam sebe, pravim od sebe budalu. A zaista i jesam. Ali ništa sve to nije vredelo. Bila sam opsednuta. Onog trenutka kad bi on ušao u sobu i osmehnuo mi se, bila sam gotova. Posle ručka prvog dana Kongresa rekla sam Benetu da idem da plivam i zbrisala sam s Adrijanom. Odvezli smo se do mog hotela, gde sam uzela kupaći kostim, stavila dijafragmu, pokupila neke sitnice i onda smo otišli u Adrijanov pansion.

U njegovoj sobi skinula sam se gola za manje od minuta i legla na krevet.

"Prilično ti se žuri, zar ne?" upitao je.

"Da."

"Za ime sveta, zašto? Imamo dosta vremena." "Koliko?"

"Koliko god ti želiš", reče on dvosmisleno. Ako me bude ostavio, kratko rečeno, biću ja kriva. Takvi su psihoanalitičari. Nikada se ne tucajte s psihoanalitičarima, to je moj savet vama, mladim curama širom sveta.

Bilo kako bilo, nije bilo dobro. Ili, bar ne posebno dobro. On je bio na pola koplja i kao lud je mlatarao u meni, valjda se nadajući da ja neću ništa da primetim. Ja sam na kraju svega toga doživela samo blag talasić grča orgazma i to da me jako boli pička. Ali, na neki način sam bila zadovoljna. Sad ću bar biti kadra da ga se oslobodim, mislila sam; nije on nikakav tucač. Moći ću da ga zaboravim.

"O čemu razmišljaš?" upitao je.

"O tome kako sam dobro i majstorski pojeba-na." Setila sam se da sam tu istu frazu rekla i Benetu, kad je to bilo mnogo istinitije nego sad.

"Ti si lažljivica i licemer. Zbog čega lažeš? Znam da te nisam dobro potucao. Mogu to i mnogo bolje da radim."

Zaprepastio me je svojom iskrenošću. "O. K." priznala sam utučeno, "nisi me dobro potucao. Priznajem."

"To je već bolje. Zašto se ti uvek trudiš da budeš neki prokleti socijalni radnik? Da bi spasla moj ego?" Izgovarao je "eg-ou".

Malo sam razmislila. Sta sam ja to radila? Jednostavno sam mislila da sa muškarcima treba tako postupiti. Ako tako ne postupite, biće kao omanuti, ili će načisto da polude. A ja nisam želela da zbog mene još jedan muškarac poludi.

"Čini mi se da sam oduvek jednostavno zamišljala da je muški ego nešto tako krhko da mora da se tetoši. . ."

"Pa, moj nije tako slabačak. Ja sasvim lepo mogu da podnesem da mi kažeš da te nisam dobro potucao - pogotovu onda kad je to vraški tačno."

"Mislim da baš nikada nisam sreła bilo koga nalik na tebe."

Zadovoljno se nasmejao. "Ne, nisi, srce, a rekao bih i da nećeš nikada ni sresti. Rekao sam ti da sam ja antijunak. Ja nisam ovde zato da bih te spasao - i da bih te odneo daleko na belom konju."

Zbog čega je, onda, on bio ovde, pitala sam se. Svakako ne zbog tucanja.

Otišli smo da plivamo u velikom javnom Schwimmbad-u u predgrađu Beča. Nikada u životu nisam videla toliko mnogo suncem opaljenog sala. U Hajdelbergu sam namerno izbegavala javne bazene za plivanje i saune; i kad smo putovali, uvek smo izbegavali letovališta na obali koja su rado posećivali Nemci. Svesno smo zaobišli Ravenu i druga tevton-ska uporišta.

Umesto toga, ja sam zavidno zurila u divne, konkavne pupke francuske Rivijere, u imućne, gimnastikom zategnute trbuhe Kaprija. Međutim, ovde smo bili okruženi brdima Schlag-a i Sacher Torte metamorfoziranih u salo.

"Ovo liči na Mikelandelov Strašni sud", rekla sam Adrijanu. "Na onu sliku u dnu Sikstinske kapele."

Isplazio mi je jezik i napravio grimasu.

"Svi ti ljudi došli su ovamo da uživaju i da plivaju do mile volje, a ti ih odmeravaš tim svojim satiričkim pogledom i vidiš izopačenost i pokvare -nost svuda oko sebe. Trebalo bi da te zovem madam Savonarola."

"U pravu si", rekla sam pokorno. Zar baš nikada neću prestati da tražim i seciram i rušim sve što stignem? Nisam mogla.

"Ali, oni zaista liče na Strašni sud", rekla sam. "Bog se sveti Nemcima zbog toga što su takve svinje tako što čini da oni zaista liče na svinje."

A, tako mi boga, zaista su praseći izgledali: ne samo zbog sala, trbuha koji se tresu, i mlohavih mišica, i dvostrukih brada, i masnih, sjajnih butina - već i zbog toga što je sve to bilo intenzivno ružičaste boje. Reš. Prepečeno. Crvenije od kineske svinjetine. Ili poput zametka svinje koji sam morala da seciram na Zoologiji II - pred Vaterlo moje karijere na koledžu.

Plivali smo i ljubili se u vodi među svim tim prokletim dušama. Na sebi sam imala crni kupaći kostim sa Vizrezom do pupka i svi su zurili u mene: žene prekorno, a muškarci pohotljivo. Osećala sam kako mi Adrijanova sperma klizi između nogu i mesa se sa hlorisanom vodom u bazenu. Amerikanka poklanja Nemcima englesku spermu. Neka luda vrsta Maršalovog plana. Neka njegova sperma blagoslovi tu njihovu vodu i neka ih pokrsti. Neka ih očisti od grehova. Adrijan Krstitelj. A ja, Marija Magdalena. Ali, pitala sam se da li bih u vodi odmah posle tucanja mogla da zatrudnim. Možda voda može da unese spermu iza moje dijafragme. Odjednom sam se uplašila od ostajanja u drugom stanju. Odjednom sam poželela da ostanem u drugom stanju. Zamišljala sam divnu bebicu koju bismo nas dvoje mogli da napravimo. Bila sam istinski upećana.

Seli smo na travu, ispod drveta, i počeli da pijemo pivo. Razgovarali smo o našoj budućnosti - pa ma šta to značilo. Izgledalo je da Adrijan smatra da ja treba da napustim muža i da se nastanim u Parizu gde bi on dolazio avionom da me povremeno posećuje.

Mogla bih da iznajmim neko potkrovlje i da pišem knjige. Mogla bih da dođem u London i da zajedno s njim pišem knjige. Mogli bismo da budemo kao Simon de Bovoar i Sartr: zajedno, a ipak odvojeni. Naučili bismo kako da se ratosiljamo tako glupih stvari kao što je ljubomora. Ticali bismose jedno s drugim i sa svim našim prijateljima. Živeli bismo oslobođeni svake brige o posedovanju i posesivnosti. A možda bismo, jednog dana, osnovali komunu za shizofreničare, pesnike i radikalne ispirača mozgova. Živeli bismo stvarno kao pravi egzistencijalisti, umesto da samo pričamo o tome. Svi bismo zajedno živeli pod nekom geodezijskom kupolom.

"Nešto poput Žute podmornice", rekla sam.

"Pa, zašto da ne?"

"Ti si jedan nepopravljivi romantičar, Adrijane . . . Volden Pond i te stvari."

"Slušaj - stvarno ne vidim šta je to tako super u toj nekoj varijanti hipokrizije, u kojoj ti živiš. Pretvaraš se da veruješ u ta sranja kao što su vernost i monogamija, živiš u milion kontradikcija, muž te izdržava kao neko razmaženo, talentovano dete i nikako da staneš na svoje vnoge. Ako ništa drugo, bar bismo bili poštene. Živeli bismo zajedno i otvoreno bismo se ticali sa svakim. Niko nikoga ne bi eksploatisao i niko ne bi morao da se oseća krivim zbog toga što je zavisao . . ."

"Pesnici, shizofreničari i ispirača mozgova?"

"Pa, nema tu baš mnogo velike razlike, zar ne?"

"Apsolutno nikakve."

Adrijan je naučio egzistencijalizam tokom jed-nonedeljnog boravka u Parizu, od one Martin, francuske glumice koja je provodila određeno vreme u dilkarnici.

"To je bila brza brzina", rekla sam. "Simplifikovani egzistencijalizam. Nešto poput ubrzanog Berlicovog kursa. Kako je to uspevala?"

Ispricao mi je kako je otišao u Pariz da je vidi, a Martin ga je iznenadila dočekavši ga na Orliju u društvu dvoje svojih prijatelja: Luize i Pjera. Živeće čitavu nedelju dana zajedno, uopšte se neće razdvajati, jedan drugome će sve govoriti, tucaće se jedan s drugim u svim mogućim kombinacijama, i niko neće spominjati nikakva "moralna opravdanja".

"Kad god bih počeo da govorim o svojim pacijentima, ili o mojoj deci, ili o mojoj devojci koju imam kod kuće, ona bi rekla: „nije zanimljivo".

Kad god bih se pobunio i rekao im da moram da radim, da moram da zarađujem za život, da mi je potreban san, da moram da se izvučem iz intenziteta tog iskustva, ona bi rekla: „nije zanimljivo". Nijedan uobičajeni razlog za izvinjenje nije palio. U stvari, sve je to zastrašujuće delovalo u početku."

"Zvuči fašistički. I sve to u ime slobode."

"Pa, shvatam šta hoćeš da kažeš, ali to nije bilo fašistički, jer njena ideja je, u stvari, bila ta da treba pomaći granice onoga što možeš da izdržiš. Morao si da sideš do dna svog iskustva, čak i ako se pokazivalo da je tamo užas. Martin je stvarno bila luda. Bila je hospitalizirana i sama je uspela da se izvuče, obogaćena svim mogućim vrstama saznanja. Sama se pribrala i povratila i bila je mnogo snažnija nego što je bila ranije. A tih nedelju dana tako je delovalo i na mene. Morao sam da savladam zastrašujuće osećanje da nemam planova, osećanje koje se javlja zbog toga što ne znam kuda ćemo posle ići, zbog toga što nikada, baš nikada nisi sam, zbog toga što sve vreme zavisim od ono troje ljudi. To je u meni oživelo sve moguće probleme detinj-stva. A seks - seks je u početku bio zastrašujući. Jebati u grupi jeste mnogo teže nego što misliš. Moraš da se suočiš sa vlastitom homoseksualnošću. Mislim da je to sve bilo poučno."

"A da li je bilo zabavno? Ne zvuči mi baš mnogo zabavno." Ipak, bila sam zaintrigirana.

"Posle prvih nekoliko dana koji su bili prava trauma, bilo je divno. Svuda smo išli zajedno, držeći se ruku pod ruku. Pevali smo idući ulicom. Delili smo hranu, novac, sve. Niko se nije brinuo o poslu, o odgovornostima."

"A tvoja deca?"

"Bila su kod Ester, u Londonu."

"Tako, ona se brinula o odgovornostima dok si se ti igrao egzistencijalizma, kao Marija Antoaneta koja se igrala pastirice."

"Ne - u stvari, uopšte nije bilo tako, jer je to uvek funkcionisalo u oba smera. Ester bi s vremena na vreme zbrisala sa drugim frajerima, a mene bi ostavila da čuvam decu. To nije bila jednosmerna radnja."

"Dobro, ali to su tvoja deca, nisu li?"

"Posedovanje, posedovanje, posedovanje", rekao je, ozlojeđen pravcem moga ispitivanja.

"Sve ste iste, vi jevrejske princeze."

"Od mene naučiš taj izraz "jevrejska princeza" i prvo što činiš - upotrebiš ga protiv mene. Mama me je upozoravala da se čuvam ljudi kao što si ti."

Stavio je glavu u moje krilo i lice priljubio uz moju pičku. Par debelih Nemaca, koji su sedeli pod susednim drvetom, zakikota se. Nije me bilo briga.

"Sluzavo", reče on.

"Tvoja sluz", rekoh ja.

"Naša sluz", ispravi me on. A onda iznenada reče: "Želim da ti pružim iskustvo kakvo je Martin pružila meni. Hoću da te naučim da se ne bojiš onoga što je u tebi." Zario je zube u moju butinu. Na koži su ostali tragovi zuba.

Kad sam se u pet i trideset vratila u hotel, Benet me je čekao. Nije me pitao gde sam bila, već me je zagrlio i počeo da me svlači. Vodio je ljubav sa mnom, s Adrijanovom sluzi, s našim trouglom u svakom smislu te reci. Nikada nije bio tako strastven i nežan, a i ja sam retko kad bila tako uzbuđena. Da je on mnogo bolji ljubavnik nego Adrijan, bilo je jasno. Bilo je, isto tako, jasno da je Adrijan uneo nešto novo u naš ljubavni čin, učinio je da počnemo jedno drugo da cenimo na nov način. Jedno drugo smo dodirivali kompletno. Odjednom sam Benetu bila dragocena kao da se tek sada zaljubio u mene.

Zajedno smo se okupali prskajući se vodom. Jedno drugom smo sapunjali leđa. Bila sam pomalo uplašena zbog svog promiskuiteta, ustanovila sam da mogu da idem od jednog muškarca drugom i da pri tome blistam, kao omađijana. Znala sam da ću za to morati da platim kasnije, tako što ću sebe samu da mučim osećanjem krivice i mizerije onako kako to samo ja umem. Ali sada, u ovom trenutku, bila sam srećna. Prvi put u životu osećala sam da mi je pruženo onoliko pažnje koliko smatram da treba da mi se pruži. Da li možda treba sabrati dva muškarca da bi se dobila jedna kompletna osoba?

Jedan od najimpresivnijih događaja na Kongresu bio je prijem u bečkom Rathaus-u.

Impresivan zbog toga što je pružio jedinstvenu priliku da se vidi kako se dve hiljade, a možda i više, analitičara prežderava kao da su pre toga godinu dana umirali od gladi u Bijafri.

Impresivan zbog toga što je pružio priliku da se vidi nekoliko dostojanstvenih starih psihoanalitičara kako igraju frug - ili ono što oni smatraju da je frug. Impresivan zbog toga što sam igrala valcer za sve vreme trajanja događaja, odevena u crvenu haljinu od tankog žerseja ukrašenu šljokicama i ostavljala za sobom trag od njih, jer su otpadale i rasipale se po zemlji, dok sam išla iz jedne plesne dvorane u drugu, gde sam igrala čas sa Benetom, a čas s Adrijanom, a još nikako nisam mogla da se odlučim. Kuda god sam išla, ostavljala sam za sobom trag koji me je odavao.

Zdepasta, neugledna gradonačelnikovicica Beča uputila je Ani Frojd i ostalim analitičarima herzliche Griise, a onda je počela da bljuje na nemačkom neko beskonačno sranje o tome kako je grad Beč srećan zbog toga što su se svi oni vratili. Naravno, ni spomenula nije način na koji su otišli 1938. godine. Tada orkestar od pedeset muzičara nije svirao specijalno za njih

valcer Na lepom plavom Dunavu, niti ih je iko obasipao sa herzlichen Griissen i pojio besplatnim šnapsom.

Kad je hrana bila izneta, horde analitičara u frakovima zamukale su i zagroktale tiskajući se prema stolovima.

"Požurite - ovi otpozadi hoće da se proguraju napred!" zablejala je jedna matrona, naglaskom koji je mirisao na južnjački Fletbuš, s prelivom Skarsdejla i skupog koledža.

"Već im služe kolače u drugoj sobi", rekla je druga, lepotica od sto kila u kao kanarinac žutim satenskim pantalonama i tunici ukrašenoj veštačkim dijamantima. "Nemojte da se gurate!" vikao je postariji analitičar naglašene ili možda ugašene elegancije, odeven u staromodni frak sa širokim pojasom u boji preko pantalona. Bio je prignječen između jedne žene, koja se okomila na poslužavnik sa čuretinom, i jednog muškarca, koji se okomio na hladno predjelo. Svuda uz i niz stolove mogle su da se vide samo duge ruke koje srebrnim viljuškama nabadaju hranu.

Za sve vreme ove zadivljujuće predstave, sladunjave violine nisu prestajale da sviraju sa balkona, koji se nadnosio nad glavnu dvoranu za bal. Pseudo-gotski lukovi na visokoj tavanici bili su obasjani hiljadama lažnih sveca, a nekoliko upornih parova vrtelo se uz teturavi bečki valcer. Ah, putovanja, avanture, romantika! Ja sam blistala od zdravlja i zadovoljstva kao što bi i svaka druga žena koju su potucala četiri puta u jednom danu dvojica različitih muškaraca, ali u glavi mi je bio kaos zbog tih silnih kontradikcija. Nisam nikako uspevala da dovedem u sklad sve te protivrečnosti koje sam osećala.

Na trenutke sam postajala prkosna i mislila sam kako imam puno pravo na to da ugrabim svako zadovoljstvo koje mi se ponudi za vreme trajanja mog kratkog boravka na Zemlji. Zašto ne bih smela da budem srećna i hedonista? Šta tu ne bi bilo u redu? Znala sam da su žene koje najviše dobijaju od života i od muškaraca one koje najviše i traže, da ako se ponašate kao vredna i poželjna žena, i muškarci nalaze da ste vi izuzetna i poželjna žena, da ako ne pristanete da služite kao otirač za noge, niko neće ni smeti da nagazi na vas. Znala sam da poslušne ženice, na kraju budu i zgažene, a da žene koje se ponašaju poput kraljica i uspeju da budu tako tretirane. Međutim, čim bi to moje prkosno raspoloženje prošlo, obrvalo bi me osećanje napuštenosti i očaja, i osetila bih paničan strah od gubitka oba muškarca, od mogućnosti da ostanem sama, osetila bih sažaljenje prema Benetu, proklinjala bih sebe zbog neverstva, duboko bih prezirala sebe zbog svega. Zatim bih poželeva da otrčim do Beneta i da ga molim za oprostaj, da mu se bacim pred noge, ponudim da mu rodim dvanaestoro dece, i to odmah najviše zato da bih cementirala svoju vezu s njim, da obećam da ću da mu služim kao verna robinja u zamenu za bilo kakvu nagodbu, samo ako ona uključuje sigurnost. Postala bih ponizna, odana, saharinski slatka: čitav onaj paket laži koji u svetu prolazi kao ženstvenost. Činjenica je da je i jedno i drugo stanovište bilo besmisleno i bila sam svesna toga. Niti da nad nekim dominiraš, niti da nad tobom neko dominira. Ni da budeš kučka, niti da budeš ponizna. I jedno i drugo bilo je klopka. Ni jedno ni drugo nije vodilo nikuda. Osim u usamljenost, a i jedno i drugo je stvoreno za to da se ona izbegne. Ali, šta sam mogla da učinim? Sto sam više mrzela sebe, to sam više mrzela sebe zbog toga što mrzim sebe. To je bilo beznađežno.

Neprekidno sam pogledom pretraživala gomilu u nadi da ću videti Adrijana. Nijedno lice osim njegovog nije moglo da me zadovolji. Svako drugo lice izgledalo mi je prostačko i ružno. Benet je znao šta se događa i bio je do ludila pun razumevanja prema meni.

"Izgledaš kao neko iz Prošle godine u Marijenbadu", rekao je. "Da li se to dogodilo ili nije? Samo njen psihoanalitičar to pouzdano zna."

Bio je ubeđen u to da Adrijan "samo" predstavlja moga oca, i u tom slučaju sve je bilo košer! Samo! Ukratko, ja sam samo "iživljavala" svoj edipovski odnos i "nerazrešeni prenos" prema svom psihoanalitičaru, Nemcu, dr Hapeu, a da i ne govorimo o dr Kolneru koga sam

upravo bila napustila. Benet je to mogao da razume. Sve dok je u pitanju bio Edip, a ne ljubav. Sve dok se radilo o prenosu, a ne o ljubavi.

Na izvestan način Adrijan je bio još gori.

Sreli smo se na bočnom stepeništu ispod gotskog luka. I on je bio pun tumačenja.

"Neprestano trčiš između nas dvojice, od jednog ka drugom", rekao je. "Pitam se samo koji je od nas dvojice mamica, a koji tatica?"

Iznenada sam osetila ludu želju da naprosto spakujem svoje stvari i zbrišem od obojice.

Možda tu i nije bio u pitanju izbor između njih dvojice već definitivno bekstvo od obojice.

Oslobođena u vlastitom zatvoru. Prestati s tim glupim trčanjem od jednog do drugog.

Konačno jednom stati na svoje noge. Zašto sam se toga toliko plašila? Druga rešenja bila su

gora, zar ne? Čitav život ispunjen frejdovskim tumačenjima, ili čitav život ispunjen

leingovskim interpretacijama! Kakav izbor! Mogla bih isto tako da udružim snage s nekim

religioznim fanatikom, s nekim scientološkim zanesenjacom, ili s nekim marksističkim

dogmatičarom. Bilo koji sistem, ako se zahteva da ga se pridržavamo totalno, i bez trunke

humora, postaje luđačka košulja. Ja nisam verovala u sisteme. Sve što je ljudsko, nesavršeno

je i, u krajnjoj liniji, apsurdno. Pa onda, u šta sam ja, zapravo, verovala? U humor. U srne

janje sistemima, ljudima, ličnostima. U smejanje nečijoj ličnoj potrebi da se srne je sve

vreme. U viđenje života kao kontradiktornog, mnogostranog, šarolikog, smešnog, tragičnog i

na momente neopisivo lepog. U viđenje života kao voćnog kolača u kojem ima i slatkih šljiv

i kvarnih kikirikija, koji i pored svega toga treba gladno da pojedete, jer se ne možete sladiti

šljivama a da se ponekad ne otrujete kikirikijem. Nešto od toga sam ispričala Adrijanu.

"Život kao voćni kolač! Ti si stvamp oralna, nisi li?" rekao je Adrijan, pre kao tvrdnju, nego kao pitanje.

"Pa, šta još ima novo - hoćeš li nešto od toga da napraviš?"

I poljubi me vlažnim, balavim poljupcem, a jezik mu je bio jedna od onih šljiva iz voćnog kolača.

"Dokle ti misliš dame mučiš na ovaj način?" upitao je Benet kad smo se vratili u hotel. "Neću to večnovda trpim."

"Žao mi je", rekla sam. Zvučalo je neubedljivo.

"Mislim da bismo morali da se izvučemo odatle, da uhvatimo prvi avion za Njujork. Ne možemo da nastavimo s ovim ludilom. Ti si van sebe, kao opčinjena, kao da nisi pri zdravoj pameti. Hoću da te odvedem kući."

Počela sam da plačem. Htela sam da idem kući i nisam htela, nikada više, da se vratim kući.

"Molim te, Benete, molim te, molim te, molim te."

"Šta me moliš?" odbrusi on.

"Ne znam."

"Nemaš čak ni toliko petlje da ostaneš s njim. Ako si zaljubljena u njega - reci to sebi, i upoznaj njegovu decu, i idi u London. Međutim, ti čak ni to ne možeš da učiniš. Ti ne znašta želiš." Zastao je za trenutak. "Moramo kući, i to odmah."

"Ali čemu to? Ti više nikada nećeš imati poverenja u mene. Ja sam ga prokockala. Nema više nikakve nade." I mislim da sam stvarno verovala u to.

"Možda, ako se vratimo kući i ti odmah počneš s terapijom psihoanalize, ako shvatiš zašto si to činila, ako sve to raščlaniš i izanaliziraš, možda bismo ipak mogli da spasemo naš brak."

"Ako se vratim terapiji psihoanalize! Je li to uslov?"

"Nije to za moje - već za tvoje dobro. Da tako nešto ne bi činila do u beskonačnost."

"Jesam li ja ikada pre činila tako nešto? Jesam li? Čak i kad si bio užasan prema meni, čak i u Parizu kad nisi hteo sa mnom da razgovaraš, čak i svih onih godina provedenih u Nemačkoj kad sam bila tako nesrećna, kad mi je toliko bio potreban neko kome bih mogla da se obratim, kad sam se osećala tako usamljenom i kad ste ti i tvoja stalna depresija učinili da se osećam izolovanom - nikada se nisam ni s kim spetljala. Nikada. A znaš koliko si me svojim

ponašanjem provocirao da učinim tako nešto. Govorio si mi da ne znaš da li želiš da budeš oženjen mnome. Govorio si mi da ne znaš da li želiš da budeš oženjen književnicom. Govorio si da nisi spreman da se uživljavaš u moje probleme. Nikada mi nisi rekao da me voliš. A kad sam plakala i osećala se bedno, jer ništa drugo nisam želela do bliskost i nežnost, slao si me psihoanalitičaru. Upotrebljavao si analitičara kao zamenu za sve. Kad god si se uplašio da će se među nama uspostaviti bilo kakva bliskost, ti si me poslao prokletom ispiraću mozgovca." "Gde bi ti, do đavola, sada bila da nije bilo psihoanalitičara? Još uvek bi prerađivala i prerađivala jednu te istu pesmu. Još uvek ne bi bila kadra da svoje radove pošalješ bilo kome. Još uvek bi se plašila svega. Kad sam te upoznao, letela si naokolo kao luđak, nesposobna da se bilo na šta usredsrediš, a imala si milion planova od kojih nijedan nisi ostvarila. Omogućio sam ti mesto za rad, ohrabrivao sam te onda kad si mrzela samu sebe, verovao sam u tebe i kad ti sama nisi verovala u sebe, plaćao sam ti prokletog analitičara kako bi odrasla i razvila se u ljudsko biće, umesto da gluvariš naokolo s ostalim članovima tvoje sulude porodice. Hajde, samo na-pred, mene okriviti za sve svoje probleme. Ja sam bio jedini koji ti je ikada dao podršku i ohrabrenje, a evo kako mi vraćaš za moju dobrotu - trčiš za nekim dupetom od Engleza i cviliš mi tu o tome kako ne znaš šta hoćeš. Nosi se do đavola! Idi za njim kuda god hoćeš, ja se vraćam u Njujorie"

"Ali, ja želim tebe", rekla sam, plačući. Želela sam da ga želim. Želela sam to više od svega. Prisećala sam se svega onoga što smo nas dvoje zajedno proživeli, jezivih perioda kroz koje smo prošli zajedno, onih trenutaka kada smo bili kadri da tešimo, da ohrabrujemo jedno drugo, toga kako je podržavao moj rad i smirivao me u trenucima kad je izgledalo da sam spremna da se bacim sa neke stene. Kako sam zajedno s njim izdržala vojni rok. Uloženih godina. Mislila sam na sve ono što smo znali jedno o drugom, na to kako smo pronalazili način da ostanemo zajedno, na tvrdoglavu rešenost koja nas je držala zajedno onda kada više ništa drugo nije uspevalo. Čak je i jad koji smo delili izgledao jača veza od bilo čega što sam imala s Adrijanom. Adrijan je bio san. Benet je bio moja stvarnost. Da li je bio turoban? Pa dobro, u tom slučaju i stvarnost je turobna. Kad bih ga izgubila, ne bih više bila sposobna da se setim ni vlastitog imena.

Zagrlili smo se i, plačući, počeli da vodimo ljubav.

"Želeo sam da ti dam dete, tu", rekao je, prodirući sve dublje i dublje u mene.

Sledećeg popodneva vratila sam se Adrijanu, ležali smo na ćebet u Bečkoj šumi, dok se sunce probijalo kroz krošnje drveća.

"Da li ti stvarno voliš Beneta, ili samo nabrajaš njegove vrline?" upitao je Adrijan.

Ubrala sam dugu, zelenu vlat trave i počela da je grickam. "Zašto postavljaš takva zajedljiva pitanja?"

"Ja uopšte nisam zajedljiv. Ali ti si upravo providna."

"Sjajno", rekla sam.

"Stvarno tako mislim. Zar misliš da radost uopšte nije važna u životu? Ili misliš da je u životu važno naklapanje o "moja analiza - njegova analiza, ,voliš mene-voli-moju-bolest". Izgleda da ti i Benet strašno mnogo kukate. I strašno mnogo se izvinjavate. Puni ste obaveza i dužnosti i onoga što je on učinio za tebe. A zašto on ne bi činio za tebe? Jesi li ti neko čudovište?"

"Ponekad mislim da sam takva."

"A zašto, pobogu? Ti nisi ružna, nisi glupa, imaš divnu pičku, prekrasan trbuščić, bujnu plavu kosu, i najveličanstvenije dupe od Beča do Njujorka - kao slika." I pljesne me po njemu radi naglaska. "Zbog čega bi trebalo da se sekiraš?"

"Zbog svega. Ja sam veoma nesamostalna. Redovno zapadam u takvo stanje da se izgubim.

Upadam u grozne depresije i jedva uspe vam da se izvučem da udahnem malo vazduha. Osim toga, nijedan muškarac ne želi da se ukopa pored žene koja je pisac. One su samo teret muževima. One sanjare kad bi trebalo da kuvaju. Brinu o knjigama, umesto o bebama.

Zaboravljaju da počiste kuću. . ."

"Isuse Hriste! Lepa si mi ti feministkinja."

"Oh, ja umem lepo da pričam, pa čak i mislim da u sve to i verujem, ali potajno, nalik sam na devojkicu iz Priče o devojkici O. Želim da se podam nekom velikom, brutalnom muškarcu. 'Svaka žena obožava fašistu', kaže Silvija Plat. Osećam se krivom zbog toga što pišem pesme kad bi trebalo da kuvam. Osećam se krivom za sve. Ne treba tući ženu ako u njoj može da se razvije osećanje krivice. To je prvi princip Izadore Ving u ratu među polovima. Žene su sebi najgori neprijatelj. A osećanje krivice jeste glavno oruđe za samotorturu. Znaš li šta je rekao Tedi Ruzvelt?"

"Ne."

"Pokažite mi ženu koja se ne oseća krivom i ja ću vam reći da je to muškarac."

"Tedi Ruzvelt to nikada nije rekao."

"On nije, ali ja jesam."

"Ti se bojiš njega - u tome je stvar."

"Koga? Tedija Ruzvelta?"

"Ne, glupačo - Beneta. A to nećeš da priznaš. Bojiš se da će da te ostavi i da ćeš zbog toga da propadneš. Ne znaš da li si sposobna da živiš i bez njega, a bojiš se i da to ustanoviš, jer bi ti se čitava tvoja čaknuta teorija srušila. Moraćeš da prestaneš da misliš o sebi kao slaboj i nesamostalnoj, a to se tebi ne sviđa."

"Nisi ti nikada video kako izgledam kad zapadnem u krizu."

"Koješta."

"Trebalo bi da vidiš. Zbrisao bi glavom bez obzira."

"Zašto? Jesi li tako nepodnošljiva?"

"Benet kaže da jesam."

"Zašto, onda, on nije pobegao? U stvari, to je čisto sranje kojim te drži kao na uzici. Čuj - jedanput sam bio sa Martin kad je pala u krizu. Siguran sam da ti ne možeš da budeš gora od nje. Moraš da primiš mnogo govana od ljudi da bi dobila i ono malo dobrog što imaju."

"Hej, to si lepo rekao - mogu li da snimim na traku?"

"A šta kažeš za video traku?" - I dugo smo se ljubili. Kad smo prestali, Adrijan je rekao:

"Znaš, za jednu inteligentnu ženu, ti si pravi idiot."

"To je jedna od najlepših stvari koje mi je ikada bilo ko rekao."

"Ono što sam hteo da kažem jeste da bi mogla da postigneš sve što želiš - samo, ti to ne znaš. Mogla bi čitav svet da zgrabiš za jaja. Trebalo bi da pođeš sa mnom, pa da vidiš koliko bi ti malo nedostajao Benet. Doživeli bismo odiseju. Ja bih otkrivao Evropu - ti bi otkrivala sebe."

"I to je sve? Kad krećemo?"

"Sutra ili prekosutra, ili u subotu. Čim se Kongres završi."

"A kuda idemo?"

"U tome i jeste stvar. Nema planova. Jednostavno krećemo. Baš kao u Plodovima besa.

Bićemo litalice."

"Plodovi gneva."

"Besa."

"Gnev, kao, 'Božiji gnev'."

"Bes."

"Grešiš, srculence. Ti si nepismen, prema vlastitom priznanju. Štajnbek je američki pisac - Plodovi gneva.

"Besa."

"O. K., nisi u pravu, ali neka ti bude."

"Meni je već, ljubavi."

"I tako, ti misliš da jednostavno krenemo, bez ikakvih planova?"

"Plan je da ti ustanoviš koliko si jaka. Plan je da ti počneš da veruješ u to da možeš da staneš na svoje noge - to bi za svakoga trebalo da bude dovoljan plan." .

"A šta će da bude sa Benetom?"

"Ako je pametan, jednostavno će da zбриše s nekom drugom ribom."

"Misliš?"

"U svakom slučaju, ja bih tako postupio. Čuj - jasno je kao dan da ste vas dvoje zreli za promenu. Ne možete da kukate jedno drugom čitavog života. Ljudi, možda, umiru u Belfastu i Bangladešu, ali to je samo razlog više da naučiš da uživaš u životu - život treba da bude zabavan, bar ponekad. Ti i Benet ličite na par fanatika: ,Ostavite svaku nadu: kraj je blizu". Zar vi ništa drugo ne radite osim što se grizete? To je tako glupavo traćenje vremena."

"Tebe je nazvao najgorim mogućim imenom", rekla sam, smejući se.

"Je li?"

"Nazvao te je ,parcijalni objekt"."

"Stvarno je to rekao? Pa, i on je prokleti ,purdjalni objekt". Kopile jedno koje psihologizira."

"Pa i ti se mnogo baviš psihologiziranjem, dušo. Ponekad mislim da bih morala da zbiršem od obojice."

ŽENA UGUŠENA STRUČNIM ŽARGONOM. LJUBAVNIK I MUŽ PRITOVORENI RADI SASLUŠANJA.

Adrijan se nasmejao i počeo da miluje moju zadnjicu. Za to nije bio potreban žargon. Ona je bila kompletan objekt. Dupe i po, u stvari. Nikada nisam bila srećnija zbog svog debelog dupeta nego kad sam bila s Adrijanom. Kad bi samo muškarci to znali! Sve žene misle da su ružne, čak i one lepe. Muškarac koji bi to shvatio, mogao bi da potuca više žena nego don Zuan. Sve one misle da su im pičke ružne. Sve one zameraju svojim figurama. Sve one misle da su im dupeta suviše velika, da su im grudi suviše male, butine suviše debele, zglobovi suviše glomazni. Čak i manekenke i glumice, čak i žene koje smatrate da su lepe i da nemaju oko čega da se sekiraju, čak i one se sve vreme grizu zbog nečega.

"Volim to tvoje debelo dupe", reče Adrijan. "Koliko si samo hrane morala da progutaš da bi ono bilo ovako debelo. Umm!" I zarije zube u njega. Kanibal.

"Nevolja s tvojim brakom je", reče on mome dupetu, "u tome što je ispunjen radom. Da li se vi ikada zabavljate zajedno?"

"Sigurno mi... hej - to boli."

"Kada, na primer?" On sede uspravno. "Ispričaj mi kako je to i kad vam je bilo lepo."

Počela sam da lupam glavu. Da se prisećam. Svađa u Parizu. Automobilska nesreća na Siciliji. Svađa u Pestumu. Svađa oko toga koji ćemo stan iznajmiti. Svađa zbog toga što sam prestala da idem na psihoanalizu. Svađa zbog skijanja. Svađa zbog svađanja.

"Nama je često lepo. Ne treba tu da me saslušavaš."

"Ti si lažljivica. Sve te tvoje psihoanalize su gubljenje vremena, ako i dalje nastaviš da lažeš samu sebe."

"Lepo nam je u krevetu."

"Samo zahvaljujući tome što te ja ne tucam kako valja, smem da se kladim."

"Adrijane, ja stvarno mislim da ti želiš da uništiš moj brak. To je tvoja igra, zar ne? To je tvoja igra i tvoj hobi. Možda je moje osećanje krivice moj hobi. Možda je Benetov hobi njegov stručni žargon. Ali, tvoj hobi jesu trouglovi. To je tvoja specijalnost. S kime je Martin živela da je tebi bila toliko privlačna? S kime se Ester jebavala? Ti si zao bračni duh, eto šta si ti. Ti si lešinar."

"Da, kad nađem lešinu, volim da je oglođem. Ti si to rekla, ne ja. Ta metafora sa lešinarom je tvoja, srce, lešina je tvoja. I Benetova."

"Mislim da se tebi Benet mnogo više sviđa nego što si ti spreman da priznaš. Mislim da te on uzbuđuje."

"Ne možeš da ustanoviš da li sam peder ili nisam", reče, cereći se.

"Smem da se kladim da jesi."

"Misli šta god hoćeš, srce. Bilo šta što. će te sprečiti da stvarno uživaš u životu. Bilo šta što će ti omogućiti da i dalje patiš. Poznajem ja dobro tvoj tip. Prokleti jevrejski mazohista. U stvari, meni se prilično sviđa Benet, samo što je on opet prokleti kineski mazohist. I za njega bi bilo prilično dobro da zбриšeš bez njega. To bi možda moglo da mu pokaže da ne može tako da nastavi da živi, pateći sve vreme i prizivajući Frojda za svedoka."

"Ako zбриšem, izgubiću ga."

"Samo ako on nije vredan toga da ga imaš."

"Zašto to kažeš?"

"To je više nego očigledno. Ako on zбриše, znači da i nije za tebe. A ako te primi natrag, biće to na novoj osnovi. Neće više biti puzanja pred nogama. Neće više biti manipulisanja jednog drugim stalnim korišćenjem krivice. Ništa ne možeš da izgubiš. A u međuvremenu, nas dvoje ćemo sjajno da se zabavljamo."

Pretvarala sam se pred Adrijanom da to za mene nije nikakav izazov, ali, u stvari, bila sam zaintrigirana. Maksimalno. Kad sam razmislila o svemu, shvatila sam da Benet o životu zna sve izuzev toga da radost treba da bude deo života. Za njega je život bio duga bolest koja treba da se leci psihoanalizom. Možda i nećete uspeti da se izlečite, ali posle nekog vremena ionako ćete umreti. Strane kauča će se podići oko vas i napraviće se mrtvački sanduk, a šest psihoanalitičara odevenih u crno odneće vas i nad otvorenim grobom prosipaće svoj žargon. Benet je znao sve o parcijalnim objektima i potpunim objektima, o Edipu i Elektri, strahu od škole i klaustrofobiji, impotenciji i frigidnosti, ocebistvu i materoubistvu, zavisti zbog penisa i zavisti zbog materice, o prorađivanju i slobodnim asocijacijama, tugovanju i melanholiji, o intrapsihičkom konfliktu i ekstrapsihičkom konfliktu, nosologiji²¹ i etiologiji, o senilnoj demenciji i demenciji prekoks, o projekciji i introjekciji, samoanalizi i grupnoj terapiji, formiranju simptoma i egzacerbaciji simptoma, o stanjima amnezije i fuga stanjima, patološkom plaču i smejanju u snu, nesanici i preteranom spavanju, neurozama i psihozama, i toliko toga da bi vam na nos već izlazilo njegovo znanje, ali čini se da ništa nije znao o smehu i šalama, o zezanju i igrama reci, o grljenju i ljubljenju, pevanju i igranju - o svim onim stvarima, ukratko rečeno, koje život čine vrednim življenja. Kao da možete da privolite život da bude srećan kroz psihoanalizu. Adrijan je umeo

[Nauka o bolestima. - Priw. prev.](#)

da se smeje, a u tom trenutku bila sam spremna da prodam i dušu za to.

Osmeh. Ko je ono rekao da je osmeh tajna života? Adrijan je imao mangupski osmeh. I ja sam se smejala sve vreme. Kad smo bili zajedno, osećali smo da bismo mogli da savladamo bilo šta samo smehom.

"Moraš da se odvojiš od njega", rekao je Benet, "i moraš ponovo da se podvrgneš terapiji psihoanalize. On ne deluje dobro na tebe."

"U pravu si", rekla sam. Šta sam ja to upravo rekla? U pravu si, u pravu si, u pravu si. Benet je bio u pravu, a i Adrijan je takođe bio u pravu. Ja sam se oduvek sviđala muškarcima zato što se uvek slažem s njima. Ne samo na recima. A u trenutku kad im govorim da se slažem, ja zaista tako i mislim.

"Vraćamo se u Njujork čim se Kongres završi."

"O. K.", rekla sam, misleći tako.

Pogledala sam Beneta i pomislila kako ga zaista dobro poznajem. Bio je ozbiljan i trezven i to toliko da je ponekad mogao da dovede čoveka do ludila, ali i to je bilo ono što sam kod njega volela. Njegova apsolutna zavisnost. Njegovo verovanje da je život zagonetka koja se, u krajnjoj liniji, može odgonetnuti kroz naporan rad i rešenost. Delila sam s njim to njegovo uverenje isto onoliko koliko sam s Adrijanom delila smeh. Volela sam Beneta i to sam dobro znala. Znala sam da je moje mesto u životu uz njega, ne uz Adrijana. Pa šta me je, onda, toliko jako vuklo da ga napustim i zбриšem s Adrijanom? Zašto su Adrijanovi argumenti prodirali do same srži mojih kostiju?

"Mogla si da imaš ljubavnu vezu, a da ja za nju i ne znam", rekao je. "Dao sam ti mnogo slobode."

"Znam." Oborila sam glavu.

"Ti si to stvarno učinila za moje dobro, zar ne? Mora da si bila strašno ljuta na mene."

"On je ionako uglavnom impotentan", rekla sam. Sad sam ih obojicu izdala. Ispričala sam Adrijanu Benetove tajne. A Benetu Adrijanove. Prenosila sam priče jednoga drugome. Od svih nas najviše sam samu sebe izdala. Pokazala sam se izdajicom, što i jesam bila. Zar ja uopšte nemam osećanje lojalnosti? Poželela sam da umrem. Smrt je bila jedina odgovarajuća kazna za izdajice.

"Tako sam nešto i mislio - ili je impotentan, ili je homoseksualac. U svakom slučaju, kristalno je jasno da mrzi žene."

"Kako znaš?"

"Čuo sam od tebe."

"Benete, da li znaš da te volim?"

"Da, a to samo pogoršava stvar."

Stajali smo gledajući jedno drugog.

"Ponekad sam tako umorna od toga što sve vreme moram da budem ozbiljna. Želim da se smejem. Želim da se zabavljam."

"Pogađam da ta moja ozbiljnost mora, na kraju krajeva, svakoga da otera od mene", rekao je tužno. Zatim je nabrojao sve devojke koje je od njega oterala ta njegova ozbiljnost. Sve sam ih znala po imenu. Zagrlila sam ga.

"Mogla sam da imam bezbroj ljubavnih avantura, a da ti o tome ništa ne znaš, znam puno žena koje to rade ..." U stvari, poznavala sam samo tri koje su od toga napravile stalnu naviku.

"Ali, to bi bilo još gore, na neki način. Da vodim tajni život, i da se vraćam kući tebi, kao da se ništa nije dogodilo. To bi bilo još teže podneti. U najmanju ruku, ja to ne bih mogla da podnesem."

"Možda je trebalo da shvatim koliko si se osećala usamljena", rekao je. "Možda je to bila moja greška."

A onda smo vodili ljubav. Nisam zamišljala da je Benet bio neko drugi, bio je Benet. Nisam ni morala da zamišljam bilo šta. Benet je bio onaj kojeg sam želela.

Nije bio u pravu, razmišljala sam kasnije. Taj brak je bio moj neuspeh. Da sam ga dovoljno volela, izlečila bih tu njegovu tugu, umesto što sam pustila da i mene potopi, tako da sam zaželela da pobegnem.

"Nema ničeg težeg od braka", rekla sam.

"Ja stvarno mislim da sam te svojim postupcima doveo do toga da tako misliš", rekao je. Zaspali smo

"To što je tako pun prokletog razumevanja, samo me, na neki način, nagoni na to da se osećam još gore. Isuse, stvarno se osećam krivom!"

"Pa, šta još ima novo?" upita Adrijan.

Bili smo pronašli novi bazen za plivanje u Grincingu, mali, dražesni bazen, sa relativno malo debelih Nemaca. Sedeli smo na ivici bazena i pili pivo.

"Jesam li ja dosadna? Da li se ponavljam?" Retorička pitanja.

"Da", reče Adrijan, "ali ja volim da mi ti dosađuješ. To je zabavnije nego da me neko drugi zabavlja."

"Meni se sviđa kako nas dvoje razgovaramo. Nikada se ne trudim da te impresioniram. Jednostavno ti kažem ono što mislim."

"To je laž. Upravo juče si mi ispričala bajku o tome kako sam veliki tučač, a ja se uopšte nisam pokazao takvim."

"U pravu si." To je bilo brzo.

"Ali, znam šta hoćeš da kažeš. Mi lepo razgovaramo. Bez gnjavaža i zanovetanja. Ester zapada u te svoje duge periode sumornog ćutanja i ja nikada ne znam šta misli. Ti si otvorena. Sve vreme protivurečiš sama sebi, ali meni se baš to sviđa. To je ljudski."

"I Benet ima svoje duge periode ćutanja. Gotovo da bih više volela da i on protivureči samom sebi, ali on je suviše savršen. On nikada neće nešto da izjavi dokle god nije sasvim siguran da je to tako. Tako ne može da se živi - stalno pokušavajući da budeš definitivn - smrt je definitivna."

"Hajde malo da plivamo", reče Adrijan.

"Zašto si bila tako ljuta na mene?" upitao me je Benet kasnije te večeri.

"Zato što sam osećala da postupaš sa mnom kao s nekim predmetom koji je tvoje vlasništvo. Zato što si mi rekao da nisi raspoložen da se uživljavaš u moje probleme. Zato što nikada nisi rekao da me voliš. Zato što nikada nećeš dole da me" ljubiš. Zato što si mene krivio za to što se ne osećaš srećnim. Zato što si zapadao u te svoje duge periode ćutanja, a nikada mi nisi dozvoljavao da te tešim. Zato što si vređao moje prijatelje. Zato što si se izolovao bilo od kakvih ljudskih kontakata. Zato što si u meni izazvao osećanje da se gušim do smrti."

"Gušila te je tvoja majka, ne ja. Ja sam ti davao svu slobodu koju si želela."

"To je kontradikcija. Osoba nije slobodna ako sloboda treba da joj bude ,data Ko si ti da meni ,daješ" slobodu?"

"Pokaži mi jednu osobu koja je potpuno slobodna. Ko? Da li takav čovek uopšte postoji? Tvoji roditelji su te gušili - ne ja! Ti uvek kriviš mene za ono što ti je učinila rođena majka."

"Kad god te bilo na koji način kritikujem, ti mi odgovoriš nekom novom psihoanalitičarskom interpretacijom. Uvek je to nešto u vezi sa mojom majkom, ili mojim ocem - nikada nešto što je između nas dvoje. Zar ne bismo mogli da se zadržimo na tome što je među nama?"

"Voleo bih da to može tako da bude. Ali, ne može. Ti uvek oživljavaš svoje detinjstvo, priznavala ti to ili ne -- šta, do đavola, misliš da radiš s tim Adrijanom Gudlavom? On izgleda tačno kao tvoj otac - ili to možda nisi zapazila."

"Nisam primetila. On nimalo ne liči na mog oca."

Benet dune kroz nos. "Zasmejavaš me."

"Slušaj - neću s tobom da se svađam oko toga da li on liči ili ne liči na mog oca, ali to je prvi prokleti put da si uopšte pokazao neko interesovanje za mene ili da si se ponašao kao da me voliš. Dakle, treba da se pojebem s nekim pred tvojim očima pa da bude tako, inače, briga tebe za mene. To je prilično smešno, zar ne? Zar ti tvoja psihoanalitičarska teorija ništa ne govori o tome? Možda je sad u pitanju tvoj edipovski problem. Možda sam ja tvoja majka, a Adrijan liči na tvoga oca. Zašto svi ne sedne-mo i grupno, pipajući u mraku, razmotrimo taj problem? U stvari, mislim da se Adrijan zaljubio u tebe. Ja sam samo neko ko vas tu spaja. On, u stvari, želi tebe."

"To me uopšte ne bi iznenadilo. Rekao sam ti da mislim da je peder."

"Zašto ne bismo spavali svi zajedno, pa da ustanovimo u čemu je stvar?"

"Ne, hvala. Ali, nemoj da te ja sprečavam, ako je to ono što želiš."

"I nećeš."

"Hajde, samo napred", vrisnuo je Benet sa više strasti nego što sam ikada ranije imala prilike da primetim kod njega. "Zbriši s njim! Nikada više ništa ozbiljno u životu nećeš učiniti. Ja sam jedina osoba u tvom životu koja je toliko dugo mogla da te čuva od propasti - ali, samo napred, odlazi! Tako ćeš žestoko sama sebe da zajebeš da više nikada nećeš biti sposobna da učiniš nešto vredno spomena."

"Kako možeš da očekuješ da ćeš imati bilo o čemu interesantnom da pišeš, ako se toliko bojiš novih iskustava?" upitao je Adrijan. Upravo sam mu bila rekla da neću da idem s njim, već da sam odlučila da se, sa Benetom, vratim kući. Sedeli smo u Adrijanovom "trijumfu", parkiranom u jednoj sporednoj ulici, u blizini Univerziteta. Benet je bio na sastanku posvećenom "Agresiji u velikim grupama."

"Ja se stalno bacam u nova iskustva. U tome i jeste nevolja."

"Sranje. Ti si preplašena mala princeza. Ja ti ponudim iskustvo, koje bi stvarno moglo da te promeni, iskustvo o kojem bi stvarno mogla da pišeš, a ti pobegneš. Natrag Benetu i Mjujorku. Natrag u svoj sigurni, tesni bračni sobičak. Hriste - srećan sam što više nisam u braku, ako je ovo ono u šta on vodi. Mislio sam da imaš petlje. Pošto sam pročitao sve tvoje „senzualne i erotske“ pesme - pod znacima navoda - mislio sam o tebi da si bolja nego što se sad prikazuješ." Dobacio mi je pogled pun gađenja.

"Kad bih sve svoje vreme provodila kao senzualna i erotična, bila bih previše umorna da o tome još i pišem", rekla sam molećivo.

"Neiskrena si", rekao je, "totalno izveštačena. Nikada nećeš imati ništa što je vredno pažnje da o njemu pišeš, ako ne odrasteš. Hrabrost je prvi princip. A ti si swa prestrašena."

"Nemoj da me prisiljavaš."

"Ko te prisiljava? Ja samo otvoreno razgovaram s tobom. Kurac moj ćeš da naučiš o pisanju, ako ne naučiš da budeš hrabra."

"A šta pa ti, do đavola, znaš o tome?"

"Znam da sam pročitao neke tvoje radove i da ti u njih unosiš mrvice i komadiće sebe.

Ukoliko ne budeš pazila, postaćeš fetiš za sve moguće frustrirane tipove. Svi ljudi ovoga sveta pašće ti u naručje."

"To se u izvesnoj meri već i dogodilo. Moje pesme jesu prava večna lovišta za sve umove koji su izgubili ravnotežu." Bio je to moj plagijat Džojso, ali Adrijan, nepismen kakav je bio, to nije mogao da zna. Prvih meseci posle objavljivanja moje prve knjige primala sam puno bizarnih telefonskih poziva i pisama od muškaraca koji su pretpostavljah da ja radim sve ono o čemu pišem i da to činim sa svakim, svuda. Odjednom sam postala javna svojina u malom. Bilo je to neobično osećanje. U izvesnom smislu, vi i pišete da biste zaveli svet, a onda kada se to dogodi, počnete da se osećate kurvom. Razlika između vašeg ličnog života i onoga što pišete, ostaje i dalje nepromenjena. A ljudi zavedeni vašim pisanjem, obično su zavedeni iz sasvim pogrešnih razloga. Ili su to možda baš pravi razlozi? Da li svi luđaci ovog sveta stvarno imaju vaš broj? I ne samo vaš broj telefona.

"Mislio sam da je ovo među nama nešto stvarno lepo", rekao je Adrijan, "ali sad je sve svršeno, jer si ti tako prokleta zaplašena. Stvarno si me razočarala . . . Uostalom, neće biti prvi put da me je neka žena razočarala. Onog prvog dana, kad sam te video kako se svađaš pred stolom za prijavljivanje učesnika, pomislio sam: ovo je stvarno sjajna žena - pravi borac. Ona se ne predaje tako lako u životu. Ali, pogrešio sam. Ti nisi avanturistkinja. Ti si princeza. Oprosti mi što sam pokušao da unesem nemir u tvoj sigurni mali brak." On upal motor i pokrete automobil, kao da bi time hteo da da poseban naglasak svojim recima.

"Jebi se, Adrijane." Bilo je to bez veze, ali jedino sam toga mogla da se setim da mu kažem.

"Pusti ti mene - idi kući i jebi se sama. Vрати se svom sigurnom životu male, buržujске домаćице која u svom slobodnom vremenu i piše."

Od svega što mi je rekao, to je bilo najgrublje.

"A šta ti misliš da si - siguran, mali, buržujски доктор koji se u svoje slobodno vreme igra egzistencijalizma?" Gotovo sam vikala.

"Hajde, samo izvoli, vrišti, meni to ni najmanje ne smeta, dušo. Ja tebi ne moram da podnosim račune o svom životu. Veoma dobro znam šta radim. Ti si ta koja je prokleta neodlučna. Ti si ta koja ne može da odluči da li da bude Izadora Dankan, Zelda Ficdžerald ili Mardžori Morningstar." I tako je besno pritisnuo papučicu gasa da je motor dramatično zaurloao.

"Odvezi me kući", rekla sam.

"Vrlo rado, samo budi dobra pa mi reci gde je to."

Sedeli smo ćutke neko vreme. Adrijan je neprekidno pritiskivao papučicu gasa, ali nije ni pokušavao da pokrene kola, a ja sam sedela razdirana parom demona. Hoću li zaista biti samo

domaćica koja piše u slobodnom vremenu? Da li je to moja sudbina? Hoću li i dalje da propuštam avanture koje mi život ponudi? Hoću li i dalje da živim životom koji je čista laž? Ili ću, makar jedan jedini put, učiniti da se moja maštanja i moj život sjedine?

"A šta ako se predomislim?" upitala sam.

"Kasno je. Već si sve pokvarila. Nikada više neće biti kao pre. Pošteno govoreći, više ne znam da li želim da te povedem sa sobom."

"Ti si stvarno nezgodan čovek, znaš li? Trenutak neodlučnosti i ti me već otpišeš. Očekuješ da napustim sve - svoj život, svog muža, svoj rad - bez i trunke oklevanja i da tek tako pođem za tobom po Evropi, upravljajući se po nekoj nedopečenoj leingovskoj ideji o iskustvu i avanturi. Barem da me voliš. ..."

"Ne mešaj ljubav u sve to, time ćeš sve još više da pokvariš. To je najbezveznije od svega što sam ikad čuo. Kakve blage veze ljubav ima s tim?"

"Ima mnogo."

"Sranje. Ti kažeš ljubav - ali misliš na sigurnost. E, pa takva stvar kao što je ta tvoja sigurnost ne postoji. Čak i ako se vratiš kući svom sigurnom malom mužiću - niko ne može da ti garantuje da on sutra neće da se sruši mrtav od srčane kapi, ili da zbriše s nekom drugom ribom ili da prosto neće da prestane da te voli. Možeš li da prorekneš budućnost? Možeš li da predviđiš sudbinu? Zašto misliš da je tvoja sigurnost tako sigurna? Ono što je jedino sigurno, jeste to da, ako propustiš da proziviš ovo iskustvo, nikada ti se više neće pružiti druga prilika. Smrt je definitivna, kao što si i sama to juče rekla."

"Mislila sam da me uopšte ne slušaš."

"Eto koliko ti malo znaš." Zurio je u volan.

"Adrijane, u svemu si u pravu, izuzev u onome o ljubavi. Ljubav jeste veoma važna. Važno je to što me Benet voli i što me ti ne voliš."

"A koga ti voliš? Jesi li ikada učinila i najmanji pokušaj da razmisliš o tome? Ili je u pitanju samo koga možeš da iskorišćavaš i s kim možeš da manipulišeš? Ili je tu reč o tome ko ti daje više? Nije li, u krajnjoj liniji, tu u pitanju ipak novac?"

"Ne seri."

"Ama nemoj? Ponekad mislim da je problem u tome što ti znaš da sam siromašan, da želim da pišem knjige i da me baš boli za karijeru lekara - za razliku od tvojih bogatih američkih doktora."

"Naprotiv, tvoje siromaštvo odgovara mom izopačenom snobizmu. Sviđa mi se tvoje siromaštvo. Osim toga, ako budeš uspešan kao stari Roni Leing, sigurno nećeš biti siromašan. Daleko ćeš ti da doguraš, moj momče. Psihopatama to uvek polazi za rukom."

"Sad mi zvučiš kao da citiraš Beneta."

"Mi se nesumnjivo slažemo da si ti psihopata."

"Mi, mi, mi - to samozadovoljno šefovsko ,mi". Gospode - mora da je strašno ugodno živeti u dosadnom braku i koristiti to šefovsko mi. Ali, pogoduje li to umetnosti? Ne umrtvljuje li čoveka sva ta ugodnost? Nije li krajnje vreme da promeniš način života?"

"Jago - to si ti. Ili zmija u Rajskom vrtu."

"Ako je ono što ti imaš raj - ja sam zahvalan Bogu što takvo iskustvo nikada nisam stekao."

"Moram sad da se vratim."

"Gde da se vratiš?"

"U raj, u moju ugodnu malu bračnu dosadu, u moju šefovsku množinu, u moje mrtvilo. Sve mi je to potrebno kao narkomanu fiks."

"Upravo onako kako sam ti i ja potreban, kao fiks, kad ti dosadi Benet."

"Čuj - i sam si rekao - svršeno je."

"I jeste."

"E pa, onda, odvezi me natrag u hotel. Benet će skoro da se vrati. Ne bih htela opet da zakasnim. Upravo je saslušao referat o temi „Agresija u velikim grupama“. Možda bi mogao da mi da neke ideje."

"Mi smo mala grupa."

"Tačno, ali nikad se ne zna."

"Ti bi stvarno volela da te tako istaba da se usereš od batina, zar ne? Onda bi se osećala pravom mučenicom."

"Možda." Imitirala sam Adrijanovu hladnokrvnost. To ga je dovodilo do besa.

"Čuj - hajde da priredimo grupno zadovoljstvo - ti i ja i Benet. Mogli bismo kolima da proputujerno preko čitavog Kontinenta a trosis."

"Ja prihvatam, ali moraćeš da ubediš i njega. A to neće biti lako. On je samo jedan buržujski doktor, oženjen malom domaćicom koja u slobodno vreme piše. On nije svinger - kao ti. A sada me, molim te, odvezi u hotel."

Ovoga puta je stvarno ubacio menjač u brzinu i krenuo. Počelo je naše poznato krivudanje kroz sporedne ulice Beča, i ponovo smo zalutali pri svakom skretanju.

Posle desetak minuta takve vožnje opet smo se oboje smejali, odobrovoljeni. Oboje smo bili ne-spretni, a ta činjenica je nepogrešivo delovala, tako da smo svaki put, ustanovivši to, bivali oduševljeni jedno drugim. Naravno, to nije moglo dugo da potraje, ali u tim trenucima bili smo opijeni. Adrijan zaustavi automobil i naže se prema meni da me poljubi. "Hajde da se ne vraćamo - hajde da provedemo noć zajedno", reče Adrijan.

Polemisa sam sama sa sobom. Sta sam ja to - neka preplašena domaćica?

[Utroje franc. - Prim. prev.](#)

"O. K.", rekla sam i istog trenutka zažalila što sam to izgovorila. Ali, konačno, kakve veze može da ima ta jedna noć? Ja se ionako vraćam u Njujork, sa Benetom.

Veče koje je zatim usledilo, bilo je još jedan od onih maglovitih događaja iz snova. Počeli smo tako što smo pili u jednoj od radničkih kafanica u nekoj od pobočnih ulica Troje vode od Ringštrase, ljubili smo se i ljubili između gutljaja piva, a pivo smo prenosili od njegovih usta do mojih, od mojih do njegovih, zatim smo veoma zainteresovano slušali neku staru alkoholičarku kako kritikuje troškove američkog vasionkog programa i tvrdi da bi taj novac trebalo da troše na Zemlji za izgradnju krematorijuma?, umesto da ga traće na Mesecu, a onda smo večerali cmačući se sve vreme u bašti jednog restorana, hranili jedno drugo sa Leberknodel i Bauemschnit-zestransnim ugrizima, i veoma pijani smo se vratili u Adrijanov pension, gde smo prvi put vodili ljubav onako kako treba.

"Mislim da bih te voleo", rekao mi je dok me je tucao, "kad bih verovao u ljubav."

U ponoć sam se iznenada setila Beneta koji je već šest časova čekao u hotelu, ustala sam iz kreveta, sišla dole do javnog telefona, pozajmila dva šilinga od pospanog portira i pozvala ga telefonom. Nije bio u sobi. Ostavila sam mu okrutnu poruku koja je glasila: "Vidimo se ujutru" i zamolila telefonistu na centrali da zabeleži moj broj telefona i adresu. Zatim sam se vratila u krevet u kojem je Adrijan hrkao kao svinja.

Ležala sam otprilike jedan sat budna i zlovoljna, slušala Adrijana kako hrče, mrzela sebe zbog never-stva, i nesposobna da se dovoljno opustim da bih zaspala. U jedan sat ujutru otvorila su se vrata i Benet je uleteo u sobu. Čim sam ga ugledala, znala sam da će oboje da nas ukoka. U dubini srca bilo mi je mило - zaslužila sam da me ubije. A i Adrijan.

Umesto toga, Benet se svukao i žestoko me potucao upravo tu, na pomoćnom krevetu koji je stajao tik uz Adrijanov krevet. Usred te bizarne predstave Adrijan se probudio i posmatrao, pri čemu su mu se oči caklile kao u nekog strasnog ljubitelja boksa dok posmatra neku posebnu sadističku borbu. Kad je Benet svršio i dok je bez daha još ležao na meni, Adrijan se nagnuo i počeo da ga miluje po leđima. Benet ničim nije pokazao da se protivi. Isprepleteni i oznojeni, nas troje smo konačno zaspali.

Ove događaje sam ispričala što sam mogla jednostavnije, jer ništa od onoga što bih mogla da kažem da bih ih ulepšala, ne bi moglo da ih učini još šokantnijim. Čitava epizoda bila je bez reci - kao da smo nas troje izvodili neku pantomimu i kao da je svako od nas godinama uvežbavao svoju ulogu sve dok mu ona nije postala druga priroda. Mi smo jednostavno izvodili pokrete koji su imali neko značenje, a koje smo u mašti izveli bezbroj puta. Čitava ta epizoda - od mog ostavljanja adrese telefonisti na centrali do Adrijanovog milovanja Benetovih divnih tamnih leđa - bila je neizbežna poput grčke tragedije - ili lutkarske igre sa lutkama Panč i Džudi. Sećam se nekih detalja: Adrijanovo šištavo hrkanje, besno Benetovo lice kad je uleteo u sobu i munjevito, odmah zatim, u mene, nas troje kako spavamo isprepleteni, svako u svačijem naručju, veliki komarac koji se hrani našom izmešanom krvlju i koji me budi svojim ujedima čim zaspim. U plavkasto praskozorje pro-budila sam se i ustanovila da sam se u snu prevrnula na stranu i smrskala ga. Na čaršavu je od toga ostala krvava Roršahova mrlja, poput mrlje od menstruacije neke sićušne žene. Ujutru smo se svi odrekli jedno drugog. Ništa se nije dogodilo. Bio je to san. Sišli smo niz barokno stepenište kao da smo svako za sebe stanari pansio na koji se prvi put sreću na tom zavojitom stepeništu.

Pet engleskih i francuskih učesnika Kongresa doručkovalo je u sali u prizemlju. Svi oni, kao jedan, okrenuli su glave i zurili. Pozdravila sam ih možda preterano srdačno - naročito Rubena Finkela, crvenokosog, brkatog engleskog učesnika koji je imao užasan kokni naglasak. Gledajući nas svojim pohotljivim pogledom, kao u Hamberta Hamberta, bezbroj puta je iznenadio Adrijana i mene na bazenima i u kafanicama; često sam pomišljala da nas prati dvogledom.

"Zdravo, Rubene", rekla sam. Adrijan se pridružio pozdravima, ali Benet nije ništa rekao. Produžio je pravo kao da je u transu. Adrijan je krenuo za njim. Za trenutak pomislih da se, možda, nešto više desilo noćas između dvojice muškaraca, ali sam brzo tu misao odagnala od sebe. Zašto?

Adrijan se ponudio da nas odveze do našeg hotela. Benet je kruto odbio ponudu. Ali, kad nismo uspeli da dobijemo taksi, Benet je konačno popustio - ne potrudivši se da bude toliko ljubazan pa da uputi neku reč ili klimne glavom u pravcu Adrijana. Adrijan je samo slegnuo ramenima i seo za volan. Ja sam se sklupcala pozadi na pomoćnom sedištu koje kao da je predviđeno za patuljke. Ovoga puta Benet je govorio kuda da idemo i nismo se izgubili. Za sve vreme vožnje vladala je jeziva tišina među nama, bila je prekidana samo Benetovim uputstvima. Zeiela sam da govorim. Zajedno smo proživeli nešto značajno i nije imalo nikakvog smisla pretvarati se da se to nije desilo. To bi mogao da bude početak nekog razumevanja među nama, ali umesto da to iskoristi, Benet je to tvdoglavo odbacivao. I Adrijan nije bio od velike pomoći. Sve te njegove priče o psihoanalizi i samoanalizi bile su čisto sranje. Suočeni sa stvarnim incidentom u vlastitom životu, nisu sposobni o njemu ni da porazgovaraju. Lepo je to izigravati nekog psihoanalitičarskog voajera i secirati tuđe homoseksualne žudnje, nečije tuđe edipovske trouglove, nečiju tuđu preljubu, ali oči u oči sa tim stvarima u vlastitom životu, oni su ostajali bez reci. Obojica su gledali pravo ispred sebe poput sijamskih blizanaca, spojeni u nekoj bitnoj, ali nevidljivoj tački na vratu. Krvna braća. A ja sestra koja ih je upropastila. Žena koja je dovela do njihovog pada. Pandora i njena kutija zla.

PANDORINA KUTIJA ILI MOJE DVE MAJKE

Žena jeste njena majka. To je ono glavno.

En SekstonNaravno, sve je to počelo s mojom majkom. Moja majka: Džudit Stolof Vajt, takode poznata i kao Džud. Nimalo mračna. Ali, nije lako opisati je na papiru. Moja ljubav prema njoj i moja mržnja prema njoj tako su zbunjujuće isprepletane da je jedva vidim. Nikada ne znam ko je ko. Ona je ja i ja sam ona, i mi smo obe zajedno. Pupčana vrpca koja

nas vezuje nije nikada bila presečena tako da se zagnoji-la, istrulila i pocrnela. Baš taj intenzitet potrebe jedne za drugom učinio je da se odričemo jedna druge. Htele bismo jedna drugu da prožderemo. Htele bismo jedna drugu da ugušimo ljubavlju. Htele bismo vrišteći da pobegnemo jedna od druge, u paničnom strahu, pre nego što se bilo šta od toga dogodi. Kad razmišljam o svojoj majci, ja zavidim Aleksanderu Portnoju. Kad bih barem imala pravu jevrejsku majku - koja lako može da se svrsta i odloži - pravo književno blago. Uvek zavidim književnicima na njihovim rođacima; Nabokovu i Louelu i Tučiju na njihovim ormarima punim elegantnih, aristokratskih kostura, Rotu i Belouu i Fridmanu na njihovim pop roditeljima, lepljivim kao vino za jevrejski praznik Pasha, masnim kao supa s knedlama od macesa.

Moja majka je mirisala na Joy i Diorissimo, i nije se mnogo bavila kuvanjem. Kad pokušam da proanaliziram do srži sve ono čemu me je ona naučila o životu, sve se svede na ovo:

1. Iznad svega, nikada ne budi obična.

2. Svet je mesto puno grabljivaca: jedi brže! "Običan" bila je najveća uvreda koju je ona mogla da smisli bilo za šta. Sećam se kako me je vodila u kupovinu, i onog njenog prezrivo pogleda kojim bi zamrznula prodavačice kod Saksa kad bi joj napomenule da je neka haljina, ili par cipela "vrlo popularan model - prodali smo već pedeset komada ove nedelje". Samo to joj je bilo potrebno da čuje.

"Ne", rekla bi, "to nas ne interesuje. Nemate li nešto što je malo neobičnije?" I onda bi prodavačica iznela sve one čudne boje koje niko drugi ne bi kupio - robu koja bi završila na rasprodaji da nije bilo moje majke. A posle bismo se ona i ja žestoko posvađale zbog toga što sam ja isto tako strasno želela da budem obična koliko je ona žudela da bude neobična.

"Ne mogu da podnesem tu frizuru" rekla mi je kad sam sa Pijom otišla frizeru i vratila se sa "paž" frizurou, koju sam našla u časopisu Sedamnaest, "tako je obična." Ne ružna. Ne da mi loše stoji. Samo obična. Običnost je bila kuga od koje je trebalo da se branite na svaki mogući način. Izbegavali ste je, recimo, čestim preuređivanjem stana. U stvari, moja majka je mislila da su svi stručnjaci za unutrašnje uređenje kao i modni kreatori i kreatori galanterije u Americi organizovani u špijunsku mrežu kako bi mogli da saznaju njene najnovije ideje o uređenju stana, ili o odeći, koje bi posle odjednom popularisali u javnosti. A ona je zaista imala neobjašnjivo predosecanje za ono što će ubrzo postati moda ili sam ja to samo uobražavala, onako opčinjena njenim šarmom. Čitavu kuću je uredila u boji starog zlata neposredno pre nego što je staro zlato postalo najpopularnija boja za draperije i prostirke i za materijal za tapaciranje nameštaja. A onda je vikala da su svi "pokrali" njene ideje. U predvorju je postavila španske porculanske podr" pločice pre nego što je to postalo glavni štos "svu-yentas na zapadnoj strani Centralnog parka" - iz čijeg društva se ona tako brižljivo isključivala.

Donela je bele krznene prostirke iz Grčke i posle toga sve trgovine u gradu su počele da ih uvoze. Otkrila je svećnjake sa cvetovima iskovane od gvozda za kupatila pre svih tih "pederastih dekoratera" - kako ih je ona prezrivo nazivala.

Na krevetima je imala bakarne ramove koji su spadali u antiku, a na prozorima roletne koje su bile u tonu sa tapetama na zidovima, i rože i crvene peškire u kupatilima u vreme kad su rože i crvena boja smatrane za avangardnu kombinaciju. Njen strah od običnosti najviše je dolazio do izražaja u njenoj odeći. Kad smo nas četiri dovoljno odrasle, ona i moj otac često su poslovno putovali, a ona je, gde god je stigla, kupovala neobične odevne predmete. Za odlazak u pozorište oblačila je kinesku svilenu pižamu, na nožne prste bi, pre nego što bi obula sandale, stavljala prstenje sa Balija, i nosila je sićušne Bude od zada ugrađene u minduše koje su joj zveckale na ušima. Po kiši je nosila suncobran od uvoštenog pirinčanog papira i toreadorske panta-lone sašivene od japanskih tapiserija. U jednom trenutku, u vreme mog puberteta, shvatila sam da ona više voli da izgleda nastrano i ružno nego obično i lepo.

I često je i uspevala u tome. Bila je visoka, veoma mršava žena, visokih jagodica i duge, crvene kose, a njeni čudni kostimi i preterivanje sa šminkom, ponekad su joj davali izgled Čarlsa Adamsa. Prirodno, ja sam čeznula za platinasto-plavom matom odevenom u vizon, koja igra bridž, ili bar za bucmastom brinetom koja bi kao moja mama bila član Društva roditelja i nastavnika, koja bi nosila naočari s arlekinskim ramom i model cipela koji je lansirao Crveni krst.

"Obuci, molim te, nešto drugo!" molila sam je dok je za odlazak na roditeljski sastanak oblačila svoje toreadorske pantalone sašivene od tapiserija, Pučijevu ružičastu svilenu majicu i meksički pončo. U mojim sećanjima sigurno ima preterivanja - ali iz njih može da se stekne jedna opšta slika. Ja sam bila u sedmom razredu i na vrhuncu strasti za običnim stvarima.

"Šta to nije u redu s ovim što ja oblačim?"

A šta je pa bilo u redu! Zavukla sam se u njenu ostavu za odelo, uzaludno tragajući za nečim što bi bilo obično. Kecelja! Penjoar! Komplet od džempera i bluze od angore! Nešto što pristaje majci iz reklame sa Beti Kroker, Majci sa velikim slovom M. Garderoba je mirisala na Joy i naftalin. Bilo je tu kratkih pelerina od pliša, perjanih boa i kožnih pantalona, astečkih lanenih kaftana i japanskih kimona od svile i irskih ženskih čakšira od tvida, ali nije bilo apsolutno ničega nalik na komplet od džempera i bluze od angore.

"Ja bih samo želela da obučeš nešto manje upadljivo", rekla sam pogruženo, "nešto zbog čega ljudi neće da blenu u tebe."

Pogledala me je smrknuto i uspravila se u svoj svojoj visini od metar i sedamdeset sedam santimetara.

"Ti se stidiš svoje rođene majke? Ako je to istina, Izadora, ja te žalim. Istinski te sažaljevam. Nema ničeg dobrog u tome što je neko običan. Ljudi te ne cene zbog toga. Prema najnovijim saznanjima, ljudi slede one koji su drugačiji, koji imaju poverenja u vlastiti ukus, one koji nisu ovce. Videćeš i sama. Ništa se ne dobija prepuštanjem pritiscima grupne vulgarnosti. . ."
I krenule smo u školu taksijem, za nama se vukao miris parfema Joy, a meksičke rese su, figurativno rečeno, lepršale na vetru.

Kad razmišljam o svoj toj energiji, o svoj toj pogrešno usmerenoj umetničkoj agresivnosti koju je moja majka kanalisala u strast za ekstravagantnom odećom i novim shemama u domenu uređenja kuće, poželim da je, umesto što je bila takva, napravila uspešnu slikarsku karijeru. Tri generacije propalih umetnika: moj deda koji je jebavao modele i proklinjao Pikasa, a tvrdoglavo slikao u stilu Rembranta; moja majka koja je poeziju i slikarstvo zamenila upadljivom odećom i manijom preuređivanja kuće; moja sestra Rendi koja je prihvatila trudnoću kao da je to neka nova umetnost forme koju je sama stvorila a Leila i Kloe su je sledile kao poslušni đaćići.

Nema ničeg goreg od neuspelog umetnika. Energija je još uvek tu, ali kako nema gde da izbije, ona implodira u umetniku u ogromni, crni prdež besa koji zadimi sve unutrašnje prozore duše. Uspešni umetnici su često grozni, ali ne postoji niko okrutniji niti sujetniji od neuspelog umetnika. Moj deda je, što sam rekla, često slikao preko platna koje slika moje majka, umesto da iziđe i kupi novo. Ona se jedno kraće vreme preorijentisala na poeziju da bi ga izbegla, ali tada je srela moga oca koji se bavio pisanjem tekstova za šlagere i koji je maznja-vao od nje ideje, koristeći ih za svoje tekstove. Umetnici su užasni. "Nikada, ali baš nikada nemoj da imaš bilo kakvu vezu sa čovekom koji želi da bude umetnik", govorila je moja majka, a ona se u to dobro razumela.

Druga interesantna pojedinost jeste to da su i moja majka i moj deda bili skloni da omalovažavaju napore koje čini svaki onaj koji deluje tako kao da uživa u onome čime se bavi, ili koji postiže makar i prosečan uspeh u tome. Na primer, jedan osrednji prozni pisac ime neću da mu spominjem, koji je igrom slučaja i prijatelj mojih roditelja, napisao je četiri romana, a nijedan se ne ističe stilom, nijedan od njih nije postao bestseler, nijedan nije nagrađen bilo kakvom nagradom, ali, bez obzira na sve to, on izgleda sasvim zadovoljan

sobom i na koktelima deluje kao da uživa u statusu mudrog čoveka od pera, kao i u statusu kućnog pisca u nekoj srednjoj školi u Nju Džersiju, čijeg imena nikako ne mogu da se setim. Možda on stvarno voli da piše. Neki nastrani ljudi to vole.

"Nije mi jasno odakle uspeva da izvuče te svoje romane", rekla bi moja majka, "tako je običan pisac. On nije glup, nije ničija budala..." Moja majka nikada ni za koga ne kaže da je "inteligentan"; "nije glup" je ono najviše što će ona naterati sebe da za nekoga prizna "... Ali romani su mu tako obični... a nijedan mu čak ni neke veće pare nije doneo ..."

E, tu smo! Jer, dok moja majka tvrdi da ceni originalnost iznad svega, ono što ona stvarno poštuje jeste novac i priznanja. Štaviše, svi njeni komentari na račun drugih umetnika uvek uključuju i primedbe o tome kako ona ne razume zašto oni toliko uporno nastavljaju da rade ako za to primaju tako skromna priznanja. Ali, da je njen prijatelj pisac romana dobio Pulicerovu nagradu ili Nacionalnu nagradu za najbolje književno delo - ili da je prodao roman nekoj filmskoj kompaniji - to bi već bilo nešto. Naravno, ona bi i to omalovažila. Međutim, na licu bi joj se čitalo poštovanje koje bi osećala.

S druge strane, skromno bavljenje radom za nju ništa ne znači; intimna otkrića u dubini duše, zadovoljstvo koje donosi rad. Ništa. S takvim stavom nije nikakvo čudo što se okrenula unutrašnjem uređenju stana.

Šta je uzrokovalo njeno interesovanje za avangardu? Mislim da je počela svojevremeno sa mladalačkim komunizmom u provincijskom Društvu studenata likovnih umetnosti, ali vremenom, kako su izobilje i arterioskleroza ovladavali njome i jedno i drugo zajedno, kako to često biva, ona se preobratala u neku vlastitu vrstu religije sastavljenu od dva dela Roberta Ordrija i jednog dela Konrada Lorenca.

Ne verujem da su bilo Ordri bilo Lorenc ikada imali na umu ono stoje ona izvukla u njihovo ime za njih: neku vrstu neohobsijanizma - prema kojem je život gadan, opak, surov, i kratak; želja za položajem i novcem i moći je univerzalna; teritorijalnost - potreba za vlastitim prostorom je nagoniska; a sebičnost je, stoga, osnovni zakon života. "Ne izvrći ono što govorim, Izadora; čak i ono što ljudi nazivaju altruizmom nije ništa drugo do sebičnost pod drugim nazivom."

Potpuno mi je jasno kako je sve ovo preprečilo bilo koji put kojim bih mogla da krenem u kreativnom smislu ili u izražavanju bilo kakve pobune.

1. Nisam mogla da budem hipi, jer se moja majka već oblačila kao hipi a pri tome je verovala u teritorijalnost i univerzalnost rata.
2. Nisam mogla da se bunim protiv jevrejstva, zbog toga što ono kao takvo nije ni postojalo, pa nisam imala protiv čega da se bunim.
3. Nisam mogla da besnim na svoju jevrejsku majku, zbog toga što je problem bio mnogo dublji od jevrejstva ih materinstva.
4. Nisam mogla da budem slikar, jer bi me premazali.
5. Nisam mogla da budem pesnik, jer bi me precrtali.
6. Nisam mogla da budem ništa drugo, zbog toga što je to bilo obično.
7. Nisam mogla da budem komunista, jer je moja majka to već bila.
8. Nisam mogla da budem buntovnik ili, u najmanju ruku, bar izgnanik iz društva time što sam se udala za Beneta, jer je moja majka zaključila da to, "u svakom slučaju, bar nije obično".

Koje mogućnosti, su mi ostale otvorene? U kojem skućenom uglu sam mogla da realizujem ono što tako drsko nazivam svojim životom? Osećala sam se u priličnoj meri poput dece čiji roditelji puše marihuanu, a ona postanu opasni puritanci. Mogla sam, možda, da krenem u lutanje po Evropi s Adrijanom Gudlavom i da se nikada ne vratim kući u Njujork.

A ipak... imam ja i drugu majku. Ona je visoka i tanka, obrazi su joj mekši od pamuka, a kada zaronim lice u njenu bundu, dok se vozimo kući, osećam se sigurnom i znam da nikakvo zlo ne može da mi se dogodi. Ona me uči imenima cveća.

Ona me grli i ljubi dok plačem kad mi neki nevaljali dečak sin jednog psihijatra otme moj novi engleski tricikl, i gurne ga nizbrdo da se razbije o ogradu. Sedi sa mnom danima do kasno uveče i sluša moje sastave koje sam pisala za školu i misli da sam ja najveći pisac u istoriji, mada mi je samo osam godina. Ona se smeje mojim šalama kao da sam Milton Beri i Gručo Marks i Irvin Kori spojeni u jednu ličnost. Ona vodi mene i Rendi i Leilu i Kloe na klizanje na zaleđeno jezero u Centralnom parku, zajedno sa još deset naših drugarica i drugova, i dok sve druge majke sede kod kuće i igraju bridž i šalju služavke po decu, ona nam svima vezuje uzice na klizaljka smrznutim prstima, i onda navlači klizaljke i kliza s nama, po jezeru, skrećući nam pažnju na opasna mesta tanak led, uči nas da pravimo osmice, i smeje se i priča s nama, dok joj se lice rumeni od mraza. Tako sam ponosna na nju!

Rendi i ja se hvališemo pred našim drugaricama da nam je majka duge talasave kose i krupnih, smeđih očiju tako mlada da nikada ne mora da upotrebljava šminku. Nije ona neka stara, džandrljiva" žena kao druge majke. Ona nosi džempere sa rol-okovratnikom i skijaške pantalone, baš kao i mi. Svoju dugu kosu vezuje plišanom vrpcom, baš kao i mi. A mi je čak i ne oslovljavamo sa Majko, zbog toga što je takva lafica. Njoj nema ravne na svetu.

Na moj rođendan 26. mart, Ovan, Obredne svečanosti proleća, budim se i vidim sobu pretvorenu u cvećnjak. Oko mog kreveta nalaze se vaze sa narcisima, perunikama, anemonama. Na podu su gomile poklona, uvijenih u najšarenije svilenkaste papire i dekorisanih cvetovima od papira. Ima i uskršnjih jaja koja je moja majka rukom obojila, tako da izgledaju kao da ih je proizveo Faberž. Tu su i kutije sa čokoladama i jajima od želea "da ti čela ova godina bude slatka", kaže ona, grleći me, a tu je, kao uvek, i džinovska rođendanska čestitka, u akvarelu, na kojoj sam prikazana ja u svem svom sjaju: najlepša devojčica na svetu, duga plava kosa, plave oči, a u naručju gomila cveća. Moja majka mi laska, idealizuje me - ili me ona tako stvarno vidi? Srećna sam, ali nešto me kopka. Ja sam zaista najlepša devojčica na svetu za nju, zar ne? Ili nisam? A onda, šta je s mojim sestrama? I zašto ponekad toliko jako viče na mene da mi se čini da će od te vike krov da nam se sruši na glave?

Moja druga majka nikada ne viče i njoj dugujem za sve ono što jesam. Kada mi je bilo trinaest godina, pratila sam je kroz sve umetničke muzeje u Evropi, i njenim očima sam gledala Ternerove oluje i Tiepolova nebesa i Moneove stogove sena i Rodenov kip Balzaka i Botičelijevu Primaveru i da Vinčijevu Madonu na stenama. Za četrnaesti rođendan dobila sam Zbirku pesama Edne Sent Vinsent Milej, za petnaesti E. E. Kamingsa, za šesnaesti Vilijema Batlera Jejtsa, za sedamnaesti Emili Dikin-son, a za osamnaesti moja majka i ja više ne razgovaramo jedna s drugom. Upoznala me je sa Šoom, sa Kolet, s Orvelom, sa Simon de Bovoar. Vatroeno je raspravljala sa mnom o marksizmu dok večeramo. Plaćala mi je časove baleta i časove klavira i nedeljne pretplatne karte za koncerte Njujorške filharmonije gde sam se dosađivala i provodila veći deo vremena u ženskom klozetu, mažući Revlonovim "Blistavim ružičastim prahom" svoje trinaestogodišnje usne.

Svake subote odlazim u Društvo studenata likovnih umetnosti, a moja majka pažljivo, do detalja kritikuje moje crteže. Prati moj razvoj kao da je njen vlastiti: prvo, moram da naučim modeliranje i crtanje figure ugljenom, zatim da slikam mrtvu prirodu pastelom, a onda konačno i slikanje masnim bojama. Kad sam se prijavila za prijemni ispit za Srednju školu muzičkih i likovnih umetnosti, majka se stara oko izbora mojih radova koje ću da priložim, vozi me na ispit, i umiruje me dok joj zabrinuto prepričavam svaki deo ispita. Kad ustanovim da želim da postanem lekar, kao i umetnik, ona počinje da mi kupuje knjige o biologiji. Kad počnem da pišem poeziju, ona sluša svaku moju pesmu i hvali je kao da sam Jejts. Sva moja mladenačka lutanja njoj su divna. Svi moji crteži, čestitke, karikature, plakati, slike u ulju, nagovešta-vaju joj moju buduću veličinu. Sigurno, ni jedna devojčica nije imala tako odanu majku, majku koja je bila toliko zainteresovana za to da njena devojčica postane potpuna ličnost, da postane, ako to želi, umetnik. Zašto sam, onda, toliko besna na nju?

I zašto ona na mene tako deluje da se osećam kao da nisam ništa drugo nego njena umrljana kopija? Da nikada ni o čemu nisam imala svoje mišljenje? Da nisam slobodna, da nisam samostalna, da uopšte nemam svoj identitet?

Možda je seks uzrok mome besu. Možda je seks bio prava Pandorina kutija. Moja majka je verovala u slobodnu ljubav, u igru bez ičega na sebi u Boa de Buloni, u igranje na grčkim ostrvima, u izvođenje Obrednih svečanosti proleća. Međutim, ipak ona u to nije stvarno verovala, jer zašto bi mi, inače, rekla da me mladići neće poštovati ako "se ne trudim da stvorim utisak da me je teško dobiti"? I da mladići neće trčati za mnom ako ne budem skrivala svoja osećanja", da me mladići neće pozivati telefonom ako učinim "da izgledam jevtino"? Seks. Bila sam užasnuta strahovitom moći koju je imao na mene. Energija, uzbuđenje, moć da me natera da se osećam totalno ludom! Pa šta sad? Kako sve to da doživite i uskladite, ako se "trudite da izgledate kao da vas je teško dobiti"?

Nikada nisam imala dovoljno hrabrosti da direktno upitam svoju majku. Osećala sam da ona, uprkos svojim boemskim pričama, ne voli seks, da je to u osnovi nešto što ne treba spominjati. Zato sam se okrenula D. H. Lorensu, i Ljubavi bez straha, i Sazrevanju na ostrvima Samoa. Margaret Mid mi nije bila od velike pomoći. Šta sam ja to zajedničko imala sa svim tim divljacima? Mnogo štošta, naravno, ali tada to nisam shvatala. Justas Češer, lekar, bio je dobar u svim fascinirajućim detaljima "Kako se vrši seksualni čin", penetracija, predigra, smiri-vanje uzbuđenja], ali činilo mi se da nema mnogo toga da mi kaže o mojim moralnim dilemama: koliko "daleko" da idem? pod prsluče ili preko njega? u gaćice ili spolja? u usta ili napolju? kada gutati, ako to uopšte treba? Sve je to bilo tako komplikovano. I sve je to izgledalo još komplikovanije za žene. U suštini, mislim da sam bila besna na svoju majku zbog toga što me nije naučila kako da budem žena, zbog toga što me nije naučila kako da pomirim glad koja je besnela u mojoj pički i glad u mojoj glavi.

I tako sam o ženama učila od muškaraca. Gledala sam žene očima muških pisaca. Naravno, nisam o njima mislila kao o muškim piscima. Mislila sam o njima kao o piscima, autoritetima, o bogovima koji su znali znanje i kojima je potpuno trebalo verovati.

Prirodno, verovala sam u sve što su rekli, čak i onda kad je to uključivalo i konstatovanje moje vlastite inferiornosti. Naučila sam šta je orgazam od D. H. Lorensa, prurušenog u ledi Četerh. Naučila sam od njega da sve žene obožavaju "falos" - kako je on to tako zgodno rekao. Naučila sam od Šoa da žene nikada ne mogu da budu umetnici; naučila sam od Dostojevskog da one nemaju religiozna osećanja; naučila sam od Svifta i Poupaa da su one previše religiozne i zbog toga nikada ne mogu da budu sasvim racionalne; naučila sam od Foknera da je svaka žena Majka Zemlja, isto što i Mesec i plime i žitarice; naučila sam od Frojda da žene imaju nedovoljno razvijen superego i da su uvek "nepotpune", jer im nedostaje jedina stvar na svetu koju vredi imati: penis.

Ali, kakve je sve to imalo veze sa mnom - sa mnom koja sam išla u školu i imala bolje ocene od dečaka, i slikala, pisala pesme i subote provodila slikajući mrtve prirode u Društvu studenata likovnih umetnosti, a svako popodne provodila uređujući srednjoškolske novine književnu rubriku; glavni i odgovorni urednik nikada nije bila devojka - iako nam, takode, nikada nije palo na pamet da se upitamo zbog čega to mora da bude tako? Kakve su veze imali Mesec i plima i zvanje Majke Zemlje i obožavanje lorensovskog "falosa" sa mnom ili s mojim životom?

Sa svojim prvim "falosom" sreća sam se kad sam imala trinaest godina i deset meseci u dnevnoj sobi mojih roditelja na svilenom kauču, zelenom kao drvo voćke avokado, u senci avokado-zelenog malog stabla avokada, koje je izraslo gajeno avokado-zelenim, spretnim rukama moje majke iz jedne avokado posude. "Falos" je pripadao Štivu Eplbaumu, studentu treće godine u klasi likovnih umetnosti, a ja sam bila brucoš te klase; taj "falos" imao je najimpresivniji apstraktni dizajn sačinjen od plavih vena na kandinskijevski purpurnoj donjoj strani. Prisećajući ga se, mogu reći da je to bio prilično krupan primerak: obrezan, naravno, i

veliki šta znači to veliki, kad nemate sa čim da ga uporedite?, i s upečatljivim vlastitim životom. Čim bi počeo da pokazuje svoje prisustvo u vidu poznatog ispupčenja na Stivovim tesnim farmerkama ljubili smo se i "milovali - ispod-struka", kako se to onda govorilo, on bi polako povukao rajsferšlus šlica nadole da ga ne uštine? i jednom rukom bi druga mu je bila ispod moje suknje i na mojoj pički izvukao veliku purpurnu stvar iz gaća, između krajeva njegove "Braća Bruks" košulje i hladnog, svetlucajućeg metalnog rajsferšlusa na šlicu. Zatim bih ja umočila jednu šaku u vazuu s ružama, koje je moja majka, veliki ljubitelj cveća, uvek držala na stočiću za kafu, i desnom rukom, ovlaženom vodom i sluzi iz ražinih stabljika, počela bih ritmički da ga drkam Štivu. Kako sam to tačno radila? S tri prsta? Ili sa celim dlanom? Pretpostavljam da sam iz početka bila gruba kasnije sam već postala pravi ekspert. On bi zabacio glavu unazad u ekstazi ali kontrolisanoj ekstazi: moj otac je u trepezariji gledao TV i svršio bi u krajeve "Braće Bruks" košulje, ili u maramicu koju bi u tu svrhu brzo izvukao iz džepa. Tehniku sam zaboravila, ali osećaji su ostali u sećanju. Delimično je u pitanju bio i reciprocitet tit za tet ili klit za tet, ali se tu radilo i o moći. Znala sam da mi je to što činim, davalo neku posebnu moć nad njim - nešto što mi ni slikarstvo, ni Disanje nisu ni izbliza mogli dati. A onda bih i ja svršila - možda ne baš kao leđi Četerli, ali i to je bilo nešto. Pred kraj naše idile, Stiv koji je tada imao sedamnaest godina, a ja četrnaest tražio je od mene da "to" uzmem u usta.

"Zar to ljudi stvarno rade?"

"Sigurno", odgovorio je s onoliko nonšalantnosti koliko je bio sposoban da odglumi. Prišao je polici s knjigama mojih roditelja i potražio Van de Veldea brižljivo sakrivenog iza Umetničkog blaga renesanse. Ali, za mene je to bilo previše. Ja to čak nisam mogla ni da izgovorim. I da li bih od toga mogla da ostanem u drugom stanju? Ili je možda to moje odbijanje imalo neke veze sa društvenim obrazovanjem koje je bilo u toku, a koje mi je moja majka ulivala zajedno, sa istorijom umetnosti. Stiv je živio u Bronksu. Ja sam stanovala u stanu na dva sprata na zapadnoj strani Centralnog parka. Ako ću već da obožavam nečiji "falos", to neće biti "falos" iz Bronksa. Možda neki iz Saton Plejsa?

Najzad sam Štivu rekla zbogom i prihvatila se masturbiranja, posta i poezije. Stalno sam sebi ponavljala da mi masturbiranje pomaže da ostanem čedna.

Stiv je nastavio da mi se udvara bočicama "Šanela br. 5", pločama Frenka Sinatre i kaligrafski ispisanim citatima iz Jejtsovih pesama. Telefonirao mi je kad god bi se napio, i za svaki moj rođendan slededh pet godina. Zar je samo činjenica da sam mu ga drkala bila razlog toliko privrženosti?

U međuvremenu sam ispaštala svoje samozadovoljavanje prolazeći kroz neku vrstu religioznog preobraćanja koje je uključivalo gladovanje uskraćivala sam sebi čak i vodu, proučavanje Sidarte i gubitak deset kilograma telesne težine a s njima i menstruacije. Osim toga, dobila sam po čitavom telu neke oteklinae, nalik na one u biblijskog Joba, zbog kojih su me poslali mom prvom dermatologu - jednoj Nemici, izbeglici, koja je izgovorila ono nezaboravno: "Koš je okletalo ruše" i koja me je uputila prvom od mojih mnogih psihijataru, malom doktoru koji se zvao Šrift.

Dr Šrift isti onaj dr Šrift koji je s nama putovao u Beč bio je sledbenik Vilhelma Štekela i imao je običaj da krajeve uzica na cipelama ugura u cipele. Nisam sigurna da li je to bio deo štekelovske metode ili nije. Zgrada u kojoj je stanovao na Medison aveniji imala je veoma mračne i uzane hodnike, čiji su zidovi bili pokriveni zlatnim tapetima na kojima su bile naslikane morske školjke, i to onakve kakve biste mogli da nađete u kupatilu neke stare kuće u Larčmuntu. Čekajući lift, obično bih zurila u tapete i pitala se da li je kućevlasnik napravio dobar posao kupujući tapete za kupatila u nekoj prodavnici tapeta koja je bila u likvidaciji. Zašto bi, inače, presvukao zidove predvorja tapeti-ma sa zlatnim školjkama i sićušnim ružičastim ribicama?

Dr Šrift je imao dve kopije Utrila i jednog Braka. To je bio moj prvi ispirać mozga, pa zbog toga još nisam znala da su to standardne kopije zvanično odobrene od Američkog udruženja psihijata. Imao je i moderan pisaći sto iz Danske takođe odobren od Američkog udruženja psihijata, i braonkasti kauč od penušave gume, s obavezno malim plastičnim pokrivačem ispod nogu i tvrdim jastukom u obliku klina, pokrivenim papirnim peškirom, na uzglavlju. On je insistirao na tome da je konj kojeg sam viđala u snovima, u stvari, moj otac. Imala sam četrnaest godina i izglednjivanjem do smrti ispaštala sam zbog toga što sam se prstom tucala na avokado-zelenom svilenom kauču mojih roditelja. On je insistirao na tome da je mrtvački sanduk koji sam viđala u snovima zapravo moja majka. A šta bi mogao da bude razlog izostanka mojih menstruacija? Misterija.

"Zbog toga što ja ne želim da budem žena. Zato što je sve to tako zbunjujuće. Zbog toga što Šo kaže da ne možete da budete žena i umetnik. Rađanje dece vas iscrpi, kaže on. A ja želim da budem umetnik. To sam oduvek želela."

Zbog toga što tada ne bih umela tako da kažem, ali Stivov prst u mojoj pički izazivao je prijatan osećaj. Istovremeno sam znala da je taj prijatni, omamljujući osećaj moj neprijatelj. Da sam se prepustila tom osećaju, bilo bi to zbogom svim drugim stvarima koje sam želela. "Moraš da izabereš", rekla sam strogo sebi u svojoj četrnaestoj godini. Idi u manastir. I tako, kao sve dobre monahinje, ja sam masturbirala. "Čuvam svoju slobodu od vlasti muškaraca", mislila sam, gurajući dva prsta duboko unutra svake noći.

Doktor Šrift nije razumeo. "Prihvatiš piti šena", šištao je s druge strane kauča. Međutim, u svojih četrnaest godina sve što sam mogla da shvatim bilo je to da nema nikakvih prednosti u tome što ću da budem žena. Žudela sam za tim da doživljavam orgazme kakve je doživljavala leđi Četerli. Zašto Mesec nije izbledeo i zašto talasi plime nisu prelili površinu Zemlje. Gde je bio moj lovočuvar. U svemu onome što je značilo biti žena, videla sam samo veliku prevaru. [225] Lutala bih kroz Metropolitan muzej tražeći bar jednu ženu umetnika koja bi mi ukazala na put. Meri Kesat? Berta Moriso? Zašto tolike žene-slikarice, koje su se odrekle rađanja dece, ne mogu da slikaju ništa drugo već samo majke i decu? I to je bilo beznačajno. Ako ste žensko i ako ste talentovane, život vam postavlja zamke, bez obzira na to kojim putem krenuli. Ili se daviti u domaćinstvu i imati voltermitijevske fantazije o bekstvu, ili ćete žudeti za porodičnim životom i to iskazivati kroz svoju umetnost. Ne možete pobeći od svoje ženskosti. Nosite konflikt u vlastitoj krvi.

Ni moja dobra majka, a ni moja loša majka, nisu mogle da mi pomognu da razrešim tu dilemu. Moja loša majka mi je rekla da bi ona bila slavna slikarka da nije bilo mene, a moja dobra majka me je obožavala i ne bi me napustila ni za šta na svetu. Ono što sam od nje naučila, naučila sam imajući nju za primer, a ne podsticanjem. A pouka je bila vrlo jasna: biti žena značilo je biti iznervirana, frustrirana i uvek ljutita. To je značilo biti rastrzana na dve nepomirljive polovine.

"Možda ćeš ti to znati bolje od mene", govorila mi je moja dobra majka. "Možda ćeš ti moći i jedno i drugo, draga. Ali, sto se mene tiče, ja to nikada nisam mogla."

FROJDOVA KUĆA

Ideja o tome da se žene pošalju da se, kao muškarci, bore za egzistenciju, zaista je jalova. Kad bih, na primer, zamislio moju slatku, nežnu devojčicu kao konkurenta, sve bi se završilo samo na tome što bih joj rekao, kao što sam joj to stvarno i kazao pre sedamnaest meseci, da je volim i da je preklinjem da se povuče iz borbe u mirne aktivnosti u mom domu, gde nema konkurencije.

Sigmund FrojdAdrijan nas je bez ijedne reci odbacio do hotela i produžio dalje uz grmljavinu motora svog "trijumfa" da opet zaluta. Popeli smo se u sobu da operemo sa sebe grehe prethodne noći. Pošto tog popodneva nije bio zakazan nijedan sastanak kojem bi Benet želeo da prisustvuje, odlučili smo da zajedno pođemo u šetnju u pravcu Frojdove kuće.

Tu posetu smo planirali ranije dok se Adrijan još nije ni pojavio na sceni, ali nekako smo u ovoj gužvi sasvim zaboravili na to.

Beč je bio divan toga jutra. Još nije bilo toplo, ali dan je bio sunčan, nebo je bilo plavo bez oblačka, a grad je bio pun ljudi službenog izgleda koji su žurili na posao sa svojim aktnašnama u kojima verovatno nisu imali ništa službenije od novina i užine. Šetali smo kroz Folksgarten i divili i se pedantno održanim stablima ruža i lejama manikiranog cveća. Komentarisali smo kako bi te leje sigurno bile izgažene da se nalaze u Njujorku. C-ckali smo jedno drugom upoređujući vandalizam Njujorka sa poštovanjem zakona koji je osnovna vrlina germanskih gradova. Vodili smo našu staru poznatu konverzaciju o civilizaciji, i represiji u odnosu na impulse i nagonsko reagovanje. Za malo vremena uspostavili smo onu ugodnu solidarnost među nama koju je Adrijan nazvao "bračnom dosadom". Nije bio u pravu kad je to bilo u pitanju. Pošto je on bio vuk samotnjak, nije shvatao parenje, i zato je brak mogao da vidi samo kao dosadu. Ono što mu je nedostajalo, bio je onaj posebni instinkt za sparivanje koji navodi dvoje ljudi da se druže, da ispune jedno drugom praznine u duši, i da se zato oboje oseće snažnijim. Sparivanje ne mora uvek da ima veze sa seksom; to vidite među prijateljima koji žive zajedno, ili u starih oženjenih homoseksualaca koji čak retko tucaju jedan drugog, a to vidite i u nekim brakovima. Dvoje ljudi koji su jedno drugom potpora. Dvoje ljudi koji zavise jedno od drugog, koji paze jedno drugo i jedno drugo brane od spoljnog sveta. Ponekad vredi preći preko svih nedostataka braka samo zato da bi se imalo upravo to: prijatelj u ovom ravnodušnom svetu.

Benet i ja, ruku pod ruku, šetali smo prema Frojdovoj kući. Bio je to naš prećutni dogovor da ne spominjemo proteklu noć. Prošla noć je, za nas, bila san, i sada kada smo nas dvoje bili zajedno, taj san je na suncu bio razvejan kao rana jutarnja izmaglica.

Penjali smo se stepeništem do Frojdove ordinacije kao dva pacijenta koji dolaze na bračnu terapiju.

Ja sam se oduvek divila svetilištima kulture: kuća u Rimu u kojoj je umro Kits, kuća u kojoj je on živeo u Hemstedu, Mocartova rodna kuća u Salcburgu, Grotto Aleksandera Poupa, Rembranto-va kuća u Amsterdamskom getu, Vagnerova vila na jezeru Lucern, Betovenov sirotinjski dvosoban stan u Beču. . . Bilo koje mesto gde se neki genije rodio, živeo, radio, jeo, prdeo, prosipao svoje seme, voleo ili umro - bilo je za mene sveto. Isto tako sveto kao Delfi ili Partenon. U stvari, još svetije, jer mene čudo svakodnevnog života fascinira još više nego čudo velikih svetilišta u hramova. To sto je Betoven mogao da piše takvu muziku živeći u dve sirotinjske sobe u Beču - bilo je čudo. Zurila sam sa strahopoštovanjem u sve te njegove ovozemaljske predmete za svakodnevnu upotrebu, i što su delovali ovozemaljskije, to je bilo bolje: njegov pocrneli slanik, njegov jeftin sat, njegova izlizana knjiga računa. Ta sama običnost njegovih svakodnevnih potreba smirivala me je i ispunjavala me je nekom nadom. Njuškala bih unaokolo po kućama velikana kao lovački pas, pokušavajući da nanjušim miris genija. Negde između kupatila i spavaće sobe, u međuvremenu pošto su pojeli jaje i pre nego što su se iskenjali, javlja im se muza. Ona se obično ne javlja tamo gde je vi, zavedeni vašim banalnim holivudskim idejama, najviše očekujete: uz veličan-stveni zalazak sunca nad Iskijom, uz udaranje talasa Big Serfa, na vrhu planine u Delfima tačno između pupka sveta i mesta na kojem je Edip ukokao svoga tatu - već vam uleti baš u trenutku kad seckate luk ili dok jedete plavi patlidžan ili dok oblažete kantu za đubre stranicom "Njujork tajmsa", na kojoj se nalazi prikaz novih knjiga. Najinteresantniji moderni pisci znaju to. Liopold Blum prži bubrege, kenja i razmišlja o univerzumu. Pondž vidi dušu čoveka u ostrigi kao što ju je Blejk video u poljskom cvetu. Platova poseče svoj prst i doživi otkrovenje. Ali, Holivud insistira na predstavljanju umetnika kao idola ženskih srdaca, sanjarskih očiju i sa svilenim šalom vezanim umetnički oko vrata, s muzikom Dimitri Tjomkina u pozadini, i sa jarko narandžastim zalaskom sunca iznad njegove glave - i, u izvesnoj meri, svi mi, čak i oni od nas koji bi trebalo to bolje da znaju, nastojimo da oživimo taj imidž.

Ja sam još uvek, ukratko rečeno, bila u iskušenju da pobegnem sa Adrijanom. A Benet me je, osećajući to, odvuкао u Frojđovu kuću u Berggase broj 19, da pokuša još jedanput da me urazumi.

Slagala sam se sa Benetom da je Frojđ bio intuitivni genije, ali se nisam složila sa psihoanalitičarskom doktrinom o Njegovoj ukrućenosti: geniji ma uvek pada; inače, bili bi bogovi. A ko, uostalom, traži perfekciju? Ili doslednost? Pošto prerastete svoj pubertet, Hermana Hesea, Kalila Džibrana, i verovanje u transcendentalno zlo svojih roditelja - ne bi trebalo više da poželite doslednost. Ali avaj, toliki od nas to žele. I spremni su da rastrgnu naše živote na paramparčad samo zato što im to nedostaje. Kao ja, recimo.

I tako smo šetali kroz Frojđovu kuću u potrazi za otkrovenjem. Mislim da smo napola očekivali da vidimo Montgomeri Klifta odevenog kao Frojđu, s bradom kao u Frojđu i zanetog istraživanjem pećina u vlastitoj memljivoj podsvesti. Ono što smo videli, u stvari, nas je razočaralo. Znatno deo nameštaja preseljen je zajedno s Frojđom u Hempsted i sada je pripadao njegovoj kćerki. Frojđov muzej u Beču morao je da se snađe sa fotografijama u uglavnom praznim sobama. Frojđ je proživio ovde gotovo pola veka, ali iza njega tu nije ostalo ni traga - samo fotografije i čekaonica rekonstruisana uz pomoć debelo tapaciranog nameštaja iz tog perioda.

Bila je tu i fotografija poznate ordinacije, sa kaučem za psihoanalizu prekrivenim orijentalnim tepihom, s egipatskim i kineskim figurinama i sa fragmentima antičkih skulptura, ali sama ordinacija je nestala, zajedno sa čitavim tim razdobljem, 1938. godine. Kako nekako čudno deluje pretvaranje da Frojđ nikada odatle nije bio proteran, ili uobražavanje da se pomoću nekoliko požutelih fotografija može oživeti jedan svet. To me je podsetilo na moj put u Dahau: srušeni krematorijumi i plavokosa nemačka deca koja trče i smeju se i užinaju na novoposejanoj travi. "Ne možete suditi o nekoj zemlji na osnovi samo dvanaest godina", imali su običaj da mi govore u Hajdelbergu.

Zavirivali smo u te čudno sterilne sobe, u ono što je ostalo od parafernalija Frojđovog života: njegovu lekarsku diplomu, njegovu vojničku bukvicu, njegovu molbu za mesto asistenta profesora, ugovor sa jednim od njegovih izdavača, njegov spisak objavljenih radova priložen uz zahtev za unapređenje., A zatim smo pažljivo razgledali fotografije: Frojđ sa cigarom u ruci stoji sa prvim psihoanalitičarskim kružokom, Frojđ s unukom, Frojđ s Anom Frojđ, Frojđ pred smrt, oslonjen na ruku svoje žene, u Londonu, mladi Ernest Džouns koji na fotografiji prikazuje svoj profil glamor-mladića, Šandor Ferenci, koji nadmeno gleda na svet, oko 1913. godine, Karl Ejbrehem, finih manira koji izgleda kao čovek blage prirode, Hans Zaks koji liči na Roberta Morija, und so weiter. Rekviziti su bili tu, ali duh bivše ustanove je nedostajao. Maršovali smo poslušno od jednog eksponata do drugog, razmišljajući o našoj vlastitoj iskomplikovanoj istoriji, koja se još uvek pisala.

Zajedno smo mirno ručali i ponovo pokušali da popravimo ono što je prethodne noći pokvareno. Zaricala sam se sebi da više nikada neću da vidim Adrijana. Benet i ja smo se krajnje pažljivo odnosili jedno prema drugom. Vodili smo računa o tome da u razgovoru ne spomenemo bilo šta što bi moglo da ima neke posledice. Umesto toga pričali smo anegdotski o Frojđu. Prema Ernestu Džouns, on je veoma slabo procenjivao karaktere, bio je loš Menschenkenner. To je prilično česta osobina, izvesna naivnost kad se radi o ljudima - ide uz genijalnost. Frojđ je mogao da prodre u tajne snova, ali je isto tako mogao da ga izradi bilo koji dripac. Mogao je da izmisli psihoanalizu, ali je isto tako neminovno poklanjao poverenje ljudima koji su ga već izradili. Bio je, takođe, i veoma indiskretan. Često je odavao tajne koje su mu bile poverene pod jednim jedinim uslovom da ćuti i nikom ni reći ne kaže o njima. Iznenada smo ustanovili da opet pričamo o nama. Tog popodneva nismo uspevali da nađemo nijednu temu za razgovor koja bi bila dovoljno neutralna. Sve bi se opet svelo na priču o nama.

Posle ručka još jednom smo otišli do Hofburga da čujemo referat o psihologiji umetnika. U tom referatu je posthurno analiziran Leonardo, Betoven, Kolridž, Vordsvort, Šekspir, Dan, Virdžinija Vulf i nepoznata, neimenovana žena-umetnica koju je bio lečio psihoanalitičar. Sve činjenice prezentirane u referatu predstavljale su zaprepašćujući dokaz o tome da su umetnici, kao grupa, slabi, nesamostalni, detinjasti, naivni, mazohisti, narcisoidni, slabi u procenjivanju karaktera i beznadežno, do guše u edipovskim konfliktima. Zahvaljujući svojoj prete-ranoj osetljivosti u detinjstvu i njihovoj većoj-od-prosečne potrebi za majčnim nežnostima, uvek se osećaju kao da im je nešto uskraćeno, bez obzira na to koliko su, u stvari, majčinske brige uživali. Kao odraslima, suđeno im je da čitavog života svuda traže majke, i ne nalazeći ih nikada, nikada pokušavaju da iznađu vlastiti ideal majke kroz svoju umernost. Oni su oduvek pokušavali da rekonstruišu svoje istorije prikazujući ih idealizovanim prividom - čak i kada je ta idealizacija bila više nalik na brutalizaciju nego na idealizaciju. Ničija porodica, ukratko rečeno, nije bila tako transcendentalno zla kao što moderni autobiografski pisac romana ili pesnik zamišlja svoju porodicu. Okaljati nečiju porodicu bilo je, u krajnjoj liniji, isto što i idealizovati je. To samo pokazuje koliko je neko još uvek čvrsto vezan za svoju prošlost. Kroz slavu, umetnik isto tako nastoji da kompenzuje osećanje prikraćenosti iz najranijeg detinjstva. To, međutim, ne uspeva baš uvek. To što vas svet voli nije nikakva zamena za ljubav kojom vas je volela jedna osoba kad ste bili mali, a osim toga, svet je vrlo šugav ljubavnik. Tako je i slava, zapravo, jedno razočarenje. Mnogi umetnici u očajanju okrenuli su se opijumu, alkoholu, homoseksualnom razvratu, religioznom fanatizmu, političkom moraliziranju, samoubistvu i drugim palijativnim rešenjima. Međutim, ni ona nisu mnogo pomogla, sa izuzetkom samoubistva, koje je uvek bilo uspešno na izvestan način. Na tom mestu setila sam se epigrama čiji je autor Antonio Porća, a analitičar nemajući dovoljno duha nije ga citirao:

Verujem da se duša sastoji od svojih patnji, jer duša koja izleći svoje patnje umire.

Tako je isto i s umetnicima. Samo još u većoj meri. Sve vreme dok je predavač opisivao umetnikove slabosti, nesamostalnosti, naivnosti itd. Benet mi je stiskao ruku i dobacivao značajne poglede. Vratila se kući svome Tatici. On te potpuno razume. Kako sam žudela da se vratim kući. Tatici! Ali, kako sam isto tako žudela da budem slobodna!

"Sloboda je iluzija", rekao bi Benet slažući se bar jedanput u životu sa B. F. Skinnerom, a, na izvestan način, i ja bih se, takođe, složila. Zdrav razum, umerenost, marljivi rad, stabilnost... i ja sam u sve to, takođe, verovala. Ali, šta je bio taj drugi glas u meni koji me je neprestano nagovarao na ševu bez rajsferslusa, na vožnju brzim kolima i beskonačne vlažne poljupce i na uživanje u opasnosti? Šta je bio taj drugi glas koji me stalno nazivao kukavicom i koji me je ubeđivao kako treba da spalim za sobom sve mostove, da nadušak ispijem otrov, umesto da ga pijem kap po kap, da zaronim - do dna svoga straha i da proverim da li mogu da se izvučem na površinu?

Da li je to bio glas? Ili je to bilo neko potmulo udaranje? Nešto čak primitivnije od govora. Neko potmulo kucanje u mom stomaku, koje sam nazvala moje "kucanje od gladi." Bilo je to kao da je moj želudac uobrazio da je srce. I bez obzira na to čime ga ja punila - muškarcima, knjigama, hranom, medenim kolačima u obliku muškaraca i muškarcima u obliku pesama - kucanje nikako nije htelo da se smiri. Neispunljiva - takva sam ja bila. Nimfo-manija mozga, gladovanje srca.

Kakva je to stvar potmulo udarala u meni? Bujanje? Ili čitava ritam-sekcija? Da li je to bio samo vazduh pod zategnutom kožom? Da li je to bila zvučna halucinacija? Da to nije možda bio žabac? Nije li to on skakao zbog princa? Nije li možda mislio da je on princ? Da li mi je bilo suđeno da budem gladna celog života?

Kad je završeno čitanje referata o umetnicima, svi smo aplaudirali iz naših rahitičnih stolica sa zlatnim naslonima i učtivo smo poustajali i zevali.

"Moram da nabavim kopiju tog referata", rekla sam Benetu.

"Ne treba to tebi", rekao je, "to je priča tvoga života".

Možda sam propustila da navedem jedan drugi aspekt referata o umetnicima čiji je autor, koliko se sećam, bio izvesni dr Kenigsberger. Taj drugi aspekt odnosio se na ljubavni život umetnika, posebno na sklonost umetnika da se vežu izuzetno snažno za potpuno nepodesne "objekte ljubavi", da ih silno idealizuju kao svoje idealizovane roditelje kakve su mislili da nikada nisu imali. Taj nepodesni objekat strasti bio je često sasvim običan u očima drugih ljudi. Međutim, umetniku-ljubavniku ljubljena je postajala majka, otac, muza, vrhunac savršenstva. Ponekad i vrhunac zlokobnog savršenstva ili savršenstva zla, ali uvek uzvišeno božanstvo, uvek svemoguće.

Šta je bio kreativan smisao tih ljubavi, želeo je da sazna dr Kenigsberger. Izdužili smo vratove prema njemu, nestrpljivi da čujemo i mi. Rekonstrukcijom kvaliteta edipovske ljubavi, umetnik bi mogao da rekonstruiše svoju "porodičnu romansu", i da tako rekonstruiše i svoj idealizovani svet detinjstva. Mnogobrojne i veoma često kratkotrajne ljubavi umetnika imale su za cilj da održavaju iluziju u životu. Nova ljubav odraslog čoveka, snažno seksualno obojena, predstavlja najveće približavanje ljubavi malog deteta prema roditelju suprotnog pola.

Benet se smeškao za sve vreme čitanja tog dela referata. Ja sam se mrštila.

Dante i Beatrice. Skot i Zelda. Humbert i Lolita. Simon de Bpvoar i Sartr. King Kong i Fej Rej. Jejs i Mod Gon. Šekspir i Crna gospoda. Šekspir i gospodin V. H. Alen Ginzberg i Piter Orlovski. Silvija Plat i Strašni Žetelac²⁶. Kits i Fani Braun. Bajron i Augusta. Dodžson i Alisa. D. H. Lorens i Frida. Ašenbah i Tađo. Robert Grejvz i Bela boginja. Šuman i Klara. Šopen i Žorž Sand. Odn i Kalman. Hopkins i Sveti duh. Borhes i njegova majka. Ja i Adrijan? U četiri sata toga popodneva moj idealizovani objekat se ponovo pojavio da bi predsedavao sednici u jednoj drugoj baroknoj sali za sastanke. To je trebalo da bude poslednji događaj pre završetka Kongresa. Sledećeg jutra je Ana Frojd, sa svojom grupom slavni, trebalo da se još jedanput pojavi za govornicom na podijumu da bi rezimirala rad Kongresa za štampu, za učesnike, za slabe, za sakate i za slepe. Zatim bi Kongres završio sa radom, i mi bismo otputovali. Ali, ko bi s kim otišao? Benet sa mnom? Adrijan sa mnom? Ili sve troje zajedno? Raba-daba-dadi. . . Tri analizanta u kadi?

Adrijanova sednica uglavnom se bavila predlo-zima za sledeći Kongres i uglavnom je bila mnogo dosadna. Ali, ja se nisam čak ni trudila da slušam. Gledala sam u Beneta i gledala sam u Adrijana i pokušavala da izaberem. Bila sam u takvom stanju da sam posle deset minuta morala da ustanem i iziđem da bih pokušala da, šetajući sama kroz hodnike, smirim svoje uzbuđenje. Prst sudbine, naletela sam na svog nemačkog psihoanalitičara, dr Hapea. On je upravo grlio Erika Eriksona, posle nečega što se pokazalo da je bio prijateljski razgovor. Pozdravio me je i upitao da li bih htela malo da porazgovaram s njim.

Htela sam.

Profesor dr med. Ginter Hape je visok, vitak čovek orlovskog nosa i guste, talasave sede kose. Prilično je poznat u Nemačkoj, jer se često pojavljuje na televiziji, piše članke za popularne časopise, a poznat je i kao ogorčeni neprijatelj neonacizma. On je jedan od onih naprednih Nemaca koje progoni osećanje krivice, a nacistički period je proveo u izgnanstvu u Londonu, odakle se, kasnije, vratio da pokuša da spase Nemačku od totalne bestijalnosti. On je od one vrste Nemaca za koju nikada niste ni čuli: duhovit, skroman, kritičan prema Nemačkoj. Čita Njujorker i šalje novac Vrjetkongu. Engleski izgovor mu nije baš najbolji, ah on, i pored toga, nije Nemaac sa karikatura.

Kad sam počela da odlazim u njegovu ordinaciju, s visokim plafonom i loše zagrevanu, u Hajdelbergu, i da ležim na kauču četiri puta nedeljno, imala sam dvadeset četiri godine i bila sam strašno preplašena. Plašila sam se vožnje tramvajem, plašila sam se pisanja pisama, plašila sam se stavljanja reci na papir. Jedva sam mogla da poverujem da sam i ja objavila

neke pesme i da sam uza sva moguća priznanja, diplomirala i magistrirala. Mada su mi mnogi prijatelji zavideli zbog toga što sam uvek izgledala tako veselo i puna samopouzdanja, potajno sam se strašno plašila praktično svega. Pre nego što bih uveče ostala sama u stanu, pretražila bih prvo sve ormare. A čak ni onda ne bih mogla da zaspim. Mnoge noć sam provela tako ležeći budna i pitajući se da li ja to i svog drugog muža teram da poludi - ili to samo tako izgleda.

Jedna od mojih najingenioznije smišljenih malih tortura nad samom sobom bio je način na koji sam pisala pisma. Ili, bolje rečeno, način na koji nisam uspevala da pišem pisma, naročito pisma u vezi s mojim književnim radom. Ako bi mi što se dogodilo—lo jedanput ili dvaput neki urednik ili agent pisao tražeći da mu posaljem neke svoje pesme, moja reakcija na to bila bi krajnje očajanje. Sta bih mogla da mu kažem? Kako bih mogla da odgovorim na tako težak zahtev? Kako da sročim pismo?

Jedan od tih zahteva ležao je u mojoj fioci pune dve godine dok sam se ja dvoumila. Pokušala sam da napišem više koncepata tog pisma. "Draga gospođo Džouns", počela bih. Ali, nije li to bilo previše slobodno? Možda bi trebalo da kažem "Gospodo Džouns"; ono "Draga" moglo bi da zvuči udvorički. A kako bi bilo da taj deo potpuno izostavim? Da odmah pređem na tekst? Ne. To bi bilo suviše hladno.

Kad sam imala toliko problema s oslovljavanjem, možete da zamislite kroz kakve sam tek agonije prolazila pišući tekst.

Zahvaljujem Vam se na Vašem ljubaznom pismu kojim ste mi tražili da Vam posaljem materijal. Međutim...

Ne valja ništa! To bi bilo suviše servilno. Njeno pismo nije bilo "ljubazno", i zašto bih se ja njoj ulagivala zahvaljivanjem? Bolje da delujem samopouzdana i samouvereno:

Ja sam upravo primila Vaše pismo u kojem mi tražite da Vam dostavim na uvid pesme ...

Suviše egoistično! Zgužvala sam i drugi list papira. Nikada, to sam jednom negde pročitala, ne treba počinjati pismo ličnom zamenicom. Osim toga, kako mogu da našipem da sam "upravo primila" njeno pismo kad ga čuvam već godinu dana? Pokušaj ponovo.

Već se odavno spremam da Vam odgovorim na Vaše pismo od 12. novembra 1967. godine.

Izvinja-vam se zbog toga što sam tako nepouzdana kad je reč o dopisivanju, ali...

Preterano lično. Je li ti misliš da ona želi da joj se ti isplačeš na ramenu zbog svojih neurotičnih problema oko pisanja pisama? Misliš da je to interesuje?

Konačno, posle dve godine, posle mnogih pokušaja, sročila sam jedno odvratno ponizno, kratko, puno izvinjavanja, pismo dotičnom uredniku, pocepala ga deset puta pre nego što sam ga poslala, prekucala ga jedanaest puta, prekucavala svoje pesme petnaest puta morale su da budu savršeno otkucane, jedno pogrešno otkucano slovo i bacala sam stranu - a nikada nisam naučila da kucam i najzad sam tu prokletu kovertu sa pismom poslala u Njujork. Povratnom poštom primila sam jedno zaista toplo pismo koje čak ni moja paranoja nije mogla pogrešno da razume, obaveštenje o tome da prihvataju moje pesme, i ček. Šta mislite, koliko bi vremena bilo potrebno da napišem sledeće pismo da sam kojim slučajem primila pismo s obaveštenjem da mi ne prihvataju pesme?

Bilo je to jedno zapanjujuće samopouzdana stvorenje koje je započelo terapije kod dr Hapea u Hajdelbergu. Postepeno sam naučila kako da se skrasim za pisačim stolom dovoljno dugo kako bih mogla nešto da uradim. Postepeno sam naučila kako da šaljem rukopise i da pišem pisma. Osećala sam se kao žrtva moždanog udara koja ponovo uči da piše, a dr Hape je bio moj vodič. Bio je blag i strpljiv i smešan. Naučio me je kako da prestanem da mrzim samu sebe. Bio je isto toliko retka pojava među psihoanalitičarima koliko je bio redak tip Nemca. Ja sam bila ta koja je stalno govorila gluposti kao, na primer: "Ah možda bi najbolje bilo da se okanem te gluposti od pisanja i da jednostavno rodim dete." A on je uvek ukazivao na to koliko je takva "solucija" bila lažna.

Nisam ga videla dve i po godine, ali sam mu bila poslala svoju prvu knjigu pesama, a on mi je napisao svoje mišljenje o njoj.

"Takle", rekao je, kao karikatura Nemca, što on nije bio, "vidim ta više nemate problema sa pisanjem pisama ..."

"Ne, ali zato imam mali milion drugih problema. . ." i istresla sam kao iz rukava čitavu zbrkanu priču o onome što se događalo od našeg dolaska u Beč. Odmah mi je rekao da neće da mi je interpretira. Samo je hteo da me podseti na ono što mi je već mnogo puta rekao:

"Vi niste sekretarica, vi ste pesnikinja. Zašto mislite da vaš život mora da bude bez komplikacija? Zbog čega mislite da možete da izbegnete svaki konflikt? Zbog čega mislite da možete da izbegnete bol? Ili strast? Strast nije tako loša stvar. Zar vi nikada ne možete ništa sebi da dopustite ili oprostite?"

"Očigledno ne. Problem je u tome što sam ja u srcu puritanac. Svi pornografski pisci su puritanci. "

"Vi, siguran sam, niste pornografski pisac", rekao je.

"Ne, ali je to dobro zvučalo. Dopala su mi se ta dva p. Aliteracija."

Dr Hape se nasmešio. Pitala sam se da li zna šta znači reč "aliteracija"? Setila sam se kako sam ga uvek pitala da li razume moj engleski. Možda ni posle dve i po godine nije ništa razumeo.

"Vi ste svakako puritanka", reče on, "i to najgore vrste. Radite sve ono što vam se sviđa, ali se osećate toliko krivom zbog toga da uopšte ne uživete u tome što ste učinili. U čemu je, u stvari, problem?" Tokom svog izbegništva u Londonu Hape je pokupio neke anglicizme. Setila sam se kako je voleo izraz "u stvari."

"To bih htela da znam", rekla sam . . .

"Ali, najgore je to kako stalno insistirate na normalizovanju svog života. Čak i ako prođete kroz psihoanalizu, život može i da vam ne bude jednostavan. Zašto uopšte očekujete da vam život bude jednostavan? Možda je taj čovek deo vašeg života. I zašto morate sve da odbacujete pre nego što sebi date vremena za odlučivanje? Zar ne možete da pričekate i vidite šta će se kasnije dogoditi?"

"Mogla bih da sačekam kad bih bila oprezna - ali, bojim se, nikada mi ne uspeva da budem oprezna."

"Izuzev kad pišete pisma", reče on. "U tome ste bili veoma oprezni."

"Nisam više", rekla sam.

Tada su ljudi počeli da izlaze sa sastanka koji se završio i mi smo ustali, rukovali se i rekli jedno drugom do viđenja. Bila sam ostavljena da sama raščistim sa svojim dilemama. Ovoga puta nije bilo nikakvog dobrog tatice da me spase.

Benet i ja smo proveli dugu noć uzajamno se optužujući, pitajući se da li da pokušamo sa probnim razdvajanjem, ili sa dvostrukim samoubistvom, izjavljivali smo ljubav jedno drugom, mržnju jedno drugom, i oba osećanja jedno drugom. Vodili smo ljubav, vikali, plakali, opet vodili ljubav. Nema svrhe ulaziti u detalje svega toga. Nekada sam, možda, imala ambicije da mi brak bude pun duhovitosti kao neka farsa Oskara Vajlda, sa uzgrednim pametno aranžiranim preljubama iz romana Iris Mardok, ali moram da priznam da su naše svađe po kvalitetu bile sličnije Sartrovom Bez izlaza - ili, još gore, Dok se svet okreće. Ujutro, izmučeni i ispijeni oteturali smo se na Kongres i slušali završnu raspravu o agresiji, koju su vodili Ana Frojd i ostale ugledne ličnosti među kojima je bio i Adrijan, koji je pročitao referat koji sam mu ja napisala nekoliko dana ranije.

Posle sednice, dok je Benet razgovarao s nekim prijateljima iz Njujorka, ja sam se s Adrijanom povukla u stranu.

"Pođi sa mnom", rekao je, "divno ćemo se provoditi - biće to prava odiseja".

"Dovodiš me u iskušenje, ali ne mogu."

"Zašto ne možeš?"

"Nemojmo opet da započinjemo - molim te."

"Muvaću se ovde posle ručka, dušo, ako se predomisliš. Moram sad još da porazgovaram s nekim ljudima, a zatim se vraćam u pansion da se spakujem. Potražiću te posle ručka, oko dva. Ako ne budeš tamo, sačekaću još otprilike sat vremena. Pokušaj da se odlučiš, ljubavi. Nemoj da se plašiš. Možeš, naravno, da pozoveš i Beneta da pođe s nama." On se nasmeši svojim mangupskim osme-hom i dobaci mi poljubac. "Zdravo, srce", i žurno se udalji. Pomisao da ga više nikada neću videti tako je delovala da mi zaklecaše kolena.

Sada je sve zavisilo od mene. On će da me čeka. Imala sam tri i po sata vremena da odlučim o svojoj sudbini. I njegovoj. I Benetovoj.

Volela bih da mogu da kažem da sam to odlučivanje izvela šarmantno ili ravnodušno ili čak pakosno. Puka pakost može da bude neka vrsta stila. Može u sebi da sadrži neki vlastiti član. Međutim, ja ne umem čak ni da budem pakosna. Šmrcala sam. Uzdisala. Razmišljala. Analizirala. Bila sam dosadna i samoj sebi.

Bila sam kao u agoniji za vreme ručka sa Benetom u Folksgartenu. Bila sam u agoniji zbog svog padanja u agoniju. Bila sam u agoniji u poslovnicu Ameriken ekspresa, u kojoj smo u dva sata popodne, stajali pokušavajući da odlučimo da li da uzmemo dve karte za Njujork, ili dve za London, ili jednu, ili nijednu.

Sve je to bilo tako tužno. Zatim sam se setila Adrijanovog osmeha i mogućnosti da ga više nikada ne vidim i sanjivih, pijanih vožnji kroz Beč i onda sam istrčala iz Ameriken ekspresa kao luđakinja ostavljajući Beneta da zbunjeno stoji i potrčala kroz ulice. Spoticala sam se preko kaldrme u sandalama sa visokim potpeticama, nekoliko puta sam iskrivila članak na nozi, glasno sam jecala, lice mi je bilo iskrivljeno i išarano razmazanom šminkom. Znala sam samo to da moram opet da ga vidim. Prisetila sam se kako mi se podsmevao zbog toga što uvek igram nasigurno. Mislila sam na ono što mi je rekao o hrabrosti, o tome kako treba ići do dna samog sebe i suočiti se s onim što se tamo nađe. Mislila sam na sva ona pravila oprezne, lepo vaspitane devojke prema kojima sam živela - dobra učenica, dobra ćerka, verna supruga opterećena osećanjem krivice, supruga koja je počinila preljubu samo u svojoj glavi - i odlučila sam da bar jedanput u životu budem hrabra i poslušam svoja osećanja bez obzira na to kakve mogu biti posledice. Setila sam se onoga što mi je dr Hape rekao: "Vi niste sekretarica, vi ste pesnikinja - pa zašto, onda, očekujete da vam život bude bez komplikacija?" Pomislila sam na D. H. Lorensa, koji je pobjegao sa ženom svoga staratelja, na Romea i Juliju kako umiru zbog ljubavi, na Ašembaha, kako prati Tađo kroz Veneciju u kojoj vlada kuga, na sve stvarne i imaginarne ljude koji su se pokupili i spalili za sobom svoje mostove i otisnuli se u nepoznate plave daljine. Ja sam sad bila jedan od njih. Nisam više bila neka preplašena domaćica. Letela sam. Bojala sam se da je Adrijan već otišao bez mene. Potrčala sam još brže, izgubila se u sporednim ulicama, kružila naokolo, izbegavajući usput automobile. Za sve vreme boravka u Beču nalazila sam se kao u nekoj izmaglici, tako da sam se jedva snalazila idući od jednog karakterističnog mesta do drugog, iako sam tim ulicama prošla, odlazeći i vraćajući se, bar desetak puta. U panici uopšte nisam videla natpise sa nazivima ulica, već sam trčala napred pokušavajući da prepoznam zgrade. Sve te proklete rokoko--zgrade ličile su jedna na drugu. Konačno sam ugledala statuu konjanika koja mi je izgledala poznata. Zatim je tu bilo dvorište i prolaz teško sam dolazila do daha, pa onda drugo dvorište i još jedan prolaz sa mene je lio znoj, dok konačno nisam stigla u dvorište ispunjeno automobilima i ugledala Adrijana, mirno oslonjenog na njegov "trijumf", kako prelistava neki časopis.

"Evo me!" rekla sam, dašćući. "Plašila sam se da ćeš da odeš bez mene."

"Zar bih ja učinio tako nešto, ljubavi."

Učinio bi! Učinio bi!

"Biće nam divno", reče on.

Odvezli smo se pravo u hotel, a da se nijedanput nismo izgubili. Gore, u sobi, nabacala sam svoje stvari u torbu šljokicama opšivena balska haljina, vlažni kupaći kostim, šorts, spavačice, kišni mantil, haljine od žerseja za put - sve zgužvano, smotano i strpano bez ikakvog reda. Zatim sam sela da napišem ceduljicu za Beneta. Šta bih mogla da mu kažem? Znoj mi se slivao zajedno sa suzama. Pismo je zvučalo više kao ljubavno nego kao oproštajno pismo. Rekla sam mu da ga volim i volela sam ga. Rekla sam mu da ne znam zašto moram da odem od njega i nisam znala, ali da očajnički osećam da moram da odem i osećala sam. Nadala sam se da će da mi oprost. Nadala sam se da ćemo moći da razmislimo o našem životu i da ćemo ponovo pokušati. Ostavila sam mu adresu hotela u Londonu, u kojem smo nas dvoje prvobitno planirali da odsednemo zajedno. Nisam znala kuda odlazim, ali ću verovatno na kraju doći u London. Ostavila sam mu tuce telefonskih brojeva ljudi koje sam namerala da potražim u Londonu. Rekla sam mu da ga volim. Nadala sam se da će da mi oprost. Pismo je sada već bilo duže od dve strane. Možda sam nastavljala sa pisanjem zato da ne bih morala da odem. Napisala sam da ne znam šta radim i nisam znala. Napisala sam da se užasno osećam i osećala sam se. I dok sam po deseti put pisala "ja te volim", Benet je ušao u sobu.

"Ja odlazim", rekla sam mu plačući. "Upravo sam ti pisala pismo, ali sada to nije potrebno." Htela sam da iscepam pismo.

"Nemoj!" reče i istrže mi ga iz ruku. "To je sve što će mi ostati od tebe."

Tada sam stvarno briznula u plač praćen dugim, užasnim jecajima. "Molim te, molim te, oprost mi", molila sam ga. Dželat moli osuđenika za oprostaj pre nego što padne sekira.

"Nije ti potreban moj oprostaj", izusti Benet.

Počeo je da ubacuje svoje stvari u kofer koji je dobio kao poklon za venčanje od prijatelja koji nas je upoznao, za dug i srećan brak, za mnoga putovanja putevima života.

Da li sam tu scenu izdejstvovala samo zbog njenog intenziteta? Nikada ga nisam više volela nego sad. Nikada nisam toliko želela da ostanem s njim. Da li sam zato morala da odem?

Zašto mi nije rekao: "Ostani, ostani - volim te?" To nije rekao.

"Ne mogu bez tebe više da ostanem u ovoj sobi", reče, bacajući u kofer turističke vodiče i sve moguće nepotrebne stvari. Sišli smo zajedno u prizemlje tegleći kofere. Na recepciji smo odugovlačili sa plaćanjem računa. Adrijan je čekao napolju. Kad bi bar on otišao! Ali, čekao je. Benet je hteo da zna da li sam ponela putne čekove i svoju čekovnu karticu Ameriken ekspresa. Da li je sa "mnom sve u redu? Pokušavao je da mi kaže "ostani, volim te". To je bio njegov način da mi to kaže, ali ja sam bila toliko sluđena da sam to protumačila kao "Idi!"

"Moram na neko vreme da odem", rekla sam opet, kolebajući se.

"Ti nećeš biti sama - ja ću biti." To je bilo tačno. Stvarno samostalna žena otišla bi u planine sama i tamo bi meditirala - a ne bi zbrisala s Adrijanom Gudlavom u ulubljenom "trijumfu."

Bila sam očajna. Otezala sam i otezala.

"Šta još, do đavola, čekaš? Zašto već jedanput ne odeš?"

"Kuda ćeš ti? Gde mogu da te nađem?"

"Idem na aerodrom. Idem kući. Možda ću da skoknem do Londona da vidim mogu li da unovčim kartu za charter let, ili ću možda pravo kući. Svejedno mi je. Šta te je briga?"

"Briga me je. Briga me je."

"Da, smem da se kladim."

I na to sam zgrabila kofer i izišla iz hotela. Šta sam drugo mogla da učinim? Samu sebe sam saterala u čošak. Samo sebi sam napisala ulogu u tom banalnom komadu. Sada je to već bila opklada, partija ruskog ruleta, testiranje ženskog roda. Nije postojao način da se izvučem iz toga. Benet je stajao, vrlo pribrano skrivajući svoja osećanja. Imao je na sebi svetlocrvenu majicu sa rol-kragom. Zašto nije istrčao na ulicu i zviznuo Adrijana po bradi? Zašto se nije borio za ono što je njegovo? Mogli su da održe dvoboj u Bečkoj šumi, koristeći kao štitove sabrana dela Frojda i Leinga. Mogli su, u najmanju ruku, da održe dvoboj recima.

Da je Benet rekao jednu jedinu reč, ja bih ostala. Ali nije rekao ništa. Benet je smatrao da je moje pravo da odem. A ja sam morala da se uhvatim za to pravo, iako mi se od njega bilo smučilo.

"Nema te više od sata, dušo", rekao je Adrijan, stavljajući moj kofer u prtljažnik kola, koji je nazivao "magadn". I odjurismo iz Beča kao dvoje izbeglica koji beže pred nacistima. Kad smo prolazili pored aerodroma, došlo mi je da mu viknem: "Stani! Ostavi me ovde! Ne želim da idem s tobom!" Mislila sam na Beneta kako stoji u crvenoj majici sa rol-kragom i čeka na ovaj ili onaj avion, za ovo ili ono mesto. Ali, bilo je prekasno. Ova avantura je počela i meni će biti bolje ili gore, a nisam imala pojma kuda će da me odvede...

PONOVO RAZMOTRENI EGZISTENCIJALIZAM

. . . egzistencijalisti izjavljaju Da ih je obuzeo potpuni očaj, A ipak i dalje pišu.

V. H. Od kad sam svoju sudbinu vezala za sudbinu Adrijana Gudlava, ušla sam u svet u kojem su pravila prema kojima smo živeli bila njegova pravila - mada se on, naravno, pretvarao da nema nikakvih pravila. Na primer, bilo je zabranjeno raspitivati se o tome šta ćemo da radimo sutra. Egzistencijalisti nikada ne spominju reč "sutra". Tu reč je trebalo izbrisati iz našeg rečnika. Bilo nam je zabranjeno da razgovaramo o budućnosti ili da se ponašamo kao da budućnost postoji. Budućnost nije postojala. Postojala je samo naša vožnja automobilom i mesta na kojima smo kampovali i mesta u kojima su bili hoteli. Postojali su samo naši razgovori i pogled kroz prednje staklo kola koje je Adrijan nazivao "vetro-bran". Iza nas je bila prošlost - koje smo se sve češće i češće prisećali da bismo prekratili vreme i zabavili jedno drugo kao što roditelji izmišljaju igre odgovaranja na pitanja iz geografije ili pogađanja naziva pesama za decu koja se dosađuju za vreme duge vožnje u kolima. Pričali smo duge priče o događajima iz svoje prošlosti, ulepšanim, ukrašenim i dramatisovanim, kao što to već rade pisci romana. Naravno, pretvarali smo se da govorimo istinu, cel"u istinu i ništa drugo osim istine, ali niko živ što bi rekao Henri Miler ne može da govori apsolutnu istinu; tako su i naše, na izgled, najiskrenije, autobiografske ispovesti bile delimično isfabrikovane - ukratko rečeno, književnost. Kupovali smo budućnost pričom o prošlosti. Ponekad sam se osećala kao Šeherezada koja zabavlja kalifu izmišljanjem sve novih i novih zapleta koji će sprečiti da se glavna radnja ne prekine. Svako od nas je mogao teorijski bilo u kome trenutku da ubaci peškir u ring, ali ja sam se pribojavala da bi Adrijan mogao da bude skloniji odustajanju nego ja, i da je moj problem da ga zabavljam. Kad se sve slegne i kad sam danima sama s nekim muškarcem, ja tek tada shvatim, bolje nego ikad, koliko sam neoslobođena. Moj prirodni impuls je da se ulagujem. Sva moja pompezna buntovnost samo je reakcija na moju duboko ukorehenu servilnost.

Tek kad vam je zabranjeno da govorite o budućnosti, vi odjednom shvatite koliko je normalno sadašnjost okupirana budućnošću, koliko je svakodnevni život ispunjen planovima i pokušajima da se kontroliše budućnost. Nije važno što nad budućnošću nemamo nikakvu kontrolu. Ideja o budućnosti jeste naša najveća zabava, razonoda i sredstvo za ubijanje vremena. Uklonite budućnost i ostaće samo prošlost - i vetrobran umazan smrska-nim bubama.

Adrijan je smišljao pravila, ali je isto tako pokazivao tendenciju da ih često menja, onako kako je u kojoj prilici to njemu odgovaralo. U tom pogledu podsećao me je na moju stariju sestru Rendi iz vremena kad smo ona i ja još bile deca. Ona me je naučila da se kockam kad mi je bilo sedam godina a njoj dvanaest, ali je imala običaj da svakog minuta menja pravila u zavisnosti od toga kako ju je služila sreća. Posle deset minuta kockanja s njom ja bih bila opelješena do poslednje, brižljivo prikupljane pare iz moje kasice-prasice, dok bi ona koja je započinjala kockanje bez prebijene pare završavala igru bogata kao Skaj Masterson. Bez obzira na to koliko bi se Gospođa Sreća osmehivala meni, uvek sam na kraju ja gubila.

"Par - ja dobijam!" zakevtala bi moja sestra.

"Ti dobijaš?" Ja sam imala običaj da čuvam svoj džeparac kao mrav, dok je ona trošila kao cvrčak - a ipak bi na kraju ona bila bogata, a ja bankrot. Opasnosti prvorodenja. A ja večita drugorođena. Adrijan se, u stvari, rodio iste godine kad i Rendi 1937, a imao je isto tako mlađeg brata i godinama je učio da ga što bolje kinji. Nas dvoje smo vrlo brzo povezali konce tih starih šablona u ponašanju dok smo se probijali kroz lavirint Stare Evrope.

Upoznali smo skromni austrijski pansion sa belim, čipkanim zavesama u salonu, sa puno kaktusa u prozorima, sa vlasnicom rumenih obraza koja nas je uvek ispitivala koliko dece imamo - kao da je zaboravila ono što smo kazali njenoj dvojnici, izvestan broj kilometara unazad, sa čudnim king-sajz krevetom čiji je dušek podeljen na tri horizontalna dela razdeli se poklapaju sa strateški važnim mestima na telu - kao što su grudi i genitalije - tako da ste se neizbežno budili usred noći sa bradavicom jedne dojke, ili pretpostavljam sa jednim testisom, zaglavljanim između dela I i dela II, ili između dela II i dela III. Upoznali smo austrijske krevete sa perinama koje vas oblivaju znojem u toku prvih časova noći, a zatim nekom čarolijom skliznu na pod baš onda kad zapadnete u dublji san i tako vas nateraju da ostatak noći provedete pipajući po mraku da ih nađete i navučete na sebe, dok vas konačno ne probude sa monstruozno otečenim očima i usnama od stolecima stare prašine i drugih opasnijih alergena kojih su te perine pune.

Upoznali smo pansionske doručke koji se sastoje od hladnih, tvrdih kifli, fabrički pakovanih džemova od kajsije, skromnih rolnica maslaca, i gargan-tuanskih šolja café au lait, u kojima se na vrhu nahvata kožica bolesnog izgleda. Upoznali smo skromnije kampove, sa prodornim zadahom kanalizacije, sa dugačkim plehanim koritom za pranje lica i zuba, sa rupama ustajale vode, rasadnicima komaraca, za plivanje u kojima je Adrijan neizostavno plivao, i sa veselim građanima Nemačke koji su vodili briljantnu konverzaciju o Adrijanovom engleskom šatoru kao za kućice u čijem smo fluorescentnom najlonskom odsjaju mi spavali i koji su nas ispitivali o našim životima kao užasno iskusni špijuni. Upoznali smo nemački Autobahn i njegove automate s onim njihovim porcijama kiselog kupusa sa kobasicom, s njihovim podmetačima za čaše načinjenim od papira za upijanje, na kojima reklamiraju pivo, smrdljive klozete u koje može da se uđe tek kad se plati, automate za sapun, peškire i prezervative. Upoznali smo nemačke pivnice - bašte sa lepljivim stolovima i sredovečnim debeljuškastim kelnericama odevenim u dirndl, i pijane vozače kamiona koji su mi dobacivali nepristojne primedbe dok sam nesigurnim korakom odlazila do klozeta.

Obično smo od podneva pa nadalje bili pijani, sevrđali bismo niz Autobahn u kolima s volanom na desnoj strani, svuda smo pogrešno skretali, otpozadi bi nam se zalepili "folksvageni" koji su išli 140 kilometara na sat, "mercedes-bencovi" koji bi nam agresivno ablendovali farovima vozeći 190, "BMW"-ovi, koji su pokušavali da preteknu "mercedes-bencove". Nemcu je trebalo samo da vidi naše engleske registarske tablice, pa da pošizi od želje da nas izgura sa druma. A i Adrijan je vozio kao manijak, preticao je sa pogrešne strane, ševrđao po traci za kamione, dopuštajući sebi da ga Nemci izazovu da se trka s njima. Jedan deo mene umirao je od straha zbog toga, dok je drugi deo mene uživao u svemu tome. Živeli smo na ivici ambisa. Bilo je vrlo verovatno da ćemo da poginemo u užasnom sudaru koji će izbrisati svaki i poslednji trag naših lica i naših grehova. U svakom slučaju, bila sam sigurna da mi nije dosadno.

Kao i svi ljudi koji su preokupirani smrću, koji ne vole vožnje avionom, koji pažljivo proučavaju svaku svoju i najmanju boru u ogledalu, koji se morbidno plaše rođendana, koje muči pomisao na to da mogu da umru od raka ili tumora na mozgu ili od iznenadnog aneurizma, i ja sam potajno zaljubljena u smrt. Morbidno ću da patim za sve vreme leta avionom od Njujorka do Vašingtona, ali za volanom sportskog automobila bez oklevanja ću da raspalim 190 na sat i uživacu u svakom trenutku takve, zastrašujuće vožnje. Uzbuđenje koje izaziva svest o tome da možete da budete autor vlastite smrti intenzivnije je od orgazma. Mora da je to ono što su osećale kamikaze kreirajući vlastito potpuno uništenje, kojem su

imali da zahvale što su izbegli da jedno jutro budu iznenađeni u svojim sigurnim krevetima u Hirošimi ili Nagasakiju.

Postojao je i drugi razlog za naše teško opijanje: moje depresije. Moje raspoloženje se neprekidno menjalo od ushićenja do očajja mržnja prema samoj sebi zbog onoga što sam učinila, sumorno očajanje zbog toga što je pored mene muškarac koji me ne voli, strepnja zbog budućnosti koju ne smem da spominjem. I tako smo se opijali, a u tom našem kikitavom pijanom ludiranju očaj bi izbledeo. Očajanje nikada, naravno, ne bi potpuno nestalo, ali se tako lakše podnosilo. Kao kad se napijete u avionu da biste umanjili strah od letenja. I dalje verujete da ćete umreti svaki put kad se promeni zvuk motora, ali vas više nije briga. Gotovo da počinje da vam se sviđa takva smrt. Zamišljate sebe kako klizite kroz oblake, koji kao da su od vate, da se strmoglavite u pravi okean pun najdražih uspomena iz vašeg detinjstva.

Upoznali smo francuske usputne stanice za kamione, sa italijanskim automatima za espresso, gustu, ukusnu kafu. Upoznali smo zadovoljstva koja pružaju alzaško pivo i gajbice bresaka kupljenih od seljaka koji ih prodaju pokraj puta. Znali smo da smo u Francuskoj kad su farovi automobila od belih postali žuti kao senf i kad je hleb postao izvrstan. Upoznali smo najružniji deo Francuske, onaj pusti kraj uz nemačku granicu gde su putevi krivudavi, ispucali karavanski drumovi sa samo dve trake, a Francuzi odbijaju da ih poprave, jer, kažu, Nemci ionako prebrzo stižu do Pariza. Upoznali smo beskrajni niz jevtinih prenoćišta sa sijalicama od dva vata, i bideima upljuvanim od muva u koje smo mi mokrili zato što nam se nije išlo u prljavi klozet na kraju hodnika u kojem se svetio pali tek pošto polomite nokte vrteći rezu na vratima. Upoznali smo i luksuzniju vrstu auto-kampova sa zidanim klozetima i barom sa džuboksom iz kojeg trešte Bitlsi. Međutim, najčešće smo s obzirom na to da je bio avgust i da je svaki birger u Evropi bio na odmoru u kampu, sa svoja 2,5 deteta ustanovljavali da su bolji kampovi već popunjeni, pa smo morali da podižemo šator pored puta i da kenjamo čučački dok nas je trava gicala po dupetu, a konjske zunzare odvratno zujale oko naših šupaka, spremne da slete na sveže govno. Upoznali smo i Autostrada del Sole s njenim fantazmagoričnim restoranima "Pavese autogrill" - felinijevske vizije slatkiša umotanih u celofan, brda igračaka, gomile kolača panetone uvijenih u srebrni papir, tegle sa džemom umotane kao poklon, i tricikle sa kojih lelujuju niske lilihipa. Upoznali smo italijanske luđake koji voze svoje "fiat cinquecenti" 150 kilometara na sat, ali se uvek zaustave da se prekrste i ubace nekoliko lira u kutiju za priloge ispod raspeća Hristovog pored puta. Upoznali smo i desetine malih i velikih aerodroma u Nemačkoj i Francuskoj i Italiji, jer bih ja u ono doba dana u koje bi prestala da deluje druga runda piva i kad bi moja teška depresija ponovo počela da podiže svoju ružnu glavu uz usputne simptome glavobolje i mamurluka počela da paničim i da naređujem Adrijanu da me odveze do najbližeg aerodroma. Nikada nije rekao ne. Oh, ućutao bi se i ponašao se kao da je razočaran mnome, ali se nikada nije direktno usprotivio nijednoj mojoj jasno iskazanoj želji. Odvezli bismo se tako do najbližeg Flughafen ili aeroporto"" a usput bismo desetak puta zalutali i pitali prolaznike kuda treba da idemo. Kad bismo stigli na aerodrom, neizostavno bismo ustanovili da sledeći avion ide tek za dva dana, ili da je avion popunjen Europa im August: tout Je rmonde en vacances10, ili da je avion odleteo pre dva minuta. A onda bi se tu, na aerodromu, našao bar i mi bismo opet pili pivo i Adrijan bi me ljubio i šalio bi se sa mnom i hvatao bi me zaljubljeno za dupe i pričao bi o našoj zajedničkoj avanturi. I tako bismo, za neko vreme, ponovo dobro raspoloženi, otišli. Konačno, ja baš nisam bila sasvim sigurna u to gde bih mogla da odem.

Naša bi se tura teško mogla nazvati prijatnim izletom, punim zadovoljstava. Iako smo vijugali, išli u cikcak i kružili, to je bilo zbog toga što našu maršrutu nisu određivale prirodne lepote, ili Mišlenove atrakcije sa tri zvezdice, već moje vlastite vrtoglave promene raspoloženja - a, u nešto manjoj meri, i Adrijanove. Išli smo u cikcak od depresije do depresije, zamajavali se pijanim terevenkama, kružili oko lepih trenutaka. Naša maršruta nije imala nikakav geografski red, niti smisao, ali ja to, naravno, vidim tek sada kad u mislima

pokušam da sačinim spisak mesta koja smo posetili. Navratili smo u Salzburg nakratko, tek toliko da posetimo Mocartovu Geburtshaus, da se naklopamo LeberknodeP2, da se propisno naspavamo, a zatim smo produžili za Minhen. Prokrstarili smo Minhe-nom i Alpe iza Minhena, posetili smo razne dvorce koje je podigao ludi kralj Ludvig Bavarski, popeli se putem punim krivina do Schloss Neuschwanstein-a po iznenadnom jakom pljuskaju, razgledali smo dvorac zajedno sa vojskom krompirastih domaćica u ortopedskim cipelama, koje su se gurale laktovima pored nas proizvodeći guturalne glasove na svom medenom jeziku i crveneći se kao cvekla od ponosa na svoje slavno nacionalno nasleđe, mešavinu Vag-nera, "folksvagen" i Widschwein™.

Sećam se predela oko Nojšvanštajna gotovo opsesivno jasno: Alpi kao sa razglednice, oblaci okačeni o zupčaste vrhove planina, artritični prsti lanjskog snega oblikuju Areteja, čutljivi rogovi planinskih vrhova streme prema dim-plavom nebu, baršunaste zelene livade u dolinama zimi su to skijaške padine za početnike, i smeđe i bele kućice sa strmim krovovima, poredane kao u dečjoj igri. " Najpoznatiji nemački dvorac ne nalazi se u | Švecingenu ili Spejeru, Hajdelbergu ili Hamburgu, Baden-Badenu ili Rotenburgu, Berhtesgadenu ili Berlinu, Bajrojt u Bambergu, Karlsrueu ili Kra-nihštajnu, Elingenu ili Elcu - već u Diznilendu u Kaliforniji. Zapanjujuće je to koliko Volt Dizni i ludi kralj Ludvig Bavarski mentalno podsećaju jedan na drugog. Ludvigov Nojšvanštajn jeste lažna imitacija iz devetnaestog veka, koja imitira srednji vek koji nikada nije postojao. Diznjev dvorac jeste lažna imitacija falsifikata.

Posebno me je zanela Ludvigova pećina od gipsa, sa centralnim grejanjem, koja povezuje radnu i spavaću sobu, njegovi gipsani stalaktiti i stalagmiti osvetljeni zelenkastim neonskim reflektorima, njegove freske sa Zigfridom i Tanhojzerom na kojima su prikazane debele "blondinke", boginje sa dojka-ma glatkim kao da su od epoksilene smole i plavokosi, bradati ratnici koji leškare u lisnatim gudurama na stenama obraslim mahovinom. Prosto me je hipnotisao Ludvigov portret i njegove paranoidne oci. A svuda, u čitavom Schloss-uM bilo je dokaza onoga što je najbanalnije, najsentimentalnije i od čega najviše hvata muka u nemačkoj kulturi - naročito ono hvalisavo samodopadljivo uverenje u produhovljenost njihove "rase": mi smo geistig" narod, mi duboko doživljavamo, mi volimo muziku, mi volimo šume, mi volimo zvuk čizama koje marširaju. ...

Obratite pažnju na Kupidone i golubove koji lebde oko Tanhojzera koji leškari na svojoj gipsanoj steni, oslanjajući svoj naslikani satenski lakat na preterano naboranu draperiju koja se spušta sa utovljenih Venerinih bokova. Posebno obratite pažnju na to kako u ovom dvorcu, na ovim slikama, u ovoj zemlji baš kao u Diznilendu - ništa nije prepušteno mašti posetioca. Svaki list je jasno iscertan i osenčen; svaka doslovno naslikana dojka uperila je svoju, bradavicu u vas kao oko nekog idiota; svako perce u Kupidonovom krilu izgleda kao da će zatreperiti ako se dodirne. Odsustvo mašte - to je ono što stvara životinje.

Posle Minhena i njegove okoline vozili smo se na sever sve do Hajdelberga zaustavljajući se, krivudajući, i vozeći u cikcak čitavim putem, zatim smo krenuli niz Autobahn za Bazel švajcarska čokolada, švajcarski nemački, sura katedrala od peščara koja se uzdiže iznad Rajne, produžili smo za Strazbur domovinu punjenih guščijih džigerica i dobrog piva, odatle smo pošli na jednu divlju turu u cikcak sporednim putevima koji, manje-više, svi vode u Pariz, zatim dole, preko juga Francuske, u Italiju preko Rivijere na jug do Firence, pa onda opet na sever do Verone i Venecije, preko Alpa, kroz Tičino i opet u Austriju, pa još jednom gore, na sever kroz Nemačku, potom u Francusku, i konačno u Pariz, poslednji put, gde mi se istina ili jedna od njih otkrila, ali me nije još ne oslobodila.

Ma koliko ova maršruta mogla da izgleda neverovatno, još je neverovatnija kad shvatite da je sve to trajalo samo dve i po nedelje. Gotovo ništa nismo videli. Najveći deo vremena proveli smo u vožnji i u razgovorima. I u ševi. Adrijan je bio impotentan kad god bih ga ja poželela na nekom mestu gde smo bili sami, ali je zato postajao halapljivo muževan na najjavnijim

mestima: u kabinama na plaži, na parkinzima, na aerodromima, na ruševinama istorijskih spomenika, u manastirima i crkvama. Ukoliko ne bi mogao da prekrši najmanje dva tabua jednim seksualnim činom, uopšte nije bio zainteresovan. Ono što bi stvarno moglo da ga uzbuđi bila bi mogućnost da natrči svoju rođenu majku u crkvi. Blagoslovena ti među ženama i blagosloven plod utrobe tvoje, i tako dalje.

Pričali smo. Pričali. Pričali. Psihoanaliza na četiri točka. Sećanja na prošlost. Sastavljali smo spiskove da bismo ubili vreme: moji bivši ljubavnici, njegove bivše ljubavnice, razni načini tucanja grupno tucanje, zaljubljeno tucanje, tucanje s osećanjem krivice itd., razna mesta na kojima smo se s nekim tucali u klozetu "boinga-707", u praznoj jevrejskoj kapeli na staroj Kvin Elizabet, u ruševinama opatije u Jorkširu, u čamcima na vesla, na grobljima . . . Moram da priznam da sam ponešto od toga izmišljala, ali glavna je bila zabava, a ne apsolutna prava istina. Ne mislite valjda i vi da je istina sve ovo što govorim?

Adrijan je, kao i svaki drugi ispirać mozga kojeg sam ikada upoznala ili s kojim sam se potucala, želeo da pronade neki šablon u mojoj prošlosti. Po mogućnosti šablone koji se ponavljaju, neki samouništavajući šablon, možda bi - u stvari, bilo kakav šablon odgovarao. A ja sam se, naravno, trudila da ga zadovoljim. To uopšte nije bilo teško. Kad su u pitanju muškarci, meni je oduvek nedostajala ta jednostavna osobina poznata kao opreznost, a možda biste to mogli nazvati i zdravim razumom.

Ja upoznam frajera od kojeg bi bilo koja druga žena, koja poštuje samu sebe, automatski pobe-gla glavom bezobzirce, a ja u svim tim njegovim sumnjivim osobinama uspem da pronađem nešto milo, a u njegovim manijama nešto neodoljivo privlačno. Adrijan je uživao slušajući o tome. Naravno, isključivao je sebe iz društva drugih neurotičara koje sam poznavala. Ni slučajno mu nije padalo na pamet da je i on deo nekog šablona.

"Ja sam jedini muškarac kojeg si ikada upoznala i kojeg ne možeš nikuda da svrstaš", rekao mi je trijumfalno. A zatim je od mene očekivao da sve druge razvrstam po kategorijama. I nastojala sam da ga zadovoljim. Oh, znala sam da od svog života pravim vodvilj, izvođačku numeru, cirkus, lošu šalu, spol Setila sam se svih onih žudnji, bola, pisama poslatih i neposlatih, nastupa plača, telefonskih monologa, patnje, racionalizacija, analiziranja svake od tih mojih veza, vezica i čvorova. Znala sam da načinom na koji ih opisujem izneveravam njihovu sjoženost, njihovu humanost, njihovu konfuznost. Život nema nikakav scenario. Znatno je zanimljiviji bilo od čega što biste mogli da kažete o njemu, jer jezik, po svojoj prirodi, stavlja stvari u neki red, a život zapravo nema nikakav red. Čak i oni pisci koji uvažavaju divnu anarhiju života i nastoje da je prikažu u svojim knjigama, završe tako što sve prikažu mnogo sređenije nego što je ikada bilo, i na kraju ne kažu istinu. Zapravo nema tog pisca koji bi mogao da kaže istinu o životu, tj. da je život mnogo - zanimljiviji bilo od koje knjige. I nema pisca koji bi mogao da kaže istinu o ljudima - a to je da su ljudi mnogo interesantniji bilo od koga lika u knjizi.

"I zato prestani da filozofiraš o tom prokletom pisanju i pričaj mi o svom prvom mužu", rekao je Adrijan.

"O.K. O.K." LUĐAK

Zaljubljenici, kao i luđaci,
Imaju mozak tol"ko razbuktan
I fantaziju tol"ko stvaralačku
Da vide više no što ikad može
Da vidi razum hladni. Umobolnik,
Ljubavnik, pesnik - to su ti stvorenja
Sazdana sva od uobrazilje:
Jedan đavola vidi tol"ko-kol"ko

U svem ih paklu prostranome nema,
A to je luđak; zaljubljeni pak,
A to je isto takav bezumničnik,
Vidi u svakoj vedi Cigankinoj
Lepotu same lepe Jelene;
Dok pesnikovo oko, kovitlano
Bezumljem divnim, šiba pogledom
Cas s neba zemlji, čas sa zemlje nebu;
Pa kako mašta ovaploćuje
Vidove stvari neviđenih još,
Njih pesnikovo pero pretvara
U lik i oblik, ime dajući
I određeno mesto boravišta ...
Šekspir
Snoviđenje u noć ivanjsku""

Morate da ga zamislite: omalen, tamnokos, gusta smeđa brada - kombinacija Pitera Lora, Alfreda Drejka i Hemfrija Bogarta kako bismo Pija i ja rekle, a ponekad i Edvarda G. Robinsona u ulozi Malog Cezara. Voleo je grubo da se izražava u stilu filmskih junaka iz njegovog detinjstva. On je bio, kako je to sam nazivao, filmokoličar, čak i onda kada je već bio na koledžu, otišao bi ponekad da gleda dva ili tri filma u jednom danu, a najviše je voleo da ide u, kako ih je nazivao, "ispovraćane" bioskope - u one ofucane dvorane u 42. ulici u koje su dolazile propalice da odspavaju, a nastrani tipovi Brajanova majka ih je nazivala "nastranci" da sline, i u kojima su se prikazivali dvostruki ili čak i trostruki programi ratnih filmova, vesterna ili istorijskih spektakla iz starog Rima.

Uprkos toj svojoj slabosti prema lošim filmovima i gestovima Edvarda G. Robinsona, Brajan je bio genijalac, dečak sa fantastičnim koeficijentom inteligencije od 200-plus, koji je stigao na Kolumbija univerzitet sa rekordno dugom listom nagrada Saveta koledža, trofeja debatnih klubova, nagrada "građanstva" šta li mu je pa to? osvojenih u svakoj školi u Kaliforniji koju je pohađao, i s impozantnim popisom psihotičnih kriza od šesnaeste godine naovamo. Međutim, o tom poslednjem ja sam saznala tek znatno kasnije, kad smo već bili venčani i kad je opet bio smešten u bolnicu. Ovaj moj previd nije uzrokovala neka prevara koju je on smislio, već činjenica da on sebe nikada nije smatrao ludim. Svet je bio lud. U tome sam se svakako slagala s njim - sve do onog trenutka kad je pokušao da poleti sa prozora i da me povede sa sobom.

Verovatno sam se zaljubila u Brajana, pre svega zbog njegove briljantne inteligencije i verbalne pirotehnike. Bio je veliki mimičar, i govornik koji ume da općini slušaoce, bio je jedan od onih talentovanih pripovedača koji kao da su izišli iz nekog paba u Dablinu ih iz nekog komada irskog pisca Dž. M. Singa. Bio je talentovan brbljivac; bio je plejboj Zapada direktno iz Los Anđelesa. Uvek sam visoko cenila reci i često sam pravila tu grešku da mnogo više verujem u reci nego u dela. Moje srce i moju pičku može da osvoji jezgrovita fraza, lepo sročena rečenica, duhovit kuplet, ili senzacionalna komparacija. Da li ste ikada čuli onu američku rok--pesmu Srce, daj mi da tucam tvoju kutijicu, koja se kratko vreme pojavljivala na radio-talasima pre nego što je bila skinuta i gurnuta u radio-zaborav zauvek? Glasila je otprilike ovako nekako:

Srce, daj mi da tucam tvoju kutijicu
Srce daj mi da sviram na tvojim dirkama...

Pa, u mom slučaju trebalo bi da glasi:

Draga, daj mi da tucam tvoju metaforu
Draga, daj mi da spavam u tvojoj
cezuri...

Definitivno sam se upecala na Brajanov kliker. Nemate pojma kako su izgledali drugi pametni momci na Kolumbija univerzitetu u to vreme: flanelne košulje sa dvadeset pet hemijskih olovaka koje cure u džepovima na grudima, debele naočari s okvirima boje mesa, miteseri u ušima, gnojave bubuljice na vratu, pantalone nabrane oko struka, masna kosa i ponekad ručno pletena yarmulke, koju drži pričvršćenu za kosu samo jedna jedina ukosnica. Oni su putovali podzemnom železnicom, od supa sa raaces-knedlama svojih mama u Bronksu do učionica Mouzisa Hadasa ili Džilberta Hajta u naselju Morningsajd Hajts, gde će naučiti dovoljno književnosti i filozofije da dobiju čiste A ocene, ali činilo se da nikada nisu uspevali da se oslobode svoje nespretnosti, svoje defanzivnosti srednjoškolca, svog totalnog nedostatka privlačnosti.

I Brajan je imao čiste A ocene, ali je imao i nešto što oni nisu imali: stil. Izgledalo je kao da nikada ne uči. Kad je trebalo da napiše referat na deset strana, on bi jednostavno uzeo deset listova bankpost papira iz paketa i otkucao bi, ne dižući se, iz prve, rad za ocenu A. Često bi otkucao takvo čudo od zadataka na deset strana ujutru onoga dana kad je bio rok da se predaju radovi. A znao je i znao i znao more stvari. Ne samo srednjovekovnu istoriju starog Rima, ne samo renesansne filozofe i prve crkvene poglavare, ne samo laike i investituru, pergamente i politički augustizam, ne samo Ričarda Lavljeg Srca i Roloa, vojvodu od Normandije, ne samo Abelara i Alkvina, Aleksandra Velikog i Alfreda Velikog, ne samo Burkharta i Beovulf, Averoesa i Avinjon, goliardijsku poeziju i gregorijansku reformu, Henrika Lava i Heraklita, prirodu jeresi i dela Tomasa Hobsa, ne samo Julijana Apostata i Jakoponija da Todija, Nibelungenlied i istoriju nominalizma - već je isto tako dobro znao i godišta dobre berbe i kvalitetnog vina i restorane, znao je naziv svakog stabla u Centralnom parku, znao je da raspozna pol travestita na Morningsajd drajvu, imena ptica, nazive cveća, datume rođenja Šekspirove dece, tačno mesto gde se Seli udavio, hronološki red po kojem su snimani svi filmovi Carlija Čaplina, znao je besprekorno anatomiju krava pa, prema tome, i to kako birati komade mesa u supermarketu, reci svake pesme koju su ikada napisali Džilbert i Saliven, znao je kompletnu Kehelovu listu Mocartovih kompozicija, olimpijske pobednike u svakom sportu za poslednjih dvadeset

[267] godina, prosečne rezultate svakog od vodećih američkih igrača bejzbola, likove iz svakog Dikensovog romana, datum kad je prvi put pušten u prodaju sat sa likom Mikija Maus, godine proizvodnje i karakteristike svih starinskih modela automobila i koliko ih još postoji i ko su vlasnici "bugati" i "hispano-suiza" su mu bili najdraži, kakav oklop su nosili vitezovi u šesnaestom veku i po čemu se razlikovao od oklopa iz trinaestog veka, kako se žabe pare i kako se oplođuju šišarke, sve položaje pri seksualnom odnosu iz Kama-sutre, nazive svih srednjovekovnih sprava za mučenje, i tako dalje i tako dalje, ad infinitum.

Da li ga ja predstavljam tako da deluje antipatično? Neki su ga smatrali antipatičnim. Ali, svi su ga smatrali zabavnim. Bio je rođeni klovn, tip kao iz vodvilja, nonstop pričalica. Odavao je utisak da uvek puca od energije. Mogao je u jednom danu da obavi više stvari nego što većina ljudi može da učini za deset dana, i uvek je izgledao kao da će da iskoči iz vlastite kože.

Prirodno, to me je privlačilo - uklapalo se u moju glad za tako nečim, u moj nezajažljivi apetit za novim iskustvima. Upoznali smo se u toku druge nedelje mog brucoškog statusa on je bio student druge godine i od tada smo bili gotovo nerazdvojni. Oh, ja sam sebi rezervisala pravo da izlazim s vremena na vreme i s drugim ljudima, ali Brajan se postarao da me okupira svojim prisustvom, svojim pričanjem, svojim poklonima, kucanjem mojih referata, preturanjem po brdima knjiga da bi pronašao one koje su meni potrebne, svojim pismima i telefonskim pozivima i cvećem i pesmama u kojima se zaklinjao na večnu ljubav - tako da su drugi momci neizbežno izgledali samo vrlo blede imitacije.

U to vreme postojali su Sportisti i Intelektualci, momci iz Bratstva i Nezavisni. Brajan nije spadao ni u jednu kategoriju i ujedno je pripadao svim tim kategorijama. On je bio original, ličnost, živa enciklopedija informacija o svim mogućim pojmovima, izuzev možda o seksu, o

kojem je njegovo znanje u početku bilo više teorijsko nego praktično. Zajedno smo izgubili nevinost. Ili, gotovo da jesmo. Kažem "gotovo", jer je pitanje da li je mnogo toga ostalo što bih mogla da izgubim posle sveg tog napornog tucanja prstom i redovnog masturbiranja, a Brajan je jedanput bio u javnoj kući u Tihuani, kad mu je bilo šesnaest godina - to mu je bio rođendanski poklon od tate koji ga je odvezao zajedno sa gomilom drugova koji su se potrпали u kola Brajanovog oca na sportsku proslavu navršenih "slatkih šesnaest godina".

Prema Brajanovim recima, taj doživljaj je bio pravi fijasko. Kurva mu je stalno govorila: "Požuri, požuri!", i Brajan je izgubio erekciju, a njegov otac u edipovskom stilu je prvi potucao tu kurvu, dok su njegovi drugari nestrpljivo kucali na vrata. To i nije bilo neko naročito uvođenje u seksualni život: penetracija, kako to kažu u priručnicima o seksu, nije bila postignuta. Zato mislim da bi se moglo reći da smo zajedno izgubili nevinost. Bilo mi je sedamnaest godina još sam bila maloletnica, pa bi zbog mene mogao da ide i u zatvor, duhovito me je podsetio Brajan, a on je imao devetnaest godina. Poznavali smo se dva meseca - dva meseca silovanja naših instinkata u Riversajd parku, pod stolovima Klasične biblioteke, gde smo "zajedno učili" pred budnim slepim očima Sofokla, Perikla i Julija Cezara, na kauču u dnevnoj sobi mojih roditelja, među ormarima s knjigama u Biblioteci Batler gde sam se ja kasnije šokirala kad sam čula da su se tu neki studenti, čineći svetogrđe, stvarno tucali. Na kraju smo jedno drugom pružili "krajnji dokaz svoje ljubavi" da upotrebim taj dražesni izraz iz osamnaestog veka u Brajanovom podrumskom stanu na Riversajd drajvu, u kojem su bubašvabe ili su to možda bile neke vodene bube bile veće od moje pesnice ili od njegovog penisa, a dva Brajanova "cimera" stalno su nam kucala na vrata pod izgovorom da hoće da uzmu Sandi Tajms, "ako smo mi svršili sa čitanjem".

Brajanova soba - jedna od šest u tom prostranom pied a terre - imala je jedan zajednički zid sa kotlarnicom centralnog grejanja. To je ujedno bio jedini način grejanja sobe. Jedan zid je uvek bio vreo kao plamen; drugi je bio hladniji od veštičine sise Brajanov izraz. Temperatura je mogla da se reguliše jedino otvaranjem prozora koji je gledao na neku vrstu ambisa čija je dubina bila jedan sprat ispod nivoa ulice i time se puštao svež vazduh u sobu. Kako je vetar koji je probijao u sobu duvao dolazeći sa reke, bio je dovoljno hladan da ohladi jaru kotlarnice - ali ne i naš žar.

To je bio romantični dekor u kojem smo prvi put uživali jedno u drugom. Škripali smo oprugama polovnog kreveta koji je Brajan, ustreptao od iščekivanja, dve nedelje ranije kupio od jednog Portorikanca, prodavca starih stvari na Kolambas aveniji.

Na kraju sam, naravno, morala ja njega da zavedem. Sigurna sam da od događaja s Adamom i Evom u raju pa naovamo to nikada nije ni bilo drugačije. Posle toga ja sam plakala i osećala se krivom, a Brajan me je tešio onako kako verovatno svi muškarci već vekovima teše device koje su ih zavele. Ležali smo tu pod svetlošću sveca budući da je bio romantične prirode, ili, možda, zbog urođenog osećanja za simbolizam, Brajan je upalio tanku voštanu svecu na noćnom stočiću pre nego što smo svukli jedno drugo i slušali maukanje mačaka lutalica u betonskom bunaru ispod, od čađi crnog, prozora. Ponekad bi neka od tih mačaka skočila na prepunu kantu za đubre i pri tom bi srušila koju praznu konzervu od piva na zemlju, a zvuk udara prazne konzerve o beton odjekivao bi kroz sobu.

U početku je naša romansa bila fina i produhovljena i mladalačka. Kasnije će naši razgovori početi da zvuče više kao dijalozi iz nekog Strindbergovog komada. Čitali smo jedno drugom poeziju u krevetu, diskutovali smo o razlici između života i umetnosti, razglabali bismo o tome da li bi Jejs postao veliki pesnik da se Mod Gon stvarno udala za njega. Prolece nas je zateklo na kursu o Šekspiru, koji smo zajedno pohađali, što bi, po mom mišljenju, svi mladi ljubavnici trebalo da čine. Jednog blistavog, ali pomalo prohladnog, dana u aprilu čitali smo jedno drugom naglas, sedeći na klupi u River-sajd parku, Zimsku bajku.

Kad visibabe viriti stanu,

Hej, s curom preko dolja zeleni

Hej, onda veseli dani svanu,

Jer bledilo zimsko se krvlju crveni.

Ševa peva kli - kli - kli - kli - S drozdom i detličem, - leto je tu, - A ja se s curom smejem ki - ki - Dokle po senu valjuškam nju.

Brajan se baš bio uneo u ulogu Florizela, a ja sam bila u ulozi Perdite "To neobično ruho oživljasve tvoje čari - ne pastirica, već Flora što se javlja s prvim zorama aprila ..." kad nam je prišlo čitavo pleme klinaca - crne i portorikanske dece od oko osam ili devet godina - privučeno našim čitanjem i rasporedilo se oko nas na klupu i po travi blizu nas. Deca su, očigledno, bila očarana našom predstavom.

Jedan klinac seo je pored mojih nogu i gledao u mene s obožavanjem. Bila sam oduševljena. Na kraju krajeva, ipak jev poezija univerzalni jezik sporazumevanja. Kod Šekspira ima nečeg što će očarati i najnaivnije i najneobrazovanije uho. Sva moja verovanja čine se da su opravdana. Nastavila sam da čitam sa novim nadahnućem:

Ali priroda.

Ne popravlja se sredstvom nikakvim, Sem onim koje sama priroda da. Tako veština koja se dodaje, kažeš, Prirodi, veština je koju priroda stvara. Tako mi, devojko draga, spajamo Nežniji kalem na najdivlje stablo, I oplodimo koru niže vrste Pupoljkom neke plemenitije.

Veština ta popravlja prirodu, II, bolje, menja je, ali sama ta Veština je priroda.

Šekspirov poziv u boj za jednaka prava iili rasno mešovite brakove?

Deca su počela da bivaju nemirna posle nekoliko strana, a tada je već počelo da biva suviše hladno da bi se sedelo na jednom mestu, pa smo se i mi pokupili i pošli brzo pošto su deca otišla.

"Zar to nije bilo divno, dragi?" upitala sam dok smo izlazili iz parka.

Brajan se nasmejao. "Voxpopulije, uglavnom, graktanje", rekao je. Bila je to jedna od njegovih najdražih maksima; ne znam gde ju je našao. Kasnije sam ustanovila da mi nema novčanika iz tašne, koja je ležala otvorena na klupi dok smo čitali. Nisam bila sigurna da li su mi ga zdipila deca ili sam ga još ranije izgubila, a da to nisam ni primetila. Za jedan ludi trenutak sam pomislila da ga je možda Brajan uzeo da bi dokazao svoju tvrdnju o "prostom čoveku". Kao i moja majka, i Brajan je bio hobsionist. Zapravo, bio je to sve dok nije otkrio da je on Isus Hristos i doživeo preo-braženje karaktera i verovanja.

Njegovo ludilo? Koji su bili prvi znaci toga? To je teško reći. Jedna moja stara prijateljica iz koledža nedavno mi je rekla da je od početka znala da sa Brajanorn nešto nije u redu i da se ona "nikada ne bi spetljala s njim". Ali, meni se sviđalo baš to što je bilo čudno u Brajanu. On je bio ekscentrik, nije bio nalik ni na koga, gledao je na svet očima pesnika iako je imao malo smisla za pisanje poezije. Za njega je univerzum bio živ, nastanjen duhovima. Voće je razgovaralo s njim. Dok bi Ijuštio jabuku, on bi, govoreći iz stomaka, izveo kao da jabuka plače. Taj isti trik sa govorom iz trbuha primenjivao bi i kad je Ijuštio mandarine i pomorandže, pa čak i banane - tako da je izgledalo da to voće peva i govori, čak i recituje u stihovima.

Menjao je glas i izraz lica u skladu sa trenutnim raspoloženjem. Ponekad je bio Edvard. G. Robin-son kao Al Kapone, ponekad Bazil Ratboun kao Šerlok Holms, ponekad Ljutsoko, patuljak lik koji smo zajedno izmislili, ponekad Tresiker još jedan imaginarni prijatelj: pola Šekspir,38 a pola umiljati ovčarski pas - neka vrsta psa-pesnika. . . Naši dugi dani i noći provedeni zajedno bili su nizovi izmišljenih igara, glumljenja, jednočinki - u kojima je najviše igrao Brajan. Ja sam bila tako zahvalna publika! Mogli smo da šetamo i šetamo i šetamo - od Kolumbije do Vilidža, preko Bruklinskog mosta recitujući stihove Harta Krejna, naravno i onda celim putem natrag do Menhetna - i da nam nikada ne bude dosadno. Mi nikada nismo ćutke sedeli za stolom u restoranu kao što to čine smrknuti mladi bračni parovi. Mi smo uvek pričali i smejali se.

Tako je to bilo sve dok se nismo venčali. Brak je sve pokvario. Četiri godine smo bili ljubavnici i najbolji prijatelji i kolege koje zajedno studiraju Šekspira - i onda sve to zeznuli venčanjem. Ja to nikada nisam želela. Brak je za mene oduvek bio nešto za šta ću uvek imati dovoljno vremena u budućnosti. U dalekoj budućnosti. Ali, Brajan je želeo da ima i moju dušu. Plašio se da ću da mu zbrišem. I tako mi je postavio ultimatum. Udaj se za mene, ili ću da te ostavim. A ja sam se bojala da ga ne izgubim, i želela sam da odem od kuće, i završavala sam koledž i nisam znala šta bih, do đavola, drugo mogla da uradim - i tako sam se udala za njega.

Mi stvarno nismo imali od čega da živimo. Imala sam stipendiju dok ne diplomiram, mali ulog na moje ime u banci koji nisam mogla da koristim još nekoliko godina, i malo akcija čija je vrednost rapidno padala, a koje su mi roditelji poklonili za moj dvadeset prvi rođendan. Brajan je studije na trećem stepenu prekinuo u jednom napadu besa na društveni sistem, ali se zato sad našao u situaciji da mora da nađe posao. Naš život se radikalno promenio. Došli smo do toga da smo počeli da shvatamo koliko malo vremena bračni parovi provode zajedno pošto ulete u kalup građanskog života. S našom idilom je bilo svršeno. Duge šetnje, učenje zajedno, lenja popodneva u krevetu - sve je to sada pripadalo zlatnim danima kojih više nema. Brajan je sada provodio dane a i veći broj noći rmbajući u jednoj maloj firmi koja se bavila istraživanjem tržišta, u kojoj se znojio na kompjuterima, napeto iščekujući njihove odgovore na gromopucatelna pitanja kao što je: da li će žene koje su završile samo dve godine studija na koledžu kupovati više deterdženta nego žene koje su diplomirale na koledžu. On se bacio na istraživanje tržišta s onom istom manijačkom strašću koju je pokazivao za srednjovekovnu istoriju ili za bilo šta drugo. Sve je morao da zna; morao je da radi više nego bilo ko drugi, uključujući u te druge i njegovog šefa - koji je prodao preduzeće za nekoliko miliona dolara u gotovom ubrzo po prijemu Brajana u bolnicu na psihijatrijsko odeljenje. Čitava ta operacija pokazala se kasnije mučkom. Međutim, dok se to utvrdilo, Brajanov šef je već živio u nekom starom zamku u Švajcarskoj sa svojom novom mladom ženom, Brajan je dobio "potvrdu" da je lud. I pored sve svoje briljantne inteligencije, Brajan nije ukopčao ili to nije hteo da zna kakav je kvarnjak bio njegov šef. Često je ostajao uz kompjutere sve do ponoći. U međuvremenu, ja sam se preznojavala između gomila knjiga u Biblioteci Batler pišući uvrnutu tezu o prostačkim recima u engleskoj poeziji ili, kako je moj uvrnuti mentor za tezu dao naslov: "Seksualni žargon u engleskoj poeziji iz sredine osamnaestog veka". Još tada sam bila pedantni pisac pornografije.

Naš brak je išao od lošeg ka gore. Brajan je prestao da me ševi. Molila bih ga, i moljakala i tražila da mi kaže šta to nije u redu sa mnom. Počela sam da mrzim samu sebe, da se osećam ružnom, nevoljenom, da mislim da mi telo smrdi - pokazivala sam sve simptome nejebene supruge; počela sam da maštam o ševi bez rajskeršlusa sa vratarima, propalicama, barmenima u Vest End baru, s kolegama postdiplomcima - čak i sa neka mi se Bog smiluje profesorima. Sedela bih tako na mom "Proseminaru o engleskoj književnosti osamnaestog veka", slušajući nekog studenta trećeg stepena kako ulizički melje i melje o delu Nahuma Tejta i njegovim revizijama Šekspirovih komada, a u međuvremenu bih zamišljala kako "pušim" svakom od prisutnih muškaraca ha! u sali. Ponekad bih zamišljala kako se stvarno tucam sa profesorom Haringtonom Stentonom, pedesetogodišnjim pravim Bostoncem, koji je poticao iz vrlo ugledne porodice iz Nove Engleske - iz porodice poznate po politici, poeziji i psihozama. Profesor Stenton umeo je gromoglasno da se smeje i uvek je Džejmisa Bosvela nazivao Bozi - kao da se svake noći opijao s njim u Vest Endu što sam ja stvarno pomalo i verovala da čini. Neko je jednom rekao za Stentona da je on "čovek briljantne inteligencije, ali da mu nisu baš sve koze na broju". To je bilo tačno. Uprkos činjenici da je bio društveno veoma dobro ukopčan, on se neprekidno isključivao iz stanja zdravog razuma i uključivao u stanje ludila i obratno, ne zadržavajući se ni u jednom stanju dovoljno dugo da biste znali na čemu ste kad je on u pitanju. Stvarno, kako bi profesor Stenton tucao? Njega su fascinirali prostački izrazi iz

osamnaestog veka. Možda bi saputao "pijezda", "mošnice", "rupa" za "pička", "testisi", "stidnica" na uvo dok bismo se tucali? Možda bi se ispostavilo da ima istetoviran porodični grb na kožici koja pokriva glavić penisa? Sedela bih tako i smeškala se tim svojim maštarijama, a profesor Stenton bi me fiksirao pogledom, misleći da se ja to smeškam zbog njegovih duhovitosti.

Ali, kakvu sam korist imala od tih tugaljivih maštarija? Moj muž je prestao da me tuca. Smatrao je da i bez toga naporno radi. Syake noći sam se uspavljivala plaćem, ili sam odlazila u kupatilo da masturbiram pošto bi on zaspao. Imala sam dvadeset jednu i po godinu i bila očajna. Kad sada sa ove vremenske distance pogledam unazad, sve izgleda tako jednostavno. Zašto nisam našla nekog drugog muškarca? Zašto nisam našla ljubavnika ili ga ostavila, ili zašto nisam insistirala na nekoj vrsti aranžmana u vezi sa seksualnom slobodom? No, ja sam bila dobra devojka iz pedesetih godina. Odrasla sam tucajući se prstom uz Sitne sate Jutra Frenka Sinatre. Nisam nikada spavala ni sa jednim muškarcem, osim sa svojim mužem. Samo sam se mazila "iznad struka" i "ispod struka" poštujući neka misteriozna nepisana pravila o tome šta se srne, a šta se ne srne. Međutim, ljubavna veza s nekim drugim muškarcem izgledala mi je toliko radikalna da o njoj nisam mogla ni da pomislim. Osim toga, bila sam sigurna da to što Brajan više neće da me tuca nije njegova, već moja greška. Ili sam ja nimfomanka zbog toga što sam želela da budem tucana više nego samo jedanput u mesec dana, ili je stvar jednostavno u tome da ja nisam privlačna. A možda je uzrok tome Brajanova starost. Ja sam odrasla duboko verujući u tačnost raznih seksualnih mitova iz pedesetih godina, kao što su:

A. Tako nešto kao što je silovanje ne postoji. Niko ne može da siluje ženu, osim ako ona u poslednjem trenutku ne pristane na to. Devojčice iz moje škole stvarno su to pobožno ponavljale jedna drugoj. Bog zna gde smo to čule. To je bila nečija mudrost koju smo mi pokupile i, kao roboti, prenosile dalje.

B. Postoje dve vrste orgazma: vaginialni i klitoralni. Jedan je "zreo" tj. dobar. Drugi "nezreo" tj. rđav. Jedan je "normalan" tj. dobar. Drugi je "neurotičan" tj. rđav.

Taj pseudonapredan, pseudopsihološki moralni kod bio je znatno kalvinističkiji od kalvinizma.

C. Muškarci dostižu svoj seksualni maksimum u šesnaestoj godini, a posle toga njihova snaga opada...

Brajan je imao dvadeset četiri godine. Nesumnjivo, njegova snaga je bila na silaznoj putanji. Već osam godina mu je moć bila u opadanju. Ako me je tucao samo jedanput mesečno u svojoj dvadeset četvrtoj godini - možete zamisliti koliko bi me malo tucao u svojoj trideset četvrtoj godini. Strah me je hvatao i od same pomisli na to.

Možda čak ni seks sam po sebi ne bi bio toliko važan da nije bio indikacija svih onih drugih stvari koje nisu bile u redu u našem braku. Više se nismo ni vidali. On je ostajao u kancelariji do sedam, osam, devet, deset, jedanaest, dvanaest noću. Ja sam održavala kuću i trunula u biblioteci radeći na svom seksualnom žargonu osamnaestog veka. Idealni građanski brak. Muž i žena nemaju ni trenutka slobodnog vremena koji bi proveli zajedno. Brak nam je oduzeo jedini razlog zbog kojeg smo se venčali.

Tako su se stvari odvijale nekoliko meseci. Moja depresija značajno se pojačavala. Sve mi je teže i teže padalo da ujutru ustanem iz kreveta.

Obično sam sve do podneva bila u komatoznom stanju. Počela sam da izostajem sa gotovo svih predavanja, osim sa svetinje nad svetinjama: Prose-minara. Postdiplomske studije su mi izgledale besmislene. Upisala sam se na treći stepen zbog toga što volim književnost, ali na njemu se nije studirala književnost. Tu se studirala kritika. Neki profesor je napisao knjigu u kojoj je "dokazivao" da je Tom Džouns bio, zapravo, marksistička parabola. Neki drugi profesor napisao je knjigu u kojoj je "dokazivao" da je Tom Džouns, u stvari, hrišćanska parabola. Drugi neki profesor, opet, napisao je knjigu u kojoj je "dokazao" da je Tom

Džouns bio, u stvari, parabola o industrijskoj revoluciji. Od vas se očekivalo da pamтите imena svih tih profesora i da znate čija je koja teorija da biste mogli da položite ispit. Nikoga pod milim bogom nije interesovalo da li ste vi pročitali Toma Džounsa, glavno je bilo da umete da istresete, kao iz rukava, nazive raznih teorija i imena njihovih tvoraca. Sve knjige kritika imale su naslove kao što je Retorika smeha ili Determinante smeha u romanima Hernija Fildinga ili Estetičke implikacije u dijalektici satire. Filding bi se prevrnuo u grobu. Moj odgovor na to bila je želja da prespavam što je moguće više toga.

Činjenica je da sam ja uvek bila kompulzivni učenik s odličnim A uspehom i testovi mi nikada nisu bili teški, ali na trećem stepenu je bilo toliko sranja da jednostavno niste mogli da ga zanemarite. I tako sam provela studije u spavanju. Prespavala sam završne ispite u maju. Umesto da radim na svojoj tezi, ja sam spavala. U retkim prilikama, kad bih se dovukla na predavanja, sedela sam i piskarala pesme u svesci. Jednoga dana prikupila sam hrabrost i iznela svoje probleme profesoru Stentonu.

"Mislim da ne želim da budem profesor", rekla sam, dršćući u čizmama od purpurnog antilopa. To je bilo svetogrđe. Moja stipendija Vudroua Vilsona obavezivala me je da predajem na koledžu. Bilo je to kao da sam se odrekla Boga, otadžbine i zastave.

"Ali, vi ste odličan student, gospođo Stolerman, šta biste drugo mogli da radite?" Zaista, šta drugo? Čega drugog može da bude u životu, osim Estetičkih implikacija u dijalektici satire?

"Pa, ovaj, mislim da želim da pišem." Rekla sam to toliko apologetski kao da je imalo značenje: "Mislim da želim da ubijem svoju majku."

Profesor Stenton je izgledao zabrinut. "Ah, to", rekao je uznemireno. Verovatno su mu studenti uvek dolazili na razgovor s takvim jalovim ambicijama kao što je želja da se bave pisanjem.

"Vidite, profesore Stenton, počela sam da studiram englesku književnost osamnaestog veka zbog toga što volim satiru, ali mislim da bih više volela da pišem satiru nego da je kritikujem. Kritika mi se ne čini da je ono što bi moglo da me zadovolji."

"Da vas zadovolji!" prasne on.

Ja na to progutam knedlu.

"Zbog čega vi mislite da studije na trećem stepenu treba da vas zadovoljavaju? Književnost je rad, a ne zabava", rekao je.

"Da", rekla sam pitomo.

"Upisali ste se na postdiplomske studije zbog toga što volite da čitate, zato što volite književnost - pa, književnost je naporan rad! To nije igra!" Izgledalo je da je profesor Stenton naišao na svoju omiljenu temu.

"Da, ali ako dozvolite, profesore Stenton, zaista se ima utisak da je sva ta kritika daleko od autentičnog duha Fildinga ili Poupa ili Svifta. Hoću da kažem, uvek ih zamišljam kako leže tamo u svojim grobovima i svima nam se smeju. Kritike njihovih dela su upravo ono što bi se njima nesumnjivo činilo smešnim. Hoću da kažem, kad čitam Poupa, ili Svifta, ili Fildinga, u meni se javlja želja da i sama pišem. Um mi se od toga zaokupi poezijom. A kritika mi se čini da je pomalo glup posao. Žao mi je što to moram da kažem, ali zaista mi tako izgleda."

"Ko je vas naimenovao za čuvara Poupovog duha? Ili Sviftovog? Ili Fildingovog?"

"Niko."

"Pa zbog čega se, do đavola, onda žalite?"

"Ja se ne žalim. Ja samo mislim da sam možda pogrešila. Mislim da ja, u stvari, želim da pišem."

"Gospođo Stolerman, imaćete dosta vremena za pisanje pošto steknete doktorsku diplomu. A tada ćete imati nešto na šta ćete uvek moći da se oslonite za slučaj da baš niste Emili Dikinson."

"Pretpostavljam da ste u pravu", rekla sam i otišla kući da spavam.

Brajan me je, s treskom, probudio u junu. Nisam sasvim sigurna kada je to tačno počelo, ali svakako oko sredine juna, primetila sam da mu je ponašanje manično, i to više nego obično. Potpuno je prestao da spava. Zahtevao je da čitavu noć sedim s njim i diskutujem o nebu i paklu. Nije to ni bilo baš toliko neobično za Brajana. Njega su oduvek posebno interesovali nebo i pakao. No, sada je počeo mnogo da priča o drugom povratku Isusovom, i o tome je govorio na nov način.

Šta ako se pitao je Hristos vrati na zemlju u liku opskurnog službenika preduzeća koje se bavi istraživanjem tržišta?

Šta ako Njemu opet niko ne bude hteo da veru je?

Šta ako On pokuša da dokaže svoj identitet hodanjem po površini vode jezera u Centralnom parku? Da li bi večernje novosti CBS-a htele da prenose taj događaj? Da ga prikažu kao događaj vredan pažnje javnosti?

Nasmejala sam se. I Brajan se nasmejao. Bila je to samo ideja za neki naučnofantastični roman, rekao je. Bila je to samo šala.

U danima koji su usledili, šale su se umного-stručile.

Šta ako je on Zevs, a ja Hera? Šta ako je on Dante, a ja Beatrice? Šta ako postoje dvoje od svakoga od nas - materija i antimaterija, trodimenzionalnost i bezdimenzionalnost? Šta ako ljudi u podzemnoj železnici stvarno komuniciraju s njim telepatski i traže od njega da ih spase? Šta ako se Hristos vrati i oslobodi sve životinje iz zoološkog vrta u Centralnom parku? Šta ako jakovi krenu za njim niz Petu aveniju, a ptice se Njemu spuste na ramena i počnu da pevaju? Da li će ljudi onda poverovati ko je On? Šta ako On blagoslovi kompjutere, i umesto da bljuju odštampane listove sa podacima o tome koje domaćice kupuju najviše deterđenta, oni odjednom počnu da izbacuju hlebove i ribe? Šta ako jedan džinovski kompjuter kontrolište čitav svet, a niko to, osim Brajana, ne zna? Šta ako kompjuter radi na ljudsku krv? Šta ako smo, što reče Sartr, svi mi, već ovoga časa, u paklu? Šta ako svima nama upravljaju neke složene mašine kojima upravljaju neke druge složene mašine koje kontrolišu opet neke druge složene mašine? Šta ako mi uopšte nismo slobodni? Šta ako čovek može vda potvrdi svoju slobodu samo umiranjem na krstu? Šta ako nedelju dana zatvorenih očiju prelaziš ulice Njujorka na crveno svetio a da te nijedan auto ni ne okrzne? Da li to dokazuje da si Bog? Šta ako je svaka knjiga koju si otvorio nasumice imala slova B O G na nekom mestu u svakom odlomku? Nije li to bio pozitivan dokaz?

Iz noći u noć pitanja su se redala. Brajan mi ih je ponavljao kao katihizis. Šta ako? Šta ako? Šta ako? Slušaj me. Nemoj da zaspiš! Slušaj me! dolazi kraj sveta, a ti hoćeš da ga prespavaš! Slušaj me!

U svojoj luđačkoj potrebi da stalno ima publiku, on me je čak i pljesnuo po obrazu jedanput ili dvaput da bi me razbudio. Ošamućena od umora i zakrvavljenih očiju, ja sam slušala. I slušala. I slušala. Posle pete noći postalo je savršeno jasno da Brajan ne planira da piše neki naučnofantastični roman. On je lično bio taj Drugi povratak. Trebalo mi je dosta vremena da to ukapiram. A i kad mi je to postalo jasno, nisam bila baš sasvim sigurna da on nije Bog. Međutim, po njegovoj logici, ako on jeste Isus, onda sam ja Sveti duh. Mada mutnih očiju od umora, ipak sam znala da je to bila ludost.

U petak je Brajanov šef otišao iz grada na vikend, a njega delegirao da sklopi važan posao sa proizvođačima sredstva za čišćenje rerni koje se nazivalo "čudesna pena". Brajan je trebalo da se sastane sa predstavnicima "Čudesne pene" u subotu u računskom centru, ali se tamo uopšte nije pojavio. Ljudi iz "Čudesne pene" su čekali. Zatim su pozvali mene. Zatim su mi opet telefonirali. Brajan nije došao. Telefonirala sam svakome koga sam mogla da se setim, i na kraju sam prosto sedela kod kuće, grickajući nokte, ubeđena da će se nešto strašno dogoditi. U pet sati Brajan mi je telefonirao da bi mi pročitao "pesmu", za koju je tvrdio da ju je napisao dok je hodao preko jezera u Centralnom parku. Glasila je ovako:

Ako je "Čudesna pena" samo mehur, Zašto nam zadaje tako prokleta mnogo muka? Ako brzo ne reagujemo, od sveta će ostati ruina

puka A sve to samo zbog nečeg što je sapunice mehur.

"Kako ti se sviđa, srce?" upitao je on, oličenje naivnosti.

"Brajane - jesi li svestan toga da ljudi iz "Čudesne pene" ceo dan pokušavaju da te nađu?"

"Zar nije briljantna? Mislim da sam u njoj sa malo reci rekao suštinu stvari. Planiram da je posaljem Njujork tajms - Brine me jedino to da li će Tajms htetiv da objavi pesmu u kojoj se spominje reč ,prokleta". Šta ti misliš?"

"Brajane - da li shvataš da sam ja ceo dan ovde uz telefon, odgovarajući na poziv iz ,Čudesne pene"? Gde si, do đavola, bio ceo dan?"

"Baš tamo sam bio."

"Gde?"

"U paklu. Baš kao što si ti u paklu i ja sam u paklu i svi smo mi u paklu. Kako možeš da se brineš zbog jednog običnog mehura od sapunice kao što je ,Čudesna pena"?"

"Šta ćeš, za ime boga, da učiniš s ugovorom?"

"Baš to."

"Baš šta?"

"U ime boga, ugovor ću da zaboravim. Ništa neću da učinim u vezi s njim. Zašto ne dođeš u grad, da se vidiš sa mnom, pa ću da ti pokažem moju pesmu?"

"Gde si ti?"

"U paklu."

"O.K., znam da si u paklu, ali gde da te nađeni?"

"To treba i sama da znaš. Ti si me i poslala ovamo."

"A gde to?"

"U pakao. Tu gde sam sada. Gde si ti sada. Prilično sporo kapiraš, draga."

"Brajane, molim te budi razuman . . ."

"Ja sam savršeno razuman. Ti si ta koja se brine zbog jednog običnog mehurića. Ti si ta koja misliš da je važno to što se javljaju oni iz ,Čudesne pene"."

"Reci mi samo na kojem ćemo uglu u paklu da se nađemo i ja dolazim. Kunem se da hoću. Samo mi" reci na koji ugao treba da dođem."

"Zar ne znaš?"

"Ne. Časna reč, ne znam. Molim te, reci mi."

"Mislim da ti pokušavaš da napraviš budalu od mene."

[283]"Brajane, dragi, ja samo želim da te vidim. Molim te, dozvoli mi da te vidim."

"Možeš i u ovom trenutku da me vidiš u mislima. Za svoje slepilo sama si kriva. Ti i kralj Lir."

"Da li se javljaš iz telefonske govornice? Ili iz nekog bara? Reci mi, molim te." "Znaš već!"

Razgovor se još neko vreme odvijao na ovaj način. Brajan mi je dva puta spustio slušalicu, a zatim me je ponovo pozivao. Konačno je pristao da mi kaže iz koje se govornice javlja, ali mi nije rekao ime mesta, već je započeo neku vrstu igre u kojoj sam ja morala to da pogodim. Morala sam da učestvujem u igri tako što sam eleminisala mogućnosti. To je potrajalo još dvadeset minuta i koštalo je nekoliko novčića od pet centi. Konačno se ispostavilo da se nalazi u baru "Gotam". Izletela sam iz kuće i taksijem otišla da se nađem s njim. Saznala sam da je dan proveo vozajući portorikansku i crnačku decu čamcem po jezeru u Centralnom parku, kupujući deci sladolede, deleći novac ljudima u parku i planirajući kako da pobegne iz pakla. Nije stvarno hodao po površini vode, ali je mnogo o tome razmišljao. Sada je bio spreman da promeni svoj život. Otkrio je da poseduje nadljudsku energiju. Drugim smrtnicima bio je potreban san. Njemu ne. Drugim smrtnicima je potrebno zaposlenje i zvanje i sve te parafernalije svakodnevnog života. Njemu ne. Hteo je sad da prihvati ono što mu je odavno sudbina odredila - da spase svet. U tome je trebalo da mu ja pomognem.

Iskreno govoreći, ništa od svega što je bilo rečeno, nije izazivalo neku posebnu nelagodnost u meni. Pre bi se reklo da me je oduševljavalo. Ideja o tome da Brajan dignu ruke od istraživanja tržišta i da ja prekinem studije trećeg stepena, te da zajedno krenemo da spašavamo svet, meni je bila savršeno.

O.K. Ja sam ga oduvek nagovarala da se okane istraživanja tržišta, u stvari, pokušavala sam da ga namamim da sa mnom otputuje u Evropu, da jedno vreme provedemo jednostavno u skitnji. Ali, Brajan se uvek protivio. On se uputio u istraživanje tržišta kao da je to bio poslednji veliki krstaški pohod.

Dok smo šetali kroz grad te subotnje večeri, ono što me je znatno više brinulo nego njegovo bučno pričanje, bilo je njegovo ponašanje. Tražio je da oboje zatvorimo oči i da prelazimo ulice na crveno svetio da bismo dokazali da smo bogovi. Ulazio je u prodavnice i tražio od prodavača da mu skinu sa polica razne predmete, zatim bi svaki od tih predmeta uzeo u ruke, ushićeno bi govorio o svakom od njih, i onda bi izišao napolje. Ušao bi u kafić i poigrao bi se posudom za šećer na svakom stolu pre nego što bi seo. Ljudi su zurili u njega. Ponekad bi neki od prodavača ili konobara rekao: "Polako, burazeru, smiri se, burazeru", a ponegde bi ga jednostavno izbacili napolje. Svi su osećali da nešto sa njim nije u redu. Njegova uzbuđenost je prosto zvonila u vazduhu. Brajanu je, međutim, sve to bilo samo znak njegove božanske prirode.

"Vidiš", rekao je, "oni znaju da sam ja bog i ne znaju drugačije da reaguju."

Meni je bilo dvostruko teže zbog toga što sam ja napola verovala u Brajanovu teoriju.

Izuzetne ličnosti obični ljudi često stvarno nazivaju luđacima. Kad bi se bog stvarno vratio, on bi verovatno završio na psihijatrijskom odeljenju. Bila sam leingovac mnogo pre nego što je Leing počeo da objavljuje svoje radove. Ali, ja sam isto tako bila nasmrtno preplašena.

Kad smo najzad stigli kući u dva sata izjutra, Brajan je još uvek bio vrlo uzbuđen i potpuno budan, iako sam ja bila potpuno iscrpna. Hteo je da mi pokaže svoju moć. Hteo je da mi dokaže da može da me zadovolji. Nije se ševio sa mnom nekih šest

[285]nedelja, ali sada nije znao da prestane. Tucao je kao mašina, uzdržavao se od orgazma, a mene je stalno terao da svršavam ponovo, ponovo i ponovo. Posle prva tri puta počelo je da me boli i htela sam da prestanem. Preklinjala sam ga da prestane, ali on nije hteo da sluša.

Udarao je o mene bez prestanka, kao da me sekirom ubija. Plakala sam i preklinjala ga-

"Brajane, molim te, prestani", jecala sam.

"Mislila si da ja ne mogu da te zadovoljim!" vikao je. Oči su mu luđački caklile.

"Vidiš!" rekao je, besno prodirući u mene. "Vidiš! Vidiš! Vidiš!"

"Brajane, molim te, prestani!"

"Zar ovo nije dokaz? Ne dokazuje li ovo da sam ja Bog?"

"Molim te, prestani", cvilela sam.

Kad je najzad stao, naglim pokretom je izvukao iz mene svoj još uvek tvrdi penis i gurnuo mi ga u usta. Međutim, ja sam toliko jako plakala da nisam mogla da zatvorim usta. Ležala sam na krevetu grcajući u suzama. Šta da radim? Nisam želela dalje da ostanem sama s njim, ali kuda sam mogla da odem? Po prvi put sam počela ozbiljno da verujem da je Brajan opasan.

Iznenada, Brajan se srušio i počeo da plače. Želeo je da kastrira samog sebe, rekao je. Želeo je da naš brak bude očišćen od svega putenog. Želeo je da bude kao Abelar, a ja da budem kao He-loiza. Želeo je da bude očišćen od svih telesnih želja kako bi mogao da spase svet. Želeo je da bude mek kao evnuh. Zeleo je da bude blag kao Hristos. Želeo je da mu telo bude izrešetano strelama kao telo svetog Sebastijana. Zagrlio me je i jecao u mome krilu. Milovala sam ga po kosi, nadajući se da će konačno da zaspi. Umesto da zaspi on, zaspala sam ja.

Ne znam tačno koliko je bilo sati kad sam se probudila, ali Brajan je već satima bio budan - verovatno svu noć. Oteturala sam se u kupatilo i prva stvar koju sam videla bio je nevešt crtež pričvršćen selotejpom za ogledalo. Crtež je predstavljao omalenog muškarca sa svetačkim

oreolom i ogromnim, ukrućenim penisom. Drugi muškarac, duge brade, upravo se spremao da mu ga "puši." Iza njih dvojice nalazio se veliko orao koji je ličio na američkog orla, s tom razlikom što je imao vrlo očiglednu i čovekoliku erekciju. "Otac, Sin i Sveti duh", naškrabao je Brajan iznad slike.

Otišla sam do svog radnog stola u spavaćoj sobi. Parčići kartica iz moje kartoteke na kojima su se nalazile sve zabeleške za moju tezu bili su razbacani po podu ispod stola, kao konfete. Na v stolu se nalazila prava izložba knjiga: sabrana dela Šekspira i Milтона bila su rastvorena, a određene reci, izrazi i slova bili su zaokruženi mastilom, u raznim bojama. Na prvi pogled nisam mogla da zapazim nikakav sistem ili šifru, ali na marginama su se nalazile furiozne napomene. Izrazi kao: "Oh, do đavola!" ili "Životinja s dvostrukim leđima!" ili "Nežniji pol je suviše grub!" Rasuti preko Šekspira i Milтона ležali su komadići pažljivo iscepkane novčanice od dvadeset dolara. Naokolo po stolu ležale su reprodukcije istrgnute iz knjiga o umetnosti. Sve te reprodukcije prikazivale su Boga, ili Isusa, ili svetog Sebastijana.

Otrčala sam u dnevnu sobu da potražim Brajana i našla sam ga kako podešava haj-faj uređaj. Svirao je Goldbergove varijacije Glena Gulda, i to tako što bi zvuk pustio na najjače, a onda bi ga iznenada utišao, da bi načino efekat sirene.

"Koliko glasno je u ovom društvu dopušteno svirati Baha?" upitao je. "Ovoliko?" Pojačao je ton. "Ovako tiho?" On utiša zvuk toliko da je bio jedva čujan. "Vidiš! Nema načina na koji bi mogao da se svira Bah u ovom društvu!"

"Brajane, šta si učinio s mojom tezom?" Bilo je to retoričko pitanje. Savršeno dobro sam znala šta je učinio s njom.

Brajan je nastavio da čačka oko haj-faj uređaja, pretvarajući se da me nije čuo.

"Šta si učinio s mojom tezom?"

"Šta misliš koliko glasno možeš da sviraš Baha u ovom društvu, a da ti ne dođe policija?"

"Šta si učinio s mojom tezom?"

"Ovoliko glasno?" On pojača zvuk.

"Šta si učinio s mojom tezom?"

"Ovako tiho?" On utiša zvuk.

"Šta si učinio s mojom tezom?"

"Ovoliko glasno?"

"Brajane!" viknula sam iz sve snage. Nije vredelo. Otišla sam do svog pisaćeg stola i sela, zureći u "izložbu" koju je on ostavio. Poželela sam da ubijem ili njega ili sebe. Umesto toga, zaplakala sam.

Brajan ude u sobu.

"Šta misliš, ko će otići na nebo?" upita.

Nisam ništa odgovorila.

"Hoće li Bah da ode? Hoće li Milton da ode? Hoće li Šekspir da ode? Hoće li Tresiker da ode? Hoće li sveti Sebastijan Kopile da ode? Hoće li Abelar Ustrojeni da ode? Hoće li Sinbad Moreplo-vac da ode? Hoće li Tinbad Trgovac da ode? Hoće li Džinbad Lovac da ode? Hoće li Norman Majler da ode? Hoće li Vinbad Kitolovac da ode? Hoće li Finbad Nadolomac da ode? Hoće li Rinbad Ledolo-mac da ode? Hoće li Džojns da ode? Hoće li Džejms da ode? Hoće li Dante da ode, ili je on već bio? Hoće li Homer da ode? Hoće li Jejts da ode? Hoće li Hardi s kitom "na gotovs" da ode? Hoće li Rable ići s Rablom3"? Hoće li Vijon vijugajući da ode? Hoće li Reli otići kraljevski? Hoće li Mocart da ode lako? Hoće li Maler da ode teško? Hoće li El Greko da ode na nebo uz tresak groma? Hoće li sijalice da odu?" Okrenula sam se i pogledala ga. Mahao je divlje rukama i skakao gore-dole.

"Sijalice će otići na nebo!" vikao je. "Hoće! Hoće!"

"Poludeću od tebe!" vrisnula sam sva van sebe.

"Ti ćeš da odeš na nebo!" vrisnuo je on, a onda me zgrabio za ruku i poveo prema prozoru.

"Hajde-mo na nebo! Hajdemo! Hajdemo!" Otvorio je prozor širom i nagnuo se napolje.

"Prestani!" vrisnula sam histerično. "Ne mogu ovo više da izdržim!" i, rekavši to, počela sam da ga drmusam. Mora da se stvarno uplašio, jer mi je šakama obuhvatio vrat i počeo da me davi.

"Umukni", vikao je. "Doći će policija!" Ali, ja nisam više vrištala. Pojačao je stisak. Počelo je da mi se smrkava pred očima.

Ne znam zašto me je pustio i kako me nije ubio. Možda sam jednostavno imala ludu sreću. Ne znam kako to da protumačim. Znam samo to da sam, kad me je konačno pustio, drhtala čitavim telom kao prut i da sam se krkljajući borila da dođem do vazduha a sećam se da sam kasnije otkrila na vratu velike plave modrice. Utrčala sam u ostavu za odelo u predsoblju, i tu sam, grickajući kolena, sedela u mraku i jecala. "Oh, bože, oh, bože, oh, bože", dahtala sam. A onda sam se nekako pribrala i pozvala porodičnog kućnog lekara. Bio je na putu u Ist Hemptonu. Pozvala sam psihijatra moje majke. On je bio na Fajer Ajlendu. Pozvala sam svog tadašnjeg psihijatra. On je bio u Veifh"tu. Pozvala sam prijateljicu moje sestre Rendi koja je radila kao psihijatar - socijalni radnik. Ona mi je rekla da pozovem policiju ili lekara - bilo kojeg lekara. Brajan je u psihozi, rekla je, i može da bude i opasan. Ne smem da ostanem sama s njim.

Bila je nedelja u junu i ako baš želite da se razbolite, najbolje je da to uradite u nekom letovalištu. Nigde se ne može naći lekar. Konačno sam uspela da nađem momka koji je honorarisao zamenjujući mog internistu. Rekao je da odmah dolazi. Stigao je pet časova kasnije. Za sve to vreme Brajan je bio zapanjujuće miran. Sedeo je u dnevnoj sobi i slušao Baha, a izgledao je kao da je u transu. Ja sam sedela u spavaćoj sobi i pokušavala da apsorbujem sve to što se dogodilo. Pretvarali smo se da ignorišemo jedno drugo. Tišina posle oluje.

U svakom slučaju Brajanov problem je sada imao naziv. Najvažnije je izlečenje, a na drugom mestu se nalazi saznanje o tome šta treba da se leci. Kad mi je rečeno da je on u "psihozi", osetila sam da mi je laknulo, na neki čudan način. U pitanju je bila bolest koju treba lečiti, problem koji treba resiti. Nazivanje problema pravim imenom učinilo je čitavu stvar manje zastrašujućom. Isto tako, smanjilo je moje osećanje krivice. Gubitak razuma nije ničija krivica. Božija je to volja. Bilo je nečeg veoma utešnog u tome. Sve prirodne katastrofe su utešne, jer potvrđuju našu nemoć u koju bismo, inače, mogli da prestanemo da verujemo. Ponekad čudno smiruje saznanje o veličini naše vlastite bespomoćnosti.

Izdržali smo popodne zajedno sa Johanom Sebastijanom Bahom. "Muzika ima draži koje mogu da smire besom uzburkane grudi", rekao je Kongriv koji sigurno na nebu igra karte s Mocartom. Kad pomislim na sve one strašne trenutke u kojima mi je Bah pomogao da preživim, sigurna sam da je i on na nebu.

Dr Stiven Perlmater ušao je oko pet - uz gomilu izvinjenja i znojavih dlanova. Od tog trenutka naš život bio je u rukama doktora i njihovih samozadovoljnih malih kategorija. Moj muž Brajan, uveravao me je dr Perlmater, "ozbiljno je bolestan mladić". On će "pokušati da mu pomogne". I počeo je time što je pokušao da mu ubrizga injekciju torazina - na šta je Brajan đipio, sjurio se niz pomoćne stepenice svih trinaest spratova i pobe-gao u Riversajd park. Doktor i ja smo pojurili za njim, našli ga, zaustavili ga, ubeđivali, gledali kako ponovo briše od nas, ponovo smo ga jurili, ponovo ga ubeđivali i tako dalje. Ostali detalji su isto toliko ružni koliko i uobičajeni. Od tada je bilo jasno da je hospitalizacija neizbežna. Brajan je sada već bio sav uspaničen, a njegova fantaziranja su bila sve fantastičnija i fantastičnija. Dani koji su zatim usledili bili su prava noćna mora. Brajanovi roditelji su doleteli iz Kalifornije i čim su stigli izjavili su da je Brajan savršeno O.K., ali da sam ja luda. Pokušali su da ga spreče da uzima bilo kakve lekove i stalno su ismejavali lekare što, mora se priznati, nije nimalo bilo teško. Nagovarali su ga da me ostavi i da se vrati kući u Kaliforniju - kao da će ga to što će se udaljiti od mene, automatski izlečiti. Dr Perlmater je uputio Brajana psihijatru koji se odvažio da ga drži punih pet dana kod kuće, a ne u bolnici. Od toga nije bilo nikakve vajde.

Okruženi Brajanovim majkom i ocem, Brajanovim šefom, ljudima iz "Čudesne pene", Brajanovim dobronamernim bivšim profesorima i doktorima, naši životi više nisu bili naši. Brajan je bio progonjen od svojih nazvanih zaštitnika i svakim danom je sve više gubio razum. Petog jutra posle posete dr Perlmatera Brajan je svukao sa sebe svu odeću u blizini kule Belvedere u Centralnom parku. Zatim je onako go pokušao da se popne na bronzanog konja kralja Jagela i sedne pored bronzanog kralja Jagela ukršteni mačevi i sve ostalo. Konačno ga je policija odvela na Psihijatrijsko odeljenje Bolnice "Sinajska gora" uz zavijanje sirena i torazin koji se točio kao vino, i, izuzev nekoliko vikenda koje je sa dopuštanjem lekara proveo van bolnice, mi više nikada nismo zajedno živeli.

Bilo je potrebno da protekne još oko osam meseci pa da se naš brak potpuno ugasi. Pošto je Brajan smešten u "Sinajsku goru", njegovi roditelji su se uselili kod mene, optuživali me danonoćno, zajedno sa mnom su svako veče odlazili u bolnicu, i nikada nam nisu dopuštali da provedemo zajedno više od deset minuta nasamo. Poseta je ionako bila dozvoljena samo od šest do sedam a oni su bili rešeni da nas drže razdvojene čak i tada. Osim toga, i kad sam bila nasamo sa Brajanom, on me je samo napadao. Ja sam Juda, govorio mi je. Kako sam mogla da ga zatvorim ovde? Zar nisam znala da ću zbog toga da odem u Sedmi krug - krug izdajnika? Zar nisam znala da je moj zločin prema Danteu najsramniji od svih zločina? Zar nisam znala da sam već u paklu?

Pakao nije mogao da bude mnogo gori od tog leta, u svakom slučaju. Dijemov režim je upravo pao i budisti su se stalno spaljivali u smešnoj maloj zemlji čije je ime postajalo sve poznatije i poznatije - u Vijetnamu. Bari Goldvoter bio je kandidat za predsednika, a osnovu njegove predizborne kampanje predstavljalo je obećanje da će celu Istočnu obalu odseći i pustiti je da slobodno otplovi morem. Džon F. Kenedi nije još ni punu godinu dana bio mrtav. Lindon Džonson je bio jedina nada nacije za pobeđu nad Goldvoterom i za očuvanje mira. Dva mlada beka, koji su se zvali Gudmen i Svernet, pošli su na jug u Misisipi da rade na sastavljanju biračkih spiskova, udružili se sa jednim mladim Crncem koji se preživljavao Čini, i sva trojica su završila u stravičnom zajedničkom grobu. Predgrađa Harlem i Bedford-Stajvesant eksplodirala su u prvom od mnogih dugih, vrelih leta. Brajan je, u međuvremenu, bio u bolnici i buncao o tome kako će da spase čovečanstvo. Svakako, čovečanstvu još nikada kao tada nije toliko bio potreban neko ko će da ga spase.

Udaljavali smo se jedno od drugog. Ne odjednom i ne zbog toga što sam našla nekog drugog muškarca. Uopšte nisam nikud izlazila dok je Brajan bio u bolnici. Bila sam šokirana i bilo mi je potrebno vreme da se oporavim. Ali, malo-pomalo, počela sam da uviđam koliko sam srećnija bez njega, koliko me je njegova luđačka energija iscrpljivala, koliko me je njegovo pomamno fantaziranje lišilo sposobnosti da maštam o životu. Polako sam počela da cenim to što mogu da čujem svoje vlastite misli. Počela sam da osluškujem vlastite snove. Bilo je to kao da sam pet godina živela zatvorena u komori za ispitivanje eha, a onda me je iznenada neko pustio da izađem.

Ostatak priče predstavlja uglavnom rasplet. Ja sam volela Brajana, i osetila sam se strašno krivom kad sam shvatila da mi se više sviđa da živim bez njega, nego da živim s njim. Isto tako, mislim da nikada više nisam mogla da mu verujem posle onog pokušaja da me zadavi. Rekla sam da mu opraštam, ali nešto u meni nije mu nikada oprostilo. Plašila sam se njega, i to je bilo ono što je na kraju ubilo naš brak.

Kraj se odugovlačio. Međutim, kao i obično, novac je bio ubrzavajući faktor. Posle tri meseca u "Sinajskoj gori", osiguranje "Plavi krst" je isteklo i Brajana je trebalo prebaciti na neko drugo mesto. Mogao je da ode ili u državnu bolnicu čega smo se oboje užasavali, ili u privatnu bolnicu gde se plaća oko dve hiljade dolara mesečno. Pred nama se isprečio zeleni zid novca.

A onda su se umešali i njegovi roditelji, ne da pomognu, već da sve još više zamute. Ako ga pustim da se vrati u Kaliforniju, oni će plaćati troškove privatnog lečenja. U protivnom, neće

dati ni pare. Opirala sam se tom ultimatumu neko vreme, a onda sam konačno došla do zaključka da nemam izbora.

U septembru smo pošli na hodočašće u Kaliforniju. Krenuli smo "na Zapad", ali ne u kolima s arnjevima i ceradom, već u "boingu 707", a sa sobom smo vukli još i moga oca i jednog ispirača mozгова. Vazduhoplovna kompanija nije htela da primi Brajana i da ga preveze kući bez pratnje psihijatra - što je, takođe, značilo da smo nas četvoro morali da putujemo prvom klasom, i da žvaćemo kao makadam tvrde kikirikije između tableta librijuma.

Bio je to nezaboravan let. Brajan je bio toliko uznemiren da sam ja zaboravila na vlastiti strah od letenja. Moj otac je svakog minuta trpao u usta po jednu tabletu librijuma i opominjao me da treba da budem hrabra, a ispirač mozгова dvadesetšestogodišnji lekar-stažista, lepuškastog lica koji se identifikovao s nama do potpune nesposobnosti bio je toliko obrvan tremom da sam neprekidno morala da ga ohrabrujem. Majka Izadora - ja, brinula sam se o svima njima. Svi bogovi, očevi, omanuli su.

Iluzija dobrovoljnog boravka striktno je održavana u Klinici "Linda Bela" u La Džoli. Sve medicinske sestre nosile su bermuda-pantalone, a doktori su bili u sportskim košuljama, somotskim pantalonama a na glavi su imali kape koje nose igrači golfa. Pacijenti su bili slično odeveni u udobnu odeću i lunjali su naokolo u dekoru koji je podsećao na de-luks motel, upotpunjenom bazenom za plivanje i stolovima za ping-pong. Sve osoblje klinike bilo je dužno da sve vreme bude vedro raspoloženo i nastojalo je da stvori utisak da je "Linda Bela" neka vrsta banje, a ne neko mesto u koje su vas poslali pošto više niko nije znao šta da radi s vama kod kuće. Lekari su nam posavetovali da ne odugovlačimo nepotrebnu scenu rastajanja. Brajan i ja smo se poslednji put videli u praznoj prostoriji za radnu terapiju, u kojoj je on besno udarao komadom gline po jednom od stolova.

"Ti više nisi deo mene", rekao je. "Nekada si bila deo mene."

Pomislila sam na to koliko je za mene bilo bolno to što sam bila deo njega i kako sam gotovo došla do toga da zaboravim ko sam, ali to nisam mogla da kažem.

"Vratiću se", rekla sam.

"Zašto?" odbrusio je.

"Zato što te volim."

"Da me voliš, ne bi me dovela ovamo." "To nije tačno, Brajane, doktori kažu . . ." "Ti znaš da doktori ništa ne znaju o Bogu. Od njih se ne očekuje da znaju. Ali, mislio sam da ti znaš. A ti si ista kao i ostali. Za koliko srebrnjaka si me prodala?"

"Ja samo želim da ti bude bolje" rekla sam nesigurno.

"Bolje od čega? A čak i da meni jeste bolje, kako će to oni da znaju - onako bolesni, kakvi su. Zaboravila si sve što si znala. I tebi su oprali mozak."

"Želim da ti bude bolje i da ne moraš više da uzimaš nikakve Jekove . . ." rekla sam.

"To je sranje i to i sama znaš. Oni ti prvo daju lekove, a onda to koriste za indeks stanja tvoga zdravlja. Kad uzimaš velike doze lekova - tebi je gore. Kad su doze male - tebi je bolje. Rezono-vanje je ciklično. Prvo i prvo, kome su ti prokleti lekovi uopšte potrebni?"

Besno je tresnuo glinom.

"Znam", rekla sam.

Stvar je bila u tome što sam se ja slagala s njim. Svakako, lekarske kategorije zdravlja i bolesti bile su gotovo luđe od Brajanovih. Svakako, njihova banalnost bila je tolika da kad bi Brajan slučajno stvarno bio Bog, oni to ne bi shvatili.

"Sve je to pitanje vere", rekao je. "To je oduvek bilo pitanje vere. Moja reč ili reč mnoštva? Ti si izabrala mnoštvo. Ali to ne znači da je postupak ispravan. A štaviše - i ti si toga svesna. Ja te žalim. Ti si tako prokleta slaba. Ti nikada nisi imala petlju." Udarcima je spljoštio glinu u tanku palačinku.

"Brajane - moraš da pokušaš da razumeš moj položaj. Osećala sam da ću da prepuknem pod svim tim što me je pritiskalo. Tvoji roditelji su neprestano vrištali na mene. Lekari su mi držali pridike. Više ni sama nisam znala ko sam..."

"7 si živela pod pritiskom? Ti! Koga su zatvorili - tebe ili mene? Koga su kljukali torazi-nom - tebe ili mene? Koga su prodali - tebe ili mene?"

"Oboje." Rekla sam to plaćući. Velike slane kapi slivale su mi se niz lice i skupljale u uglovima usana. Ukus im je bio prijatan. Suze imaju tako utešan ukus. Kao da možete da isplačete čitavu novu matericu, u koju ćete se puzeći zavući. Alisa u vlastitom moru suza.

"Oboje! Nemoj da me zasmehavaš!"

"To je istina", rekla sam, "oboje smo povređeni. Nemaš ti monopol na bol."

"Odlazi", reče, uzimajući spljošteni komad gline i počinjući valjanjem da je oblikuje u zmiju, "idi u manastir, Ofelijo. Što se mene tiče, možeš i da se udaviš. . ."

"Izgleda da se ti uopšte nesećaš da si pokušao da mi oduzmeš život, je 1" da?" Znala sam da to ne bi trebalo da kažem, ali bila sam naprosto suviše ljuta.

"Tvoj život! Da si me volela - kad bi ti uopšte imala pojma o tom prokletom značenju žrtvovanja - da nisi takvo razmaženo derište, ne bi mi ni spomenula to sranje o tvom životu!"

"Ali, Brajane, zar se ne sećaš?"

"Čega da se-seđam? Sećam se da si me smestila iza brave - toga se sećam. . ."

Odjednom mi je sinulo da postoje dve verzije noćne more koju smo zajedno proživeli - njegova verzija i moja verzija - i da se one ni u čemu ne poklapaju. Brajan ne samo da nije imao razume-vanja za moju nesreću - on uopšte nije ni bio svestan toga da sam duboko nesrećna.

Nije se sećao čak ni događaja zbog kojih je morao da bude smešten u bolnicu. Koliko je još drugih verzija postojalo o našoj stvarnosti? Moja verzija, Brajanova, njegovih roditelja, mojih roditelja, verzija lekara, medicinskih sestara, socijalnih radnika. . . Postojao je beskonačni broj verzija, beskonačni broj stvarnosti. Brajan i ja smo zajedno proživeli noćnu moru, a sad se ispostavilo da ništa nismo zajedno proživeli. Ušli smo kroz ista vrata u jedno iskustvo, ali smo onda odlutali u odvojene tunele, teturali se svako sam kroz svoj mrak i izišli konačno napolje, na suprotnim krajevima zemlje.

Brajan je hladno zurio u mene kao da sam mu ja zakleti neprijatelj. Ni za živu glavu ne mogu da se setim reci koje smo na rastanku uputili jedno drugom.

Moj otac i ja smo imali na raspolaganju čitavo popodne i večer do polaska aviona kojim je trebalo da se vratimo u Njujork. Iznajmili smo automobil i odvezli se do Tihuane gde smo kupili malo umrljanu šarenu latinoameričku igračku, punu bombona, zvanu pinata, u vidu malog magarca obojenog jarkim bojama. Zajedno smo šetali ulicama, komentarišući "lokalni kolorit", stavljajući uobičajene primedbe o siromaštvu ljudi i raskoši crkava.

Moj otac je još uvek zgodan muškarac koji izgleda jedno petnaest godina mlađi od svojih šezdeset godina, i koji je sujetno osetljiv na svoj fizički izgled i kosu koja je počela da se proređuje, a hoda tako što se koračajući kao na oprugama podiže i spušta, što je postalo karakteristično i za moj hod. Nas dvoje slično izgledamo, slično hodamo, oboje uživamo u igri reci i dosetkama, a ipak nekako jedva uspevamo međusobno da komuniciramo. Uvek smo pomalo zbunjeni kad smo zajedno, kao da svako od nas zna neku strašnu tajnu o našem međusobnom odnosu, ali ne može o tome da govori. Kakva bi to mogla da bude tajna? Sećam se kako je kucao o zid koji je delio naše spavaće sobe da bi me umirio i ublažio moj strah od mraka. Sećam ga se kako menja čaršav na mom krevetu kad sam se kad mi je bilo tri godine upiškila u krevetu, i kako mi priprema solju toplog mleka kad sam kao osmogodišnja devojčica patila od nesanice. Sećam se kako mi je jednom rekao pošto sam bila svedok jedne strahovite svađe između mojih roditelja da će njih dvoje ostati zajedno "za moje dobro" ... ali, ako je postojalo nešto više od toga - neko zavodjenje u doba detinjstva ili neka bitna scena - moje možda i preanalizirano sećanje ipak ne dopire toliko daleko u prošlost.

Ponekad bi miris komada sapuna ili nečeg drugog karakterističnog za kuću iznenada oživeo neko davno zaboravljeno sećanje iz detinjstva. A onda bih zatekla sebe kako se pitam koliko još drugih sećanja ima skrivenih u vijugama moga mozga; i stvarno bi mi se činilo da je moj vlastiti mozak poslednja velika terra incognita, a pomisao na to da ću jednoga dana otkriti nove svetove u njemu, ispunila bi me divljenjem. Zamislite izgubljeni kontinent Atlantide i sva ona potopljena ostrva detinjstva koji tamo čekaju da budu pronađeni. Unutrašnji prostor koji nikada nismo adekvatno istražili. Svetovi unutar svetova unutar svetova. A najdivnije je to što oni čekaju na nas. Ako ne uspevamo da ih otkrijemo, to je samo zato što još nismo sagradili prava vozila - vasijski brod ili podmornicu ili pesmu - koja će nas dovesti do njih. Zbog toga, delimično, i ja pišem. Kako mogu da znam šta mislim ako ne vidim šta pišem? Moje pisanje jeste podmornica ili vasijski brod koji me odnosi u nepoznate svetove u mojoj glavi. A avantura je beskrajna i neiscrpna. Ako naučim da sagradim pravo vozilo, moći ću da otkrijem još više teritorija. A svaka nova pesma je novo vozilo, konstruisano tako da prođe malo dublje ili da poleti malo više od onog pre njega.

Moj brak sa Brajanom verovatno se okončao onog dana kada sam šetala ulicama Tihuane s mojim duhovitim ocem. Otac se trudio iz sve snage da bude veseo i da mi pomogne, ali ja sam bila duboko zaronjena u osećanje vlastite krivice. Postojala je dilema: ako ostanem uz Brajana i pokušam ponovo da živim s njim, poludeću, ili ću, u najmanju ruku, morati da se odreknem, gotovo u potpunosti vlastitog identiteta. Međutim, ako ga ostavim samog s njegovim ludilom i s pomoći koju mu lekari pružaju, znači da ga napuštam - i to baš onda kad mu je pomoć najpotrebnija. U izvesnom smislu, ja jesam bila izdajnik. Došlo je dotle da je trebalo da napravim izbor između sebe i njega, i ja sam izabrala sebe. I dan-danas me proganja osećanje krivice zbog toga. Negde duboko u mojoj svesti sa svim onim potopljenim uspomena iz detinjstva postoji neka divna slika idealne žene, neka vrsta jevrejske Grizelde. Ona je i Rut i Ester i Isus i Manja, sve izmešano u jedno. Ona uvek okreće drugi obraz. Ona je i vozilo i plovilo, bez potreba i bez želja za sebe samu. Kad je muž tuče, ona ga razume. Kad je on bolestan, ona ga neguje. Kad su deca bolesna, ona ih neguje. Ona kuva, sprema kuću, vodi dućan, vodi poslovne knjige, sluša svačije probleme, posećuje groblje, pleve korov sa grobova, neguje baštu, riba podove, i tiho sedi na gornjoj galeriji u sinagogi dok muškarci recituju molitve o inferiornosti žena. Ta žena sposobna je apsolutno za sve osim za samoodržanje. A potajno, ja se stidim sama sebe što nisam ta žena. Dobra žena žrtvovala bi svoj život i posvetila bi se negovanju i hranjenju ludog muža. Ja nisam bila dobra žena. Postojalo je i suviše drugih stvari kojima sam htela da se bavim.

Ali, ako sam se loše pokazala sa Brajanom, dvostruko sam to nadoknadila sa Čarlijem Fildingom. Naprosto, nemoguće je nadmašiti čisti mazohizam - dobar, zdrav, "normalni ženski mazohizam" -- iz odnosa sa Čarlijem koji je neposredno usledio pošto se okončao moj brak sa Brajanom. Interesantno je to kako uvek sledećem momku damo sve ono što nam je preostalo od momka koji je otišao pre njega. Psihološki slučaj "nesistematičnog vremena".

DIRIGENT

Je li to zemljotres ili samo udar? Je li to dobra supa od kornjače ili samo zamena za nju? Je li to koktel - ovo osećanje radosti, Ju je ovo sto osećam ono pravo? Mutim u ono pravo ili me slutnja vara? Hoću li, ćuti Baha ili samo neku Kol Porterovu Kol Porter, "I konačno ljubav" 1938 pesmu? Čarli Filding "Čarls" kad je potpisivao svoje ime" bio je visok i pogrbljen, izgledao je poput puzavice "Lutajući Jevrejin". Nos mu je bio ogroman i kukast, širokih nozdrva, a njegova mala, nadole povijena usta uvek su imala neki kiseli izraz, koji je pokazivao nešto između prezira i melanholije. Koza mu je bila žućkasta i bolesnog izgleda, a bila je izrovašena ožiljcima od bubuljica koje su ga još uvek s vremena na vreme mučile. Nosio je skupe sportske kapute od tvida, koji su na njegovim ramenima visili kao sa vešalice od žice, a kolena na pantalonama uvek su mu bila istegnuta.

Džepovi njegovog starog česterfield-kaputa bili su razvučeni od silnih džepnih knjiga. Iz njegove pohabane tašne od svinjske kože virio je vrh dirigentskog štapa.

Da ste ga videli uvpodzemnoj železnici ili kad usamljen večera kod "Šrafta" gde bi obično račun stavio na teret računa svoga oca, pretpostavili biste, prema njegovom izrazu, da je za nekim u žalosti. Nije bio u žalosti - osim ako unapred nije oplakivao svoga oca čije pare je trebalo da nasledi.

Ponekad, dok je čekao da mu stigne večera pile u sosu, vreli voćni puding sa sladoledom od čokolade, on bi izvadio iz tašne orkestarsku partituru, i, držeći dirigentski štapić u desnoj ruci, počeo bi da diriguje imaginarnim muzičarima. Činio je to savršeno prirodno i, očigledno, bez ikakve želje da bude upadljiv. On jednostavno nije bio svestan prisustva ljudi oko sebe. Čarli majka mu je dala ime po Lepom princu Čarliju, a Čarli je, konačno, bio jevrejski princ je živeo sam u jednosobnom stanu u Ist Vilidžu. U istom kraju grada u kojem su dve generacije njegovih siromašnih predaka živele pre njega. Venecijanski zastori na prozorima bili su prekriveni slojem masne crne čađi, a pod nogama vam je škripao pesak, dok ste hodali preko nezastrtog poda. Ambijent je bio spartanski: mala kuhinja kao u vagon-restoranu čije su police uvek bile prazne, ako se izuzme nekoliko kutija suvih kajsiya i kesica tvrdih bombona, iznajmljeni klavir, uzani krevet, magnetofon, portabl gramofon, dve kartonske kutije sa pločama koje nikada nisu bile raspakovane otkako ih je doneo iz kuće svojih roditelja pre dve godine. Ispred prozora spuštale su se protivpožarne merdevine u čađavo dvorište, a preko puta su živele dve sredovečne lezbijke, koje bi ponekad zaboravile da navuku zavese na prozore. Čarli je pokazivao onaj defanzivni prezir prema homoseksualcima, koji se često sreće u ljudi koji se stide vlastite seksualnosti. Bio je stalno uspaljen, sve vreme gladan seksa, ali se užasno plašio da ne bude vulgaran. Njegovo obrazovanje stečeno na Harvardu bilo je takvo da je gasilo svaku vulgarnost, koja je tinjala duboko dole u njegovim genima, i mada je želeo da povali po neku devojku, nije želeo to da učini na takav način da deluje sirovo - ni u svojim očima niti u očima devojaka koje je pokušavao da zavede.

U svakom slučaju, ja sam zapazila da je za muškarca, ukoliko nije bona fide genije, to obrazovanje stečeno na Harvardu jedno permanentno opterećenje. Ne toliko ono što oni tamo uče, već to što oni sami o sebi posle doveka misle - albatrosi sa Harvarda: duh, atmosfera, problemi izgovora, nežne uspomene na reku Čarls. To obrazovanje teži ka tome da ih infantilizuje i navodi ih da trče po hodnicima reklamnih agencija dok im kravate lepršaju za njima. Ono ih tera da podnose užasnu hranu i otrcani nameštaj, čiji su tapacirung izgrizli pacovi, u "Harvard"-klubu, samo zato da bi mogli da impresioniraju neko slatko malo stvorenje slavnim izvorom svoje diplome.

Čarli je imao taj poremećaj čiji je uzrok Harvard. Diplomirao je sa čistom 8 prosečnom ocenom, a ipak se uvek osećao neverovatno superiornim prema meni sa mojim Fi beta kapa - zvanjem člana Američkog počasnog udruženja najboljih studenata, stečenim na vašljivom, defassf ženskom "Bernard koledžu" na Univerzitetu Kolumbija. On je smatrao da je na Harvardu, kao potezom kičice stekao prefinjenost i da, bez obzira na sve neuspehe u životu, uvek ostaje hor "Džilbert i Saliven" trebalo bi da peva tu frazu - Čovek sa Harvarda.

Gotovo svakog dana Čarli je spavao do podne, zatim bi ustajao i odlazio na doručak u jedan od mlečnih restorana koji su preostali još iz onih vremena kada su u ovom kraju grada živeli uglavnom doseljenici. Ali, dva puta nedeljno on bi se izvukao iz kreveta u devet sati ujutru i podzemnom železnicom odlazio do muzičke škole u centru gde je predavao klavir i vodio dački hor. Novac koji je zarađivao tim poslom bio je zanemarljiv, a on je, zapravo, živeo od kamata na oročeni ulog, koji je u banku za njega položio njegov otac. Bio je strahovito tajanstven kad se radilo o visini njegovog prihoda, kao da je to neka prljava tajna. Ipak, meni se uvek činilo da je mogao da živi malo bolje i urednije da nije bilo te njegove urođene škrtosti.

Međutim, zaista je postojala jedna prljava porođična tajna, i možda je to bio razlog zbog kojeg je novac izazivao određenu zbnunjenost. Čarlijeva porodica sreća se sa novcem preko Čarlijevog strica Mela - čuvenog pseudo-WASP-ovskog salonskog igrača, koji se glatko, klizeći poput jedrilice, provukao kroz tridesete godine ovog veka sa svojom zalizanom kosom i korigovanim nosern i suprugom - šiksom, koja je takode bila igračica. Mel Filding je napravio karijeru prikrivajući svoje jevrejsko poreklo, a pristao je da podeli svoje bogatstvo sa familijom samo pod uslovom da svi izvrše plastičnu operaciju noseva i da promene prezime Feldštajn u Filding. Čarli je odbio da operiše nos, ali je prihvatio ime. Čarlijev otac je, međutim, amputirao pola nosa a rezultat je bio da je izgledao kao Jevrej s apsurdno malim nosom. Ali, glavno je bilo to da su Feldštajni napustili Bruklin i pojavili se u Beres-fordu tom pozlaćenom getu, tom pseudozamku na zapadnoj strani Centralnog parka.

Porodični posao predstavljao je vođenje lanca škola igranja po celom svetu, koje su prodavale doživotno članstvo usamljenim starim ljudima. To, u stvari, nije bio ništa prljaviji, nepošteniji posao od psihoanalize ili religije ili organizovanih susreta ljudi istog interesovanja ili rozenkrojcevskih aktivnosti, ali, kao i ti drugi poslovi, i ovaj sa školama igranja obećavao je ljudima kraj usamljenosti, i patnji, i nemoći, i naravno razočarao je mnoge od njih. Čarli je za vreme studija na koledžu nekoliko letnjih raspusta proveo radeći u tim plesnim studijima, ali to je bio njegov gest ispunjavanja obaveza prema porodici. On je mrzeo sve vrste svakodnevnog posla - čak i ako se sastojao u tome da klizi preko podij uma za igru s osamdesetogodišnjom damom u naručju koja je upravo postala doživotni član, uz zvuke nekoliko hiljada dolara. U vreme kad sam ga poznavala, Čarli je bio veoma osetljiv kada bi se počeo razgovor o igranju u salama za balove. On nije želeo da se sazna da njegov otac zarađuje baveći se tim poslom. Bilo kako bilo, on bi često spomenuo ime svog slavnog strica u mom društvu ili u društvu svojih prijatelja. Ambivalencija je divna muzika uz koju se može igrati. Ima neki, sebi svojstven, ritam.

Ali čime se Čarli bavio? On se pripremao za velikana. Sanjario je o svom dirigentskom debiju - ali se nije baš preterano trudio da taj trenutak što pre dođe - i započinjao je simfonije. Bile su to - sve do jedne - nedovršene simfonije. Takode je započinjao i sonate i opere koje su se zasnivale na delima Kafke i Beketa. Bili su to sve sami nedovršeni radovi ali on je uvek obećavao da će ih posvetiti meni. Možda je za druge ljude bio nesposobnjaković, ali sebi samom je bio romantična figura. Govorio je o "tišini, izgnanstvu i privlačnosti". Tišina: nedovršene simfonije. Izgnanstvo: napustio je Beresford i došao u Ist Vilidz. Privlačnost: njegova ljubavna veza sa mnom. Prolazio je kroz početnička iskušenja kroz koja su prošli svi veliki umetnici. Kao dirigentu, još mu nije pružena prilika da se iskaže, a i dalje je bio, prema sopstvenom mišljenju, hendikepiran činjenicom što nije homoseksualac. Kao kompozitor, trebalo je samo da nauči, stvar je bila upravo u tome, kako da se uhvati ukoštac sa krizom stila, koja je mučila ovo doba. I to će doći, kad bude vreme. O vremenu treba razmišljati u dekadama, a ne u rasponima odjodinu dana. Sanjareći na klavirskoj stolici ili nad tanjirom palačinki sa trešnjama kod "Ratnera", Čarli je razmišljao o sebi - kakav će biti kada konačno uspe - prosede slepoočnice, uglađen, ekscentrično odeven. Pošto završi dirigovanje svoje opere u Metu41, njemu neće biti ispod časti da trkne dole do kluba "Pola note" na džemsešn sa mladim, još nepoznatim džez-muzičarima. Devojke iz koledža koje će ga tamo prepoznati, opsedaće ga da bi im dao autogram, a on će ih se otarasivati duhovitim primedbama. Leti će se povlačiti u svoj letnjikovac u Vermontu, komponovace na "Behštajnu" pod kosim staklenim krovom, izlaziće iz svog studija da bi vodio pametne razgovore sa pesnicima i mladim kompozitorima koji mu prave društvo u letnjikovcu. Tri sata dnevno posvetice pisanju autobiografije - pišaće stilom koji je on opisivao kao neku sredinu između Prusta i Evelina Voua njegovi najdraži pisci. A onda, tu će biti i žene. Vagnerovski soprani sa veličanstvenim dupetima sa rupicama, kao sa slika Petera Paula Rubensa. Čarli je pokazivao veliku naklonost prema punim - čak debelim - ženama.

Uvek je smatrao da sam ja suviše mršava i da mi je dupe suviše malo. Da smo ostali zajedno, ja bih se verovatno pretvorila u slona. Posle debelih soprana na red bi došle dame koje se bave književnošću: pesnikinje koje bi njemu posvećivale svoje knjige, vajarke koje bi patile od opsesije da im pozira nag, književnice koje bi ga smatrale toliko fascinantnom ličnošću da bi ga uzimale za centralnu figuru u svojim romans a def. On se možda nikada neće oženiti, čak ni zato da bi imao decu. Deca su kako je to on često govorio dosadna. Dosadno izgovoreno kao da je bilo ispisano kurzivom bila je uvek jedna od njegovih najomiljenijih reci. Ali, to nije bila njegova najteža osuda nije to bila ni reč banalno, iako je i nju veoma rado upotrebljavao. Vulgarno je bila reč kojom je izražavao svoj najdublji prezir. Ljudi, naravno, mogu biti vulgarni, kao što to mogu da budu i knjige i muzika i slike - međutim, za Carlsa čak i hrana može biti vulgarna. Kako je to jednom prilikom kazao, kad ga je njegov slavni stric odveo u "Le Pavillon": "Ove crepes⁴² su vulgarne." On je to izgovorio s velikom pauzom između dva sloga - kao da je između vul i gar stajao drščući na ivici nekog otkrovenja. Izgovor je, takode, bio veoma značajan za Čarlsa.

Posle svega ovoga, propustila sam da kažem najvažniju stvar - naime, da sam bila ludo zaljubljena u njega s akcentom na ludo. Cinizam je došao kasnije. Meni on nije bio pompezni, bubulji-čavi mladić, već ličnost legendarnog šarma, budući Leni Bernštajn. Znala sam da je njegova porodica sa dnevnom sobom presvučenom svilom boje šampanjca, koju je dekorater presvukao tako da je to prava dnevna-soba-pod-plastičnim-pokrivačima bila stoput vulgarnija čak i od moje porodice. Osetila sam da je Čarli bio više snob nego što je inteligentan. Znala sam da se nikada ne kupa, da nikada ne upotrebljava dezodorans, i da nikada dobro ne obriše svoje dupe kao da se još uvek nada da će njegova mamica da mu dođe da mu pomogne, ali ja sam bila luda za njim. Dopuštala sam mu da bude snishodljiv prema meni. Konačno, on se bio posvetio najuniverzalnijoj od svih umetnosti: muzici. Ja sam bila obično literarno uvrnuto piskaralo. A što je najvažnije, on je svirao klavir kao i moj otac, koji je bio lud za klavirrom. Kad bi seo za klavir, moje bi se gaćice ovlažile. Ta kontinua! Ta kreščenda! Te povisilice! Te snizilice!

Poznat vam je onaj jezivi izraz "golicati dirke"? Time me je Čarli dovodio do toga da podivljam. Ponekad smo se čak i ševili na klavirskoj stolici dok je metronom otkucavao ritam. Upoznali smo se na smešan način. Na televiziji. Sta može biti smešnije od čitanja poezije na televiziji? To nije ni poezija, a nije ni televizija. To je nešto "obrazovno" - s oprostjenjem. Emisija je prikazivana na kanalu 13 i predstavljala je neku vrstu salate od izmešnih sedam umetnosti - nijedna od njih nije bila dovoljno živa. Bilo je ostavljeno svakome da pogađa zašto su je smatrali obrazovnom, nikome to nije bilo jasno. Tu je bilo sedam mladih "umetnika", od kojih je svaki imao ili imala na raspolaganju četiri minuta da prikaže šta zna. Zatim, tu je bio jedan matori prdež, podbulih očiju i s lulom u zubima, koji se zvao nešto kao Filips Hardtek i koji je intervjuisao svakoga od nas, postavljajući nam oštroumna pitanja kao što je ovo: "Sta je, po vašem mišljenju, inspiracija?" ili "Kakav je uticaj na vaš rad imalo vaše detinjstvo?" Za ta pitanja i još desetak takvih bilo je predviđeno još četiri minuta. Osim toga što se pojavljivao kao domaćin u emisijama kao što je bila ova, Hardtek se snalazio i zarađivao za život pišući kritike novih knjiga i pojavljujući se u reklamama za viski - dva zanimanja koja imaju više zajedničkog nego što se to čini na prvi pogled. Škotski viski - skoč - uvek je bio "pitak" i "blag", a knjige su uvek bile "celovite" i "snažne". Trebalo je samo da okrenete ručicu pa da iz Hardteka poteknu pridevi. Ponekad bi, međutim, i on pogrešio, izmešao bi ih, pa bi tako knjige bile "pitke" i "blage", dok je skoč nazivao "celovitim" i "snažnim". Za skoč star dvadeset godina i gerijatrijske pisce koji su objavljivali memoare, Hardtek je rezervisao reč "zreo". A za mlade pisce i skoč, čija marka nije bila poznata, Hardtek je uvek automatski izjavljivao: "Nedostaje mu ujednačenost".

Većina "umetnika" u toj emisiji i zasluživala je Hardteka. Bila je tu neka mlada budala koja je sebe nazivala "filmskim stvaraocem" i koja je prikazala četiri minuta drhtavog, preosvetljenog

filma o nečemu što je ličilo na dve a možda i tri amebe koje igraju, pseudopod uz pseudopod; jedan Crnac, slikar koji je sebe nazivao slikarem-aktivistom, a slikao je samo stolice začuđujuće pacifistička tema za jednog slikara-aktivistu; jedan sopran vrlo žutih i veoma velikih zuba Čarli je bio tu da je prati u njena četiri minuta drhtavog Pučinja; ritam-sekcija koja se sastojala od jednog čoveka koji se zvao Kent Blas i koji je sav u grču skakao naokolo, svirajući na bubnjevima, ksilofonima, staklenim akvarijumima, šerpama i loncima; jedan igrač savremenog baleta koji nikada nije izgovorio imenicu "ples" bez određenog člana; pevač socijalno-protestnih pesama čiji je izvorni bruklinski govor bio ulepšavan lekcijama iz govorništva, s bizarnim rezultatom da je on izgovarao sada reč bog, "boog"; i bila sam još i ja. Postavili su me u neki sivi ram za slike, načinjen od šperploče, za ta moja četiri minuta poezije, a da bih stala u njega morala sam da se smestim na neku skelu. Čarli je bio tačno ispod mene, sedeo je za klavirom i piljio mi pod suknju. Dok sam čitala svoje stihove, njegove oči su progorevale rupe u mojim butinama. Sledećeg dana me je pozvao. Nisam mogla da ga se setim. Onda mi je rekao da bi želeo da komponuje muziku na moje stihove, i tako smo izišli na večeru. Ja sam oduvek bila naivna kad su u pitanju bili takvi fazoni. "Dođi kod mene u stan i daj mi da napišem muziku na tvoje stihove", i ja bih završila u krevetu. Ili bih, u najmanju ruku, došla do kreveta.

Međutim, Čarli me je iznenadio. Kad se pojavio na mojim vratima s onim svojim velikim kukastim nosom, izgledao je mršav i neopran, ali u restoranu je demonstrirao svoje ogromno poznavanje Kola Portera i Rodžersa i Harta i Geršvina: svih onih pesama koje je moj otac svirao na klaviru kad sam ja bila mala. Čak i nepoznate pesme Kola Portera, gotovo zaboravljene Rodžersove i Hartove pesme iz malo poznatih mjuzikla, najmanje poznate Geršvino-ve pesme - sve ih je on znao. Znao je o njima čak više nego ja - i pored toga što ja imam izuzetnu sposobnost da pamtim stihove koji se rimuju. Tada sam se apsurdno zaljubila u njega, transformisala sam ga od neopranog žapca, kukastog nosa - u princa - i to još u jevrejskog princa koji svira kJavir. Čim je izrecitovao poslednju strofu "Hajde da to uradimo", a sve su reci bile tačne, bila sam spremna da to uradim s njim. Prost slučaj edipič-koze. Otišli smo kući u krevet. Ali, Čarli je toliko bio obrvan velikom srećom koja ga je zadesila sa mnom da je omlitavio.

"Diriguj mi", rekla sam.

"Izgleda da sam izgubio palicu."

"Pa, dobro, radi to kao Mitropulos - golim rukama."

"Ti si pravo otkriće", rekao je, bacajući se pod pokrivačem. Bilo kako bilo, ruka ili štap, bilo je beznađežno. Zubi su mu cvokotali, a snažni trzaji potresali su mu ramena. Gušio se boreći se da udahne vazduh, kao bolesnik s emfizemom.

"Šta ti je?" pitala sam.

"Ti si takvo jedno otkriće da prosto ne mogu da verujem." Izgledao je kao da se naizmenično guši i jeca.

"Hoćeš li, uprkos ovom, hteti opet da se vidiš sa mnom?" molio je. "Obećaj mi da mi nećeš ovo zameriti, hoćeš li?"

"Zar ti misliš da sam ja neka veštica?" Bila sam zapanjena. Svi moji materinski instinkti bili su probuđeni njegovom bespomoćnošću. "Morala bih da budem veliki gad pa da te zbog toga izbacim napolje."

"Poslednja s kojom mi se ovo dogodilo", prostenjao je, "izbacila me je napolje, a za mnom je bacila i moju odeću u hodnik. Zaboravila je jednu čarapu. Morao sam da se vraćam kući podzemnom železnicom sa jednom bosom nogom. U životu nisam doživeo takvo poniženje."

"Dragi", rekla sam, njišući ga na grudima.

Verovatno je na Čarlijevu emocionalnu nestabilnost trebalo da me upozori to njegovo jecanje i gušenje i drhtavica - ali ne, ja na to nisam obratila pažnju. Za mene je to samo bila potvrda njegove senzibilitnosti. Princ i zrno graška. Bilo je to razumljivo.

Premijere su na njega d. elovale porazno. Osim toga, mogli smo lepo zajedno da pevamo pesme Kola Portera, umesto da se ševimo. Ali, umesto toga, on je zaspao u mom naručju. Niko živi koga sam ikada upoznala u životu nije tako spavao kao on. Šištao je i krkljao i prdeo i bacakao se. Stenjao je i stresao se. Čak je i čeprkao po svojim bubuijicama u snu. Provela sam budna pola noći posmatrajući ga, krajnje zapanjena.

Ujutro se probudio osmehujući se i potucao me kao pastuv. Položila sam test. Nisam" ga izbacila napolje. To mi je bila nagrada.

Sledećih otprilike osam meseci išli smo svuda zajedno, a noći smo obično provodili u njegovom ili u mom stanu. Ja sam prolazila kroz postupak za dobijanje poništenja braka sa Brajanom i predavala sam na CCNY koledžu, i istovremeno sam završavala treći stepen na Kolumbiji. Stanovala sam još u istom stanu u kojem je Brajan poludeo i nisam volela da ostajem sama noću, pa sam zato, kad Čarli nije mogao da ostane sa mnom, ja odlazila s njim do Ist Vilidža i delila s njim njegov uski krevet.

Voleo me je, tako mi je rekao, obožavao me je, tako mi je govorio, a ipak, stalno se nekako uzdržavao. Osećala sam nešto čudno u njegovim izjavama ljubavi, nešto smišljeno i neiskreno. To me je izluđivalo, jer je to bilo prvi put da se neko prema meni ponaša suzdržano. Bila sam navikla da ja budem nadmoćna i njegovo ponašanje, koje mi nije bilo jasno, dovodilo me je do besa. Zbog toga sam bila sve više i više luda za njim, što je opet imalo za posledicu to da je njegovo ponašanje bilo sve nejasnije i nejasnije. Stara, stara priča. Znala sam da postoji druga devojka u Parizu, njegova stara devojka još iz Redklif koledža, koja je sada na Sorboni studirala filozofiju. Prema Čarlije-vim recima, oni su bili samo prijatelji. S tim je bilo svršeno, govorio je.

Ona je bila punačka i tamnokosa i prema njegovim recima imala je strašno ružnu naviku da kao mrtva zaspri posle tucanja. Otišla je u Pariz da pobegne od njega, i imala je prijatelja Francuza koji je živio s njom u Ri de la Arp Čarli je, čini se, i suviše dobro znao detalje za nekoga kome do nje više nije stalo. Ali, ako je sve to bilo istina, zašto je ona onda potpisivala svoja pisma njemu sa "Volim te"? Da li je to činila samo zato da bi imala adut - asa u rezervi? A šta je s njim? Je li ona njemu bila adut - dama za rezervu ili za tucanje? Ili sam to bila ja? Uvek sam smatrala, da je čitanje tuđih pisama najniži od najnižih postupaka, ali ljubomora vas natera da činite čudne stvari. Jednog tužnog jutra u Ist Vilidžu, kad je Čarli otišao da drži nastavu svojim učenicima muzike, izvukla sam se iz kreveta kao neki špijun i dok mi je srce udaralo kao timpani Soia Gudmena pretražila sam njegov stan. Tražila sam, naravno, pisma sa francuskim markama - i našla sam ih, tačno ispod Čarlijevih, od lošeg pranja posivelih, gaća. Sudeći prema njenim pismima, Saloma Vajnfeld ime je dobila po svome dedi Solu? bila je literarni tip. Ona je isto tako igrala svoju igru kojom je Čarlija dovodila do ludila od ljubomore, držeći ga istovremeno vezanim za sebe time što mu je povremeno udeljivala trunčice ljubavi.

Cher Čarls pisala je:

Mi mi! živimo na šestom spratu sedmom, za tebe jedne dražesne oronule razvaline koja se zove "Hotel de la Harper", dok ne nađemo neku jevtiniju gajbu. Pariz je božanstven - Žan-Pol Sartr je praktično tu iza ugla, Simon de Bovoar, Beket, Žene - tout le mnnde, ukratko rečeno. Dragi, ja te volim. Nemoj da misliš da sam zato što živim sa Sebastijanom koji, uzgred budi rečeno, pravi izvanredan kuskus - prestala da te volim. Meni samo treba vremena da eksperimentišem, da dišem, da živim, da se protegnem, da razdrmam svoje mišiče pogodi koje! bez tebe.

Nedostaješ mi i danju i noću, mislim na tebe, čak sanjam o tebi. Ne možeš ni da zamisliš koliko može da te frustrira to što živiš sa čovekom koji nikada nije čuo da je SSP - sendvič od ispržene slanine, lista salate i paradajza, koji nikada nije pojeo nijedan jedini jevrejski specijalitet blintz, koji misli da je Čarls bivši engleski kralj!

No, i pored toga on Sebastijan je sladak i odan i na ovom mestu je čitav red bio nečitak, jer ga je gusto naškrabala

Svaki dan čini da uviđam koliko te još uvek volim.

Sali Attends-moli samu sebe!

Ali, kako sam mogla da gurnem Čarliju pod nos to pismo koje sam iskopala ispod njegovih ne-previ-še čistih gaća? I tako sam, umesto toga, prihvatila fabijansku politiku čekanja i pažljivog motrenja. Zadržala sam svoju ozlojedenost u tajnosti. Bila sam rešena da ga postepeno preotmem od njegove tajne prijateljice s kojom se dopisuje.

U junu smo zajedno otputovali u Evropu. Čarli je išao na takmičenje dirigenata u Holandiju; ja sam nameravala da posetim neke prijatelje u Jorkširu, pa je onda trebalo da se nađem s mojom starom drugaricom Pijom u Firenci da zajedno proskitam kroz južnu Evropu i zatim da posetim moju sestru Rendi na Srednjem istoku. Čarli i ja smo planirali da zajedno provedemo dve nedelje u Holandiji, a zatim bi svako otišao na svoju stranu. On je, navodno, trebalo da se vrati kući da diriguje neki oratorijum na nekakvom umetničkom festivalu, ali to je još bilo neizvesno. Ja sam se potajno nadala da ćemo se oboje složiti da otkazemo sve druge planove i da ćemo jednostavno zajedno nastaviti da putujemo do kraja leta.

Putovali smo na staroj "Kvin Elizabet" u turističkoj klasi. Uštogljeni predstavnici kompanije "Kjunard" odbili su da nam daju kabinu za dvoje, jer nismo mogli da im prezentiramo izvod iz matične knjige venčanih što mi, naravno, nismo ni imali. Osim toga, Čarli je bio škrt. Iz razloga ekonomičnosti, on je uzeo jedan krevet u kabini sa četiri ležaja, sa još trojicom staraca, a ja nisam mogla da biram već sam morala da uzmem krevet u četvorokrevetnoj ženskoj kabini. Bez prozora, naravno, i tačno iznad brodskih motora. Moje saputnice bile su jedna gospoda Nemica, koja je izgledala i govorila kao Kučka iz Buhenvalda, mršava medicinska sestra iz Francuske koja je hrkala, i pedesetogodišnja engleska učiteljica odevena u tvid i kardigan, u cipelama sa gumenim donovima. Ona je upotrebljavala Jardli-jev English Lavender i čitava kabina je bazdila na to.

Naš glavni problem u toku tog pet i po dnevnog prelaska preko Okeana bio je gde da se tucamo. Moja kabina nije dolazila u obzir, jer je francuska medicinska sestra, činilo se, čitav dan provodila u spavanju, a gospođe iz Engleske i Nemačke polazile su na počinak već u devet. Jedanput smo pokušali da preskočimo ručak kako bismo iskoristili Čarlijevu kabinu dok su ona tri matora osobenjaka u restoranu na ručku, ali jedan od njih se vratio i stao besno da cima kvaku baš kad smo mi počeli sa predigrom. I tako smo krenuli da pretražujemo brod u želji da nađemo mesto gde bismo mogli da se tucamo. Toliko smo bili rešeni. Čovek bi pomislio da to nije teško na starom brodu kakav je "Kvin Elizabet", punom budžaka i niša, ali nije tako. Ostave za posteljine bile su zaključane, čamci za spašavanje bili su previsoki da bismo se uvukli u njih, javne prostorije bile su i suviše javne, prostorija za bebe bila je prepuna dece koja su puzala, a nismo mogli da nađemo nijednu praznu kabinu. Predložila sam da iskoristimo jednu od kabina prve klase dok su putnici iz nje odsutni, ali Čarli je bio kukavica.

"A šta ako se oni vrate?" pitao je.

"Biće verovatno ionako previše zbunjeni da bi mogli bilo šta da nam kažu - ili će, možda, automatski da pomisle da su ušli u pogrešnu kabinu, a dok se promuvaju naokolo i nađu stjuarda, mi ćemo već da nestanemo."

Isuse, kakav sam ja bila pragmatičar u odnosu na Čarlija! Kakav je on bio zec! Konačno, moj strah od letenja dopušta mi da se vozim avionima sve dok sam spremna da podnosim strah za sve vreme leta, ali njegov strah od letenja bio je toliko velik da nije smeo ni da priđe avionu. Pre svega, zbog toga smo i zapali u ovu nepriliku.

Ali, na kraju smo ipak pronašli zgodno mesto. Jedino mesto na brodu na kojem nije bilo ljudi. Apsolutno savršeno mesto - i simbolično i praktično jedino što nije bilo kreveta: jevrejsku kapelu u turističkoj klasi.

"Ovo je fantastično!" uzviknula sam kad smo napipali prekidač za svetio i ustanovili kakvu smo prostoriju pronašli. Kakav ambijent! Crkvene klupe! Davidova zvezda! Čak i Tora - za ime Hrista! Bila sam stvarno uzbuđena.

"Ja ću jednostavno da se pretvaram da sam vestalska devica ili tako nešto", rekla sam otvarajući rajsferšlus na Čarlijevim pantalonama.

"Ali, nema brave na vratima!" pobunio se.

"Ovde ionako niko ne ulazi! Svakako neće ući bilo ko od naših saputnika WASP-ovaca ili od anglikanske posade. Osim toga, možemo jednostavno opet da ugasimo svetio. Ako se bilo ko saplete na nas, pojnisiće da mi to davinimo ili činimo tako nešto. Šta oni znaju o jevrejskim obredima?"

"Kad vide tebe, ima da pomisle da je to neki zapaljen grm", reče on sarkastično.

"Vrlo duhovito." Iskoráčila sam iz svojih gaćica i ugasila svetio.

Ali, uspeli smo da se potucamo Bogu na videlu samo jedanput, jer sledećeg dana, kad smo se vratili našem malom hramu ljubavi, našli smo katanac na vratima. Nikada nismo uspeli da ustanovimo zašto. Čarli je, naravno, bio siguran na svoj paranoični način da je neko Bog? fotograf išao naše furiozno parenje i da je, takođe, snimio na traku naše stenjanje. Ostatak puta proveo je u paničnom strahu. Bio je siguran da će ga u Avru dočekati inspektori Interpolovog odeljenja za zaštitu javnog morala.

Ostatak plovidbe preko okeana bio mi je prilično dosadan. Čarli je sedeo u jednom od salona i proučavao svoje partiture i dirigovao zamišljenim muzičarima, dok sam ga ja posmatrala, kipteći u sebi od besa zbog Sali, zato sto sam bila sigurna da namerava da se nade sa njom u Parizu. Pokušavala sam da odagnam tu pomisao, ali ona se neprekidno vraćala kao celofanski omot od bombone koji nikako neće da potone u jezero u Centralnom parku. Šta sam mogla da učinim? Pokušala sam da pišem, ali nikako nisam uspevala da se koncentrišem. Samo sam mogla da mislim na Sali - na tu superfolirantkinju. Držala je Čarlija na udici kao što je Čarli mene držao na udici. Svi ljubavni problemi jesu, u stvari, problemi loše raspodele, prokleta da je. Ima dovoljno ljubavi koja bi mogla da se podeli naokolo, ali ona uvek odlazi pogrešnim ljudima, u pogrešno vreme, na pogrešna mesta. Oni koji su voljeni dobiju još više ljubavi, a oni koji nisu voljeni bivaju još manje voljeni. Što smo se više približavali Francuskoj, sve više sam sebe ubrajala u ove druge. Naravno, Čarli nije uspeo na takmičenju u dirigovanju. I to u prvom krugu. Uprkos svom razmetljivom proučavanju, on nikada nije uspevao da zapamti partiture. On jednostavno nije bio stvoren za dirigenta. Na podijumu, za dirigentskim pultom, uvek je delovao kao da je omlitavio, isto onako kao što je omlitavio one prve noći u krevetu. Čitavo bi mu se telo skupilo. Ramena bi mu se savila nadole, a leđa bi mu se pogrbila i iskrivila kao prekuvani italijanski cannelloni iz kojih je ispao nadev. Jadni Čarli, u njemu nije bilo nimalo harizme. U tome je bio tačno suprotan Brajanu. Često sam razmišljala o tome dok bih posmatrala Čarlija kako diriguje kako bi on bio fenomenalan kad bi u njemu bilo makar malo od Brajanove harizme. Brajan, naravno, uopšte nije imao talenta za muziku. Kad bih samo mogla da kombinujem njih dvojicu! Zašto se u životu uvek spetljam s dvojicom muškaraca od kojih bi mogao da se napravi jedan veliki čovek? Je li to, na neki način, tajna mog edipovskog problema? Moj otac i moj deda? Moj otac koji uvek pobegne da svira na klaviru kad stvari dostignu opasno usijanje, i moj deda koji se ukopa i, onako vatren kakav je, poferniše o marksizmu, modernizmu, darvinizmu ili bilo kojem drugom "izmu" - kao da mu od toga život zavisi?

Jesam li ja osuđena da ceo svoj život provedem trčeći između dva muškarca? Jednog snebivljivog i blagog i gotovo ravnodušnog, i jednog toliko vatrenog i nemirnog da potroši i sav moj kiseonik?

Tipična scena večere za stolom porodice Vajt Stolof. Moja majka Džud koleriše o Robertu Ordri-ju i o teritorijalnosti. Moj deda Stolof svima znan kao Papa citira Lenjina i Puškina kako bi dokazao da je Pikaso folirant. Moja sestra Kloe govori Džudi da zaveže, Rendi vrišti

na Kloe da zaveže, Bob i Leila gore u dečjoj sobi hrane petorke. Pjer raspravlja o ekonomiji s Ejbeldom. Kloe izaziva Beneta zajedljivim primedbama o psihijatriji, Benet nervozno kašlja, a izraz lica mu je takav da ne može da se vidi šta misli, Rendi napada moju poeziju, moja baba Mama nešto šije i opominje nas da ne "razgovaramo kao kamiondžije", a ja listam časopis pokušavajući nekako uvek iza štampane reci! da se zaštitim od svoje porodice.

KLOE: Izadora uvek nešto čita. Zar ne možeš da ostaviš taj prokleti časopis? JA: Zašto? Zato da bih mogla da se derem kao i svi ostali?

KLOE: Pa, to bi bilo bolje nego da čitaš taj prokleti časopis sve vreme.

MOJ OTAC tiho pevuseći Čatanuga Ču Ču: "Pročitaj časopis i u Baltimoru si. . ." KLOE očiju uprtih u nebo kao u molitvi: A tata uvek pevuši ili hoće da bude duhovit. Zar u ovoj kući stvarno ne može ozbiljno da se razgovara? JA čitajući: A ko to hoće ozbiljno da razgovara?

KLOE: Ti si jedna pakosna kučka. -JA: Za nekoga ko toliko mrzi psihijatriju, ti se sasvim obilato služiš epitetima. KLOE: Jebi se.

MAMA dižući pogled sa onoga što šije: Treba da se stidite. Ja nisam vaspitavala svoje unuke tako da se izražavaju kao neke šoferčine. PAPA prekidajući za trenutak svoju diskusiju sa Džud: Odvratno.

KLOE iz sveg glasa: HOĆETE LI VEĆ JEDAN-PUT DA ZAVEŽETE I DA ME ČUJETE? Čuje se zvuk klavira iz dnevne sobe. To moj otac izvodi svoju vlastitu varijaciju kompozicije Begin the Beguine, koju je svirao nekada davno u prvom mjuziklu na Brodveju Jubilee. "When they begin ... the ... Beguine . . . It brings back the thrill of music so tennderr . . ." Njegov glas tiho dopire do mene preko akorda malo raštimovanog Steinway baby grand klavira. Ali, Papa i Džud i ne primećuju da on nije prisutan.

"Uovom društvu", govori Džud, "kriteriju-me umetnosti definišu agenti za štampu i ljudi zaduženi za propagandu - što znači da nema nikakvih kri. . ."

"Ja stalno govorim", prekida je Papa, "da je svet podeljen na dva tipa ljudi: na kvarnjake i polukvarnjake . . ."

A moj otac im svima odgovara kratkim akordom.

Čarli i ja smo se uz mnogo suza rastali u Amsterdamu. Na glavnoj železničkoj stanici. On je odlazio za Pariz i Avr da bi se odmah vratio u Sjedinjene Države, kako je sam rekao. Ali, nisam mu poverovala. Ja sam putovala u Jorkšir - sviđalo se to meni ili ne, a uopšte mi se nije sviđalo. Zbogom, mnogo suza. Jedemo amsterdamske haringe i plaćemo - oboje.

"Za nas je najbolje da se razdvojimo na neko vreme, draga", kaže on.

"Da", kažem, cedeći laž kroz zube pune haringe. I poljubimo se, izmenjujući pljuvačku s ukusom crnog luka. Penjem se u voz koji će da me odveze do Holandskog rta. Mašem rukom koja miriše na haringe. Čarli mi šalje poljupce. Stoji na peronu, opuštenih ramena, dok mu dirigentski štap viri iz džepa na kaputu, a u ruci drži otrcanu kožnu tašnu punu orkestarskih partitura i holandskih haringa. I voz napušta stanicu. Na brodu od Holandskog rta do Heridža stojim u magli i plačem, razmišljajući o sebi kako stojim u magli i plačem i pitam se da li ću ikada biti sposobna da dobro upotrebim to iskustvo u nekoj od svojih knjiga. Jednim dugačkim ružičastim noktom iščaćkam još jedno parčence haringe između zuba i dramatično ga pljucnem u Severno more.

U Jorkširu primim pismo od Čarlija koji je još uvek naravno u Parizu. "Draga", piše, "nemoj da misliš da sam zato što sam sa Sali, prestao tebe da volim . . ."

Boravam u velikoj, engleskoj seoskoj kući, punoj promaje, s mojim omanutim engleskim prijateljima koji po ceo dan piju džin da im ne bi bilo hladno i vode oskarvajldovsku konverzaciju i tako provodim sledećih deset dana u stanju pijane tuposti. Poslala sam telegram Piji da me sačeka u Firenci ranije nego što sam planirala, i nas dve se zatim svetimo svojim nevernim ljubavnicima njen je u Bostonu tako ?to spavamo sa svakim muškarcem u

Firenci, osim sa Mikelandelovim Davidom. Samo, to ne pomaže. Još uvek smo očajnički nesrećne. Čarli mi telefonira u Firencu i moli me za oprostaj još uvek je u Parizu sa Sali i to ubrzava uletanje u još jednu orgiju bez radosti. . . Zatim se Pija i ja pokajemo i odlučujemo da se očistimo od grehova. Klečimo pred statuom Perseja u Loda dei Lanci i molimo za oprostaj. Penjemo se na vrh Đotovog Kampanile i molimo se Đotovom duhu u stvari, bilo koji poznati duh bi mogao da površi posao. Puna dva dana odričemo se hrane i pijemo samo kiselu vodu "San Pelegrino". Tuširamo se "San Pelegrinom". Konačno odlučujemo da, kao poslednji potez ispaštanja, pošaljemo poštom svoje dijafragme našim nevernim ljubavnicima i da time u njima izazovemo osećanje krivice. Ali, u šta da ih zapakujemo? Pija ima kartonsku kutiju od "Motta Panetone" kolača pod krevetom naše sobe u pensione, koja izgleda kao da je kroz nju prošao uragan. Ja tražim i tražim, ali ne uspevam da nađem odgovarajuću kutiju u kojoj bih poslala svoju dijafragmu i tako, veoma olako, odustajem od tog plana. Šta bih ionako postigla i da pošaljem dijafragmu Carliju i Sali u kutiji za kolače? Ali, Pija ne odustaje. Prevrće sve oko sebe u potrazi za papirom za pakovanje i trakom. Škraba adrese i povratne adrese. Podseća me na to kada sam, u trinaestoj godini, potajno pisala firmi Koteks moleći ih da mi pošalju brošuru o njihovim tamponima u "običnom smeđem kovertu", ne želeći da se vidi ko mi to šalje. Odmarširamo do poslovnice Ameriken ekspresa gde smo spavale sa polovinom pohotljivih firentinskih službenika poštanskog odeljka. Kažu nam da moramo da ispunimo carinsku deklaraciju. Ali šta da unesemo u deklaraciju? "Jedna dijafragma, upotrebljavana?" "Jedna dijafragma, mnogo zloupotrebljavana?" Ili, možda: "Polovna odeća?" Može li dijafragma da se smatra za odevni predmet? Pija i ja diskutujemo o tome. "Ti to stvarno nosiš", kaže ona. Ja sam mišljenja da bi ona trebalo da pošalje u Boston to kao predmet koji spada u antiku, i tako da izbegne plaćanje bilo kakve uvozne dažbine. Šta će biti ako njen zabludeli prijatelj bude morao da plati carinu za njenu staru dijafragmu? Hoće li to značiti dodavanje troška na povredu, uvredu na krivicu? "Jebeš njega!", kaže Pija. "Neka plati uvoznu carinu za ovo i neka mu bude što više neprijatno." I rekavši to, upiše na pošiljku: " firentinska kožna tašna - vrednost 100 dolara". Ubrzo posle toga Pija i ja smo se rastale. Ja sam otišla u Bejrut da posetim Rendi, a ona je otišla u Španiju, gde je, nemajući dijafragmu, morala da se zadovoljava oralnim seksom do kraja leta. Te radnje nisu u njoj budile baš nikakvo osećanje krivice. Izgleda na neki način smešno, ali ja je veoma dobro razumem. Konačno, nas dve smo bile dobre devojčice iz pedesetih godina.

ARAPI ŽIVOTINJE

Ja sam šeik od Arabije. Tvoja ljubav pripada meni. Noćas kad budeš usnula U tvoj šator ja ću se uvući..

Iz mjuzikla "Šeik od Arabije" Teda Šnajdera, Frensisa Vilera

Harija B. Smita U Firenci sam sela na rapido do Rima, a tamo sam uhvatila avion Alitalije za Bejrut.

Bila sam prilično uspaničena, koliko se sedam - zbog svega i svačega: zbog leta, naravno, i zbog toga da li će me čekati Čarlijeva pisma kad stignem kod Rendi u Bejrut, i da li će Arapi otkriti da sam Jevrejka iako je u mojoj vizi u rubrici veroispovest bilo pažljivo, štampanim slovima ispisano "unitarist". Naravno, čak i da znaju šta to znači, nisam sigurna da unitarizam ne smatraju još gorim od jevrejstva, s obzirom na to da je polovina stanovništva Libana katoličke vere. Ipak, užasavala me je pomisao da bih mogla biti demaskirana kao varalica, i uprkos mog krajnjeg nepoznavanja judaizma, bilo mi je mrsko da lažem o svojoj religiji. Bila sam sigurna da sam tim svojim nepoštenim činom prevare lišila sebe one zaštite koju mi je Jehova pružao a mora se priznati - ona nije bila naročito velika. Bila sam, takođe, ubeđena da sam uhvatila gonoreju od svih tih neobrezanih Firentinaca. Oh, ja patim od fobija u vezi sa praktično svim onim što može da vam padne na pamet: od avionskih nesreća, gonoreje,

gutanja zdrobljenog stakla, botulizma, Arapa, raka dojke, leukemije, nacista, melanoma ... Za tu moju fobiju od gonoreje uopšte nije važno koliko se ja dobro osećam i što mi je, u stvari, pička bez ijedne ranice ili bilo kakve promene. Ja u njoj tražim i tražim i tražim i, bez obzira na to što ništa ne nađem, dalje sam sigurna da imam neku podmuklu asimptomatičnu formu gonoreje. Potajno znam da u mojim Falopijevim kanalima verovatno buja, zapušavajući ih, divlje tkivo ožiljaka, a da mi se jajnici suše kao stare mahune sa semenkama. Zamišljam to sa mnogo detalja koje prosto mogu da vidim. Sva moja nerođena deca se suše! Venu na lozi koja se suši. Najgore od svega u vezi sa činjenicom da ste ženskog roda, jeste skrivenost svega u vašem vlastitom telu. Provedete čitavu svoju adolescenciju u kupatilu, iskrivljena unazad pred ogledalom, pokušavajući da vidite što više od svoje pičke. I šta vidite? Kovrdžavi oreol stidnih dlaka, purpurne usmine, ružičasto alarmno dugme klitorisa - ali nikada dovoljno! Najvažniji deo ostaje nevidljiv. Neispitani kanjon, podzemna pećina i sve moguće skrivene opasnosti koje u njima vrebaju.

Kako je na kraju ispalo, let do Bejruta bio je kao stvoren da uzburka sve moje raznovrsne para-noje. Uleteli smo u jednu epsku oluju iznad Mediterana - kiša je šibala u prozore dok je hrana letela po avionu, a pilot se svaki čas obraćao putnicima uveravajući ih da nema problema, što mu ja ni za trenutak nisam poverovala. Ionako na italijanskom ništa ne zvuči baš uverljivo - pa čak ni *Lasciate ogni speranza*. Potpuno sam bila spremna da umrem zato što sam u svoju vizu upisala da sam po veroispovesti "unitarist." To je, u stvari, upravo bio onaj prestup za koji bi vas Jehova sigurno sredio - za to i za tucanje s nevernicima.

Svaki put kad bismo uleteli u vazdušni džep i kad bi avion propao nekih pet stotina stopa od čega bi mi se stomak popeo pod grlo, zaricala sam se da ću da se manem seksa, slanine i putovanja avionom samo ako se vratim na terra firma u jednom komadu.

Ostali ljudi u avionu takode se nisu uklapali u moju predstavu o grupi ljudi koja bi mi odgovarala da s njom umrem. Kad je stvarno postalo ozbiljno i kad smo mi u avionu počeli da ličimo na biljne vaši koje su se priljubile uz avion koji su deca napravila od papira, neki pijani idiot je počeo da podvriskuje

"oopa-bato" svaki put kad bismo propadali, a nekoliko drugih budala neprestano se histerično kikotalo. Pomisao da ću da umrem sa svim tim komičnim dupetima i da ću zatim da stignem u podzemni svet sa vizom označenom sa "unitarist", terala me je da se predano molim za sve vreme leta. Nema ateista u avionima kojima se poigrava orkansko nevreme. Nekim čudom nevreme je oslabilo ili smo ga ostavili za sobom kad smo se našli negde iznad Kipra. Pored mene je sedeo neki masni Egipćanin postoji li uopšte neka druga vrsta?, i čim je shvatio da će preživeti ovaj let, počeo je da flertuje sa mnom. Reкао mi je da izdaje neki časopis u Kairu i da poslom putuje u Bejrut. Takode je neprekidno tvrdio da se uopšte nije plašio zbog toga što sa sobom uvek nosi jedan plavi kamenčić koji ga štiti od uroka. S plavim kamenčićem ili bez njega, on je meni izgledao vraški preplašen. Nastavio je da me uverava da i on i ja imamo "noseve koji donose sreću" i da avion ni slučajno stoga ne može da padne dok smo mi u njemu. Dotakao je vrh mog nosa, a zatim je dotakao vrh svoga nosa i rekao: "Vidite - srećni."

"Isuse - naletela sam na nekog manijaka opsednutog svojim nosom", pomislila sam. A nisam baš bila polaskana tvrdnjom da su nam nosevi slični. On je imao veliki nos, nalik na Naserov svi Egipćani meni liče na Naseru, dok je moj nos, mada ne baš *retrousse* barem mali i prav. Moj nos možda ne predstavlja ostvarenje o kojem bi plastični hirurg sanjao, ali isto tako nije ni Naserov nos. Ako ništa drugo, a ono bar njegov zatupasti vrh odaje genetski doprinos nekog poljskog siledžije prasećeg lika koji je silovao jednu od mojih prapra-baba za vreme nekog davno zaboravljenog pogroma u Palama.

Međutim, moj egipatski sagovornik pokazao je interesovanje i za teme koje su išle dalje od nosa. Ugledao je primerak časopisa Tajm koji je ležao otvoren i nepročitan na mom krilu za sve vreme dok je besnelo nevreme, pokazao je na sliku tadašnjeg ambasadora u UN, Goldberga, i izgovorio istorijske reci: "On je Jevrejin." To je bilo sve što je rekao, ali ton i pogled kojim je propratio te reci, jasno su stavljali do znanja da je to bilo sve što je imao da kaže.

Pogledala sam ga vrlo oštro preko svog poljskog nosa i malo je trebalo pa da mu kažem: "I ja sam takođe", ali to malo mi nije dato, jer je baš tada naš italijanski pilot objavio da slećemo na bejrutski aerodrom.

Još uvek sam se tresla od te male razmene mišljenja kad sam spazila trudnu Rendi, s ogromnim stomakom, iza staklene barikade na aerodromu. Očekivala sam najgore od prolaska kroz carinski pregled, međutim uopšte nije bilo nikakvih problema. Moj zet, Pjer, bio je izgleda u velikom prijateljstvu sa svim aerodromskim osobljem i prošla sam kroz sve kontrole kao vrlo važna osoba. Bila je to 1965. godina i situacija na Srednjem istoku nije još bila onako napregnuta kakva će postati posle šestodnevnog rata. Pod uslovom da niste došli preko Izraela, mogli ste da putujete po Libanu kao po Majami Biču - na koji, zapravo, u ponečemu i podseća, pa i po mnoštvu yentas.

Rendi i Pjer su me odvezli s aerodroma u "kadilaku" crne boje, koji je ličio na pogrebna kola, a koji je imao ugrađen erkondišni uređaj. Ta kola su bili brodom prebacili iz Sjedinjenih Država. Na putu do Bejruta prošli smo pored izbegličkog logora, u kojem su ljudi živeli u kućama od kartonskih kutija, a mnoštvo prljave dece lutalo je naokolo polugolo, šišajući prste. Rendi je odmah načinila nekoliko arogantnih primedbi o tome koliko taj prizor vređa oči.

"Vređa oči? Samo to?" upitala sam. "Oh, nemoj da izigravaš prokletu liberalnu dobročiniteljku", odbrusila mi je Rendi. "Šta uobražavaš da si - Eleonora Ruzvelt?" "Hvala na komplimentu." "Stvarno mi već pripada muka i dosta mi je svih onih kojima srca krvare zbog jadnih Palestinaca. Zašto se umesto o njima ne brineš malo o nama?" "Brinem se", rekoх. Sam grad Bejrut je u redu, ali nije baš tako veličanstven kako biste pomislili slušajući Pjera kad priča o njemu. Gotovo sve u njemu je novo. Ima na stotine belih zgrada, koje liče na kutije za kukuruzne pahuljice, sa terasama od mermera, a ulice su na sve strane raskopane zbog pripreme za nove gradnje. Nepodnošljivo je toplo i vlažno u avgustu, a ono malo trave sprženo je od sunca. Sredozemno more je plavo ali nije plavije od Egejskog mora - bez obzira na to šta Pjer tvrdi. Posmatran iz nekih uglova, grad pomalo liči na Atinu - minus Akropolj. Razbacani orijentalni grad s novim građevinama, koje se uzdižu pored oronulih stračara. Ono čega se sećate jesu reklame za koka-kolu postavljene pored džamija, "Šelove" benzinske pumpe koje reklamiraju gorivo na arapskom jeziku, dame u feredžama koje se voze na zadnjim sedištima "ševroleta" i "mercedes-bencova", sa zavesicama na prozorima, neprestana arapska muzika koja se čuje svuda i na svakom mestu, muve svuda, i žene u mini-suknjama, napadno obojene plave kose, koje šetaju Ulicom Hamra, u kojoj bioskopi reklamiraju američke filmove, a knjižare su pune engleskih "Pingvin" izdanja, francuskih "livr de poš", američkih džepnih knjiga i najnovijih porno-romana iz Kopenhagena i Kalifornije. Ima se utisak da su se sreli Istok i Zapad, ali umesto da stvore neku sjajnu novu kombinaciju, ovde su propali i jedan i drugi. Čela familija me je čekala u Rendinom stanu - svi osim mojih roditelja koji su bili u Japanu, ali se očekivalo da stignu svaki dan. Uprkos svojim brojnim trudnoćama, Rendi se i dalje držala kao da je ona prva žena u istoriji koja ima uterus. Kloe se sva snuždena muvala po kući u očekivanju da joj stignu pisma od Ejbela njih dvoje su se zabavljali od njene četrnaeste godine. Leila je imala dizenteriju i trudila se da svi znaju detalje o svakom napadu - uključujući boju i gustinu govana. Deca su podivljala od svih tih silnih posetilaca i pažnje koju su im oni ukazivali i neumorno su galopirala po terasama, psujući

služavku na arapskom jeziku zbog čega je ona pakovala svoje torbe i davala otkaz najmanje jedanput dnevno. A Pjer - koji izgleda kao Kalil Džibrán na svojim samodopadljivim autoportretima - tumarao je naokolo po prostranom stanu, čiji je pod bio od mermera, odeven u "bademantl" od svile i pričao nepristojne šale o starom običaju na Srednjem istoku, prema kojem čovek koji se oženi najstarijom sestrom ima pravo i na sve druge mlađe sestre. Kad nije pokušavao da nas zabavlja starim srenjoistočnim običajima, čitao nam je prevode svojih pesama izgleda da svi Arapi pišu pesme koje su meni zvučale opterećene taštinom: Moja je ljubav kao snop žita koji bukne u cvet.

Njene su od topazi u svemiru...

"Nezgoda je samo u tome", rekla sam Pjeni dok smo pili sirupastu arapsku kafu, "što se snopovi ne razbuktavaju u cvet."

"Pesnička sloboda", odgovorio mi je dostojan—stveno.

"Hajdemo na plažu!" predložila sam, ali svi su bili ili suviše umorni, ili im je bilo previše vrućina, ili su bili suviše letargični. Bilo je očigledno da nikada neću uspeti da ih nateram da odemo do Balbeka ili do Šume kedrova. Damask, Kairo - bolje da zaboravim. Izrael je bio odmah tu preko granice, ali ako bismo hteli da ga posetimo, morali bismo da letimo preko Kipra, a to mi je posle mog poslednjeg leta izgledalo nezamislivo. A onda bismo opet imali problem da se vratimo u Liban. I tako mi je jedino preostalo to da se zajedno sa ostalima izležavam po Rendinom stanu i da čekam pisma od Čarlija - koja su retko stizala. Umesto njega stalno su mi se javljali svi oni drugi klovnovi: onaj oženjeni Firentinac koji je voleo da mu šapućem nepristojne reći na uvo, američki profesor koji je tvrdio da sam mu izmenila život, jedan od poštanskih službenika iz poslovnice Ameriken ekspresa koji je samog sebe ubedio da sam ja neka bogata naslednica. A ja sam želela Čarlija ili nikog drugog. A Čarli je želeo Sali. Bila sam očajna. Pola vremena provedenog u Bejru-tu utrošila sam na svoju fobiju o gonoreji, u razgledanju i ispitivanju svoje pičke u ogledalu i ispiranju u Rendinom bideu od belog mermera.

Kad su stigli moji roditelji, natovareni poklonima sa navodno zagonetnog Istoka, situacija je postala još gora. Rendi se prva tri dana radovala što ih vidi, a onda su Džud i ona započele jednu od onih maratonskih svađa u kojima obe potežu događaje koji su se dogodili pre dvadeset ili dvadeset pet godina. Rendi je krivila majku za sve i svašta: od toga da joj nije menjala pelene dovoljno često do toga da ih je menjala suviše često; od toga da ju je terala da uči klavir dok je bila suviše mala, do toga da je nije puštala da ide na skijanje dok je bila dovoljno mlada. Nasrtale su jedna na drugu kao dva advokata koja zastupaju protivničke strane, unakrsno ispitujući prošlost. Nisam prestajala da se pitam - šta mi bi da dođem da provedem odmor s njima? Jedva sam čekala ponovo da odem od njih. Osećala sam se kao ljudska ping-pong loptica. Stalno sam nalazila muškarce zbog kojih bih pobjegla od svoje porodice, a zatim sam trčala nazad svojoj porodici da bih pobjegla od muškaraca. Kad god sam bila kod kuće, žudela sam za tim da što dalje pobegnem, a kad god bih pobjegla, čeznula sam da se opet vratim kući. Kako vi to nazivate? Egzistencijalna dilema? Ugnjetavanje žena? Ljudska slabost? To je bilo nepodnošljivo tada, a nepodnošljivo je i sada: napred i nazad letim iznad mreže vlastite neodlučnosti. Čim dotaknem zemlju, odmah poželim da odskočim i vinem se tamo odakle sam sletela. I tako, šta ja radim? Smejem se. Boli me dok se smejem - mada to niko ne zna osim mene.

Moji roditelji su se zadržali samo oko nedelju dana, a zatim su otputovali u Italiju da provere kako radi fabrika posuda za led. Oni, srećom, imaju taj uvozno-izvozni posao, zahvaljujući kojem mogu da se pokupe i odlete svaki put kad ubitačno porodično ratovanje eskalira do nivoa bombardovanja. Oni dolete punih ruku poklona i puni dobrih namera i osećanja, a odlete čim počne pišanje uz vetar. Čitav proces obavi se za oko nedelju dana. Ostatak vremena tokom godine provedu u tugovanju za svojom decom razbacanom po celom svetu i u traganju za odgovorom na pitanje zašto većina njih živi tako daleko od kuće.

Tokom godina koje sam provela u Nemačkoj, a Rendi u Bejrutu, moja majka se setno pitala zašto su čak dva izdanka njenog legla izabrala da žive kako je to ona rekla "na neprijateljskoj teritoriji".

"Zato što mi je ona izgledala gostoljubivija od kuće", rekla sam, stičući time njeno večno neprijateljstvo. To je bila pakosna primedba - priznajem - ali čime sam ikada mogla da se zaštitim od svoje majke osim recima?

I kad su moji roditelji otputovali, još uvek nas je bilo previše: četiri sestre, Pjer, šestoro dece bilo ih je samo šestoro 1965. godine, dadilja i spremačica.

Bile su takve vrućine da smo jedva izlazile iz stana koji je imao klima-uredaj. Ja sam stalno želela da idem u razgledanje prirodnih lepota, međutim, porodična letargija bila je upravo zarazna. Sutra ću, mislila sam, da otputujem u Kairo, ali u stvari me je bilo strah da idem sama u Kairo, a niti Leila, niti Kloe nisu htele da idu sa mnom.

Stvari su nastavile da se odvijaju ovakvim depresivnim tokom još jednu nedelju dana. Jednom prilikom svi smo otišli na kupanje u neki klub na obali, ali plaža je bila vrlo stenovita, a Pjer je poetizirao o plavom Mediteranu sve dotle dok nam se svima nije smučilo. On nam je stalno držao predavanja o dobrom životu u Bejrutu i o tome kako se odlučio da pobegne od "komercijalizma Amerike".

U klubu nas je predstavio jednom od svojih prijatelja kao svoje "četiri žene", a meni je bilo toliko neprijatno da sam htela iz istih stopa da odem kući. Ali, gde je kuća? Sa mojom porodicom? Sa Pijom? Sa Čarlijem? Sa Brajanom? Sama?

Naša porodična letargija izgledala je besciljna, ali u njoj je, u stvari, bilo nekog rezona. Dizali smo se u jedan sat, slušali decu kako se dernjaju, poigrali bismo se malo s njima, pojeli bismo preobilan obed - doručak i ručak istovremeno, koji se sastojao od tropskog voća, jogurta, jaja, sireva i arapske kafe, pročitali bismo pariško izdanje Herald Tribjuna, čitajući oko rupa koje je cenzor izrezao na stranicama novina. Bilo kakvo spominjanje Izraela ili Jevreja bilo je zabranjeno - baš kao što su bili zabranjeni i filmovi ono dvoje uglednih Izraelaca Semija Dejvisa Džuniora i Elizabet Tejlor. Zatim smo otpočinjali debatu o tome kako da provedemo dan. U tome smo bili otprilike isto toliko složni koliko su Arapi složni kad planiraju napad na Izrael. U bilo kojoj prilici mogli ste mirne duše da se kladite da će svaki član porodice imati drugačije želje. Kloe bi predložila da idemo na plažu; Pjer da idemo u Biblos; Leila u Balbek; najstariji dečaci u arheološki muzej; mlada deca, zabavni park; a Rendi bi na sve to stavila veto. Kad bismo okončali tu sveobuhvatnu debatu, bilo bi već ionako suviše kasno da se ide bilo kuda. I tako bismo večerali, pa onda gledali seriju Bonanca na televiziji s arapskim i francuskim titlovima koji su prekrivali gotovo čitav ekran, ili bismo otišli u neki prljavi bioskop u Ulici Hamra.

Ponekad bi našu popodnevnu debatu prekinuo dolazak Pjerove majke i njegovih tetaka - triju prastarih dama odevenih u crninu sa džinovskim grudima i gustim brčićima koje su toliko ličile jedna na drugu da ste jedva mogli da ih razlikujete. One su mogle da postanu fenomenalna pevačka grupa, samo da nisu uvek pevale samo jednu jedinu pesmu. A ona je glasila: "Kako vam sviđa Liban? Liban bolji od Njujork?" I ponavljale su to i ponavljale da bi bile sigurne da ste naučili te reci. Oh, one su bile zlatne, ali nije bilo baš tako jednostavno da se priča s njima. Čim bi se pojavile, Luiz služavka bi donela kafu. Pjer bi se iznenada setio neke poslovne obaveze, a Rendi izvinjavajući se svojim delikatnim stanjem nestala bi u spavaćoj sobi da malo odrema. Leila i Kloe i ja bile bismo ostavljene da se gnjavimo s njima, ponavljajući kao papagaji beskrajne varijacije na refren "Da - Liban je bolji od Njujorka." Ne znam da li je tome bila kriva vrućina, vlaga u vazduhu, prisustvo moje porodice, posledica toga što sam se nalazila "na neprijateljskoj teritoriji", ili moja depresija zbog Čarlija - ali ja jednostavno nisam imala volje da ustanem i da radim bilo šta. Osećala sam se kao da su me transportovali u Zemlju gutača lotosa i da ću u Bejrutu da umrem samo od inercije. Jedan dan nadovezivao se na drugi, vreme je teško moglo da se podnosi, i činilo se da nema nikakvog

smisla opirati se želji da se motam po kući, da se prepirem sa porodicom, da razmišljam q tome kako imam gonoreju, i da gledam TV. Na kraju je trebalo da kresne varnica krize pa da nas sve natera u akciju.

To, mora se priznati, nije bila neka velika kriza - ali ma kakva kriza je bila dovoljna da poviši posao. Počelo je jednostavno. Jednoga dana, Rodžer, kome je bilo šest godina, rekao je Luizi ibn šarmuta. Grubo prevedeno to znači "majka ti je kurva" ili, rečeno na drugi način, "ti si kopile" i kako god da prevedete, to je uvreda nad uvredama na Srednjem istoku.

Luiza je pokušala da okupa Rodžera, a on se drao na sav glas. U međuvremenu, Pjer se prepirao sa Rendi, objašnjavajući joj da samo Amerikanci imaju takvu ludu naviku da se kupaju svaki dan, da to nije prirodno njegova omiljena reč, jer se time spiraju sva divna ulja koja koža luči.

Rendi mu je urlajući odgovarala da ne želi da joj sin smrdi kao jarac, kao njegov otac koji je poznat po tome, i natrljala mu je na nos to što pokušava nju u tom smislu da prefolira s tim svojim prljavim navikama.

"Na kakve to, do đavola, prljave navike misliš?"

"Hoću da ti kažem da savršeno dobro znam da, kad ti kažem da neću s tobom da spavam ako se ne istuširaš, ti lepo odeš u kupatilo, pustiš vodu da teče, zapališ cigaretu i mrtav hladan pušiš sedeći na onoj proklesnoj klozetskoj šolji." Ona je to rekla sa toliko zlobe da se posle toga razvila žestoka svađa.

Rodžer je, prirodno, shvatio o čemu se radi i nije dozvoljavao Luizi da ga ubaci u kupatilo dok se čitav spor ne okonča i donese konačna presuda. Međutim, Luiza je bila uporna i Rodžer joj je besno bacio krpu za pranje u lice i dreknuo na nju ibn šarmuta.

Naravno, Luiza je počela da plače. Zatim je rekla da daje otkaz i otišla je u svoju sobu da se spakuje. Pjer je odmah uključio manire francuskog filmskog glumca i pokušao slatkorečivo da je nagovori da ostane. Ali uzalud. Ovoga puta bila je nepokolebljiva. Pjer se onda okomio na Rodžera - što stvarno nije bilo fer, s obzirom na to da Rodžer stalno sluša Pjera kako viče "ibn šarmuta" čim krenu nekuda kolima. U Bejrutu nema saobraćajnih pravila, ali zato ima mnogo psovki. Osim toga, Pjer obično smatra da su mu dečica baš slatka kad psuju na arapskom jeziku.

Naravno, to popodne je proteklo u sveopštem vikanju i plakanju, u poplavi suza, i opet nismo otišli u razgledanje grada, pa čak ni na plažu. Incident nam je, međutim, doneo i jednu obavezu. Morali smo da vratimo Luizu u njeno selo u planinama "selo mojih predaka", kako ga je Pjer nazivao i da tamo potražimo još naivniju brđanku, devojkicu koja će da je zameni. Sledećeg jutra proveli smo obaveznih nekoliko časova u vikanju, i onda smo se potrпали u automobil i krenuli uz obalu Sredozemnog mora prema planinama. Zaustavili smo se u Biblosu da bismo se divili zamku koji su podigli krstaši, mlako smo se prisećali Feničana, Egipćana, Asiraca, Grka, Rimljana, Arapa, krstaša i Turaka, jeli smo u obližnjem ribljem restoranu, i zatim produžili ka suncem spečenim planinama, putem koji je izgledao i delovao na nas kao da je još jedna od arheoloških iskopina.

Karkabi, mnogohvaljeno "selo Pjerovih predaka", je tako malo naselje da biste lako mogli i da prođete pored njega a da ga i ne zapazite. Mesto je dobilo električnu struju 1963. godine i trafo-stanica na stubu, u stvari, dominira mestom. Ona takode predstavlja znamenitost na koju su meštani silno ponosni i obavezno žele da vam je pokažu.

Kad smo stigli na glavni trg na kojem je mršavi magarac okretao krug kamen koji je mleo žito, svi meštani su kao muve bez glave doleteli da dotaknu auto, krivili su vratove da bi nas što bolje videli, i uopšte su bili prosto deprimirajuće snishodljivi. Bilo je očigledno da Pjer uživa u tome. To je bio njegov automobil, a verovatno je želeo da isto tako svi misle da smo mi njegove četiri žene mada su, naravno, svi znali da nismo.

Sve je to delovalo još depresivnije kad ste shvatili da je gotovo svako u tom mestu bio exoy nećak, ako ne i bliži rođak i da su svi oni nepismeni i da idu bosu - i do đavola, zar je takve ljude teško impresionirati?

Pjer je usporio svoj besmileno veliki tenk od automobila na brzinu puža dok smo se vozili pored gomile da bi nas svi ti, sa vratovima kao od gume, mogli dobro da vide. Zatim je zaustavio kola pred kućom "svojih predaka" - jednom malom, belo okrećenom kućom sazidanom od ćerpiča, na čijem krovu je rasla vinova loza i na kojoj nije bilo ni prozorskih stakala ni kapaka, već su postojali samo mali četvrtasti prozori sa rešetkama od kovanog gvozda kroz koje su muve slobodno zujale unutra i napolje - međutim, neminovno više unutra nego napolje.

Nas dolazak naterao je sve ukućane na grozničavu aktivnost. Pjerova majka i njegove tetke bacile su se na pripremanje specijaliteta tabuli i humus, da bi time uzvratile pažnju koja im je posetom ukazana, a Pjerov otac - koji ima oko osamdeset godina i koji po ceo dan cevči arak - izišao je u polje da ulovi koju pticu za večeru i umalo nije ukokao samog sebe. U međuvremenu je Pjerov teća Gavin, Englez - doseljeni rođeni "kokni" Londonac, koji se oženio tetkom Fransoaz još 1923. godine i od tada živi i kaje se u Karkabiju - doneo zeca kojeg je ulovio toga jutra i počeo je da ga dere.

U kući su bile samo, otprilike, četiri prostorije čiji su zidovi bili okrećeni, a iznad svakog kreveta visilo je raspeće Pjerova familija je katoličko--maronitska i slike raznih svetaca, koji se uspinju na nebo, čiji je sjajni papir iz časopisa već izlizan od poljubaca. Bile su tu i brojne otrcane fotografije izrezane iz časopisa koje su prikazivale englesku kraljevsku porodicu; a onda, bio je tu i Isus, odeven u togu, a lice mu je bilo jedva vidljivo ispod oblaka koje su načinili otisci usana.

Dok se večera pripremala, Pjer nas je izveo u šetnju da nam pokaže "svoj zavičaj". Rendi je insistirala na tome da ostane u kući, da bi se nogu malo podignutih na jastuke što bolje odmorila, ali mi ostali poslušno smo tabanali po kamenjaru praćeni počasnim eskortom bosonogih nećaka koji su s entuzijazmom pokazivali prema trafo--stanici na tornju. Pjer im je na to dobacivao nešto na arapskom; on je tražio nešto pastoralnije. I našao je, tačno iza sledećeg kamenitog brda, gde je pravi živi pastir čuvao prave žive ovce ispod crvljivog drveta jabuke. Pjeru je bilo potrebno samo to da vidi. Iz njega je pokuljala "poezija" kao daje Kalil Džibrani i Edgar Gest istovremeno. Pastir! Ovce! Jabukovo drvo! To je bilo dražesno. To je bilo pastoralno. Bio je to Homer i Virgilije i Biblija. I tako smo prišli pastiru - bubuljičavom momčiću od oko petnaest godina - i zatekli ga kako sluša mali japanski tranzistor iz kojeg trešti pesma Frenka Sinatre, a odmah zatim niz reklamnih pesmica na arapskom. Onda je, što bi Nemci rekli saftig, sočna sedamnaestogodišnja Kloe izvadila jednu od svojih mentol--cigareta i ponudila mu je - što je on prihvatio, nastojeći da deluje što hladnokrvnije i iskusnije. A onda je taj šarmantnipastir izvukao iz svog šarmantnog džepa svoj šarmantni upaljač na butan. A kad je pripalio Kloi cigaretu, odmah vam je bilo jasno da je praktično ceo svoj život proveo po bioskopima.

Posle večere došli su u posetu svi rođaci koji žive tu u mestu tj. praktično čitavo mesto. Mnogi od njih došli su da gledaju televiziju s obzirom na to da je Pjerova tetka jedna od malobrojnih osoba u Karkabiju koje imaju televizijski prijemnik, ali te večeri došli su da gledaju i nas. Uglavnom su stajali unaokolo i zurili u nas, delujući prilično zbunjeno, ali ponekad bi neko od njih dotakao moju kosu ili Kloinu ili Leilinu, a ispuštali su neke glasove koji su trebali da pokažu kako su stvarno ljudi za plavušama. Ili su nas opipavale po celom telu, kao da su slepe. Bože - ni sa čim se ne može uporediti taj osećaj koji imate kad vas opipava tuce brkatih libanskih žena, od kojih svaka teži po sto kilograma. Hvatala me je panika. Da li bi one pipanjem mogle da ustanove da smo mi Jevrejke? Bila sam sigurna da bi mogle. Ali, prevarila sam se. Jer, kad je došlo vreme da nam uruče poklone, ja sam dobila srebrne brojanice, ručno pleteni ružičasti džemper od angore, broj 46 dopirao mi je do kolena,

i plavi kamenčić na lančiću da me čuva od uroka. U tim trenucima nisam mogla da odbijem da primim bilo kakvu amajliju. Svaka zaštita bilo kojeg božanstva zahvalno je prihvatana. Kad je darivanje obavljeno, svi su posedali da gledaju televiziju - uglavnom su to bile reprize prastarih američkih emisija. Lusil Bol trepće svojim lažnim trepavicama, Rejmond Bur kao Peri Mejsn, a preko čitavog ekrana besni mećava koju prave titlovi. Od silnih slova jedva mogu da se vide lica glumaca. Gledajući sve te pastoralne tipove kako s ljubavlju gledaju Lusilu Bol i Rejmonda Bura, stvarno ste počinjali da verujete u univerzalnost umetnosti. S nestrpljenjem sam počela da očekujem dan kada će Amerika proširiti svoju slavnu civilizaciju i na druge solarne sisteme. Tada će svi ti intergalaktički tipovi očarano i netremice gledati Lusilu Bol i Rejmonda Bura.

Rođaci su sedeli i sedeli. Pili su kafu i vino i arak sve dok tetka Fransoaz nije počela da krši svoje punačke ruke. Svi smo bili iscrpeni i hteli smo da pođemo na počinak, i tako, umesto da ih bukvalno izbacimo iz kuće, Pjerov teča Gavin se tiho izvukao iz sobe, popeo se na krov i počeo da trese antenu sve dotle dok se slika na ekranu nije pretvorila u bezličnu masu cikcak linija. Za nekoliko minuta posetioci su otišli. Shvatila sam da se teča Gavin prilično često penje na krov.

Nije bilo nimalo jednostavno napraviti raspored gde će ko da spava. Rendi, Pjer i deca trebalo je da se smeste u kući Pjerovog oca, koja se nalazila na padini ispod kuće u kojoj smo se okupili. Leila i Kloe trebalo je da dele bračni krevet u kući druge tetke, a to je bila prva susedna kuća. A ja sam izvukla uzani krevet u maloj prostoriji dograđenoj uz kuću tetke Fransoaz. Meni bi se stvarno mnogo više dopalo da budem sa Leilom i Kloe nego sama u toj jezivoj sobi, ispod raspeća i požutelih slika presvetle kraljice. Međutim, nije bilo mesta za troje u njihovom krevetu, i tako sam se sama zavukla u krevet, zabavljajući se pre spavanja mislima o škorpionima koji trče uza zid, i o smrtonosnim ujedima paukova, i vizijama u kojima lomim vrat u noćnoj tami dok, bez džepne lampe, pokušavam da nađem klozet koji se nalazi negde van kuće, a zatrebao mi je u zlo doba. Oh, bilo je puno toga što je moglo potpuno da obuzme pamet sklonu fobijama i da je angažuje tokom dugih časova nesanice. Ležala sam tako oko sat i po dok su mi fobije bile u punom cvetu, kad se vrata uz škripu otvoriše.

"Ko je to?" upitala sam, dok mi je srce potmulo udaralo.

"Šššš." Neka tamna senka krenula je prema meni. Muškarac ispod kreveta.

"Gospode Boze!" Bila sam prestravljena.

"Šššš - to sam ja - Pjer", reče Pjer. A zatim priđe i sede na krevet.

"Isuse - pomislila sam "da je upao neki manijak ili takav neko."

On se nasmeja. "Isus nije bio manijak."

"Da, sigurno . . . Šta se događa?" S obzirom na okolnosti, moj odgovor je bio jmlično bled.

"Izgledaš tako potištena", reče on, a glas mu je bio pun lažne nežnosti.

"I jesam potištena. Sve to ludilo u vezi sa Brajanom prošlog leta, pa sada Čarli. . ."

"Ne volim da gledam kako je moja mala sestra deprimirana", reče, milujući me po kosi. A iz nekpg neobjašnjivog razloga sva se naježim na ono njegovo "mala sestra".

"Znaš da ja o tebi uvek mislim kao o svojoj maloj sestri, zar ne?"

"U stvari, nisam znala, ali hvala ti u svakom slučaju. Biće sve u redu. Ne brini. Nameravam uskoro da se vratim kući, a zadržaću se opet u Italiji nekoliko dana pre povratka. Karta koju sam kupila omogućava mi da prekinem putovanje u Rimu. Čini mi se da mi ovdašnja klima ne odgovara. Leila i Kloe ionako treba iduće nedelje da lete za Njujork, a o"de postaje sve toplije i toplije . . ." Brbljala sam kao navijena zato što sam bila nervozna. U međuvremenu, Pjer se ispružio na krevetu pored mene i počeo je da me grli. Sta je trebalo da uradim? Da sam počela da se otimam od njega kao od nekoga ko. hoće da me siluje, uvredila bih ga, a da sam krenula linijom manjeg otpora i prihvatila njegove želje, bio bi to incest.

A da ne spominjem to da bi me Rendi sigurno ubila. Ali, šta bi trebalo da kažem? Kakva su pravila ponašanja u situaciji kao što je ova?

"Mislim da ti to nije tako dobra ideja", rekla sam slabačko. Pjerove ruke bile su ispod moje spavačice i milovale su mi butine. Nisam bila toliko neuzbuđena. koliko sam htela da se prikazem.

"Sta nije dobra ideja?" upitao je nonšalantno. "Konačno, prirodno je da brat voli svoju malu sestricu. . ." I on nastavi da radi ono što prirodno sledi.

"Šta si rekao?" upitam sedajući u krevetu.

"Samo to da je savršeno prirodno da brat voli svoju malu sestricu. . ." Zvučao je kao Albert Elis koji drži predavanje.

"Pjere", rekla sam blago, "jesi li čitao Lolitu?"

"Ne podnosim taj njegov folirantski prozni stil", reče Pjer, ljut na mene zbog toga što mu odvraćam pažnju na drugu stranu.

"Ali ovo je incest", rekla sam mu nedvosmisleno.

"Ššš - sve ćeš da probudiš ... Ne brini, nećeš da ostaneš u drugom stanju. Uradićemo to na grčki način, ako hoćeš. . ."

"Za ime boga, ne brine me trudnoća - nego incest!" Činilo se da se moji razlozi razbijaju o tvrdi zid Pjerove rešenosti.

"Šššš", reče on, gurajući me nazad dole, na jastuk. Ličio je na neke momke koje sam upoznala u Italiji. Ako ste se opirali zato što zaista niste bili zainteresovani, oni su mislili da to činite zato što se bojite trudnoće i neprekidno su vam predlagali druge alternative -- analni snošaj, sisanje, uzajamnu masturbaciju - bilo šta osim "NE". Pjer se uspuzao do uzglavlja na krevetu i ponudio svoj penis, koji je bio u erekciji, mojim ustima. . . Trenutak odluke. U meni je besnela borba. Bilo bi tako prokletno lako zadovoljiti ga. Popušiti mu i svršiti s tim. Bilo je to stvarno tako jednostavno. Kakve veze može da ima jedno pušenje manje ili više u mom životu?

"Ne mogu", rekla sam.

"Hajde", reče Pjer, "ja ću da te naučim."

"Nisam to mislila. Htela sam da kažem da ne mogu; moralno, ne mogu. . ."

"To je lako", reče on.

"Znam da je lako", rekla sam.

"Evo", reče on, "sve što treba da radiš je. . ."

"Pjer!" vrisnula sam. Pjer smota oko sebe donji deo svoje pidžame i zbrisa iz sobe.

Sedela sam tako čitav jedan minut dok je soba odzvanjala od mog vriska, čekala sam da vidim šta će se dogoditi. Ništa. Kuća je bila utonula u tišinu. Navukla sam kućni ogrtač i papuče i pošla u potragu za Leilom i Kloe. Bila sam čvrsto resila da otputujem iz Libana što je moguće pre. Da napustim Srednji istok i da nikada više nogom ne kročim na njegovo tle.

Pažljivo sam koračala niz brežuljak do kuće u koju su se njih dve smestile, saplićući se i gotovo padajući preko kamenja i korenja drveća pri svakom koraku. Malo-pomalo oči su mi se navikle na tamu i mogla sam da razaznam krovove Karkabija, nad kojima je dominirala trafo-stanica na tornju. Civilizacija! U bar polovini od svih senika Karkabija dečad su u ovom trenutku verovatno tucali ovce ili svoje sestre. I šta je tu bilo loše? Zapravo ništa, pretpostavljala sam, ali ja jednostavno nisam mogla to da radim. Jesam li ja nekakva puritanka? Otkuda takva moralna dilema da se javi zbog jednog običnog vašljivog "pušenja?" Zbog toga što počneš da pušiš mužu svoje sestre, sledeće što ćeš da uradiš biće to da pušiš maminom mužu - a to je zaboga - Tatica!

Ali, tvoj perač mozga insistira na tome da ti baš svoga taticu želiš. Zašto je tako nezamislivo da i njega imaš? Možda bi trebalo i tatici da popušiš i da i s tim bude svršeno! Možda je to jedini način da se savlada strah!

Ušunjala sam se pored prednje sobe u jtetka Simoninoj kući pored tetke Simone i teče Žorža koji su oboje muzikalno hrkali, i zatekla Kloe i Leilu kako sede u krevetu i zajedno naglas čitaju neku porno - džepnu knjigu koja se zvala Devojke za orgije. Na krevetu je bilo još desetak drugih knjiga s naslovima kao što su: Tinejdžerski incest, Razmena partnera; Porodični stil; Moja sestra i ja; Moja kćerka, moja žena; Ceri Radodajka; Dugi i kratki; Sokak mačaka; Ušao na svako mesto; Put oko sveta; i Pisma žudnje.

Leila je naglas čitala neki naročito poetičan odlomak. Nijedna od njih nije obratila pažnju na moj dolazak.

"Njegovi kukovi počeli su da se kreću u brzem ritmu Leila je čitala teatralnim glasom što se groznica klimaksa više približavala. Osećala sam kako njegovo telo udara u moje, kako njegov kruti kurac ispunjava svaki santimetar mog ženskog kanala i osećala sam da bih mogla da vrištim od zadovoljstva. Osećala sam kako u meni nastaju eksplozije, i sokovi moje pičke počinju da teku celom dužinom moga prolaza ljubavi, podmazujući njegovu vrelu batinu i omogućavajući joj da lakše klizi..."

"... Zašto te ljude u porno-džepmm knjigama nikada ne muče skrupule koje muče mene? Oni nisu bili ništa drugo do ogromni seksualni organi koji su U mraku slepo ulazili jedan u drugi. "Da li biste mogle načas da prekinete s tim glupostima i da malo porazgovarate sa mnom?", zatražila sam.

"Nije li to previše?" reče Leila, mašući knjigom.

"Slušajte, klinke, imamo jedan stvarni problem, i zato lepo ostavite u stranu taj porno-roman i stavite mi na raspolaganje svoje prljave uši. . ." Leila pogleda Kloe i Kloe pogleda Leilu, i obe počеше da se smeju kao da znaju nešto što ja ne znam.

"Pa - u čemu je stvar?" One su se i dalje cerekale zaverenički.

"Hajdete, idiotkinje - recite mi!"

"Hoćeš da nam kažeš da je Pjer pokušao da te zavede .. .", reče Leila, cerekajući se još uvek.

"Jebi ga, a kako ti to znaš?"

"Zato što je to pokušao i sa mnom", reče ona.

"I sa mnom", reče Kloe.

"Zezate se."

"Ne zezamo se", reče Leila. "Bilo bi dobro da se zezamo .. ."

"I šta se desilo?"

"Ja sam ga podsmevajući mu se oterala iz kreveta, a Kloe kaže da je i ona tako postupila ... samo, nisam sasvim sigurna da joj verujem ..."

"Ti, kučko!" razdrala se Kloe.

"O.K... O.K... verujem ti."

"I vi hoćete da kažete da ste jednostavno ostale ovde i posle toga što se dogodilo?"

"Pa, što da ne?" reče Leila nonšalantno. "On je prilično bezopasan . . . Malo je zagoreo zbog toga sto Rendi provodi čitav život u stanju poodmakle trudnoće."

"Malo zagoreo? Vi to nazivate malom zagorelošću? Za mene to je incest."

"Oh, pobogu, Izadora, ti stvarno preteruješ. Pa on ti je samo jebeni zet... To zapravo i nije incest."

"Nije?" Mislim da sam bila razočarana.

"To jedva može da se računa za nešto", reče Leila prezrivo, "ali, ja sam sigurna da ćeš ti već da nađeš način da na papiru predstaviš da to izgleda mnogo groznije." Leila je već tada mrzela to što ja pišem.

"Potrudiću se", rekla sam.

Na povratku iz Karkabija, s novom služavkom, Pjer je delovao krajnje pribrano i hladnokrvno. Skretao nam je pažnju na prirodne lepote i znamenitosti pored kojih smo prolazili.

Arap, razmišljala sam, prokleti Arapi. U kakvoj je disproporciji bilo osećanje krivice koju sam ja imala zbog svojih sitnih seksualnih transgresija! A ima ljudi, i to puno ljudi na svetu, koji čine ono što im se prohte i zbog toga ni za trenutak ne osećaju nikakvu krivicu - sve dok ih ne uhvate na delu. Zašto sam baš ja bila prokleta da imam tako hipertrofirano superego? Da li je to samo zbog toga što sam Jevrejka? Pa šta je Mojsije uopšte učinio za Jevreje osim što ih je izveo iz Egipta i dao im koncept jednog Boga, supu s maces-knedlama i većito osećanje krivice? Zar nije mogao da ih ostavi na miru da obožavaju mačke i bikove i sokolove, ili da žive kao i svi ostali primati sa kojima ih - na što me moja sestra Rendi uvek podseća - vežu tako bliski rodbinski odnosi? Zar je ikakvo čudo što svi mrze Jevreje zbog toga što su svetu dali osećanje krivice? Nismo li lepo mogli da prolazimo i bez toga? Da bazamo po pramočvari i obožavamo debele muve zunzare, da se tucamo kad nam se prohte? Uzmimo, na primer, Egipćane koji su sagradili piramide. Da li su oni sedeli i lupali glavu pitanjem o tome jesu li pravedni poslodavci koji svojim radnicima pružaju jednake prilike? Da li im je ikada palo na pamet da se upitaju da li njihovi posmrtni ostaci vrede toliko da se životi hiljada i hiljada ljudi, koji su umrli gradeći piramide žrtvuju za njih? Potiskivanje, neodlučnost, krivica. "Šta - ja brinuti?" pita Arapin. Nije nikakvo čudo što žele da istrebe Jevreje. Zar to ne bi i bilo ko drugi?

Kada smo se vratili u Bejrut, napravile smo plan povratka kući. Leila i Kloe imale su charter-let za Njujork, takoda su morale da otputuju zajedno, a ja sam imala staru Alitalijinu kartu za kružno putovanje od Bejruta preko Rima do JFK46.

Zaustavila sam se u Rimu, kao što sam i planirala, i odlučila sam da provedem još nedelju dana u Firenci pre nego što se vratim kući i suočim se sa muzikom, sa Čarlijem. Čak i pored vrućine i gužve u avgustu, Firenca je ostala jedan od mojih najdražih gradova na svetu. Tu sam opet obnovila vezu s Alesandrom i ovoga puta to je bila skoro savršena, šestodnevna veza, iako u njoj nije bilo zaljubljenosti. Na moj zahtev on se odrekao svoje manije za prostačkim recima, a našli smo dražesnu sobu uz jednu kafanu u Fijeolu, gde smo mogli da se volimo od jedan do četiri popodne svakoga dana vrlo civilizovan običaj odmora posle ručka. Možda zbog mog besa na Čarlija, ili možda zbog toga što me je Pjer bio stvarno uzbudio, tek moje vođenje ljubavi s Alesandrom bilo je nadahnuto. Bio je to jedini put u mom životu da sam bila u stanju da imam radostan, nežan seksualni odnos s nekim, a da ne moram sebe da ubeđujem da sam zaljubljena.

Bila je to neka vrsta šestodnevnog prekida vatre između moga ida i superega.

Kada bi Alesandro uveče otišao svojoj ženi, ja sam bila slobodna. Odlazila sam na koncerte u Piti, nalazila se sa nekoliko drugih poznanika koje sam upoznala tokom prethodne posete a vatreno mi se opet udvarao profesor "Mikelandelo" Karlinski, plamenocrvene brade. Uprkos vrućini i šarolikom asortimanu ljubavnika, ja sam volela. Firencu i bilo je trenutaka kada mi se gotovo uopšte nije odlazilo iz nje. Ali, u Njujorku su me čekali deprimirajući-posao u nastavi i program za izradu doktorata koji sam mrzela, a ja sam još uvek i suviše bila dobra učenica, koja robuje svome superegu, da ne bih izabrala nešto što mrzim, pre nego nešto što volim. Ili je, možda, pravi uzrok bio Čarli: bila sam van sebe od besa izazvanog njegovom izdajom i jedva sam čekala da ga ponovo vidim.

Čarli i ja smo se razišli ubrzo pošto smo se ponovo sastali. Izgleda da nisam mogla nikako da mu oprostim njegovu neodlučnost, mada, u stvari, sada vidim da je bila veoma slična mojoj neodlučnosti, i možda je trebalo da pokažem više razumevanja. Alesandro je nastavio da mi piše iz Firence, neprekidno spominjući divorzio, međutim, ja sam videla i suviše italijanskih filmova da bih mogla da mu verujem. "Mikelandelo" se jedanput pojavio i tako je loše izgledao u zagađenoj atmosferi Njujorka da jednostavno nisam imala srca da nastavim s njim. Mrke i žučkaste senke Firence izvodile su čuda na njemu i njegovoj pojavi - što svako ko voli dela E. M. Forstera može odmah da razume. Septembar i oktobar bili su sumorni i dosadni.

Izlazila sam sa deprimirajućim asortimanom koji su činili raspu-štenci, mamini sinovi, neurotičari, psihotičan, i ispirajući mozgovu. Uspevala sam da održim svoje raspoloženje na nekoj visini samo zahvaljujući tome što sam ih do detalja pakosno opisivala u pismima Piji. A onda je, u novembru, Benet Ving kao u valceru ušao u moj život, delujući kao rešenje svih mojih problema. Cutljiv kao sfinga i veoma nežan Spasitelj i psihijatar, sve stečeno u jednoj osobi su bih zamaskirani.

PUTOVANJA S MOJIM ANTIHEROJEM

Želim! Želim!

Viljem BlejkSve sam ispričala Adrijanu. Ćelu svoju histeričnu istoriju o traženju nemogućeg čoveka, stalnog vraćanja na početak: u sopstvenoj glavi. Imitirala sam mu svoje sestre, majku, oca, svog dedu i babu, muža, svoje prijatelje. .. Vozili smo se i pričali i vozili i pričali. "Kakva je tvoja prognoza?" pitala sam, stalno kao pacijent u potrazi za savršenim doktorom.

"Treba ti malo promene, pile", ponavljao je Adrijan, "moraš da pronikneš u sebe i da spaseš sopsfveni život."

Zar to već nisam činila? Šta je i pored svega ova blesava ruta, ako ne putovanje nazad u moju prošlost?

"Nisi još prodrla dovoljno duboko", rekao je. "Moraš da dotakneš stenovito dno i da se onda penješ nazad."

"Isuse, osećam se kao da sam već dotakla dno!"

Adrijan se osmehnu svojim divnim osmehom, sa lulom zadenutom među ružičaste, povijene usne.

"Još ti nisi dotakla kameno dno", rekao je, kao da zna za neka iznenađenja koja me čekaju.

"Hoćeš da me odvedeš tamo?" upitala sam. "Ako insistiraš, ljubavi." To je bila njegova veličanstvena ravnodušnost koja me je dovođila do besa, oduševljavala me, izluđivala frustracijama. Uprkos milovanju i hvatanju za stražnjicu, Adrijan je bio tako ravnodušan.

Zurila sam i zurila u taj divni profil, pitajući se šta se to uopšte dešava u njegovoj glavi i zašto ja tu, izgleda, ne mogu da proniknem.

[353]"Želim da se uvučem u tvoju glavu", rekla sam, "a ne mogu. To me dovođi do ludila."

"Ali, zašto želiš da prodreš u moju glavu? Šta misliš da bi time resila?"

"Samo želim da osetim da sam nekome zaista bliska, sjedinjena sa nekim, potpuna bar jednom. Želimvda zaista volim nekoga."

"Šta te navodi na to da misliš da ljubav rešava bilo šta?"

"Možda ne rešava ništa", rekla sam, "ali ja želim. Hoću da se osećam potpunom."

"Ali, osećala si da si deo Brajana, pa ni to nije išlo."

"Brajan je bio lud."

"Svako je malo lud kad mu zaviriš u glavu", rekao je Adrijan. "Samo je pitanje u kojoj meri."

"Mislim. . ."

"Slušaj, zašto prosto ne prestaneš da tražiš ljubav i ne pokušaš da živiš sopstvenim životom?"

"Zato što ako nemam ljubavi, kakav mi je to život?"

"Imaš svoj posao, svoje pisanje, predavanja, svoje prijatelje ..."

Turobno, turobno, turobno, mislila sam.

"Ionako je moje pisanje pokušaj da dobijem ljubav. Znam da je to ludo. Znam da je to osuđeno na razočarenje. Ali, tu je to: želim da me svi vole."

"Gubiš", rekao je Adrijan.

"Znam, ali to moje saznanje ništa ne menja. Zašto to što znam nikad ništa ne menja?"

Adrijan nije odgovorio. Mislim da i nisam postavila pitanje njemu, već sam samo dobacila pitanje plavičastom sumraku planina vozili smo se preko prevoja Godard, sa spuštenim krovom "trijumfa".

"Ujutru", rekao je najzad Adrijan, "nikad ne mogu da se setim tvog imena."

To je bio odgovor meni. To me je preseklo kao nož. A ja sam tamo svake noći ležala pored njega drhteći, ponavljajući sebi svoje ime, pokušavajući da zapamtim ko sam.

"Nevolja sa egzistencijalizmom je" rekla sam dok smo vozili auto-stradam "što ne možeš da prestaneš da misliš o budućnosti. Akcije zaista imaju posledice."

"Ja mogu da prestanem da razmišljam o budućnosti", rekao je Adrijan. "Kako?" Slegnuo je ramenima.

"Ne znam. Prosto mogu. Danas se, na primer, osećam sjajno."

"Zašto se ja osećam tako bezvezno kad se ti osećaš tako sjajno?"

"Zato što si ti prokleti Jevrejini", nasmejao se. "Izabran narod. Možete da budete osrednji u drugim stvarima, ali u patnji ste uvek izvanredni."

"Kopile."

"Zašto? Samo zato što ti kažem istinu? Slušaj, ti želiš ljubav, želiš intenzivnost, želiš osećanja, želiš bliskost - a šta prihvataš? Patnju. Tvoja je patnja bar intenzivna. . . Padjentinji se sviđa njena bolest. Ona ne želi da se leci."

Moja nevolja je bila u tome što sam uvek želela da budem najveća u svemu. Najveća ljubavnica. Najveća čežnjivica. Najveći paćenik. Najveća žrtva, najveća budala... Ako stalno dovodim sebe u neprilike, to je moja sopsrvena prokleta krivica, jer uvek želim da budem najveća. Morala sam da imam najluđeg prvog muža, najzagonetnijeg drugog muža, najsmehju prvu knjigu, najbezobzirniju paniku posle objavljivanja knjige. Nikad ništa ne mogu da uradim polovično. Ako sam nameravala da napravim budalu od sebe upuštajući se u ljubavnu aferu sa neosetlji-vim kopiletom, morala sam to da učinim pred čita-vom psihoanalitičkom svetskom zajednicom, i to sam morala da spojim s odlaskom s njim na pijani izlet na kome bismo oboje mogli da poginemo. Prekršaj i kazna, sve zamotano u jedan lep mali paket. Ako ne može da se uruči, vratiti pošiljaocu. Ali, ko je bio pošiljalac? Ja. Ja.

A onda, povrh svega, postala sam ubeđena da sam u drugom stanju. Samo mi je to trebalo. Život mi je bio uskomešan. Muž mi je bio ko zna gde. Bila sam sama sa stranim čovekom koga nije briga za mene. I još u drugom stanju. Ili sam bar ja tako mislila. Šta sam pokušavala da dokažem? Da mogu sve da izdržim? Zašto moram stalno da pretvaram život u test izdržljivosti?

Nisam imala nikakav realan razlog da mislim da sam u drugom stanju. Imala sam redovne menstruacije. Ali meni nikad nije potreban realan razlog za paniku. Svaki put kad bih skidala dijafragmu, pipala sam grlić materice tražeći neki znak. Zašto nikad nisam znala šta se u meni događa? Zašto je moje telo za mene bilo uvek takva misterija? U Austriji, Italiji, Nemačkoj - opipavala sam grlić materice i razmatrala mogućnosti. Otkrila bih da sam u drugom stanju. Prošla bih kroz ćelu trudnoću ne znajući da li će beba biti plava i sa plavim očima kao Adrijan, ili Kinez kao Benet. Šta bih učinila? Ko bi me prihvatio? Ostavila sam muža i on mi nikad ne bi oprostio i primio me nazad. Moji roditelji mi nikad ne bi pomogli, a da ne iznude emocionalnu cenu toliko visoku da bih morala da se pretvorim opet u dete kako bih mogla na njih da računam. A moje sestre bi mislile da mi tako i treba kad sam vodila raskalašan život. A moji roditelji bi mi se smejali ispod lažnog sažaljenja. Izadora je zabrinuta!

Inače, abortirala bih. Neuspeo abortus koji bi me ubio. Trovanje krvi. Ili, trajni sterilitet. Iznenada sam poželela dete svim srcem. Adrijanovovdete. Benetovo dete. Moje dete. Bilo čije dete. Želela sam da budem u drugom stanju. Zelela sam da budem krupna sa detetom. Ležala sam budna u Adrijanovom šatorčiću i plakala. On je nastavio da hrče. Te noći smo spavali negde u Francuskoj, uz auto-put, isto tako smo mogli da budemo i na Mesecu. Toliko sam bila usamljena, tako potpuno sama.

"Niko, niko, niko, niko. . ." jecala sam, grleći sebe kao veliku bebu, kakva sam bila.

Pokušavala sam da se uljuljkam u san. Od sada, mislila sam, moraću sama sebi da budem majka, sama sebe da tešim i uljuljkujem u san.

Možda je to ono na šta je Adrijan mislio kad je rekao da treba proniknuti u sebe do dna, a zatim se izvući na površinu. Naučiti kako da se preživi sopstveni život. Naučiti kako da se izdrži sopstveno postojanje. Naučiti kako da budeš samoj sebi majka. Da se ne obraćaš stalno psihoanalitičaru, ljubavniku, mužu, roditeljima.

Samu sebe sam uljuljkivala. Izgovarala sam svoje ime pokušavajući da zapamtim ko sam: "Izadora, Izadora, Izadora, Izadora . . . Izadora Vajt, Stolerman Ving. . . Izadora Zelda Vajt, Stolerman Ving. . . B.A., M.A., Fi beta kapa. Izadora Ving, mlada pesnikinja koja obećava. Izadora Ving, mlađi paćenik koji obećava. Izadora Ving feministkinja, koja teži da bude oslobođena žena. Izadora Ving klovn, cmizdravica, budala. Izadora Ving pametna žena, učenjak, bivša žena Isusa Hrista, sa svojim strahom od letenja. Izadora Ving malo deblja seksualka, čija pamet pati od jakog astigmatizma Izadora Ving sa svojom nezasitom pizdom i rupama u glavi i srcu. Izadora Ving u kojoj muklo udara glad.-Izadora Ving čija je majka htela da ona uzleti visoko. Izadora Ving koju je majka prizemljila. Izadora Ving, profesionalna pacijentkinja u potrazi za izbaviteljem, za senzualnošću, sigurnošću. Izadora Ving, borac protiv vetrenjača, profesionalna žalosnica, propala avanturistkinja . . ."

Mora da sam spavala. Probudila sam se i videla sunce koje se probijalo kroz blistavo plavetnilo malog šatora. Adrijan je još hrkao. Njegova ruka sa svetlim maljama ležala je svom težinom preko mojih grudi i pritiskivala me, zbog čega sam bila svesna sopstvenog disanja. Ptice su cvrkutale. Bili smo u Francuskoj. Uz neki auto-put. Neke raskrsnice u mom životu. Šta sam tamo radila? Zašto sam ležala u šatoru u Francuskoj sa čovekom koga jedva poznajem? Zašto nisam kod kuće u krevetu sa svojim mužem? Šta on sada radi? Da li mu nedostajem? Da li me je zaboravio? Da li je našao neku drugu? Neku običnu devojkicu koja ne mora da pobegne u avanture da bi sebi dokazala izdržljivost. Neku običnu devojkicu koja je zadovoljna ako sprema doručak i odgaja decu. Neku običnu devojkicu koja je za auto, bazen i kanalizaciju. Neku običnu američku devojkicu iz revije Sedamnaest.

iznenada sam strasno poželeva da budem ta obična devojkica. Da budem ta dobra mala domaćica, ta veličana američka majka, ta maskota iz Mademoiselle, matrona iz Mek Kola, 4H ta ljupka ženica iz Cosmo-a," tetoviran žig dobrog vođenja kućanstva, sa mozgom u kome su programirani reklamni stihovi. To je rešenje! Zadovoljavati se kompromisom i večerama uz TV i "Može li ovaj brak da se spase?" Tada sam u mašti videla sebe srećnom domaćicom. Slika kao da je došla ravno iz malog mozga čoveka koji radi na reklamama. Ja sa keceljom, u prugastoj haljini-košuljici, očekujem muža i decu dok na svugde prisutnom TV pevaju o vrlinama američkog doma i o američkoj supruzi--robinji sa sićušnim smušenim mozgom. Mislila sam kako sam se prošle noći osećala beskućnikom i bez korena i odjednom je odgovor na sve to postao jasan: budi obična! Budi solidna mala supruga u svojoj solidnoj maloj kući i nikada se nećeš probuditi očajna, uz auto-put u Francuskoj.

Ali, onda se mašta raspala. Rasprsnula se kao mehurić sapunice, što je i bila. Mislila sam na sva ona jutra u Njujorku kad sam se budila sa mužem i osećala se isto tako usamljenom. Sva ona usamljena jutra kada smo buljili jedno u drugo preko soka od pomorandže i šoljica kafe. Sva ona samotna jutra merena kašičicama kafe, računima iz perionice, utrošenim rolnama toalet-papira, razbijenim tanjirima, povučenim čekovima, praznim bocama viskija. I brak može da bude usamljenost. Brak može da bude pustoš. Sve te srećne domaćice, spremajući doručak mužu i deci, sanjaju da pobegnu sa svojim ljubavnicima i spavaju u šatorima u Francuskoj, Njihove glave su pune snova. Spremile su doručak, ručak, krevete i otišle u Jcupovinu, da kupe najnoviji nastavak biografije Žakline Onazis u časopisu Mek Kol. Neprestano sanjaju o bekstvu. Neprestano kipte od odgorčenja. Njihovi životi su ogrezli u snovima.

Zar nema izlaza? Zar je usamljenost univerzalna? Zar je nemir životna činjenica? Zar je bolje to prihvatiti nego neprestano tražiti pogrešna rešenja? Brak nije lek za usamljenost. Deca odrastu i odu. Ljubavnici nisu lek za sve. Seks nije konačno rešenje. Ako ste život pretvorili u

dugu bolest, onda je smrt jedini lek. Iznenada je sve postalo tako jasno. Ja sam ležala u šatoru u vreći za spavanje za dvoje, pored toga stranca koji hrče, i razmišljala, razmišljala i razmišljala. Šta dalje? Kako usmeravam život? Kuda idem odavde?

Do poslepodneva bili smo pijani i veseli. Bili smo nakvašeni pivom. Zaustavili smo se uz put da kupimo breskve od seljaka i ispostavilo se da ih prodaje samo na sanduke, tako smo se vozili u "trijumfu" natovarenom breskvama. Veliki sanduk sa breskvama zauzeo je zadnji deo kola. Počela sam da ih jedem pohlepno i otkrila da skoro svaka ima crva. Smejala sam se i jela breskve okolo crva. Bacala sam crvljive polovine u travu. Bila sam suviše pijana da bih se brinula zbog crva ili zbog trudnoće ili braka ili budućnosti.

"Osećam se divno", rekla sam Adrijanu. "To je ideja, pile. Sad si shvatila ideju."

Ali, doveče, kad je pivo isparilo, opet sam bila u depresiji. Bilo je nečeg tako besciljnog u našim danima, vožnji, opijanju. Nisam čak znala ni koji je dan u nedelji bio. Nisam videla novine još od Beča. Gotovo se nisam kupala ni menjala odeću. Najviše od svega nedostajalo mi je pisanje. Nedeljama nisam napisala ni jednu pesmu i počela sam da mislim da to više nikad neću moći. Mislila sam na moju crvenu pisaću mašinu, električnu, koja stoji u Njujorku, i prožela me je želja. To je bila moja ljubav! Mogla sam da zamislim sebe kako se vraćam Benetu zato da bih imala pravo da se staram o pisačkoj mašini. Kao ljudi koji ostaju zajedno "zbog dece" ili zato što ne mogu da odluče ko će ostati u stanu za koji se plaća garantovana kirija.

Te noći smo našli pravi kamping; što je bolje nego strana auto-puta Le Camping, kako kažu u Francuskoj. Nije bio luksuzan, ali je imao rupu sa vodom za plivanje, snek bar, mesto gde se moglo tuširati. Umirala sam za tušem i čim je Adrijan obeležio naš deo zemljišta, uputila sam se kućici za tuš. Dok je prljavština klizila niz mene, razgovarala sam telepatski sa Benetom.

"Oprosti mi", rekla sam mu, ma gde bio i samoj sebi, bez obzira na to gde sam ja bila.

Kad sam se vratila u šator, Adrijan je našao prijatelje. Jedan američki bračni par. Ona sirove lepote, crvenokosa, pegava, prsata, Jevrejka, sa bruklmskim akcentom. On bradat, smeđokos, pripit, debeljuškast, sa bruklinskim akcentom. On je bio berzanski zastupnik, modernih shvatanja, koji se povremeno drogirao. Ona je bila moderna domaćica, koja se povremeno upuštala u preljubu. Imali su starinsku kamenu kuću u Bruklin Hajtsu, "folksva-gen" sa kamp-prikolicom, troje dece na logorovanju i četrnaestogodišnju žudnju. Adrijan je zavodio suprugu Džudi svojim engleskim akcentom i lein-govskim teorijama koje kod mene više nisu palile. Ona je izgledala vrlo spremna da legne s njim u šatoru.

"Zdravo", rekla sam vedro svojim sunarodnicima i verskim srodnicima.

"Zdravo", odgovorili su oni uglas. "Šta sad?", rekao je Adrijan. "Hoćemo li prvo u krevet ili na piće?" Džudi se kikotala.

"Ne obraćajte pažnju na mene", rekla sam, "mi ne verujemo u posedovanje ili posesivnost." Mislila sam da prilično dobro imitiram Adrijana.

"Imamo biftek, a baš smo se spremali da ga stavimo na roštilj", nervozno je ponudio suprug Marti. "Da li biste nam se pridružili?" Kad sumnjaš, jedi. Bio mi je poznat njegov tip muškarca. "Super", rekao je Adrijan. Čovek koji je došao na večeru. Mogla sam da vidim da je bio stvarno oduševljen izgledima da povali Džudi naočigled muža. To je bila njegova stvar. Otkako je Benet otišao sa scene, on je donekle izgubio interesovanje za mene.

Za večeru smo imali biftek i njihovu životnu priču. Oni su odlučili da budu razumni, rekao je Marti, umesto da se razvedu kao tri četvrtine njihovih prijatelja. Oni su odlučili da jedno drugom daju punu slobodu. Mnogo puta su učestvovali u "grupnim stvarima", kako je on to nazvao, na Ibizi, gde su proveli ceo juli. Siroto kopile, nije izgledao mnogo srećan. Ponavljao je neki seksualni katihizis kao dečak koji je spreman za bar micvu. Ad ijan se cerio. Već su preobraćeni. Sad ga je mogao dalje voditi.

"A šta je s vama?" pitala je Džudi.

"Mi nismo venčani", rekla sam. "Mi ne verujemo u brak." On je Žan-Pol Sartr, a ja sam Simon de Bovoar."

Džudi i Marti su se pogledali. Negde su čuli za ta imena, ali nisu mogli da se sete gde.

"Mi smo poznate ličnosti", rekla sam arogantno. "U stvari, on je R. D. Leing, a ja sam Meri Barnes."

Adrijan se smejaio, ali sam videla da sam izgubila naklonost Džudi i Martija. Čista samozaštita. Osećala sam da dolazi trenutak za obračun i razbacivala sam se intelektualizmom. Ništa drugo mi nije preostalo.

"Dobro", rekao je Adrijan. "Zašto ne bismo, za početnike, napravili zamenu?"

Marti je izgledao pokunjeno. To nije baš bio kompliment za mene, ali ni ja njega nisam želela.

"Budite moji gosti", rekla sam Adrijanu. Želela sam da ga vidim ispaljenog na sopstvenoj petardi - ma šta to, do đavola, značilo. Nikad to nisam tačno znala. "Mislim da ću da odsedim ovaj put. Ako želiš, mogu da gledam." Odlučila sam da nadmašim Adrijana u njegovoj sopstvenoj igri. Hladna. Neuključena. Sva ta sranja.

Marti je onda skočio u odbranu svoje muškosti. "Mislim da treba da se zamenimo ili ništa", mucao je.

"Zao mi je", rekla sam. "Ne želim da vam kvarim zabavu, ali prosto nisam raspoložena."

Samo što nisam dodala. "Osim toga, možda imam gonoreju . . .", ali sam odlučila da ne srušim sve Adrijanu. Neka on igra svoju igru. Bila sam žilava. Mogla sam to da podnesem.

"Zar ne mislite da bi trebalo da donesemo zajedničku odluku?", rekla je Džudi. Bože, da li je ona ikad bila devojka-skaut!

"Ja sam već donela odluku", rekla sam. Bila sam strašno ponosna na sebe. Znala sam šta hoću i nisam htela da popustim. Rekla sam ne i to mi se dopadalo. Čak je i Adrijan bio ponosan na mene. To sam mogla da vidim po načinu na koji se cerio. Izgrađivanje karaktera, to je ono što je on činio.

Uvek je bio zainteresovan da me spašava od mene same.

"Pa", rekla sam, "hoćemo li da vas gledamo ili ćemo šesti pored rupe za plivanje da pričamo? Prihvatljive su mi obe stvari."

"Rupa za plivanje", rekao je Marti očajnički. "Nadam se da to nije igra reci", rekla sam.

Mahnula sam veselo Adrijanu i Džudi dok su se peli u prikolicu "folksvagena" i navlačili zavese. Onda sam uzela Martija za ruku i odvela ga do rupe za plivanje, gde smo seli na jednu stenu.

"Želite li da mi pričate priču vašeg života, ili da mi samo ispričate Džudine afere?" Izgledao je turobno.

"Da li uvek uzimate stvari ovako ležerno", pitao je, pokazujući glavom u pravcu prikolice.

"Ja sam obično komplikator, ali onaj moj prijatelj mi izgrađuje karakter." "Kako to mislite?"

"Pokušava da me nauči da prestanem da se raspinjem od teškoća i možda ću u tome uspeti - ali to neće biti zbog razloga na koje on misli." "Ne razumem", rekao je. "Žao mi je. Izgleda da preskačem stvari. To je duga, tužna priča i nije najoriginalnija na svetu."

Marti je gledao setno u pravcu prikolice. Uzela sam ga za ruku.

"Odaću vam tajnu - postoji šansa da se tamo ne dešava velika akcija. On nije baš takav pastuv kakvim se zamišlja", rekla sam. "Impotentan?" "Često."

"Ne osećam se mnogo bolje zbog toga, ali zahvalan sam vam na pažnji."

Posmatrala sam Martija. Nije loše izgledao. Setila sam se da sam često žudela za nepoznatim muškarcima, nepoznatim mestima, nepoznatim ogromnim kurcima, ali sada sam osećala samo ravnodušnost. Znala sam da me tucanje sa Martijem

[363]neće dovesti bliže istini kojoj sam težila - ma šta to bilo. Želela sam neki krajnji, divan akt ljubavi u kome svaka osoba postaje drugome molitveni točak, tobogan, raketa. Marti nije značio odgovor. Da li je to neko mogao?

"Kako ste ovde dospeli?" pitao je. "Zar vi niste Amerikanka?"

"Ove dve stvari se ne isključuju međusobno ... U stvari, zbog ovoga sam ostavila savršeno dobrog muža."

Sad je Marti postao samouveren. Blagi šok mu se zatalasao na licu. Zar sam, na kraju, zbog toga sve to napravila - da bih mogla da kažem besramno: "Napustila sam muža", i onda da osetim kako talasi šoka prolaze između mene i nekog stranca. Zar u tome nije bilo nešto više od egzibicionizma. "Odakle ste?" "Njujork." "Čime se bavite?"

Čudna bliskost zbog čekanja van prikolice dok se naši partneri potučaju tražila je neko ispovedanje, pa sam popustila.

"Njujorčanka, Jevrejka iz vrlo neurotične porodice iz više srednje klase, drugi put udata za popustljivca, bez dece, imam dvadeset devet godina, upravo sam objavila knjigu navodno erotskih pesama, koje navode nepoznate muškarce da me pozivaju telefonom usred noći, dajući mi razne predloge i pretpostavke, i koja je izazvala veliku gužvu oko mene, ture čitanja pesama po koledžima, intervju, pisma od luđaka, tako da mi se sve zavrtilo. Počela sam da čitam sopstvene pesme pokušavajući da se identifikujem sa slikom koju sam u njima prikazala. Počela sam da oživljavam fantaziju. Počela sam da verujem da sam ja taj zamišljeni lik koji sam izmislila."

"Sudbonosno", rekao je Marti, impresioniran.

"Stvar je u tome što je mašta mašta i ne može

se živeti u ekstazi svaki dan u godini. Čak i ako zalupite vrata i odete, čak i ako se tucate sa svakim na koga naiđete, niste nužno bliže slobodi."

Zar sada nisam zvučala kao Benet? To je ironija?

"Želeo bih da to kažete Džudi", rekao je. "Niko nikome ništa ne može da kaže", rekla sam.

Kasnije, kad smo Adrijan i ja bili zajedno u prikolici, pitala sam ga o Džudi.

"Dosadna pizda", rekao je. "Samo tamo leži, i čak ne pokazuje da je svesna tvog prisustva."

"Jesi li se ti njoj dopao?"

"Otkud znam."

"Zar ti nije stalo?"

"Slušaj, tucao sam Džudi kao što bi mogla da se popije kafa posle večere, i to ne naročito dobra."

"Onda, zašto se gnjaviti?"

"Zašto ne?"

"Zato što, ako sve svedeš na nivo ravnodušnosti, sve postaje beznačajno. To nije egzistencijalizam, to je mrtvilo. Prosto se završava time što sve postaje besmisleno."

"Pa?"

"Pa, završiš sa suprotnim od onoga što si hteo. Hteo si intenzitet, a dobijaš mrtvilo. To je samoporažavanje."

"Držiš mi predavanje", rekao je Adrijan.

"U pravu si", rekla sam, ne braneći se.

Sledećeg jutra Džudi i Marti su otišli. Spakovali su se i nestali noću, kao Cigani.

"Lagao sam te prošle noći", rekao je Adrijan.

"O čemu?"

"Ja, u stvari, uopšte nisam tucao Džudi."

"Kako to?"

"Zato što mi se to nije radilo."

Nasmejala sam se cinično. "Misliš, nisi mogao."

"Ne, nisam to mislio. Mislio sam da nisam želeo."

[365]"To mi je svejedno", rekla sam, "da li jesi ili nisi."

"Sranje."

"To ti misliš."

"Ti si samo besna zato što sam ja prvi muškarac koga ne možeš da kontrolišeš, a ti prosto ne možeš dugo da izdržiš bez nekoga ili nečega što ti ne možeš da kontrolišeš."

"Sranje. Samo imam malo više standarde o onome što hoću nego ti. Prozrela sam tvoju igru. Slažem se sa tobom o spontanosti i egzistencijalizmu - ali to uopšte nije spontanost - to je očajanje. To si mi rekao prvog dana kad smo se potucali, a sada ti ja vraćam. Sve je to očajanje i potištenost pod maskom slobode. To čak nije ni ugodno. Patetično je. Čak je i ovo putovanje patetično."

"Ti nikad i ničemu ne daješ šansu", rekao je Adrijan.

Kasnije smo plivali u ribnjaku i sušili se na suncu. Adrijan se ispružio na travi i žmirkao na suncu. Ležala sam glavom naslonjena na njegove grudi i mirisala topli miris njegove kože. Iznenada je naišao oblak preko sunca i blaga kiša je počela da pada. Nismo se micali. Kišni oblak je prošao, ostavljajući nas poprskane velikim kapljicama. Osećala sam kako isparavaju kad se sunce opet pojavilo i opet zasijalo po našoj koži. Vilin konjic je prešao preko Adnjanovog ramena i kroz njegovu kosu. Naglo sam se uspravila. "Šta ti je?" "Odvratna buba." "Gde?" "Tvoje rame."

On je pogledao konjica iskosa, preko grudi i dograbio ga za nogu. Držao ga je gledajući ga kako udara po vazduhu krilima, kao plivač rukama po vodi.

"Nemoj da ga ubiješ", molila sam.

"I "

"Mislio sam da si se uplašila." "Jesam, ah ne želim da vidim kako ga ubijaš." Trgla sam se.

"Kako ti se ovo dopada?" rekao je otkinuvši konjicu jednu nogu.

"Oh, bože - nemoj! Mrzim kad ljudi to rade." Adrijan je nastavio da mu kida nožice, kao da su listići bele rade.

"Voli me, ne voli me.. ." govorio je. "Mrzim to", rekoš, "molim te ne čini to."

"Mislio sam da mrziš buhe." "Ne volim da pužu po meni - ali ne mogu ni idnesem da gledam kako ih neko ubija. Povraća mi se kad gledam kako ga sakatiš. Ne mogu da gledam", i ustala sam i otrčala u bazen.

"Ne razumem te!" vikao je Adrijan za mnom. "Zašto si tako prokleta osetljiva?"

Zaronila sam u vodu. Opet nismo razgovarali sve do posle ručka.

"Sve si pokvarila", rekao je Adrijan, "tvojom razdražljivošću, zabrinutošću i preosetljivošću."

"O. K., iskrcaj me u Parizu, a odatle ću kući avionom."

"Sa zadovoljstvom."

"Mogla sam da ti kažem unapred da ću ti se smučiti ako ikad pokažem bilo kakav znak ljudskih osećanja. Kakvu ti, u stvari, želiš ženu, od plastike?"

"Ne budi glupa. Samo želim da odrasteš."

"Prema tvojoj definiciji."

"Prema našoj zajedničkoj definiciji."

"Što si demokratičan", rekla sam sarkastično.

Počeli smo da pakujemo stvari u auto, lupajući kolcima od šatora i drugom opremom. Trebalo nam je za to oko dvadeset minuta i za to vreme nismo progovorili ni reč. Najzad smo seli u kola.

"Pretpostavljam da tebi ništa ne znači to što je meni bilo dovoljno stalo do tebe da bih uzdrimala čitav svoj život."

"To nisi učinila zbog mene", rekao je, "ja sam bio samo izgovor."

"Nikad ne bih bila kadra to da učinim da mi nije toliko bilo stalo do tebe." A onda sam se, uz drhtaj koji me je skroz protresao, setila svoje čežnje za njim u Beču. One slabosti u kolenima. Komešanja u utrobi. Lupanja srca. Nedostatka daha. Svega što je on uskomešao u meni, što me je nateralo da pođem za njim. Čeznula sam za njim, onakvim kakav je bio kad sam ga sreća prvi put. Muškarac u koga se on pretvorio razočarao me je.

"Muškarac pod krevetom nikad ne može da bude muško na krevetu", rekla sam. "To se među-sobno isključuje. Kad jednom izađe ispod kreveta, nije više muškarac koga si želela." "O čemu to, do đavola, govoriš?"

"Moja teorija ševe bez rajsferšlusa", rekla sam. I objasnila sam je kako sam najbolje umela. "Hoćeš da kažeš da te ja razočaravam?" pitao je stavljajući svoju ruku preko mog ramena i savijajući me nadole dok mi glava nije došla u njegovu krilo. Osetila sam jak miris njegovih prljavih pantalona.

"Hajde da izađemo iz kola", reko.

Šetali smo do drveta i seli ispod njega. Ležala sam sa glavom u njegovom krilu. Besciljno sam počela da se igram njegovim šlicem i uhvatila njegov meki penis.

"Mali je", rekao je.

Pogledala sam ga, u njegove zlatno-zelene oči, plavu kosu koja mu pada preko čela, bore od smeha u uglovima usta, suncem opaljene obraze. Još uvek mi je bio divan. Čeznula sam za njim, a to nije bilo ništa manje bolno zato što je delom postalo nostalgija. Dugo smo se ljubili, a njegov jezik je kružio u mojim ustima. Bez obzira na to koliko dugo smo se ljubili, njegov je penis i dalje bio mek. On se smejava svojim smehom punim sunca i ja sam se, takođe, smejala. Znala sam da mi se nikada ne bi predao.

Znala sam da ga nikada neću zaista posedovati, i to je bio deo onoga što ga je za mene činilo tako divnim. Ja ću pisati o njemu, pričati o njemu, sećaću ga se, ali ga nikada neću imati. Nedostižan čovek. Vozili smo prema Parizu. Ja sam uporno tvrdila kako želim da idem kući, a Adrijan je pokušavao da me nagovori da ostanem. Uplašio se da sada gubi moju lojalnost. Osećao je da se udaljavam od njega. Znao je da ga već upisujem u notes za podsećanje u budućnosti. Kad smo se približili predgrađima Pariza, počeli smo da primećujemo zapise ispisane po nadvožnjacima auto-puta. Jedan od njih je glasio:

"FEMMES! LIBERONS-NOUS!"

[Žene! Oslobodimo se! franc. - Prim. prev.](#)

ZAVEDENA OSTAVLJENA

Edna O'Brajen Ponovo Pariz.

Stigli smo potpuno zasuti prašinom. Kao dve skitnice iz dela Džona Štajnbeka, dva prašnjava vodviljska glumca iz Koletinih romana.

Piškiti uz neku stranu auto-puta, teorijski, vrlo je privlačno, rusooovski, ali, u praksi uvek vam ostavlja lepljiv osećaj između nogu. A jedan od nedostataka što ste žena jeste i taj što se piški u cipele. ili po cipelama.

I tako stižemo u Pariz, lepljivi, prašnji i malo popisani. Ponovo se volimo - to je ona druga faza ljubavi koja se sastoji od nostalgije za prvom fazom. Ta druga faza ljubavi, koja dolazi kad, očajni, osećate da prestaje ljubav i ne možete da podnesete pomisao o još jednom gubitku. Adrijan mi miluje koleno. "Kaico si, ljubavi?"

Više ne znamo koliko je od toga stvarno, a koliko prevara. Uživali smo se u našu predstavu. Ja sam čvrsto odlučila da nađem Beneta i da pokušam iznova, ako me on primi nazad. Ali, nemam pojma gde je Benet. Odlučila sam da pokušam da mu telefoniram. Pretpostavljala sam da se vratio u Njujork. I on mrzi da skita po Evropi, gotovo koliko i ja.

Na Stanici "Gare du Nord" nalazim telefon i pokušavam da naručim poziv lično za Beneta. Ali, francuski sam zaboravila što sam nekad znala, a telefonistkinja malo zna engleski. Posle apsurdnog dijaloga, mnogo grešaka i pogrešnih brojeva, dobila sam broj u svom stanu. Telefonistkinja je tražila "doktora Vinga", a izdaleka, kao sa dna Atlantskog okeana, čujem glas devojke kojoj smo preko leta iznajmili stan.

"On nije ovde. On je u Beču."

"Madame, le Docteur est a Vienne" ponavlja telefonistkinja.

"Ce n'est pas possible" toliko je bilo i moje znanje francuskog.

Kako je telefonistkinja počela da se prepire sa mnom, sve mi se više vezivao jezik. Kad sam jednom, pre mnogo godina, putovala ovuda kao učenica sa koledža, govorila sam ovaj jezik. Sad jedva govorim i engleski.

"On mora da je tamo", vičem. Gde je, ako nije kod kuće. I šta ću, zaboga, da učinim sa svojim životom bez njega?

Brzo sam naručila razgovor sa Benetovim najstarijim prijateljem, Bobom, kome smo ostavili naša kola da ih koristi preko leta. Benet je sigurno sa njim u kontaktu. Iznenadujuće, Bob je kod kuće.

"Bobe, ovde Izadora, ja sam u Parizu. Je li Benet kod tebe?"

Bobov glas dopire slabo do mene. "Mislio sam da fe on sa tobom." A onda tišina. Prekinula se veza. Samo, tišina nije potpuna. Da li to čujem šum okeana ili to zamišljam? Osećala sam kako mi se između grudi sliva tanak mlaz znoja. Iznenada Bobov glas se opet čuje.

"Šta se desilo? Jeste li se . . ." Zatim krkljanje. Onda tišina. Zamišljam divovsku ribu kako glođe kabl ispod Atlantika. Svaki put kad riba zagriže, Bobov glas nestane.

"Bobe!"

"Ne čujem te. Pitao sam: jeste li se posvađali?"

"Da, to je teško objasniti. To je strašno. Sve je moja. . ."

"Šta? Ne čujem te ... Gde je Benet?"

"Zato te ja zovem."

"Šta? Nisam shvatio."

"Sranje. Ni ja tebe ne čujem ... Slušaj, ako se on javi, reci mu da ga volim."

"Šta?"

"Red mu da ga tražim."

"Šta? Ne čujem te."

"Reci mu da ga želim."

"Šta? Ne čujem te."

"Reci mu da ga želim."

"Šta? Da li bi to ponovila?"

"To je nemoguće."

"Ne čujem te."

"Samo mu reci da ga volim."

"Šta? Ovo je užasna ve . . ."

Prekinuli su nas konačno. Glas telefonistkinje me obaveštava da dugujem 129 novih franaka i 34 santima.

"Ali, ništa nisam čula!"

Telefonistkinja insistira da to ipak dugujem. Odlazim na blagajnu za telefonske razgovore, gledam u novčanik i ustanovim da uopšte nemam franke, ni nove ni stare. Tako moram da prođem kroz gnjavažu zbog razmene novca, svađu sa blagajnikom, ali konačno plaćam. Jednostavno, to je i suviše nevolje da bi se i dalje protestovalo.

Odbrojavam franke kao pokoru. Platila bih bilo koju cenu samo da budem kod kuće i da se ćele stvari sećam u miru. To je deo avanture koji mi se najviše sviđao. Zašto sebe da zavaravam? Ja nisam egzistencijalista. Za mene ništa nije realno dok to ne zapišem - revidirajući i ukrašavajući stvari tokom pisanja. Uvek čekam da se stvari završe i da odem kući i da ih prenesem na papir.

"Šta se dogodilo?" pita Adrijan, pojavljujući se iz muškog toaleta.

"Sve što sigurno znam jeste da on nije u Njujorku."

"Možda je u Londonu."

"Hej, možda je stvarno tamo." Srce mi udara na pomisao o ponovnom viđenju.

"Zašto ne odemo zajedno kolima do Londona", predlažem, "i rastanemo se kao dobri prijatelji?"

"Zato što mislim da moraš s tim sama da se suočiš" kaže Adrijan Moralist.

Ne vidim ništa neprijatno u njegovom predlogu. On je, na neki način, u pravu. Sama sam se dovela u ovu zbrku - zašto očekujem da me on izvuče odatle.

"Hajde da nešto popijemo i da o svemu razmislimo", kažem, nastojeći da dobijem u vremenu. "U redu."

I polazimo u "trijumfu", sa mapom Pariza u mome krilu, sa spuštenim krovom, sunce obasjava grad - kao u filmskoj verziji naše priče.

Usmeravam Adrijana prema Bul Mišu,⁵³ zadovoljna što se sećam avenija, znamenitih objekata i mesta na kojima treba skrenuti. Postepeno se vraća znanje francuskog.

"U pleure dans mon coeur Comme U pleutu sam pocela, vičem, zadovoljna što uspevam da se setim dva stiha jedne pesme, koju sam uspela da naučim napamet tokom svih tih godina učenja francuskog. Iznenada i to bez nekog drugog razloga, osim zbog panorame Pariza uzlećem više od papirnog zmaja. "Ona je rođena s injekcijom adrenalina", obično je govorila moja majka. I to je bila istina - kad nisam bila užasno depresivna, iz mene je kipela energija, cerekanje, štosovi.

"Kako misliš U pleut?" kaže Adrijan. "Ovo je najsunčaniji prokleti dan, kakav nisam video ne-deljama." Ali i na njega prelazi moje cerekanje i pre

[" Bul Miš - skraćeniica za Bulevar Sen Mišel u Parizu. Prim. prev.](#)

nego što smo došli do kafea oboje smo bili divno raspoloženi. Parkirali smo kola u Rue des Ecoles na najbližem parkingu koji smo mogli da nađemo i sav prtljag ostavismo u kolima. Oklevala sam za trenutak, ali nema načina da zaključamo stvari - "trijumf" ima samo platnjeni krov - ali, na kraju, šta mi je stalo do postojanosti ili posedovanja? Sloboda, drugim recima, znači samo da nema šta više da se izgubi.

Pošli smo u kafu na Trgu Sen Mišel, brbljajući jedno drugom da je divno što smo opet u Parizu, da se Pariz nikad ne menja, kako su kafei uvek onakvi kakve ste ih ostavili, ulice uvek tamo gde ste ih ostavili i da je Pariz uvek tačno na onom mestu na kome je bio kad ste ga ostavili.

Popili smo po dva piva i već smo se drsko ljubili na javnim mestima. Svako bi pomislio da smo najveći ljubavnici na svetu.

"Superego se rastvara u alkoholu", kaže Adrijan, postajući opet samouveren udvarač kao u Beču.

"Moj superego se topi u Evropi", kažem. I oboje se veoma glasno smejemo.

"Hajde da se nikad ne vratimo kući", predlažem. "Ostanimo ovde zauvek i svaki dan budimo van sebe od veselja."

"Loza je jedini istinit egzistencijalist", odgovori Adrijan, držeći me čvrsto.

"Ili hmelj. Nikad nisam sigurna kako se to kaže."

"Hmelj", kaže on autoritativno ispijajući gutljaj piva.

"Hmelj", kažem ja i učinim isto.

Poskakujući idemo kroz Pariz ošamućeni pivom. Ručamo kuskus, a večeramo ostrige, a u međuvremenu bezbroj puta se zaustavljamo -- da pijemo pivo i da piškimo; skakućemo kroz Jardin des Plantes i oko Panteona i kroz uzane uličice blizu Sorbone. Skakućemo kroz Jardin de Luxembourg. Na kraju se odmaramo na klupi blizu Fontaine de Observatoire. Srećni smo i nacvrcani. Gledamo velike bronzane konje kako se propinju iz fontane. Imam čudan osećaj nepovredivosti, koji daje alkohol, i osećam da živim usred romantičnog filma. Osećam se tako opuštenu, slobodna, vrti mi se u glavi. Njujork je dalje od Meseca.

"Hajde da nađemo sobu u hotelu i odemo u krevet", kažem. Nije to jak talas žudnje, već prijateljska želja da se dovrši ova romantična vrtoglavica.

Mogli bismo da pokušamo još jednom. Samo jedna savršena ševa za uspomenu na njega. Svi naši pokušaji bili su nekako razočaravajući. Čini mi se da je to sramota što smo zajedno sve to vreme i što smo toliko reskirali za tako malo. A možda je baš u tome suština?

"Ne", reče Adrijan, "nemamo vremena."

"Kako misliš, nemamo vremena?"

"Moraću da krenem noćas ako mislim da budem u Šerburu sutra ujutru." v

"Zašto moraš da budeš u Šerburu sutra ujutru?" Nešto strašno počinje da se pojavljuje kroz alkoholnu euforiju.

"Da se sastanem s Ester i decom."

"Zezaš me?"

"Ne, ne zezam se." On pogleda na svoj sat. "Pretpostavljam da oni upravo sada polaze iz Londona. Nameravali smo da provedemo nekoliko dana u Bretanji."

Buljim u njega dok on mirno gleda na sat. Veličina njegove izdaje me ostavlja bez reči. Ja sam tu - pijana, neoprana, ne znajući ni koji je dan - a on se seća sastanka koji je ugovorio pre mesec dana.

"Hoćeš da kažeš da si sve vreme znao za to?"

On klimnu glavom.

"I puštaš me da mislim da smo prosto egzisten-cijalisti, a sve vreme znaš da treba da se sastaneš s Ester jednog dana?"

"Pa, misli na svoj način. To nije bilo tako zlobno smišljeno kako to, čini mi se, ti zamišljaš."

"A, šta je onda to? Kako si mogao da me puštiš da mislim da nas dvoje prosto lutamo, kad si sve to vreme imao zakazan sastanak s Ester?"

"Tebi je bila potrebna ta promena, pile, a ne meni. Nikad nisam rekao da ću promeniti svoj život da bih tebi pravio društvo."

Osećala sam se kao da sam dobila udarac u bradu. Bilo je to kao da imaš šest godina i da ti je najbolji prijatelj slupao bicikl. Bila je to najgora izdaja koju sam mogla da zamislim.

"Hoćeš da kažeš da si sve vreme govorio o slobodi i nepredvidivosti, a znao si da imaš planove da se sastaneš s Ester? Nikad nisam videla takvog licemera!"

Adrijan je počeo da se smeje.

"Šta je tako prokleta smešno?"

"Tvoj bes."

"Želela bih da te ubijem", vrisnula sam.

"Kladim se da bi mogla."

Tada sam počela da ga udaram rukama gde sam stigla. On me je zgrabio za ruke i držao me.

"Samo sam hteo da ti dam nešto o čemu bi pisala", smeja se.

"Kopile!"

"Zar to nije savršen završetak tvoje priče?"

"Ti si stvarno svinja."

"Hajde, ljubavi, ne uzimaj to toliko k srcu. Pouka iz priče ostaje i tako ista, zar ne?"

"Tvoje pouke su kao putevi preko Alpa. Sve vreme serpentine."

"Čini mi se da sam to negde već čuo", rekao je.

"Dobro, idem s tobom."

"Kuda?"

"U Šerbur. Vozićemo se prosto kroz Bretanju a cincf. Moraćemo međusobno da se tucamo i da ne izmišljamo glupe moralističke izgovore, kao što si to ti rekao tamo u Beču." "Gluposti, ti ne ideš." "Idem i ja." "Ne ideš. Neću to da dozvolim."

"Kako to misliš nećeš da dozvoliš?" "Kakvo je to sranje? Sa svačim si se razmetao pred Benetom. Hrabrio si me da promenim svoj život i pođem s tobom, a sad si sav uznemiren da bi sačuvao neditnutim svoje malo domaćinstvo! Misliš da ću da trpim tvoje sranje?"

Ti si bio taj koji je meni prodavao štosove o poštenju i otvorenosti, o tome da ne treba živeti sa milion kontradikcija. Idem s tobom u Serbur. Hoću da upoznam Ester i decu i svi ćemo se jednostavno prepustiti situaciji."

"Apsolutno ne. Neću da te vodim. Ako bude potrebno, i fizički ću da te izbacim iz kola."

Gledala sam ga s nevericom. Zašto mi je bilo tako teško da poverujem u to da bi on mogao da bude toliko bezobziran. Bilo je jasno da misli da učini ono što je rekao. Znala sam da bi me zaista izbacio iz kola ako bi bilo potrebno. I možda bi se čak smejao odlazeći.

"Ali, zar ti nije važno što si toliki licemer?" U mom glasu bilo je prizvuka molbe, kao da sam već znala da sam izgubila.

"Ne dozvoljavam da se na takav način uznemi-ravaju deca", rekao je, "i to je konačno."

"Očigledno ti nije važno što mene uznemiravaš."

"Ti si odrasla osoba. Ti to možeš da podneseš. Oni ne mogu."

Šta sam na to mogla da odgovorim? Mogla sam da vrištim i vičem da sam i ja dete, da ću šenuti ako me ostavi, da ću se slomiti. Možda i hoću. Ali, ja nisam bila Adrijanovo dete i nije bio njegov posao da me spašava. Sad nisam više ničije dete. Oslobođena sam. Potpuno sam slobodna. To je bilo najužasnije osećanje koje sam ikad u životu imala.

Kao da balansirate na ivici Grand kanjona - nadajući se da ćete naučiti da letite pre nego što udarite o dno.

Tek kad je otišao, bila sam u stanju da rukama uhvatim svoj užas i da ga prihvatim. Nismo se rastali kao neprijatelji. Kad sam shvatila da sam potpuno poražena, prestala sam da ga mrzim. Počela sam da se koncentrišem na to kako da podnesem samoću. Čim sam prestala da očekujem spas od njega, mogla sam da ga shvatim. Ja nisam bila njegovo dete. Imao je pravo da zaštiti svoju decu čak i od mene - ako me je smatrao nekom opasnošću. On me je izdao, ali sam sve vreme osećala da će se to desiti, i, na neki način, uzela sam ga kao izdajicu, upravo kao što je on mene uzimao za žrtvu. U perverznom smislu on je bio instrument moje slobode. Dok sam ga gledala kako odlazi kolima, znala sam da ću ga ponovo voleti čim udaljenost između nas postane dovoljno velika.

Ni on nije otišao a da mi prethodno nije ponudio pomoć. Zajedno smo se raspitali o avionima za London i saznali da su sva mesta rasprodata za sledeća dva dana. Mogla sam da čekam do srede ili da tražim mesto u feribotu sledećeg dana. Ili sam mogla da odem na aerodrom i čekam da neko otkaže u poslednjem momentu. Mogla sam da biram. Jedino sam morala da izdržim rudo lupanje svog srca dok opet ne nađem Beneta, ili nekoga. Možda sebe. Odvukla sam kofer nazad do kafea na Trgu Sen Mišel. Iznenada, bez muškarca kraj sebe, shvatila sam koliko je kofer težak. Nisam se pakovala očekujući da ću sama da putujem. Kofer mi je bio pun turističkih vodiča, mali magnetofon sam ponela zbog članka koji nikad nisam napisala, moje pribeležke, električne viklere za uvijanje kose, deset primeraka moje prve knjige pesama. Nekoliko pri-meraka trebalo je da predam književnom agentu u Londonu. Ostale sam nosila sa sobom zbog osećanja sigurnosti, pločice za identifikovanje, za svakoga koga bih mogla da sretnem. Trebalo je da one dokažu da nisam samo obična žena. Trebalo je da dokažu da sam bila posebna. Trebalo je da dokažu da mi treba obezbediti lep tretman. Ja sam se očajnički držala statusa izuzetne osobe, jer bih bez toga bila samo još jedna usamljena žena u lovu na plen.

"Imam Ti tvoju adresu?" pitao je Adrijan pre nego što je ušao u "trijumf".

"Ona je u knjizi koju sam ti poklonila. Na poslednjoj strani."

Ali, on je izgubio knjigu. Onaj primerak u kome sam mu napisala posvetu jarkim ružičastim mastilom. Ne treba ni spominjati da je nikada nije do kraja ni pročitao.

"Evo, da ti dam drugu." I počela sam nasred ulice da otvaram patent na velikom platnenom koferu. Bočice od kozmetike su počele da se kotrljaju po pločniku. Listovi papira, beleške za pesme, na kojima sam radila, kasete sa magnetofonskim trakama, film, karmin, džepni

romani, Mišlenov vodič sa zavrnutim stranama. Sve to sam opet potrpala u mek italijanski kofer i iskopala još jednu knjigu. Otvorila sam još devičansku, neotvorenu knjigu.

"Nepažljivom Adrijanu napisala sam koji gubi knjige.

S ljubavlju i mnogo poljubaca.

od prijateljice, socijalne radnice iz Njujorka."

Napisala sam svoju njujoršku adresu i broj telefona, opet na poslednjoj strani, svesna toga da će on verovatno izgubiti i ovaj primerak. Gubitak se slagao na gubitak. Moj život prosut po ulici, a između mene i ništavila ničega osim tanke zbirke stihova.

U kafeu sam sedela pored kofera i poručila još jedno pivo. Bila sam ošamućena i iscrpena - gotovo suviše iscrpena da bih se osećala jednom koliko sam mislila da bi trebalo. Trebalo je da potražim hotel. Počelo je da se smrkava. Moj kofer je bio strašno težak, a možda ću morati da ga vučem lutajući ulicama i da se penjem svim onim spiralnim stepeništima, da tražim sobu, a još može da se dogodi da su sve zauzete. Spustila sam glavu na sto. Želela sam da plačem zbog iscrpenosti, ali sam znala da ne treba da budem toliko upadljiva. Već sam privukla ispitujuće poglede kakve privlači žena koja je sama. A bila sam suviše umorna i izmučena da bih reagovala kako treba. Ako bi bilo ko sada pokušao da me povede, verovatno bih počela da vrištim i da udaram šakama. Bila sam bez reci. Bila sam umorna od razmišljanja i svađa i napora da se ponašam pametno. Prvi muškarac koji mi uputi ciničan ili zavodnički pogled dobiće svoje: koleno u jaja ili šaku u bradu. Neću tu da sedim drhteći kao kad sam imala trinaest godina i kad su egzibicionisti, u podzemnoj železnici na putu do škole, počeli da otkopčavaju svoje šliceve prema meni. U stvari, ja sam se tada plašila da ću ih uvrediti, pa da će oni strašno da mi se osvete ako ne ostanem, kao ukopana, na svom sedištu. Tako sam ostajala sedeći, gledajući u stranu, praveći se da ne primećujem, praveći se da nisam uplašena, pretvarajući se da čitam i nadajući se da će me knjiga nekako zaštititi. Kasnije, u Italiji, kad su me muškarci pratili kroz ruševine, ili kad bi vozili kola za mnom niz avenije šapćući kroz otvoreno prozorče: vieni, vieni, uvek sam se čudila zašto se zbog toga osećam tako okaljano i ispljuvano i besno. To je trebalo da dokazuje moju ženstvenost. Moja majka je uvek govorila da se u Italiji oseća tako ženstvenom. Zašto je to, onda, izazivalo u meni osećaj da me progone. Mora da sa mnom nešto nije u redu, mislila sam. Pokušavala sam da se smeškam i zabacujem kosu kako bih pokazala da sam zahvalna. A zatim sam se osećala kao varalica. Zašto ja nikad nisam bila zahvalna zato što me progone?

Ali, sada sam želela da budem sama, i ako bilo ko različito tumači moje ponašanje, reagovaću kao zver. Čak je i Benet, sa svom svojom navodnom psihologijom i poznavanjem ljudi, držao da muškarci uvek pokušavaju da mi priđu zato što pokazujem da sam "raspoloživa", kako je on to rekao. Zato što sam suviše seksepilno odevena. Ili, zato što kosu češljam tako raskalašno. Ili, nešto. Ukratko, zaslužujem da me napadnu. To je bio isti stari žargon ratovanja između polova iz pedesetih godina, prurušen u novo ruho: Silovanja, u stvari, nema; vi ga dame same tražite. Vi dame.

Pijuckala sam pivo. Čim sam podigla pogled, muškarac za susednim stolom uhvati moj pogled. Njegov pogled je bio drzak, govorio je: Mala, znam šta tebi treba. . . Bio je to isti izazivački pogled kojim me je privukao Adrijan, ali sada mi se od njega povraćalo. U tom momentu sam u tome videla samo nametljivost i sadizam. Odjednom mi je palo na pamet da možda devedeset posto muškaraca, koji se tako ponašaju, pokušava tako da sakrije impotenciju. Nije mi bilo stalo da proveravam tu hipotezu. Nabrala sam obrve i oborila pogled. Zar ne vidi da ne želim nikoga? Zar nije mogao da vidi da sam bila umorna i prljava i potučena? Zar nije mogao da vidi da držim čašu piva kao da je sveti Gral? Zašto je to tako, kad god odbiješ muškarca, odbiješ ga iskreno i iz svega srca, on uporno veruje da koketiraš?

Sećala sam se dana kada sam maštala o muškarcima u vozovima. Istina je da nikad nisam ništa uradila da bi ta maštanja postala stvarnost, i ne bih se usudila. Čak nisam bila dovoljno hrabra ni da pišem o njima, već sam to učinila znatno kasnije. Ali, pretpostavimo da sam prišla nekom od tih muškaraca i da me je on odbio, pogledao u stranu, pokazao odvratnost ili odbojnost. Šta onda? Odmah bih primila k srcu to odbijanje, verujući da sam pogrešila, kriveći sebe što sam zla žena, kurva, propalica, što remetim mir. . . Tačnije, odmah bih krivila svoju neatraktivnost, a ne muškarce koji ne žele to da prihvate, i danima bih se osećala uništenom zbog tog odbijanja. A muškarac, kad ga žena odbije, smatra da je to samo deo igre. Ili, u svakom slučaju, puno muškaraca tako pretpostavlja. Kad muškarac kaže ne, to je ne. Kad žena kaže ne, to je da ili bar možda. Čak postoji i vic o tome. I malo-pomalo, žene počinju i same da veruju u to mišljenje. Najzad, živeći vekovima u senci takvih pretpostavki, više ne znaju šta hoće i nikad ne mogu da se odluče ni za šta. Muškarci, svakako, komplikuju problem rugajući se ženama zbog neodlučnosti, pripisujući to biologiji, hormonima, predmenstrual-noj napetosti.

Iznenada, dok su u mene bile uperene raskalaš-ne oči tog muškarca, shvatila sam u čemu sam grešila sa Adrijanom i zašto me je ostavio. Prekršila sam osnovno pravilo. Ja sam njega progonila. Godinama sam maštala o muškarcima a nikad nisam to realizovala, a sada sam prvi put u životu bez fantazije. Progonim čoveka koga ludo želim, a šta se dešava? On se opusti kao skuvani rezanac i odbija me.

Muškarci i žene, žene i muškarci, mislila sam. Nekad davno, kad su muškarci bili lovci i kad su udarali šakama u grudi, a žene provodile život zabrinute zbog trudnoće ili umiranja novorođenčadi, one su često bile uzimane protiv svoje volje. Muškarci su se žalili da su žene hladne, neosetljive, frigidne. . . Želeli su da im žene budu izazovne.

Želeli su da im žene budu raskalašne. Sada su žene konačno naučile da budu izazovne i raskalašne, i šta sve dešava? Muškarci su klonuli. To je beznadežno. Želela sam Adrijana kako nisam nikoga u svom životu, i baš ta moja intenzivna potreba za njim poništila je njegovu potrebu za mnom. Što sam više pokazivala svoju strast, on je postajao sve hladniji. Sto sam se izlagala većem riziku da budem s njim, on je bio manje voljan da se izloži riziku da bude sa mnom. Zar je zaista sve bilo tako jednostavno? Da li se zaista sve svodilo na ono što je moja majka rekla pre mnogo godina, da se treba pretvarati "da nas nije lako dobiti?" Zaista izgleda da je istina da su me najviše voleli muškarci koje sam uzimala olako. Ali, šta je tu bilo zadovoljstvo? Kakav to ima smisao? Zar nikad ne mogu da se usklade philos i eros, makar nakratko? Kakav je smisao tog neprestanog kruženja naizmeničnih gubitaka, tog neprekidnog ciklusa želje i ravnodušnosti, ravnodušnosti i želje?

Morala sam da nađem hotel. Bilo je kasno i mrak, a moj kofer nije predstavljao samo veliko opterećenje već je povećavao utisak da sam raspoloživa. Zaboravila sam kako je strašno biti usamlje-- na žena - dobacuju joj prljave poglede, dovikuju za njom, nude pomoć koju se one ne usuđuju da prihvate iz straha da ne upadnu u seksualni dug. Užasan osećaj ranjivosti. Nije čudo što sam išla od muškarca do muškarca i uvek završavala brakom. Kako sam mogla da ostavim Beneta? Kako sam mogla da zaboravim?

Odvukla sam svoj albatros od kofera iza ugla u Rue de Ja Harpe senke Čarlijeve prijateljice Sali i, začudo, našla sobu u prvom hotelu u kome sam pokušala da je tražim. Cene su naglo porasle otkako sam poslednji put bila tamo i dobila sam poslednju preostalu sobu, na poslednjem spratu mukotrpno dugo penjanje sa tim koferom. Mesto je bilo klopka za požar, primetila sam to sama sebi mazohistički uživajući, i poslednji sprat bi najverovatnije bio zamka. Po glavi su počeli da mi se vrzmaju raznovrsni prizori: kako Zelda Fildžerald umire u požaru u ludnici baš sam pročitala njenu biografiju; otrcana hotelska soba iz filma Do poslednjeg daha; moj otac kako me ozbiljno upozorava pred moje prvo samostalno putovanje u Evropu, u mojoj devetnaestoj godini, da je gledao film Do poslednjeg daha i dobro zna šta se događa američkim devojkama u Evropi; Benet i ja kako se ogorčeno borimo u Parizu pre

pet Božića; kako Pija i ja odsedamo u istom ovom hotelu kad smo obe imale dvadeset tri godine; moje prvo putovanje u Pariz u trinaestoj godini luksuzni apartman u hotelu Džordž V, sa roditeljima i sestrama i kako svi peremo zube Perrierom; priče mog dede kako je živeo od banana u Parizu, bez prebijene pare u džepu kad je studirao slikarstvo; moja majka gola igra u Bulonjskoj šumi ona je pričala...

Za trenutak me je razveselilo to što sam našla sobu, ali kad sam je ugledala i shvatila da ću u njoj morati da provedem noć sama, srce mi je potonulo. To je, u stvari, bilo pola sobe, sa pregradom od dasaka bog zna šta je sa druge strane i ulegnutim krevetom, pokrivenim vrlo prašnjavim šarenim pokrivačem. Zidovi su bili oblepljeni starim prugastim tapetama, ubrljanim i izbledelim.

Ugurala sam kofer i zatvorila vrata. Malo sam petljala sa bravom dok nije počela da funkcioniše. Najzad sam se sručila na krevet i počela da plačem. Bila sam svesna želje da plačem, strasno i nesuzdrža-no, želje da istočim pun okean suza i da se, onda, u njemu utopim. Ali, čak su i moje suze bile blokira-ne. U želucu sam osećala čudan čvor koji me je terao da stalno mislim na Beneta. Bilo je to skoro kao da smo privezani pupčanom vrpcom, tako da čak ne mogu ni da se izgubim u sopstvenim suzama, a da ne mislim i brinem za njega. Gde je on? Zar ne mogu čak ni da se pošteno isplačem dok ga ne nađem?

Najčudnija stvar sa plakanjem jeste to možda je to ostalo iz detinjstva što nikad ne možemo da plačemo od srca ako nas niko ne sluša - ili ako bar ne postoji potencijalni slušalac. Nikad ne dozvolimo sebi da plačemo toliko očajnički koliko bismo mogli. Možda se bojimo da potonemo u suze iz straha da neće biti nikoga da nas spase. Ili, možda su suze jedan od načina komuniciranja - kao govor - i traže slušaoca.

Moraš da spavaš, rekla sam sebi strogo. Ali, već sam osećala kako tonem u paniku koja me podseća na najgore more iz detinjstva. Osećala sam kako centar mog bića klizi nazad u prošlost uprkos protestovanju racionalnog, odraslog dela mog bića. Nisi dete, rekla sam glasno, ali se luđačko udaranje mog srca nastavilo. Oblio me je hladan znoj. Sedela sam na krevetu kao ukopana. Znala sam da mi je potrebno kretanje, ali to nisam uradila, jer me je bilo strah da izađem iz sobe. Strašno mi se piškilo, ali sam se plašila da izađem do toaleta. Čak se nisam usuđivala da izujem cipele iz straha da me čovek ispod kreveta ne dohvati za nogu. Nisam se usudila da se umijem ko zna šta vreba iza zavese?. Učinilo mi se da vidim neku figuru na terasi kako se pomera. Fantomska svetla kola su prelazila preko plafona. Neko je pustio vodu u toaletu i ja sam odskočila uvis. Koraci su se čuli niz hodnik... Počela sam da se prisećam scena iz Ubistvo u ulici Morg. Setila sam se nekog bezimenog filma koji sam gledala na televiziji kad mi je bilo pet godina. U filmu sam videla vampira koji se pojavljivao iz zida, a zatim nestajao u zidu. Nikakve brave nisu mogle da ga spreče da uđe. Zamišljala sam ga kako pulsirajući izlazi i ulazi u ove prljave, zamrljane tapete. Pokušavala sam da razmišljam kritički i racionalno. Znala sam šta znače vampiri. Znala sam da je muško ispod kreveta delimično moj otac.

Mislila sam na Grodekovu Knjigu o Onome. Strah od nezvanog gosta jeste želja za njim. Sećala sam se svih mojih razgovora prilikom terapije kod dr Hapea, u kojima sam mu pričala o mojim noćnim morama. Setila sam se svojih pubertetskih maštanja o tome kako me stran čovek probada nožem ili puca u mene. Sedela bih za svojim stolom i pisala, a čovek bi uvek napadao s leđa. Ko je to bio? Zašto je moj život bio pun muškaraca i fantoma?

"Zar nema izlaza iz razuma?" pita se Silvija Plat u jednoj od svojih poslednjih očajničkih pesa-ma. Ako sam upala u klopku, upala sam u klopku sopstvenih strahova. Motivisanje svega jeste odraz mog straha od samoće. Ponekad je izgledalo da sam spremna na bilo kakav kompromis, da izdržim bilo kakvu sramotu, da ostanem bilo uz koga muškarca, samo da ne moram da se suočim sa samoćom. Ali zašto? Šta je toliko strašno u tome što je neko sam? Pokušaj da razmisliš o razlozima, govorila sam sebi. Pokušaj.

JA: Zašto je tako strašno biti sam? JA: Zato što nemam identitet ako me ne voli nijedan muškarac.

JA: Ali, to očigledno nije istina. Ti pišeš, ljudi čitaju tvoje radove i oni im nešto znače. Ti predaješ i potrebna si svojim studentima. Imaš prijatelje koji te vole. Vole te i tvoji roditelji i sestre na svoj čudan način.

JA: Ništa od toga ne olakšava moju samoću. Nemam muškarca. Nemam dete.

JA: Ali, znaš da deca nisu nikakav antilek za samoću.

JA: Znam.

JA: Znaš da deca pripadaju svojim roditeljima samo privremeno.

JA: Znam.

JA: I znaš da muškarac i žena nikad ne mogu potpuno da poseduju jedno drugo.

JA: Znam.

[389]JA: I znaš da bi mrzela da imaš muškarca koji te potpuno poseduje, i koji te guši. . .

JA: Znam, ali očajnički čeznem za njim.

JA: Ali, kad bi ga imala, osećala bi se kao da si u klopci.

JA: Znam.

JA: Želiš kontradiktorne stvari.

JA: Znam.

JA: Želiš slobodu, a istovremeno želiš bliskost.

JA: Znam.

JA: Vrlo je malo ljudi koji su to ikada uspeli da nađu.

JA: Znam.

JA: Zašto očekuješ da budeš srećna kad većina ljudi nije?

JA: Ne znam. Jedino znam da bi - kad bih prestala da se nadam ljubavi, prestala da je očekujem, prestala da je tražim - moj život postao ravan kao kancerozne grudi posle radikalnog hirurškog zahvata. Ja pothranjujem to očekivanje. Negujem ga. Ono me održava u životu.

JA: Šta je s oslobađanjem?

JA: Šta je sa njim?

JA: Veruješ u nezavinost?

JA: Verujem.

JA: Pa onda?

JA: Bojim se da bih sve to napustila, prodala dušu, svoje principe, svoja uverenja, samo za jednog muškarca koji bi me zaista voleo ...

JA: Licemer!

JA: U pravu si.

JA: Nisi bolja od Adrijana!

JA: U pravu si.

JA: Zar ti ne smeta što si otkrila toliko hipokrizije u sebi?

JA: Smeta.

JA: Zašto se ne boriš protiv nje?

JA: Borim se, sada. Ali, ne znam čija će strana da pobedi.

[390]

JA: Misli na Simon de Bovoar!

JA: Volim njenu izdržljivost, ali su njene knjige pune Sartra, Sartra, Sartra.

JA: Misli na Doris Lesing!

JA: Ana Vulf ne može da svrši ako nije zaljubljena. Šta tu ima da se kaže?

JA: Misli na Silviju Plat!

JA: Mrtva. Ko bi pozeleo život ili smrt kakve je ona imala, čak i kad bi postao svetac?

JA: Zar ti ne bi bila spremna da umreš za ideju?

JA: U dvadeset godina da, ali ne i u trideset. Ne verujem u umiranje za ideju. Ne verujem u umiranje za poeziju. Nekad sam obožavala Kitsa zato što je umro mlad. Sada mislim da je mnogo hrabrije umreti star.

JA: Pa, misli na Kolet!

JA: Dobar primer. Ali, ona je jedna od malo-brojnih.

JA: Pa, zašto ne bi pokušala da budeš kao ona?

JA: Pokušavam.

JA: Prvi korak je učenje kako biti sama . . .

JA: Da, i kad to zaista dobro naučiš, zaboraviš kako da budeš otvorena za ljubav, ako ona ikada dođe.

JA: Ko je rekao da je lako živeti?

JA: Niko.

JA: Zašto se, onda, bojiš da budeš sama?

JA: Vrtimo se u krugu.

JA: To je jedan od problema usamljenosti.

Beznadežno. Ne mogu da rezonujem bez te panike. Dišem u kratkim dahtajima i obilno se znojim. Pokušaj da opišeš paniku, kažem sebi. Pravi se da pišeš. Misli o sebi u trećem licu. Ali, to je nemoguće. Tonem u središte panike. Čini mi se da me divlji konji razdiru na komade i da moje ruke i noge lete u različitim pravcima. Opsedaju me slike užasnih mučenja. Kineske vojskovođe gule kožu živim neprijateljima. Jovanka Orleanka je spaljena [391]na lomači. Francuski protestanti lomljeni na točku. Borcima pokreta otpora su iskopane oči. Nacisti su mučili Jevreje električnim šokovima, iglama, "operacijama" bez anestezije, Južnjaci linčuju Crnce. Američki vojnici seku uši Vijetnancima. Indijanci koje muče. Čitava istorija ljudskog roda preplavljena krvlju i krikovima žrtava.

Pritiskam zatvorene oči, ali mi se scene sada ponavljaju na unutrašnjoj strani užarenih kapaka. Osećam se kao da su mi živovj odrali kožu, da su svi moji unutrašnji organi izloženi elementima, da mi je vrh glave raznet eksplozijom i da je čak i mozak otkriven. Svaki vrh živca prenosi samo bol. Bol je jedina realnost. To nije istina, kažem. Sećaš se dana kada si osećala zadovoljstvo, kad si bila srećna što živiš, kad si osećala tako veliku radost da ti se činilo da ćeš se rasprsnuti. Ali ne mogu da se setim. Prikovana sam za krst sopstvene mašte. A moja mašta je tako grozna, kao istorija sveta.

Sećam se svog prvog putovanja u Evropu, kad sam imala trinaest godina. Proveli smo šest nedelja u Londonu, posećujući naše rođake u Engleskoj, razgledajući znamenitosti, gomilajući račune kod Kleridža, koje je, kako je govorio moj otac, "plaćao Ujka Sam . . ." Neki bogat ujak. Ali, ja sam provela putovanje plašeći se svih sprava za mučenje koje sam videla u londonskom Taueru i svih voštanih stražila koje smo videli kod Madam Tiso. Nikada pre toga nisam videla sprave za mučenje stezanjem palca i za istežanje udova. Nikad nisam shvatila. "Da li ljudi još uvek koriste ove stvari?" pitala sam majku.

"Ne, draga. Oni su ih koristili samo u staro doba, kad su ljudi bili više varvari. Od tada je civilizacija napredovala."

Bila je to civilizacija 1955, samo dekadu, dve od nacističkih opštih razaranja; to je bila era atomskih proba i gomilanja atomskog naoružanja; to je bilo dve godine od rata u Koreji malo posle "lova na veštice", progona komunista, sa crnim listama imena mnogih prijatelja mojih roditelja. Moja majka je, ravnaajući čaršave od pravog platna, među kojima sam ležala, drhteći od straha, te kišne noći u Londonu, insistirala na civilizaciji. Pokušavala je da me poštedi. Kad bi istina bila suviše teška za mene da je podnesem, onda bi me ona slagala.

"Dobro", rekla sam sklapajući oči. A ujka Sam, koji je omogućio da se tolike stvari navedu kao poreska olakšica, pogubio je Rozenber-gove pre dve godine, na električnoj stolici, u ime civilizacije. Zar je pre dve godine bilo staro doba? Kad smo se majka i ja zagrlile, pre nego što je ugasila svetlo, pravile smo se da verujemo da je zaista tako.

Ali, gde je sada moja majka? Nije me spasla tada, a ne bi mogla ni sada, ali kad bi se samo pojavila, ja bih sigurno bila sposobna da preživim ovu noć. Proživljavamo noći, jednu po jednu. Kad bih samo mogla da budem kao Skarlet O'Hara i da o svemu tome mislim sutra.

SANJARENJA

Meni se to čini ovako. Nije to
strašna stvar - mislim, može biti strašna,
ali ne oštećuje, ne truže
kada se radi bez nečega što neko stvarno
želi. . .

Ono što je strašno jeste pretvarati se da je
ono što je drugorazredno prvorazredno.
Pretvarati se da vam ljubav nije potrebna
onda kad vam je zaista potrebna; ili
da volite svoj posao, a veoma dobro znate
da ste sposobni za bolji.

Doris Lesing Zlatna beležnica
Kad mi je postalo jasno da neću uspeti da zaspim, odlučila sam da ustanem. Kao iskusan paćenik od nesanice, znala sam da je način da se nesanica ponekad pobjedi - taj da se ona nadmudri: da se pretvarate da vam nije važno da li ćete da zaspate ili ne. Onda se ponekad san uvredi, kao odbijeni ljubavnik, i došunja se pokušavajući da vas zavede. Sedela sam uspravno u krevetu, ukosnicama sam skupila kosu u punđu, i skinula sa sebe prljavu odeću. Čvrstim korakom otišla sam do zavese, i s velikom lažnom hrabrošću odgurnula sam je u stranu, i pogledala naokolo. Nema nikoga. Opkoračila sam bide i ispiškila čitavu reku u njega, zaprepascena činjenicom da sam toliko dugo izdržala da ne ispraznim bešiku. Zatim sam dobro oprala iritirane i lepljive prepone i isprala bide. Ispljuskala sam lice vodom iz česme i sunderom sam provizorno oprala čitavo telo. Prljavština mi se u vidu crnih potočića slivala niz ruke kao kad sam bila dete i kad sam, pošto sam se ceo dan igrala napolju, prala prljave ruke. Otišla sam do vrata i proverila da li su zaključana. Kad se neko nakašljao u susednoj sobi, gotovo da sam podskočila do plafona. Opusti se, naredila sam sebi. Međutim, kao kroz maglu bila sam svesna da je to što sam sposobna da ustanem i umijem se, u neku ruku, znak života. Pravi luđaci prosto leže upisani i u vlastitim govovima. Neka uteha. Stvarno sam se hvatala za slamku. Ima ljudi kojima je gore nego tebi, rekla sam i morala sam da se nasmejem.

Gola i donekle ohrabrena time što sam sada malo čistija, stala sam pred ogledalo puno mrlja, u kojem sam mogla da se vidim u celoj svojoj dužini. Koža mi je bila u najneobičnijim opekotinama od sunca nastalim onih dana kad smo se vozili otvorenim kolima. Kolena i bedra bila su mi crvena i gulila su se. Nos i obrazi bili su mi crveni. Ramena i mišice bili su mi reš pečeni. Ali, ostali delovi tela bili su gotovo beli. Izgledala sam kao neki pokrivač od šarenih krpica.

Zagledala sam se u svoje oči, obrubljene belim krugovima od naočara za sunce koje sam nosila nedeljama. Zašto nikada nisam mogla da odredim koje su mi boje oči? Da li je to bilo značajno? Da li je to, na neki način, koren svih mojih problema? Sivkastoplavevska žutim pegicama. Ni sasvim plave, ni sasvim sive. Škriljčano plave, govorio je Brajan, a kosa ti je boje žita. "Žitna kosa", zvao ju je, milujući je. Brajan je imao najsmedije oči koje sam ikada u životu videla - kao oči vizantijskih svetaca na mozaicima. Kad je ludilo počelo da ga hvata, imao je običaj satima da sedi pred ogledalom i zuri u svoje oči. Palio bi i gasio svetlo kao neko dete koje se igra, pokušavajući da uhvati trenutak kad mu se ženice iznenada rašire. Govorio je bukvalno o svetu u ogledalu, o svetu antimaterije u koji je mogao da uđe. Njegove oči bile su ključ za ulazak u taj svet. Verovao je da njegova duša može da se isisa kroz ženice kao što belance može da se posrče kroz probušenu ljusku jajeta.

Sećam se kako me je privlačilo Brajanovo ludilo, koliko sam bila fascinirana njegovim slikovi—tim prikazivanjem stvari. U to vreme nisam pisala nadrealističku poeziju, već više konvencionalne, deskriptivne pesme, sa preterano pametnim igrama recima. Ali kasnije, kad sam počela dublje da zadirem u stvari i da mašti slobodnije puštam na volju, često sam osećala da svet gledam Brajanovim očima i da je njegovo ludilo bilo izvor moje inspiracije. Osećala sam se kao da sam zajedno s njim i ja poludela i zatim se povratila. Toliko smo nas dvoje bili bliski. I ako sam se ja osećala krivom, bilo je to zato što sam bila kadra da se spustim i da se ponovo podignem dok je on bio nemoćan, uhvaćen u zamku. Kao da sam ja bila Dante a on Ugolino jedan od njegovih najdražih likova iz Interna i kao da sam ja mogla da se vratim iz Pakla i ispričam njegovu priču, da pišem poeziju koju sam odabrala iz njegovog ludila, koje je njega dokusuri-lo. Ti svakome iscediš dušu, optuživala sam sebe; ti svakoga iskoristiš. Svako svakoga iskorišćava, odgovorila sam na to.

Setila sam se kako sam se užasno osećala kad je trebalo da raskinem brak sa Brajanom i setila sam se kako sam stvarno mislila da zaslužujem da provedem ostatak života utopljena u njegovo ludilo. Moji roditelji i Brajanovi roditelji i lekari isterali su mi te bube iz glave. Imate samo dvadeset dve godine, rekao je Brajanov psihijatar; ne možete tek tako da zanemarite svoj život. A ja sam se s njim svađala. Optuživala sam ga da nas je oboje izdao, da je izdao našu ljubav. Činjenica je da sam ja veoma lako mogla da ostanem sa Brajanom samo da se novac i roditeljsko protivljenje nisu umešali. Osećala sam da pripadam Brajanu. Osećala sam da zaslužujem da izgubim život na takav način. U tim trenucima nisam ni pomišljala na to da imam vlastiti život, a isto tako nikada nisam umela da napuštam ljude, bez obzira na to koliko su se loše odnosili prema meni. Nešto u meni uvek je insistiralo na tome da im pružim još jednu priliku. Ili je to, možda, bio kukavičluk. Neka vrsta paralize volje. Umesto da nešto učinim, ja sam svoju ljutinu trošila na pisanje. To što sam napustila Beneta bio je moj prvi istinski samostalan potez u životu, a čak sam i to učinila delimično zbog Adrijana i divlje seksualne opsesije koja me je zbog njega obuzimala.

Očigledno, bilo je opasno da se previše dugo zuri u vlastite oči u ogledalu. Odmakla sam se unazad da bih razgledala svoje telo. Gde se moje telo završava a gde počinje vazduh oko njega? U nekakvom članku, u kojem je razmatrano telo, pročitala sam da u trenucima stresa - ili ekstaze - gubimo osećaj granica svoga tela. Zaboravljamo da ih uopšte imamo. Bio je to osećaj koji sam često imala i koji sam shvatala kao značajnu komponentu svojih strahova. Neprekidan bol mogao je da ima isto takvo dejstvo. Moja slomljena noga učinila je to da sam izgubila vezu sa granicama svoga tela. To je bio paradoks: veliki telesni bol ili veliko telesno uživanje prouzrokuju osećaj da ste iskliznuli iz vlastitog tela, da ga uopšte nemate. Pokušala sam da ispitam fizički deo sebe, da sačinim inventar, tako da bih mogla da se sećam ko sam - ako stvarno može za moje telo da se kaže da sam to ja. Setila sam se priče o Teodoru Retkeu, koji se, u svojoj velikoj staroj kući, oblači i svlači pred ogledalom, ispitujući svoju golotinju u pauzi dok očekuje nadolaženje inspiracije za novo delo. Priča je možda bila čista izmišljotina, ali meni je zvučala istinito. Telo osobe koja piše intimno je povezano s onim što ona piše, mada je precizna veza te prirode suptilna i mogu biti potrebne godine da bi se razumela. Neki visoki mršavi pesnici pišu kratke, debele pesme. Međutim, nije tu jednostavno reč samo o zakonu inverzije. U izvesnom smislu, svaka pesma jeste pokušaj da se prošire granice nečijeg tela. To telo postaje pejzaž, nebo, i na kraju kosmos. Možda zato ja često uhvatim sebe da pišem gola.

Tokom našeg čudnog putovanja prilično sam omršavila, ali sa nekog stanovišta mode još uvek sam bila previše debela; ne baš gojazna, ali, u svakom slučaju, imala sam oko pet kilograma suviše težine za bikini. Grudi srednje veličine, veliko dupe, duboki pupak. Neki muškarci su tvrdili da im se sviđa moja figura. Znala sam onako kako zna svako one stvari u koje ne veruje potpuno da me smatraju zgodnom ženom i da neki muškarci i

moje veliko dupe smatraju privlačnim, ali ja sam se gadila svakog suvišnog grama sala. Bila je to borba oja traje već čitav život: dobijem na težini, izgubim po koji kilogram, pa sve te kilograme povratim, i to sa kamatom. Svaki suvišni gram bio je dokaz moje slabosti i lenjosti i nesposobnosti da se oduprem iskušenjima. Svaki suvišni gram dokazivao je koliko sam bila u pravu što se sama sebe gadim, koliko sam gadna i odvratna. Višak ženskog mesa bio je u vezi sa seksom - toliko sam već znala. U četrnaestoj godini, kad sam izgladnjivanjem svela težinu na samo četrdeset dva kilograma, učinila sam to zbog osećanja krivice u vezi sa seksom. Čak i pošto sam izgubila svu težinu koju sam želela da izgubim - i više od toga - nisam sebi dopuštala da pijem vodu. Želela sam da se osećam praznom. Ukoliko mi stomak nije glasno krčao od gladi, odmah sam samu sebe mrzela zbog toga što sam mislila da sam opet uživala u jelu. Čist slučaj želje da se ostane u drugom stanju - što bi rekao moj suprug-ispirač mozгова - ili možda straha od trudnoće. Moja podsvest verovala je da sam ostala u drugom stanju zbog toga što sam drkala Štivu, i sve sam više mršavila i mršavila kako bih ubedila sebe da nije tako. Ili sam možda čeznula za tim da budem trudna, primitivno verovala da su svi otvori na telu jedan jedini, i strahovala da bilo koja hrana koju unesem ne oplodi poput sperme moju utrobu, pa da poslev rodim neko voće.

Čovek je ono što jede. Mann ist was mann isst. Rat među polovima počeo je uranjanjem muških zuba u žensku jabuku. Pluton je namamio Persefonu u pakao sa šest zrnaca nara. Pošto ih je pojela, pogodba više nije mogla da se raskine. Pojesti, značilo je zapečatiti svoju sudbinu. Zatvorite oči i otvorite usta. Ulaz za utovar. Jedi, draga, jedi. "Popapaj samo svoje ime", imala je običaj da kaže moja baka. "Moje ceh ime?" "I... trpala je baka ... usta puna džigerice koju nisam volela ...

"Z . . ." zalogaj pirea od krompira i šargarepe . . . "A . . ." još tvrde, prekuvane džigerice. . . "D . . ." još jedan zalogaj hladnog, šargarepastog krompira... "O . . ." mlitave, raskuvane prokule... "R . . ." ona opet primiče mojim ustima viljušku sa džigericom, i ja kao munja bežim od stola.. . "Dobićeš beri-beri!" viče ona za mnom. Svako u mojoj porodici raspolaže čitavim repertoarom bolesti koje nastaju usled neishranjenosti o kojima se decenijama nije čulo u Njujorku. Moja baka je praktično neškolovana, ali zna za beri-beri, skorbut, pelagru, rahitis, trihinozu, gliste, pantljičaru ... za sve moguće bolesti. Za sve bolesti koje možete dobiti zato što jedete ili zato što ne jedete. Ona je zaista uspela da ubedi moju majku da ću, ako svakog dana ne popijem čašu sveže iscedenog soka od pomorandže, dobiti skorbut, a mene je stalno uveseljavala pričama o britanskoj mornarici i voću zvanom lajmi, koje je trošila zbog bogatstva vitaminom C. Lajmi. Čovek je ono što jede.

Setila sam se rubrike o dijete koja je izlazila u jednom Benetovom medicinskom časopisu. Izgleda da je izvesna gospođica X bila na strogoj dijeti od 600 kalorija dnevno nedeljama i nedeljama, a ipak nikako nije uspevala da izgubi u težini. Njen zbunjeni lekar je iz početka mislio da ga ona obmanjuje, i naložio joj je da pažljivo pravi spisak svega što je pojela. Nije izgledalo da ga vara. "Jeste li sigurni da ste upisali u spisak svaki zalogaj koji ste progutali?" pitao ju je on. "Progutala?" upitala je. "Da", rekao je doktor strogo. "Ni pomislila nisam da u onome ima kalorija", rekla je.

Rešenje je, naravno uz namernu igru reci, bilo u tome što je ona bila prostitutka i dnevno je gutala najmanje deset do petnaest ejakulata, a kalorije sadržane samo u jednom solidnom štrcaju bile su dovoljne da je izbace, i to zauvek, iz procesa sistematske kontrole telesne težine. Kolika je onome bila kalorična vrednost? Ne sećam se više. Ali, ispadalo je da je deset do petnaest ejakulacija bilo ravno obedu od sedam jela u restoranu "Srebrna kula", mada je, naravno, razlika bila u tome što su vama plaćali da gutate, umesto da vi plaćate njima za gutanje kalorija. Jadni ljudi širom sveta umiru usled nedostatka proteina. Kad bi samo znali! Lek za glad u Indiji i rešenje za problem prenaseljenosti - sve u jednom velikom gutljaju! Jedan gutljaj, naravno, nije neki obed, ali je i proketo dobra poslastica.

Zar je moguće da sam stvarno uspela sebe da nasrnejem?

"Ho, ho, ho", govorila sam svom golom odrazu. "A onda, poneta tom malom navalom lažnog humora, prerila sam kofer i izvukla beležnice i papire sa zabeleškama i pesme.

"Sad ću na miru da razmotrim kako sam dospela ovamo", rekla sam samoj sebi. Kako sam se stvorila, gola i opaljena kao polupečeno pile, u ovoj plesnivoj rupi u Parizu? I kuda ću, do đavola, odavde?

Sela sam na krevet, rasprostrla sve svoje beležnice i pesme oko sebe, i počela sam da prelistavam debelu svesku povezanu spiralom, u kojoj još od pre četiri godine vodim beleške. Nije tu bilo nekog posebnog sistema. Beleške u vidu dnevnika, spiskovi stvari koje treba da kupim, spiskovi pisama na koja treba odgovoriti, koncepti ljutih pisama koja nika-da nisu poslata, zalepljeni isecci iz novina, ideje za priče, prve skice za pesme - sve to izmešano zajedno, u haosu, gotovo nečitko. Beleške su vođene flomasterima svih mogućih boja. Međutim, i u izboru boja nije bilo nekog sistema. Vrišteća ružičasta, irska zelena i mediteransko plava izgleda da su bile boje koje sam najviše koristila, ali tu je bilo sasvim dovoljno crne i narandžaste i purpurne.

Jedva da je uopšte bilo tmurne plavo-crne boje. A olovke nikada. Morala sam da osećam kako mastilo teče pod mojim prstima dok pišem. A želela sam da ono što sam doživljavala potraje. Žustro sam listala strane beležnice tražeći neko objašnjenje mojih nevolja. Prve strane bile su iz vremena koje sam provela u Hajdelbergu. Bili su tu mučni opisi mojih i Benetovih svađa, opisi od reci do reci naših najgorih scena, opisi mojih psihoanaliza kod dr Hapea, opisi mojih muka da počnem da pišem. Bože - gotovo da sam sasvim zaboravila koliko sam se tada jadno osećala, i koliko sam bila usamljena. Zaboravila sam koliko je Benet tada bio hladan i zatvoren u sebe. Zašto mi je i loš brak bio toliko privlačniji od samačkog života? Zašto sam se tako grčevito držala svoje bede? Zašto sam verovala da je taj brak sve što imam?

Dok sam čitala beležnicu, postajala sam sve zainteresovanija, kao da čitam roman. Skoro sam zaboravila da sam ja to pisala. A onda je jedno neobično saznanje počelo da se javlja u meni. Prestala sam da krivim sebe; to je bilo tako jednostavno. Možda ovo moje konačno bekstvo nije izazvano pakošću sa moje strane, niti nekom nelojalnošću zbog koje bi trebalo da se izvinjavam. Možda je to bila neka vrsta lojalnosti prema samoj sebi. Drastičan, ali nužan način promene moga života.

Nije bilo potrebno da se izvinjavaš zbog toga što želiš da imaš svoju dušu. Tvoja duša pripadala je tebi - i u dobru i u zlu. Kad je sve bilo rečeno i učinjeno, ona je bila sve što ti je ostalo.

Brak ti je bio zapetljan zbog toga što je u mnogo čemu bio folie a deux"H. Ponekad sama više nisi znala gde je prestajalo tvoje vlastito ludilo, a gde su počinjale manije tvoga muža. Bila si spremna da sebe kriviš ponekad previše, ponekad nedovoljno, za pogrešne stvari. I bila si sklona tome da brkaš zavisnost i ljubav.

Produžila sam da čitam i, sa svakom stranom, postajala sam sve više filozofski raspoložena. Znala sam da ne želim da se vratim u brak opisan u toj beležnici. Ako Benet i ja ponovo odlučimo da živimo zajedno, to će morati da bude u mnogo drugačijim uslovima. A ako i ne odlučimo da živimo zajedno, znala sam da ću to moći da preživim.

Nikakva električna lampa nije mi sinula u glavi prilikom tog saznanja. Niti sam skočila uvis vičući eureka. Sedela sam veoma mirno i razgledala strane koje sam napisala. Znala sam da ne želim da budem ulovljena u zamku vlastite knjige.

Takode me je ohrabrilo i to što sam uvidela koliko sam se promenila za poslednje četiri godine. Bila sam sada sposobna da pošaljem izdavačima svoje radove. Nisam se plašila da vozim kola. Bila sam kadra da provedem duge časove sama, u pisanju. Radila sam u nastavi, držala predavanja, putovala. Iako sam se plašila letenja, nisam do-zvoljavala da me taj strah nadvlada. Možda će tog straha jednoga dana nestati. Ako su neke stvari u meni mogle da se izmene, moći će i druge. Kakvo sam pravo imala da proričem budućnost i da je još proričem

tako nihilistički? Kako budem starila, verovatno ću se menjati na stotine načina koje ne mogu ni da predvidim. Sve što je trebalo da činim, bilo je da to očekujem.

Veoma je lako ubiti se u nastupu. očajanja. Veoma je lako izigravati mučenicu. Znatno je teže ne učiniti ništa. Izdržati svoj život. Čekati.

Zaspala sam. Mislim, stvarno sam zaspala lica pritisnutog uz beležnicu sa spiralom. Sećam se da sam se probudila u plavičastim časovima rane zore i da sam osetila da mi se spirala usekla u obraz. Odgurnula sam samo beležnicu i nastavila da spavam.

A snovi su mi bili ekstravagantni. Puni nekakvih

[405]liftova, platformi u vazduhu, užasno strmih i klizavih stepeništa, hramova u vidu piramide na koje sam morala da se popnem, planina, kula, ruševina. . . Imala sam neki nejasan osećaj da ja to određujem takve snove kao neku vrstu kure. Sećam se da sam se jedanput ili dvaput probudila, a zatim ponovo utonula u san misleći: "Sada ću da sanjam san koji umesto mene donosi odluku." Ali, kakvu sam ja to odluku tražila? Svaki izbor izgledao je na ovaj ili onaj način nezadovoljavajući. Svaki izbor isključivao je neki drugi izbor. Bilo je to kao da pitam svoje snove da mi kažu ko sam i šta treba da radim. Probudila bih se osećajući kako mi srce snažno tuče u grudima, a onda bih opet utonula u san. Možda sam se nadala da ću se probuditi kao neko drugi. Fragmenti tih snova još uvek žive sa mnom. U jednom od njih morala sam da pređem preko uzane daske prebačene sa jednog na drugi oblakoder da bih spasla nečiji život? Čiji? Svoj? Benetov? Kloe? San mi to nije rekao. Ali, bilo je jasno, ako ne uspem, sa mojim životom je svršeno. U drugom snu, posegnula sam rukom u sebe da bih izvadila svoju dijafragmu, a tamo, plivajući preko grlića moje materice, bilo je veliko kontaktno sočivo. Materica sa vidom. Grlić materice je stvarno bio oko. I to još kratkovido oko.

Sećam se, zatim, sna u kojem sam opet bila u koledžu i upravo je trebalo da primim diplomu od Milisent Mekintoš. Išla sam uz neko dugačko stepenište koje je više ličilo na stepenice meksičkog hrama nego na stepenište Biblioteke Lou. Nesigurno sam lelujala na veoma visokim potpeticama i plašila sam se da se sapletem o dugačku togu.

Kad sam prišla katedri i kad mi je gospođa Mekintoš pružila svitak, shvatila sam da ja to ne samo da sam diplomirala već da treba da primim i neko posebno priznanje.

"Moram vam reći da se nastavničko veće ne slaže s tim", rekla je gospođa Mekintoš. A ja sam znala da mi je dodeljena stipendija koja je predstavljala pravo na to da istovremeno imam tri muža. Sedeli su u publici sa crnim kapama na glavama, odeveni u toge. Benet, Adrijan i neki drugi muška-rac čije lice nije moglo jasno da se raspozna. Sva trojica su čekali da primim diplomu, pa da počnu da aplaudiraju.

"Međutim, dodeljujemo vam ovo priznanje samo zbog vaših izuzetnih dostignuća tokom studija", rekla je gospođa Mekintoš, "ali, nastavničko veće se nada da ćete se vi dobrovoljno odreći prava koje vam ovo priznanje obezbeđuje."

"Ali zašto?" pobunila sam se. "Zašto ne mogu da ih imam svu trojicu?"

Posle toga održala sam dugačak govor u kojem sam, lažnim razlozima, objašnjavala svoj pogled na brak i govorila o svojim seksualnim potrebama i kako sam ja pesnik a ne sekretarica. Stajala sam za katedrom i teatralno govorila auditorijumu. Izgled gospođe Mekintoš odavao je ozbiljno neslaganje sa mnom. Zatim sam se pažljivo nabadajući spuštala niz strme stepenice, napola čučeci u strahu da ne padnem. Pogledala sam u to more lica i odjednom sam shvatila da sam zaboravila da ponesem svoj svitak. Upaničena, znala sam da sam sve izgubila: diplomu, stipendiju i harem od tri muža.

Poslednji san kojeg se sećam jeste najčudniji od svih. Opet sam išla uz stepenice biblioteke da primim diplomu. Ovoga puta za katedrom nije bila gospođa Mekintoš, već Kolet. Samo, ovo je bila crna žena, sitno kovrdžave crvenkaste kose, koja joj je blistala oko glave kao neki oreol.

"Postoji samo jedan način na koji možete da diplomirate", rekla je, "i to nema nikakve veze sa brojem muževa."

"Šta treba da učinim?" upitala sam u očajanju, osećajući da sam spremna da učinim bilo šta. Ona mi pruži knjigu sa mojim imenom na koricama. "To je bio samo veoma nesiguran početak", rekla je, "ali, bar ste ga načinili."

Pomislila sam da to znači da još godinama neću diplomirati.

"Čekajte", rekla je, otkopčavajući bluzu. Odjednom sam shvatila da će moj diplomski ispit biti to da javno vodim ljubav sa njom, i tog trenutka to mi je izgledalo najprirodnija stvar na svetu. Veoma uzbuđena pošla sam prema njoj. I tada je san izbledeo.

KRVAVE SVADBE ILI SIC TRANSIT

Prava nevolja sa ženama jeste u tome što one same stalno pokušavaju da se prilagode muškim teorijama o ženama.

D. H. Lorens
Probudila sam se u podne i ustanovila da mi između nogu navire krv. Ako makar malo razmaknem butine, krv će da pokulja i natopi ceo dušek. Mada sam još bila bunovna i napola ošamućena, znala sam da moram da stisnem ndge. Htela sam da ustanem da potražim "tampax"-tampone, ali bilo je teško ustati iz tog ulegnutog kreveta i nimalo ne razmaknuti noge. Naglo sam ustala, a crnkastocrveni potočići počeli su da se slivaju niz unutrašnju stranu mojih butina. Tamna kapljica krvi zablistala je na podu. Pritrčala sam koferu, ostavljajući za sobom trag blistavih kapljica. Osećala sam ono teško i dobro poznato grčenje u donjem trbuhu.

"Jebi ga", rekla sam pipajući naokolo u potrazi za naočarima kako bih mogla da vidim da preturam po stvarima i nađem "tampax". Ali, nisam mogla da pronađem ni te svoje proklete naočare. Zavukla sam ruku u kofer i počela da pipam po njemu. U očajanju počela sam da razbacujem delove odeće po podu.

"Do sto đavola", vrisnula sam. Pod je počeo da liči na kolovoz posle automobilske nesreće. Kako ću uopšte uspeti da obrišem svu tu krv? Neću ni da je brišem. Zbrisaću iz Pariza pre nego što se uprava hotela i osvesti.

Kakvu gomilu nepotrebne starudije ja nosam u koferu. Mogla bih da upotrebim svoje pesme kao uloške, zar ne? Dražesna simbolika. Na žalost, ona slabo upija.

Ah - šta je ovo? Jedna od Benetovih majica. Obavila sam je kao neku pelenu i zabola jednu samo jednu! pribadaču da mi ne spadne – po propisu. Kako ću da odem iz Pariza sa pelenom na sebi? Morala bih da hodam sitnim koracima, stisnutih nogu. Svi bi mislili da mi se piški. Oh, bože - zločin se, to je van svake sumnje, ne isplati. Ja sam se sve vreme pitala da li će kazna, za to što sam pobegla s Adrijanom, biti to što ću tokom čitave trudnoće biti u neizvesnosti koje će boje biti beba, a ono ispade da ću ja biti u pelenama. Zašto bar moja patnja ne može da bude dostojanstvena? Kad drugi pisci pate, to izgleda epski ili kosmički ili avangardno, ali kad ja patim, to je sprdnja.

Obukla sam kišni mantil i držeći skupljena kolena, da mi ne spadne pelena, odgegala se u hodnik. A tada sam se iznenada setila da sve ono što stoji između mene i potpune propasti držim u svojoj tašni: pasoš, Amenken ekspres karticu, putničke čekove - i odgegam se natrag u sobu. A onda opet u hodnik, stisnutih kolena, bosa, stežući u naručju tašnu, uhvatim kvaku na vratima klozeta i počnem da ih cimam.

"Un moment, s'il vous plait", začuje se zbunjeni muški glas iznutra. Američki naglasak.

Konačno, avgust je i verovatno nema živog Francuza kilometrima daleko od Pariza.

"O.K.", kažem, pridržavajući butinama pelenu da mi ne spadne.

"Pardon?" Nije me čuo. On još pokušava da se izbori sa francuskim frazama dok se napinje da izbací poslednji komad govna.

"O.K.", vičem. "Ja sam Amerikanka."

"Je viens, je viens", gundá on.

"Je suis Americaine!"

"Pardon?"

Ovo već počinje da biva nezgodno. U ovoj situaciji nijedno od nas dvoje neće znati kako da se ponaša, kad on konačno izroni iz klozeta. Odlučujem da požurim do klozeta, sprat niže. I tako, opet se gegajući, silazim niz spiralno stepenište. Klozet na donjem spratu nije zaključan, ali u njemu uopšte nema papira, znači da moram još jedan sprat niže. U stvari, već prilično vesto uspevam da se krećem. Kakvu prilagodljivost pokazujemo u momentima stresa! Kao onda kad sam slomila nogu, i kad sam smislila sve one ingeniozne položaje za tucanje s ogromnim gipsom na nozi.

Voila! Papir! Ali kakav grozan papir. Ako govorimo o istoriji sveta posmatrano kroz klozete - ovaj klozet liči najviše na oubliette, što bi Francuzi rekli na podzemnu tamnicu za osuđene na doživotnu robiju, a papir izgleda kao da je filovan mrtvim stenicama. Zaključala sam vrata, otvorila malecni prozor i kroz njega izbacila krvavu Bene tovu majicu u dvorište sećajući se u tim trenucima simpatičnih magijskih obreda i svih onih plemenskih običaja spomenutih u Zlatnoj grani... hoće li neki zli čarobnjak da nađe Benetovu majicu natopljenu mojom krvlju i upotrebi je da bi bacio čini na nas oboje?. Zatim sam sela na solju i počela da pravim od toalet-papla nešto nalik na uložak.

Apsurdnosti kojima nas podvrgavaju naša tela! Osim grčenja od proliva u nekom smrdljivom javnom klozetu, ne znam ništa drugo što bi bilo više ponižavajuće od toga da dobijete menstnaciiju kada uza se nemate "tampax"-tampone. Začudo, ja nisam oduvek imala takav odnos prema menstruaciji. Stvarno sam sa radošću očekivala da dobijem svoju prvu menstruaciju, žudela za njom, želela je, molila se da je dobijem. Unosila sam se u tumačenja reci kao što su "perioda" i "menstruacija" u rečniku. Imala sam običaj da recitujem jednu malu molitvu koja je glasila: molim te, daj da danas dobijem periodu. Ili sam, u strahu da bi neko mogao da me čuje, govorila: M. T.D.D.D.D.P. Pevušila sam to kao molitvu sedeći na klozetskoj šolji, brisala bih se ponovo i ponovo papirom, u nadi da ću naći makar i najsitniju kapljicu krvi. Ali, ništa. Rendi je već imala periode ili se "nije osećala dobro", kako su govorile moja savremena majka i baka, a imale su i sve devojkice iz mog odeljenja u sedmom razredu. I u mom osmom razredu. Koliko velikih grudi i devojačkih brushaltera veličine "C" i kovrdžavih stidnih dlaka. Kakve uzbudljive diskusije o tamponima "kotex" i "modess", i za vrlo, vrlo hrabre "tampax"! A ja nisam ničim mogla da se pohvalim. U trinaestoj godini ja sam još nosila "prsluče za vežbu" vežbu za šta?, nisam imala nikakve obline, imala sam malo retkih braonkasto-crvenih dlačica nisu čak bile ni plave, mada sam ja prirodna plavuša, i o seksu sam bila obaveštena zahvaljujući maratonskim diskusijama, koje su trajale do duboko u noć, vođenim sa Rendi i sa njenom najboljom drugaricom Ritom. I tako su se molitve na klozet-skoj šolji nastavljale. M.T.D.D.D.D.P.; M.T.D.D.-D.D.P; M. T.D.D.D.D.P.

A onda, kad mi je bilo trinaest i po godina duboka starost prema Rendinih deset i po, konačno sam "dobila", i to na Ile de Frapee, nasred Atlantskog okeana, dok smo se en famille vraćali sa tog strahovito skupog putovanja po Evropi mada je imalo i tu dobru stranu što je važno kao poreska olakšica.

Nas četiri delile smo jednu od nižih kabina u blizini buke mašina dok su naši roditelji imali kabinu sa pogledom na palubu za promenadu, kad sam ja iznenada zakoračila u život žene na dva i po dana plovidbe od Avra. Šta sad da radim? Leila i Kloe koje su spavale u krevetima postavljenim jedan iznad drugog nisu to smele da saznaju - jer su, kako moja majka misli, još suviše male - i tako smo se Rendi i ja upustile u tajne odlaske do dragstora na brodu po potreban materijal i onda cunjale po kabini tražeći pogodna mesta na kojima bismo to mogle da sakrijemo. Naravno, ja sam toliko oduševljena svojom novom igračkom i svojim novim osećanjem da posedujem odlike sveta odraslih, da menjam svoje "koteks"-tampone ne manje od dvanaest puta na dan, upotrebljavajući ih gotovo brže nego što smo stizale da ih kupimo. A trenutak istine dolazi onda kada stjuard premoreni Francuz, sa licem Fernandela i

temperamentom kardinala Rišeljea utvrdi da je klozet do vrha pun i da poplavljuje. Sve do tog trenutka nisam nešto osećala da me menstruacija dovodi u neki neprijatan položaj. To se dogodilo tek kad je stjuard koji sigurno nije bio oduševljen time što je morao da vodi brigu o kabini koja više liči na spavaonicu u ženskoj školi počeo da viče na mene, kada sam se pridružila redovima potencijalnih radikala.

"Šta stavili vi u commode?" vrisnuo je ili je bar tako zvučalo. I zatim me je naterao da ga gledam dok izvlači "koteks"-tampona koji su se već raspadali, komad po komad. Da li je moguće da on stvarno nije znao šta je to što vadi? Ili je možda pokušavao da me ponizi? Da li je to možda bio lingvistički problem? Comment diton "kotex" en francais! Nije li možda iskoristio priliku da istrese na mene sve svoje frustracije? Stajala sam tamo i crveneći mrmljala dragstor, dragstor, što je kako sam nedavno saznala francuska reč.

U međuvremenu, da stvar bude još gora, Leila i Kloe su se kikotale kao lude. Znale su da je to nešto nepristojno, iako nisu shvatale sve detalje. One su svakako znale da nešto nije u redu, jer zašto bih ja, inače, trčala u kupatilo dvanaest puta na dan

I zašto bi taj strašni čovek vikao na mene? Plovili smo punom parom za Njujork ostavljajući za sobom trag od krvavih "kotex"-tampona ribama.

Za moju trinaestogodišnju pamet Ile de France bio je najromantičniji brod na svetu, jer se spominje u pesmi "Te lude stvari" - onoj sanjarski romantičnoj pesmi koju je na klaviru svirao moj sanjarski romantični otac:

Zvonki klavir u susednoj kabini Te uzbuđene reci koje ti kažu Šta je moje srce htelo reći... Poezija na kojoj sam ja odnegovana! Na jednom mestu u toj pesmi sanjarski se spominje "Ile de France i jato galebova nad njim. .." Nisam mogla ni da naslutim da će galebovi jednoga dana roniti za mojim krvavim "kotex" -tamponima. A ni slutila nisam da će, kada jednoga dana ja budem plovila tim brodom, Ile de France biti jedna takva ofucana olupina i da će se toliko ljuljati i valjati kao neka stara kada, da će gotovo svi putnici patiti od morske bolesti. Stjuardi su ludeli od umora. Restoran je za svaki obed bio praktično prazan, a iz svake kabine zvonili su pozivi kojim se tražilo posluženje u kabini. Vidim sebe kao trinaestogodišnje oličenje jada, koje grčevito steže svoju tašnicu punu "kotex"-tampona na palubama koje se dižu i spuštaju na valovima, i krvari celim putem na povratku kući na Menhetnu.

Dame i gospodo, moja prva menstruacija.

Godinu i po dana kasnije, do smrti sam iznuri-vala samu sebe glađu i moje periode su prestale, nestale bez traga. Uzrok? Strah od toga da se bude žena, kako je to dr Šrift rekao. Pa, što da ne? O.K. Ja se jesam plašila toga da budem žena. Nisam se plašila krvi stvarno sam se radovla tome - bar do onog trenutka kad su na mene vikali zbog toga, ali sam se plašila svih gluposti koje su išle uz to. Kao što je priča koju mi serviraju da neću nikada moći da budem umetnik ako budem imala decu, kao što je gorčina moje majke, kao što je dosadna usredsređenost moje bake na jelo i pražnjenje creva, ili kao što je pitanje nekog bubuljičavog klinca da li nameravam da postanem sekretarica. Sekretarica! Čvrsto sam odlučila da nikada ne naučim da kucam na mašini. I nisam nikada naučila. U koledžu je Brajan kucao moje referate. Kasnije sam nabadala sa dva prsta ili sam plaćala da mi se materijali otkucaju. Oh, imala sam zbog toga puno problema i potrošila sam smešno velike sume novca zbog toga - ali šta znače novac i neugodnosti kad su u pitanju principi? A taj princip je bio: ja nisam i nikada neću biti daktilografkinja. Čak ni za samu sebe, bez obzira na to koliko bi mi to olakšalo život.

I tako, ako je menstruirati značilo da moram da kucam, onda ću da prestanem da menstruiram! I prestaću da kucam! Ili i jedno i drugo! I neću da imam decu! Odseći ću sebi nos da nagrđim lice. Bukvalno ću da izbacim bebu zajedno sa prljavom vodom od kupanja. I to je, naravno, bio jedan od razloga zbog kojih sam sada bila u Parizu. Presekla sam sve veze koje su me ograničavale - sa porodicom, prijateljima, mužem - samo da bih dokazala da sam slobodna. Slobodna kao satelit koji je greškom skrenuo sa putanje u vasioni. Slobodna kao otmičar aviona koji se padobranom spušta u Dolinu smrti.

Zdipila sam ostatak "rolne" toalet-papira, strpala ga u tašnu i pošla nazad u svoju sobu. Ali, na kojem spratu bejaše moja soba? Glava mi je odjednom bila potpuno prazna. Sva su vrata izgledala ista. Ustrčala sam dva sprata više i slepo se uputila prema vratima u uglu. Otvorila sam ih grunuvši u njih. Neki debeli sredovečni čovek sedeo je nag na stolici i sekao nokte na nogama.

"Izvinite!" rekla sam i brzo zalupila vrata. Potrčala sam još jedan sprat više, našla svoju sobu i odmah stavila rezu na vrata. Nije mi izlazio iz glave izraz lica onog muškarca. Prijatno iznenađenje, ali ne šok. Smireni osmeh nalik na Budin. Uopšte ga nije uznemirilo moje upadanje u njegovu sobu.

Tako dakle, postoje ljudi koji ustaju u podne, stružu nokte na nogama, i sede goli u hotelskim sobama i na pamet im ne pada da svaki dan smatraju za apokalipsu. Neverovatno! Da je neko banuo u moju sobu i zatekao me kako gola turpijom sređujem nokte na nogama, umrla bih od šoka. Ili, da li bih umrla? Možda sam ja jača nego što mislim. Ali, ja sam isto tako bila i prljavija nego što sam mislila. Uprkos tome što Odn tvrdi da svaki čovek voli miris vlastitih prdeža, mirisi moga tela počeli su već da mi vređaju čulo mirisa. Pošto nisam imala "tampax" -tampone, kupanje nije dolazilo u obzir, ali nešto sam morala da učinim sa kosom koja je visila u debelim, masnim bičevima. Već je počela da me svrbi kao da imam vaške. Novi početak. Opraću makar kosu, ispolivaću se parfemom kao što su radili smrdljivi dvorani u Versaju, i krenuću. Ali, kuda sam ja to naumila? U potragu za Benetom? U potragu za Adrijanom? U potragu za tamponima "tampax"? U potragu za Izadorom?

"Samo ti zaveži i peri tu svoju kosu", rekla sam. "Najvažnije stvari uradi pre svega."

Srećom, imala sam puno šampona, i, mada je lavabo bilo mali, a voda hladna, pranje kose mi je pružilo osećanje da vladam situacijom.

Ćas kasnije, bila sam spakovana, obučena, našminkama, a preko mokre kose povezala sam maramu. Stavila sam i naočare za sunce da bih se što bolje zaštitila od urokljivih očiju. Improvizovala sam drugi uložak od toalet-papira i čiodama sam ga pričvrstila za gaćice. Nije to bio baš najugodniji aranžman, ali ipak, ja sam sad bila spremna da platim račun, da teglim svoj kofer i da se suočim sa svetom.

Bogu hvala što šija sunce, pomislila sam kad sam izašla na ulicu. Kao bivši druid, ja sam znala da se zahvalim bogovima i na malim milostima. Preživela sam noć! Čak sam i spavala! Za trenutak sam samoj sebi dozvolila taj luksuz da pomislim da će sve ipak biti u redu. Ne razmišljaj, rekla sam. Ne razmišljaj, ne analiziraj i ne brini se. . . Koncentriši se jednostavno samo na to kako da stigneš u London i da se pribereš. Jednostavno preživi ovaj prokleti dan.

Dotegnila sam kofer do najbliže apoteke, kupila "tampax"-e i odšlepovala se do one kafane od sinoć na Trgu Sen Mišel. Jednostavno sam ostavila kofer pored stola i sišla u suteran u klozet da stavim "tampax". Za trenutak sam se zabrinula zbog toga što nisam nikoga zamolila da mi pričuva kofer, ali sam odmah odlučila da kažem da sve može da ide do đavola. Ako nestane, shvatiću to za neki predznak. Ako kofer još uvek bude gore kad se budem vratila propisno zapušena "tampax"-om, to će, onda, da znači da će sve biti u redu.

Bio je.

Sela sam pored kofera i poručila solju kapucina i brioše. Bilo je skoro jedan sat i ja sam se osećala smireno, gotovo blaženo. Koliko naša sreća zavisi od malih stvari: od otvorene apoteke, neukradenog kofera, šolje kapucina! Odjednom sam istinski bila svesna svih onih malih zadovoljstava koja živ čovek ima. Izvrstan ukus kafe, sunce koje obasjava svet, ljudi kao da vam poziraju na uglovima ulica da biste im se divili. Izgledalo je kao da je čitav Latinski kvart zaposednut Amerikancima. S moje desne i leve strane čuo se razgovor o uslovima i programima školovanja na Mičigenskom univerzitetu i o opasno-stima spavanja na plažama Španije. Turistička grupa sredovečnih crnih žena, sa šeširima ukrašenim veštačkim cvećem, uputila se preko Trga Sen Mišel prema Seni i Notrdamu.

Bili su tu i mladi američki bračni parovi sa bebama i ruksacima. "Pikaso je nesumnjivo fetišizirao ženske grudi..." govorio je jedan vitki, oskarvajldovski tip u tesnoj košulji, pripijenoj uz telo, svom prijatelju koji je od glave do pete bio ukrašen najnovijim kreacijama Kardena. Pretpostavljala sam da i na svojim bikini-gaćicama ima izvezena mala slova "C". Kakva scena! Kao Čoserovi Kenterberijski hodočasnici. Žena iz Bata kao crna američka gospoda koja čini hodočašće Notrdamu; seoski plemić kao mladi student sa koledža, nežna lica i plave brade, koji nosi Proroka; igumanija kao ljupka studentkinja istorije umetnosti, koja tek što je stigla iz internata "Mis Hjuit", s jednim do dva kotiljona, i iz salona Sare Lorens a odevena u prljave farmerice da bi prikrila svoju aristokratsku prošlost i profil; lascivni kaluđer u liku propovednika koji po uglovima ulica propoveda o makrobiotičkom načinu ishrane i prirodnom načinu života; fratar sa perčinom u liku preobraćenika koji propoveda verovanje u Krišnu; a mlinar kao bivši politički aktivista sa Čikaškog univerziteta koji sada prolaznicima deli propagandni materijal Pokreta za oslobođenje francuskih žena . . . "Zašto ste vi feminista?" nedavno sam upitala jednog momka kojeg poznajem kao vrlo zagrejanog za pokret. "Zato što je to danas prokletu najbolji način da se ogrebeš za dobru ribu", rekao je. Coser bi se ovde osećao kao kod svoje kuće. Nije bilo ničega u čemu on ne bi mogao da se snađe.

U tim trenucima osećala sam se tako smirena i uravnotežena da sam resila da uživam pre nego što mi se povrati panika. I tako, konačno, nisam bila u drugom stanju. U izvesnom smislu to je bilo tužno - menstruacija je uvek pomalo tužna - ali, ona je isto tako bila i novi početak. Pružena mi je još jedna prilika.

Poručila sam još kafe i nastavila da posmatram paradu ispred mene. Sva ta nevinašca u inostran-stvu! Jedan par ljubio se na uglu ulice, a ja sam ih posmatrala misleći na Adrijana. Zurili su jedno drugom u oči tako kao da će u njima naći tajnu života. Uostalom, šta to ljubavnici vide jedno drugom u očima? Jedno drugo? Pomislila sam na svoju luckastu ideju o tome da je Adrijan moj mentalni dvojnik i na to koliko sam u tome pogrešila, što se na kraju bilo pokazalo. To je, u stvari, bilo ono što sam ja na početku naše veze želela. Muškarac koji bi upotpunio mene. Papageno za moju Papagenu. Međutim, to je bila možda najvarljivija od svih mojih obmana. Drugi ljudi ne mogu da nas upotpune. Mi sami sebe upotpunjujemo. Ako nemamo snage da upotpunimo sebe, potraga za ljubavlju postaje potraga za samouništenjem; a onda pokušavamo sebe da ubedimo u to da samouništenje jeste ljubav.

Znala sam da neću da trčim za Adrijanom u Hempsted. Znala sam da neću da zajebem svoj život zbog jedne velike samouništavajuće strasti. Jedan deo mene je želeo, a drugi deo mene je pizirao Izadoru zbog toga što nije ona vrsta žene koj." daje sve od sebe za ljubav. Ali, nije imalo smisla zavaravati se. Ja nisam bila ta vrsta žene. Nisam imala nimalo smisla za samouništavanje. Ja niožda nikada neću biti romantična heroína, ali ću z;to da ostanem živa. A u tom momentu to je bilo jedino što je bilo važno. Umesto da trčim za Adrijanom, ia ću da se vratim kući i da pišem o njemu. Zadržanu ga time što ću da dignem ruke od njega. Tačno je bilo da mi je na mahove stiašno nedostajao. Gledala sam par koji se ljubi i gotovo da sam mogla da osetim Adrijanov jezik u svojim ustima. A javljali su mi se i svi drugi banalni simptomi: stalno mi se pričinjavalu da vidim nigov auto parkiran s druge strane ulice i malo fcisnije bih možda čak i pretrčala ulicu da pogledam registarske tablice. Za trenutak mi se učinilo d;i sam videla njegov potiljak u kafani, a onda sam za"ekla sebe kako zurim u lice nekog potpuno nepoznatog čoveka. Stalno sam se, u nekim čudnim momenima, prisećala njegovog mirisa, njegovog smeha, njegovih prvih šala. . . Ali, to će s vremenom već da prođe. Na ž;ilost, uvek je tako. Ožiljak na srcu koji u početku izjeda neverovatno osetljiv i na najmanji dodir, vremenom promeni sve nijanse duginih boja i prestane da boli. I zaboravimo na njega. Zaboravimo čak i t da imamo srce, do sledeće prilike. A kad se to opet dogodi, pitamo se kako smo uopšte mogli da zaboravimo da ga imamo.

Mislimo: "Ova ljubiti je jača, ova je bolja . . ." zato što se, u stvari, nikada u potpunosti ne možemo da setimo kako je sve to bilo prošli put.

"Zašto ne zaboraviš ljubav i jednostavno pokušaš da vodiš svoj vlastiti život?", pitao me je Adrijan. A ja sam se tada posvađala s njim. Međutim, on je možda, na kraju krajeva, ipak bio u pravu. Šta je ljubav ikada meni donela, izuzev razočarenje? Ili sam možda u ljubavi tražila pogrešne stvari. Želela sam da se izgubim u muškarcu, da prestanem da budem ja, da budem prenesena u nebo na pozajmljenim krilima. Izadora Ikarus, tako bi trebalo da nazovem sebe. A pozajmljena krila nikada nisu htela da stoje na svom mestu onda kada su mi bila potrebna. Možda je zaista bilo potrebno da mi izrastu moja vlastita krila.

"Imaš ti svoj rad", rekao je. I bio je u pravu. Oh, bio je u pravu kad god su bili u pitanju pogrešni razlozi. U najmanju ruku, ja sam imala svoj doživotni zadatak, poziv, svoju strast koja me vodi. To je svakako bilo više nego što većina ljudi ima.

Uzela sam taksi do železničke stanice Gar di Nord, ostavila kofer u garderobi, promenila novac, i raspitala se o vozovima. Bilo je već skoro četiri sata, a postojao je jedan voz koji ide u deset uveče. Nije to bio jedan od onih brzih vozova koji nose maštovita imena, ali to je bio jedini voz za London u kojem sam mogla da dobijem mesto. Kupila sam kartu, još uvek ne znajući sasvim sigurno zašto putujem u London. Znala sam samo to da moram da odem iz Pariza. A bilo je i poslova koje je trebalo da obavim u Londonu. Da se sastanem sa zastupnikom i da vidim još neke ljude. U Londonu žive i drugi ljudi, ne samo Adrijan.

Kako sam straćila ostatak popodneva, nisam sasvim sigurna. Pročitala sam novine i šetala i obedovala. Kad se smračilo, vratila sam se na stanicu i dok sam, sedeći u čekaonici, čekala voz, upisivala sam zabeleške u notes. Provela sam toliko mnogo vremena pišući u železničkim stanicama, kad sam živela u Hajdelbergu, da sam gotovo počela da se osećam kao kod kuće, u svetu kojem sam se vratila.

Dok je voz ulazio u stanicu, na peronu su počele da se zbijaju grupice putnika. Svi su imali umorni izraz lica koji putnici imaju kad polaze na put u vreme kada obično idu na spavanje. Jedna stara žena je plakala i ljubila sina. Dve izgužvane američke devojke vukle su svoje kofere na točkice. Neka žena, Nemica, hranila je bebu iz teglice i tepala joj Schvveinchen. Svi su ličili na izbeglice. I ja, takođe.

Ubacila sam svoj ogromni kofer u vagon i vukla sam ga duž hodnika tražeći prazan kupe. Najzad sam našla jedan koji je zaudarao na ustajale pređe i trule kore od banana. Smrad ljudskog roda. I ja sam davala svoj doprinos tom smradu. Ne znam šta bih dala da mogu da se okupam!

S naporom sam podigla kofer i za dlaku promašila ivicu police za prtljag. Zglobovi ruku su me boleli. Upravo tada pojavio se mladi sprovednik vagona u plavoj uniformi i uzeo mi kofer iz ruku. Jednim zamahom ubacio ga je na policu iznad glave.

"Hvala vam", rekla sam, i posegnula za novčanikom. Ali, on je prošao pored mene ne pokazujući da je primetio moj gest.

"Bićete sami?" upitao je dvosmisleno. Nije bilo jasno da li hoće da kaže "da li želite da budete sami?" ili "hoćete li biti sami?" Zatim je počeo da navlači zastore na prozore. Veoma ljubazno sa njegove strane, pomislila sam. Želi da mi pokaže kako da izbegnem da me drugi putnici ne uznemiravaju, kako da zadržim kupe samo za sebe. Baš kada više ništa ne očekujete od ljudi, pojavi se neko da vam pomogne i da vas izvede iz tuge. Podigao je sve naslone za ruke i tako mi je od sedišta načinio krevet. Zatim je rukom prešao preko sedišta da mi pokaže kako tu može da se legne.

"Ja stvarno ne znam da li je to fer prema drugim putnicima", rekla sam, osećajući iznenada krivicu zbog toga što zadržavam čitav kupe samo za sebe. Međutim, on me nije razumeo, a ja to nisam umela da kažem na francuskom.

[423]"Vi ste seije""?" upitao je opet, stavio dlan svoje ruke na moj trbuh i gurnuo me dole na sedište. Odjednom se njegova ruka našla između mojih nogu, a drugom je silom pokušavao da me zadrži vdole.

"Šta to radite?" vrisnula sam, skaćući i gurajući ga od sebe. Veoma dobro sam znala šta radi, ali bilo mi je potrebno nekoliko trenutaka da to regi-strujem.

"Svinjo!" prosiktala sam. On se pokvarenjački nasmešio i slegnuo ramenima, kao da je hteo da kaže "vredi pokušati".

"Cochon!" viknula sam mu prevod da bih mu pomogla da me razume. On se kiselo nasmešio. Nije hteo baš da me bukvalno siluje, ali isto tako nije mogao da shvati zašto sam se toliko razbesnela. Konačno, ja sam bila sama, zar ne?

U nastupu energije koja je provalila iz mene, skočila sam na sedište i zgrabila svoj kofer, pri čemu ga umalo nisam ispustila sebi na glavu. Izletela sam iz kupea dok je on samo stajao, smeškao se pokvarenjački i slegao ramenima.

Bila sam besna na sebe zbog tolike svoje naivnosti. Kako sam samo mogla da mu zahvaljujem na pokazanoj pažnji kad bi svaki drugi idiot znao da će on da navali na mene, čim se navuku zastori? Stvarno sam bila budala - uprkos svim mojim pretenzijama da sam svetski čovek, iskusna žena. Bila sam iskusna kao neki prokleti osmogodišnjak. Izadora u Zemlji čuda. Večita naivka.

"Koja si "glupača", rekla sam sebi dok sam išla niz hodnik u potrazi za drugim kupeom. Ovoga puta tražila sam prepun kupe. Neki u kojem će biti časne sestre, ili porodica od njih dvanaest, ili jedni i drugi. Volela bih da sam mogla toliko da se priberem i da ga opalim jedanput. Da sam bar jedna od onih pametnih žena što uvek sa sobom nose sprej sa suzavcem, ili uče karate. Ili je možda meni potreban pas čuvar. Ogroman džukac izdresiran za sve moguće vrste usluga. Vrlo je verovatno da bi takav pas bio korisniji nego neki muškarac. Sve dok se nisam konačno smesfila, preko puta jedne zgodne, male porodice - mama, tata, bebica - nisam bila svesna koliko je, u stvari, smešna bila . čitava ta epizoda. Moja ševa bez rajsferšlusa! Moj nepoznati muškarac u vozu! Ovde su mi bile ponuđene moje vlastite fantazije. Maštarija koja me je držala zakovanu za sedište koje se drmusalo u vozu čitave tri godine tokom boravka u Hajdelbergu i umesto da me obraduje i uzbudi, ona me je revoltirala! Čudno, zar ne? Još jedan prilog misterioznosti ljudske psihe. Ili je možda moja psiha počela da se menja na način koji ja nisam predvidela. Nije više bilo nikakve romantike u vezi sa nepoznatim muškarcima u vozovima. Možda više ničeg romantičnog u vezi sa muškarcima nije bilo?

Put za London pokazao se pravo čistilište. Kao prvo, moji saputnici u kupeu: uštogljeni američki profesor, njegova aljkava žena i njihova balava beba. Muž je otpočeo sa ispitivanjem. Da li sam udata? Šta sam mogla da mu odgovorim na to pitanje? Ja to ni sama stvarno više nisam znala. Ta situacija mogla bi da bude mnogo jednostavnija nekoj osobi koja je uzdržanija nego ja, ali ja sam jedan od onih debila koji se osećaju obaveznim da prospu ispovest o svom životu bilo kojem prolazniku koji to zatraži.

Bila mi je potrebna celokupna snaga volje da izgovorim jedno sasvim jednostavno: "Ne!" "Zašto tako lepa devojka kao što ste vi nije udata?"

Nasmejala sam se. Izadora Sfinga. Treba li da otpočnem malu tiradu o braku i o ugnjetavanju žena? Ili da ih navedem da saučestvuju u mojoj patnji pričajući im o tome kako me je otkao moj ljubavnik? Ili" da se pokažem hrabrom i ispričam im kako mi se muž udavio u psihijatrijskom žargonu u Beču? Ili da im natuknem nešto o lezbijskim misterijama, što je tema koja sigurno prevazilazi njihove mogućnosti razumevanja?

"Ne znam", rekla sam osmehujući se sa toliko napora da mi se činilo da će lice da mi se rasprsne.

Brzo promeni temu, pomislila sam, inače ću sve da im ispričam. Ako postoji bilo šta na ovom svetu u čemu sam izuzetno nesposobna, onda je to prećutkivanje stvari o meni samoj.

"A kuda vi putujete?" upitala sam, pametno.

Putovali su u London na odmor. Muž je pričao, a žena je hranila bebu. Muž je iznosio svoje političke stavove, a žena je držala jezik za zubima. "Zašto je tako lepa devojka kao što ste vi udata?" pomislila sam. Oh, zaveži, Izadora, ne mešaj se ... Točkovi voza kao da su govorili: zaveži. . . zaveži. . . zaveži...

Muž je bio profesor istorije. Predavao je preko Fulbrajtovog programa u Tuluzu. Njemu se zaista dopadao francuski sistem. "Disciplina", rekao je. I nama u Americi treba više toga - ne slažem li se sa njim.

"Zaista se ne slažem", rekla sam. Izgledao je iznenađen. Zapravo, informisala sam ga, i ja predajem na koledžu.

"Stvarno?" To mi je obezbedilo novi status. Mogla sam da budem neka čudna, usamljena ženska, ali bar nisam bila sudopera kao njegova žena.

"Ne slažete li se da je naš američki obrazovni sistem potpuno pogrešno definisao značenje demokratije?" upitao je, sav pompezan i žučan.

"Ne", odgovorila sam, "ne slažem se".

Oh, Izadora, postaješ neprijatna. Kada si poslednji put rekla "ne slažem se. . ." i to rekla tako mirno. Počinjem prilično da se sviđam samoj sebi, pomislila sam.

"Mi nismo stvarno uspeli da pronađemo način kako da demokratija počne da nam funkcioniše u školama", rekla sam, "međutim to još uvek nije dovoljno jak razlog da bismo se vratili na elitistički sistem kakav oni ovde imaju. . ." i pri tome brzim pokretom pokažem prema pejzažu u mraku iza prozora vagona " ... konačno, Amerika je prvo društvo u istoriji koje je moralo da se suoči s ovim problemima u ambijentu heterogene populacije. Nije to kao u Francuskoj, ili Švedskoj, ili Japanu. . ."

"Ali, zar vi zaista mislite da povećana permisivnost predstavlja pravi odgovor?"

Ah, permisivnost - ključna reč svakog puritanca.

"Ja mislim da mi imamo i suviše malo istinske permisivnosti", rekla sam, "i previše birokratske loše organizacije koja egzistira pod maskom permisivnosti. Prava jiermisivnost, konstruktivna permisivnost jeste nešto sasvim drugo." Hvala tebi D. H. Lorensen Vinga. Izgledao je zbunjen. Na šta sam ja to konkretno mislila? Žena je ljuljala bebu i ćutala. Izgleda da je među njima postojao prećutni sporazum da ona ćuti i pušta njega da se prikazuje kao intelektualac. Lako je biti intelektualac s mutavom ženom.

Šta sam konkretno htela da kažem? Mislila sam na sebe, naravno. Mislila sam da kažem da istinska permisivnost jača nezavisnost. Mislila sam da kažem da sam spremna da svoju sudbinu uzmem u svoje ruke. Mislila sam da kažem da ću da prestanem da se ponašam kao neka srednjoškolka. Ali, nisam tako odgovorila. Umesto toga, lupetala sam o obrazovanju i demokratiji i o svim mogućim uopštenim tricama.

Ova jalova, dosadna konverzacija dovela nas je na sredinu puta do Kalea. A onda smo ugasili svetlo i pošli na spavanje.

Kondukter nas je probudio u gluvo doba noći da bismo se na vreme spremili da uhvatimo trajekt. Kad smo sišli s voza, bila je takva magla, a i ja sam bila toliko pospana, da je neko mogao da me uputi i u Kanal, a da ja ne budem toliko pri sebi da se tome oduprem. Posle toga sećam se da sam teglila kofer kroz nekakve beskrajne hodnike, da sam pokušavala da spavam u ležaljci na sklapanje na palubi koja se ljuljala na talasima, i da sam u vlažnoj izmaglici ranog jutra čekala u redu dok su službenici pasoške kontrole pregledali naša dokumenta. Zurila sam krmeljivih očiju čitava dva sata u bele stene Dovera dok smo čekali u redu da nam udare pečate na pasoše. Zatim je tu bio taj betonski prolaz dug skoro dva kilometra duž kojeg sam teglila kofer da bih stigla do voza. Kad je "Britanska železnica" konačno stigla da nas spase, voz je počeo da mili i da staje i staje i milio je tako puna četiri sata do stanice Vaterlo. Pejzaž je bio sumoran i pokriven naslagama gareži. Razmišljala sam o Blejku i njegovim "Mračnim satanskim mlinovima". Po mirisu sam znala da sam u Engleskoj.

SVRŠETAK U STILU 19. VEKA

... Ne treba slušati didaktičke izjave autora, već treba čuti duboke, vapijuće krikove likova dok lutaju mračnim šumama svojih sudbina.

D. H. Lorens Hotel je bio klimava građevina u viktorijanskom stilu blizu Sent Džejsms skvera. Imala je neki lift, u stvari prepotopski gvozdeni kavez koji je cvrčao kao neki poludeli cvrčak, mračne hodnike, ogledala na svakom odmorištu.

Raspitala sam se za doktora Vinga na recepciji.

"Nemamo nikog sa takvim imenom, gospođo", rekao mi je visoki, mršavi portir koji je ličio na Boba Kračita.

Ohladila sam se.

"Sigurni ste?"

"Izvolite, sami možete da pogledate u knjigu gostiju - ako želite . . ." Okrenuo je knjigu prema meni. U toj kući užasa odselo je trenutno samo desetak gostiju. Uopšte nije bilo teško pogoditi zašto. Šašavi, ustalasan London prošao je pored ovog hotela ne zaustavljajući se. Pogledala sam spisak gostiju. Stroubridž, Henkel, Harbelou, Botom, Koen, Kini, Vats, Vong. . . To je. Mora biti Vong. Naravno, moglo se i očekivati da će takvu grešku napraviti. Svi Kinezi su isti i svi Kinezi se zovu Vong. Ispunilo me je osećanje simpatije za Beneta koji čitavog života mora da podnosi slična sranja, a da zbog toga nije postao ogorčen.

"A gost u sobi 60?" pitala sam upirući prstom na to glupo iskrivljeno prezime.

"Ah, gospodin iz Japana?"

Sranje, pomislila sam. Čak ni to ne mogu da razlikuju.

"Da, mogu li da ga pozovem?"

"Šta da kažem, ko ga traži?"

"Supruga."

Reč "supruga" očigledno da ovde, u devetnaestom veku, jako deluje. Moj prijatelj Bob Kračit bukvalno je skočio na telefon.

A šta ako je zaista neki gospodin iz Japana? Možda Toširo Mifune? Sa sve samurajskim mačem i perčinom? Ili jedan od onih napasnika iz Rašomona? Duh Juki Mišime sa još nezaraslih ranama?

"Zao mi je, gospođo, ne javlja se niko", rekao mi je portir.

"Da li bih mogla da pričekam u sobi?"

"Ako želite, gospođo."

Govoreći to, udario je po zvoncetu ispred sebe i pozvao nosača. Još jedan dikensovski tip. Ovaj je bio malo niži od mene i kosa mu se sijala od briljantina.

Ušla sam za njim u kavez-lift. Posle mnogo minuta i cvrčanja, došli smo na šesti sprat.

Ovo je Benetova soba, sigurno; njegova odela i kravate uredno su bili okačeni u ormaru. Na toaletnom stočiću bila je gomila pozorišnih programa, a njegova četkica za zube i šampon bili su u kupatilu, iznad starinskog umivaonika. Njegove papuče na podu. Njegove čarape i donji veš sušili su se na radijatoru. Osećala sam se kao da i nisam bila odsutna. Jesam li? Zar je Benet zaista sposoban da se tako lako prilagodi životu bez mene, da mirno ide u pozorište i po povratku u hotel pere čarape? U sobi je samo jedan uzan krevet. Nije bio namešten, ali se jedva primećivalo da je u njemu neko spavao.

Prelistala sam pozorišne programe. Bio je u svakom pozorištu u Londonu. Niti je zapao u depresiju, niti je učinio nešto ludo. Ostao je onaj isti, predvidljivi Benet.

Oteo mi se uzdah olakšanja, ili možda razočarenja?

Pustila sam da se kada puni i skinula sa sebe prljavo odelo, ostavljajući ga za sobom po podu kao trag.

Kada za kupanje je bila jedna od onih dugačkih, dubokih kada, postavljenih na lavljim nožicama. Pravi sarkofag. Potonula sam u vodu do brade.

"Zdravo, noge", rekla sam kada su mi se nožni prsti pojavili na drugom kraju kade. Ruke su mi se ukočile i bolele su me od nošenja kofera, a noge su mi bile pune žuljeva. Voda je bila toliko vruća da sam za trenutak mislila da ću se onesvestiti. "ŽENA SE UTOPILA U KADI SOPSTVENOG OTUĐENOG MUŽA", u glavi mi je bio članak za Nešenel Inkvajerer-a. Pojma nisam imala šta će se sa mnom desiti, ali u ovom trenutku me za to uopšte nije bilo briga.

Plutala sam po dubokoj kadi i osećala da nije nešto kako treba, nešto je bilo čudno, ali nisam mogla da otkrijem šta.

Pogledala sam nadole svoje telo. Ružičasti V mojih bedara, loknasti trougao, konac iz "tampax"-a koji peca po vodi kao neki Hemingvejev junak, beli stomak, grudi koje napola plutaju, bradavice tople i ružičaste od vruće vode. Lepo telo. Moje. Odlučila sam da ga zadržim.

Obgrlila sam se rukama. Strah - to je nedostajalo. Nestao je onaj hladni kamen koji sam dvadeset devet godina nosila u srcu. Nije nestao odjednom, i verovatno ne zauvek. Ipak, nestao je.

Možda sam tamo došla samo da bih se okupala. Možda ću otići pre nego što se Benet vrati. Možda ćemo zajedno otići kući i probati iz početka. Možda ćemo zajedno otići kući i razdvojiti se. Nije bilo jasno kako će se završiti sve ovo. U romanima iz devetnaestog veka njih dvoje odu na venčanje. U romanima iz dvadesetog veka njih dvoje odu na brakorazvodnu parnicu. A da li je moguć takav kraj da njih dvoje ne učine ni jedno od ta dva? Nasmejala sam se sebi što sve pretvaram u literaturu.

"U životu nema drama turske kompozicije", bila je jedna od mojih omiljenih uzrečica. Svakako je nema dok proživljavaš svoj život. Kad umreš, to onda i onako više nije tvoja briga.

Ipak, bez obzira na to šta bi moglo da se dogodi, znala sam da ću moći da preživim. Posebno sam bila sigurna da ću nastaviti sa pisanjem. Preživeti, znači ponovo se roditi, ponovo i ponovo. To nije lako i gotovo je uvek bolno. Ali, drugog izbora, osim smrti nema.

Kad Benet ude u sobu, šta da mu kažem? "Samo sam došla da se okupam?" Hoću li moći ovako gola da se ponašam rezervisano? Do koje mere žena može biti suzdržana kad je gola? "Ako pokajnički zamoliš za oprostaj, naći ćeš se tačno tamo gde si i bila", rekao mi je Adrijan. Bila sam sigurna da tako neću moliti oprostaj. Međutim, to je bilo i jedino u šta sam bila sigurna. Bilo je dovoljno.

Pustila sam opet toplu vodu i nasapunala kosu. Mislila sam na Adrijana i slala sam mu poljupce u obliku mehurića sapunice. Razmišljala sam o nepoznatom pronalazaču kade za kupanje. Bila sam, nekako, uverena da je kadu izmislila žena. A muškarac je izmislio čep? Pevušila sam i ispirala kosu. Kad sam je drugi put nasapunala, ušao je Benet.

BELEŠKA O PISCU

Američka književnica Erika Jong rođena je 1942. godine u Njujorku. Završila je književnost i magistrirala 1965. Četiri godine predavala je na fakultetu engleski jezik, da bi se zatim posvetila samo pisanju. Objavljuje nekoliko zbirki pesama, a najpoznatija Voće i povrće je objavljena i kod nas.

Prvi roman Strah od letenja objavljuje 1973, a zatim slede: Kako spasiti sopstveni život 1976, Fani 1980 i Padobranci i pojupa 1984.

Pojava Straha od letenja izazvala je burno reagovanje u Americi. Većina američkih književnih kritičara okarakterisala je ovaj roman kao čistu pornografiju, dosadnu i prostačku knjigu pisanu sa namerom da podstakne najniže u čitaocu. Puritanci su se zgražali nad smelošću i otvorenosću Erike Jong, shvativši ovaj roman kao autobiografski, pa, prema tome, još sablažnjiviji.

Nasuprot njima, pisci Henri Miler i Džon Apdajk proglasili su objavljivanje Straha od letenja književnim događajem, a samo delo "prvoklasnom, sočnom, inteligentnom i žestokom prozom". Čitaoci, ne samo u Americi, jer je knjiga prevedena na mnoge : " očigledno su se slagali sa ocenom ove dvojice pisaca. Prvo proziio delo Erike Jong postaje svetski bestseler. S razlogom.

Mnogi Strah od letenja svrstavaju u erotsku prozu, jer Erika Jon, bez lažnog stida i otvoreno, piše o seksu, duhovitoj viopreno braneći tezu da su muškarci u seksu podređeni ženama. Mi piše i o mnogim stranama života i shvatanja savremenih Amerikanaca: o porodici, instituciji braka, američkoj maniji da sve i svakoga podvrgavaju psihoanalizi, o ljubavi, vernosti, odnosu između žene i muškarca - jednom reci, iz svog, možda neobičnog, ugla slika život sam.

Slojevitost romana, zanimljiva fabula, briljantan jezik, bitki dijalozi, provokativni opisi stanja i postupaka junaka - neke su od odlika koje Strah od letenja svrstavaju u prvorazredna prozna ostvarenja novije američke književnosti.